

THE SARUM RITE

Manuale ad usum
insignis ecclesie Sarum.

Edited by William Renwick.

HAMILTON ONTARIO.
THE GREGORIAN INSTITUTE OF CANADA.
MMXXI.

The Sarum Rite is published by The Gregorian Institute of Canada/L'Institut grégorien du Canada, c/o School of the Arts, McMaster University, 1280 Main Street West, Hamilton, Ontario, Canada L8S 4L8. The Gregorian Institute of Canada is affiliated with the School of the Arts, McMaster University.

The Sarum Rite is distributed over the internet through .pdf files located at: www.sarum-chant.ca

This document first published July 1, 2021.

All rights reserved. This publication may be downloaded and stored on personal computers, and may be printed for purposes of research, study, education, and performance. No part of this publication may be uploaded, printed for sale or distribution, or otherwise transmitted or sold, without the prior permission in writing of the Gregorian Institute of Canada.

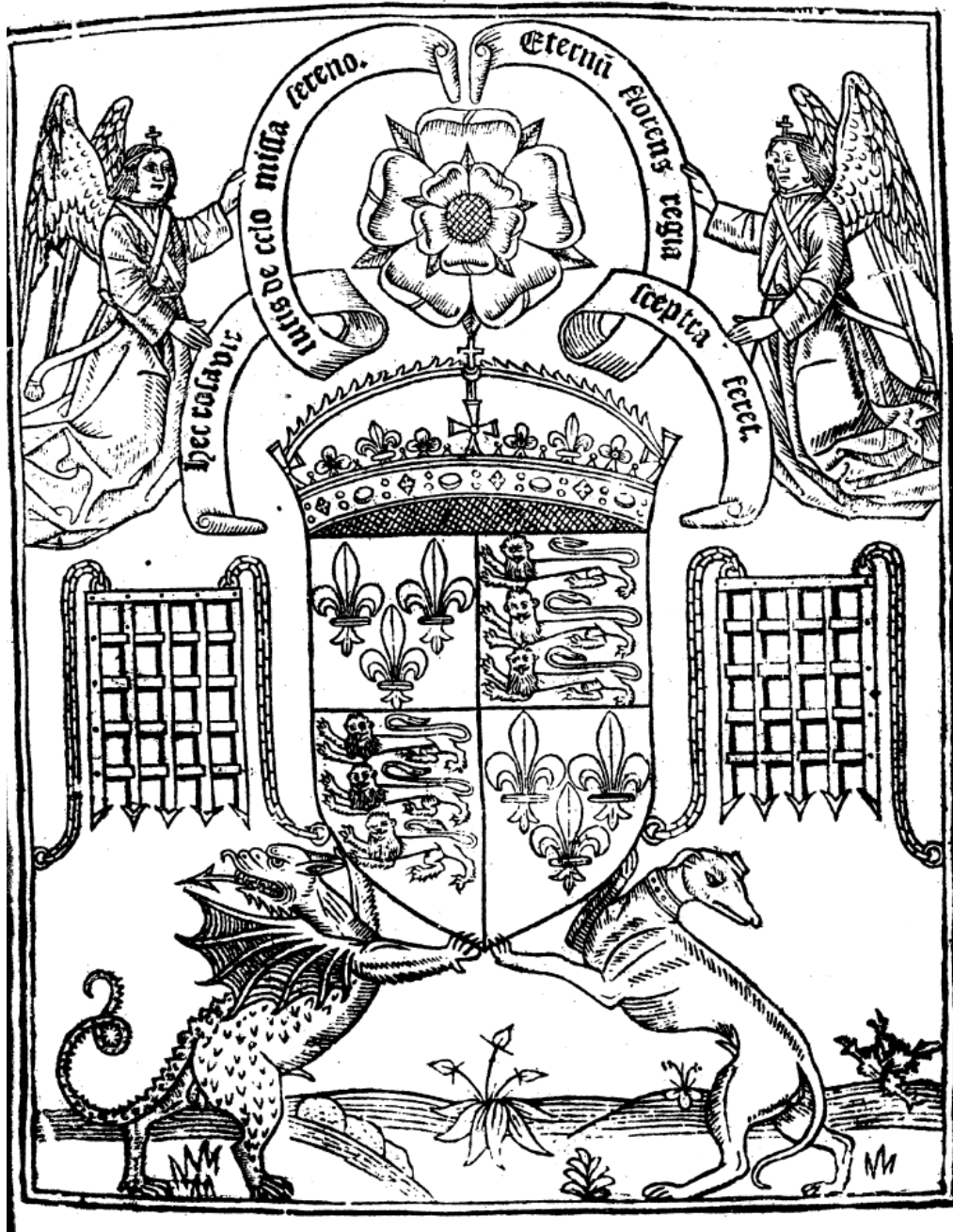
The Gregorian Institute of Canada/L'Institut grégorien du Canada is a charitable organization registered by the Federal Government of Canada.

www.gregorian.ca

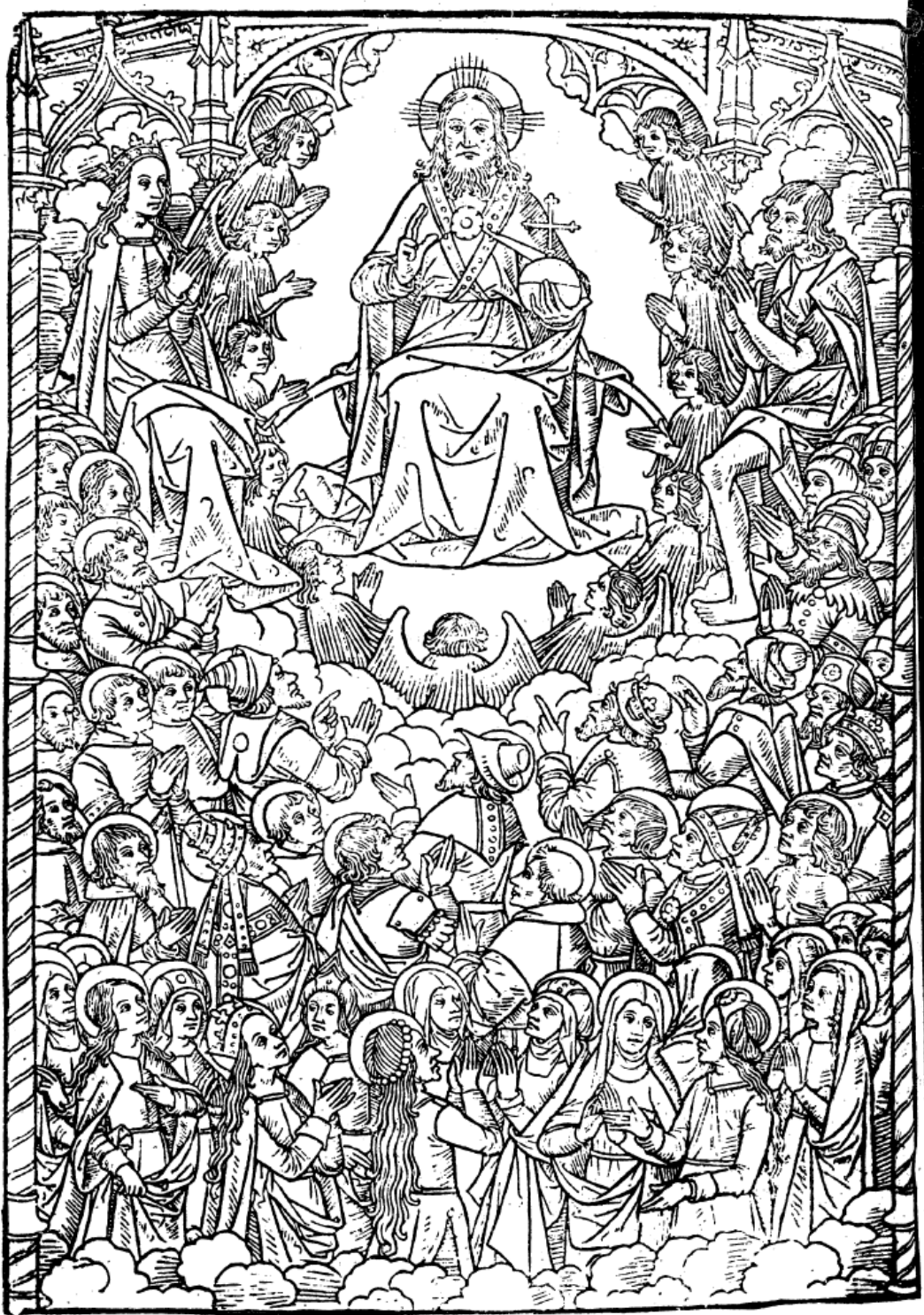
© The Gregorian Institute of Canada, 202

Manuale ad usum insignis ecclesie
Sarum summaque diligentia emendatum.¹

[1r.]

[1v.]

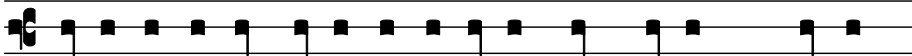
[*Benedictio salis et aque.*]²

Mnibus dominicis diebus per annum et in festis simplicibus in dominicis contingentibus, post primam et capitulum vel missam in capitulo si habeatur tres campane breviter pulsentur singillatim ad aquam³ benedictam : incipiendo a majore campana : deinde in fine processionis cum dicitur antiphona in introitu chori pulsatur ad terciam dicto modo : nisi sermo diceretur ad populum : tunc in fine sermonis pulsatur ad terciam : nisi in duplicibus festis :

et in dominica in ramis palmarum : a sacerdote ebdomadario alba et cappa serica rubea induto cum diacono et subdiacono textus deferentibus, cum thuribulariis⁴ et duobus ceroferariis : et acolito crucem deferente, omnibus albis cum amictibus indutis : in medio presbiterii ad altare conversis : ac etiam cum duobus pueris quorum alter scilicet puer qui ad aquam scribitur in tabula in sale tenendo et aquam benedictam gestando : alter scilicet puer ebdomadarius lector ad matutinas,⁵ et in libro tenendo eidem sacerdoti in superpelliciis ministrent, et ad gradum chori fiat benedictio salis et aque hoc modo.

1506:2r; Pro-1519:2r.

X-orcí-zo te cre-a-tú-ra sa-lis per De-um ✠ vi-vum

per De-um ✠ ve-rum per De-um ✠ sanctum :

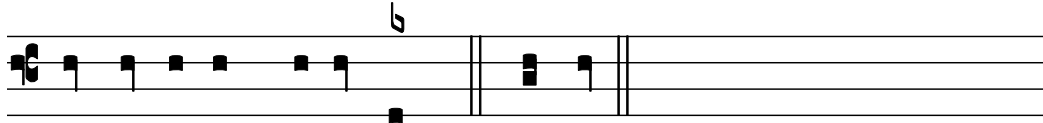
per Deum qui te per Heliséum prophétam in aquam mitti jussit ut sanarétur sterilitas aque : ut efficiáris sal. *Hic respiciat sacerdos sal exorcizátum⁶ in salutem credéntium. Et sis ómnibus te suméntibus sánitas*

ánime et córporis : et effúgiat atque discédat ab eo loco quo aspérsus fúeris omnis fantásia et nequítia vel versútia⁷ diabólice fraudis, omnisque spíritus immúndus adjurátus. *et finiatur hoc modo.*

Benedictio salis et aque.

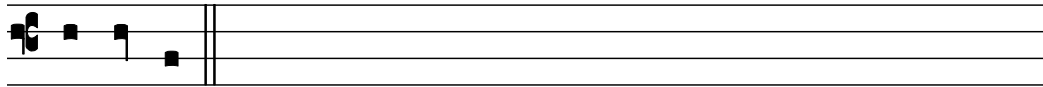

Pe e-um qui ventú-rus est ju-di-cá-re vi-vos et mórtu-os

et sé-cu-lum per ignem. *R.* Amen.

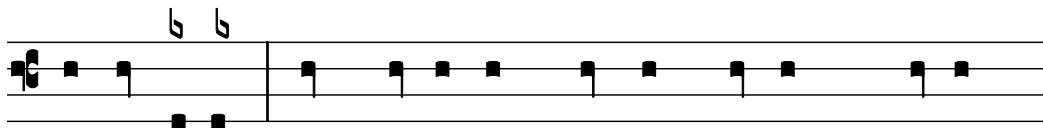
Et sic finiantur omnes exorcismi per totum annum. Sequatur oratio sine Dóminus vobíscum. sed tantum cum

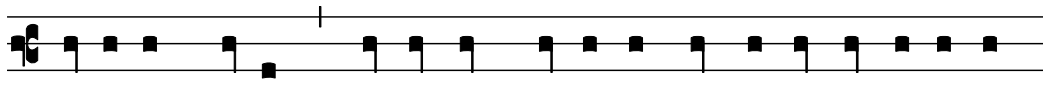
O-rémus.

IMménsam cleméntiam tuam om-nípotens etérne Deus humíliter implorámus : *Hic respiciat sacerdos sal* ut hanc creatúram salis quam in usum humáni géneris tribuísti bene \times dicere et sancti \times ficáre tua pietáte dignéris :

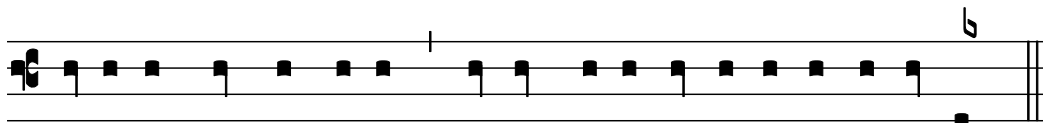
ut sit ómnibus summéntibus salus [2v.] mentis et córporis : et quicquid ex eo tactum vel respésum fúerit : cáreat omni immundícia, omníque impug-natióne spirituális. *Et sic tantummodo finitur.*

ne-quí-ti-e. Per Dómi-num nostrum Je-sum Christum

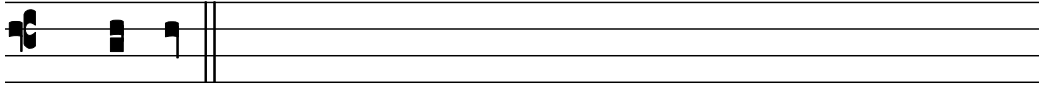

Fí-li-um tu-um qui te-cum vi-vit et regnat in u-ni-tá-te

Spí-ri-tus Sancti De-us : per ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum.

Benedictio salis et aque.

R. Amen.

Sub eodem tono fniantur omnes orationes sequentes : et etiam orationes post apersionem aque benedictæ.

Sequatur exorcismus aque.

EXorciso te creatúra aque in nómine Dei Pa **✠** tris omnipoténtis, et in nómine Je **✠** su Christi Fílii ejus Dómini nostri, et in virtúte Spiritus **✠** sáncti : ut fias aqua exorcizáta ad effugándam omnem potestátem inimíci : et ipsum inimícum

eradicáre et explantáre váleas cum ángelis suis apostáticis. Per virtútem ejúsdem Dómini nostri Jesu Christi : qui ventúrus est judicáre vivos et mórtuos et séculum per ignem. *R.* Amen.

Sequatur oratio sine Dóminus vobiscum. sed tantum cum Orémus.

Oratio.

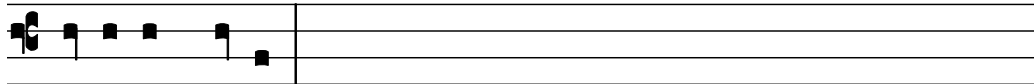
DEus qui ad salútem humáni géneris máxima queque sacraménta in aquárum substántia condidisti : adesto propícus invocaciónibus nostris : et eleménto huic *Hic respiciat sacerdos aquam* multímodis purificaciónibus preparáto : virtútem tue bene **✠** dictionis infúnde : ut creatúra tua mystériis tuis sérvians ad abiciéndos demónes, morbósque pelléndos divíne grátie sumat efféctum, ut quicquid in dómibus vel in locis fi-

délium hec unda respéserit : cáreat omni immundícia : liberétur a noxa, non illic resídeat spíritus péstilens, non aura corrúmpens, discédant omnes insídie laténtis inimíci : et si quid est quod aut incolumitáti habitántium [3r.] ínvidet aut quiéti : aspersione hujus aque effúgiat : ut salúbritas per invocaciónem tui nóminis expetíta : ab ómnibus impugnationibus *Et fniatur sic.*

de-fénsa. Per Dómi-num nostrum Je-sum Christum

Benedictio salis et aque.

Fí-li- um tu-um. *Et c.*

¶ *Hic mittat sacerdos sal in aquam in modum crucis privatim ita dicens, Commixtio salis et aque pariter fiat. In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti. R̄. Amen.*

¶ *Sequatur benedictio salis et aqua pariter hoc modo.*

1506:3r.

Dómi-nus vo-bíscum. *R̄.* Et cum spí-ri-tu tu-o. *Y.* O-rémus.

[*Oratio.*]

Deus invícte virtútis auctor et insuperábilis impérii rex ac semper magníficus triumphátor : qui ad-verse dominationis vires reprimis, qui inimíci rugiéntis seviciam súperas, qui hóstiles nequícias poténs expúgnas, te Dómine treméntes et súpplíces deprecámur ac pétimus, ut hanc *Hic respiciat aquam sale mixtam* creatúram salis et aque dignánte accípías : benígnus illústres pietátis tue more sanc-**X**tífices : ut ubicúnque fúerit as-

pérsa per invocatióem sancti tui nóminis : omnis infestatio immúndi spíritus abjiciátur, terrórque venenósi serpéntis procul pellátur, et preséntia Sancti Spíritus nobis misericórdiam tuam poscéntibus ubíque adesse digné-ntur. Per Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium tuum : qui tecum vivit et regnat in unitáte Spíritus Sancti Deus. Per ómnia sécula seculórum. [*R̄.*] Amen.

¶ *Si fuerit duplex festum extra chorum fiat benedictio salis et aque privatim ante aliquod altare : et hora sexta cantata aspergatur. In aliis vero dominicis simplicibus in choro benedicatur : et ante tertiam aspergatur ut supra dictum est nisi in dominica in ramis palmarum : tunc enim extra chorus benedicatur et post sextam aspergatur more duplicis festi licet duplex festum non fuerit.*

Peracta benedictione salis et aque accedat ipse sacerdos ad principale altare : et ipsum stando circumquaque aspergat. In redeundo ab altare in primis aspergat ministros

Benedictio salis et aque.

*ordinatim incipiendo ab accolito qui crucem defert, deinde ad gradum chori rediens : [3v.]
ibidem singulos clericos ad se accedentes aspergat : incipiens a majoribus. Tamen si
episcopus presens fuerit, ad eum pertinet aspersionem clericorum ut infra dicitur. Post
aspersionem clericorum, laicos in presbyterio hincinde stantes aspergat. Dum spargitur
aqua benedicta, cantetur hec antiphona a toto choro cantore incipiente.*

1506:3v; Pro-1519:3v.

Ant.
IV.i.

Spérges me * Dómi-ne ý-sopo et mundá- bor.

†La-vá-bis me et su-per ni-vem de- albá-bor. Ps. Mi-se-ré-re
me- i De- us : se-cúndum magnam mi-se-ri-córdi- am tu- am.

Repetatur antiphona. Aspérges me.

Et se-cúndum mul-ti-tú-di-nem mi-se-ra-ti-ónum tu-
á-rum : de-le i-niqui-tá-tem me- am.

Repetatur ant. Aspérges me.

∕. Gló-ri- a Pa-tri et Fí-li- o et Spi-rí-tu- i sancto. Si-cut

Benedictio salis et aque.

e-rat in princí-pi-o et nunc et semper et in sé-cu-la
se-cu-ló-rum a-men.

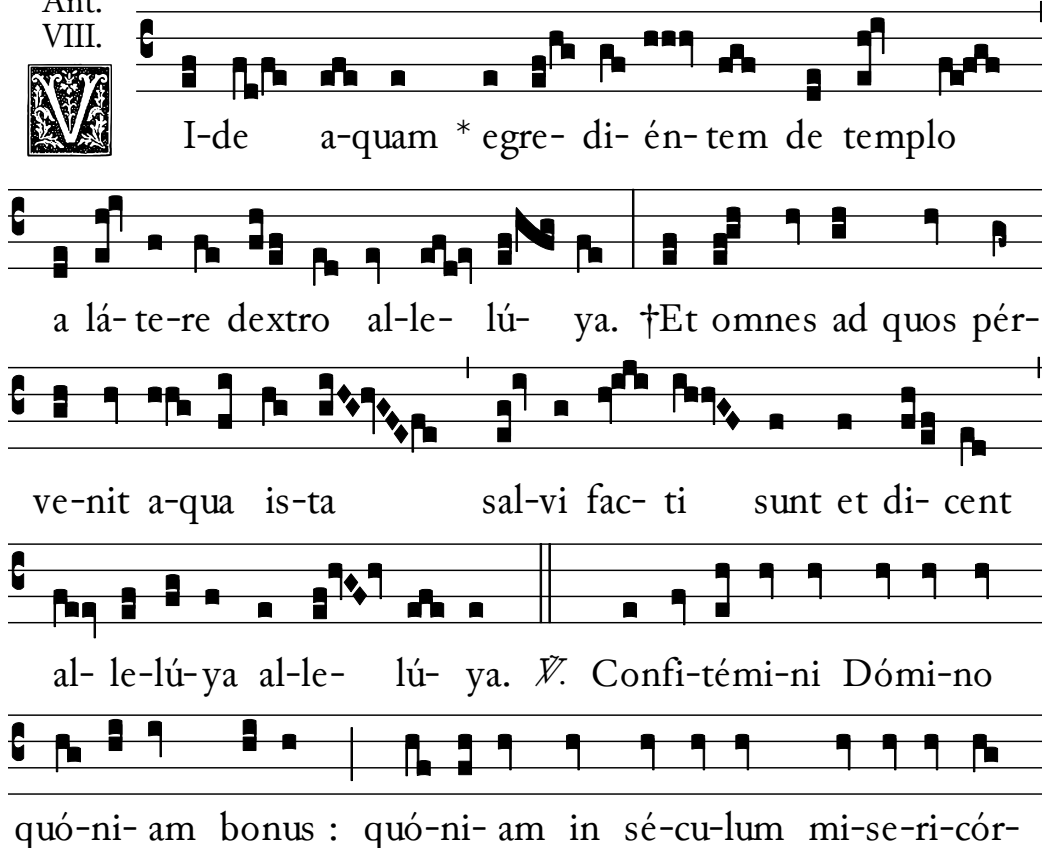

¶ *Repetatur* Lavábis me.

Hec antiphona dicatur in aspersione aque benedice omnibus dominicis per annum preterquam a pascha usque ad festum Trinitatis. Dicitur etiam in dominica in ramis palmarum et in dominica in passione Domini cum Glória Patri. et Sicut erat.

A pascha vero usque ad festum Trinitatis dicatur hec antiphona in aspersione aque benedice cantore incipiente.

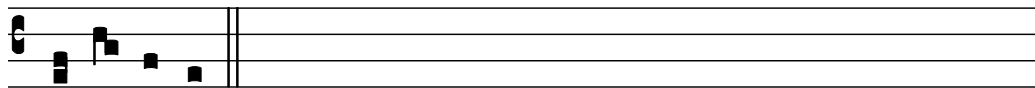
1506:4r. Pro-1502:2r; Pro-1530:4r; Pro-1519:88r.

[4r.] Ant.
VIII.

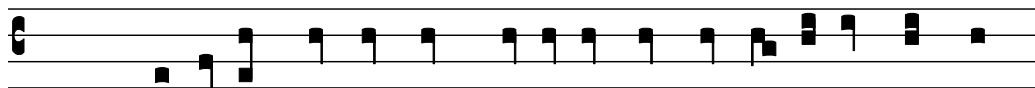
I-de a-quam * egre- di- én-tem de templo
a lá-te-re dextro al-le- lú- ya. †Et omnes ad quos pér-
ve-nit a-qua is-ta sal-vi fac- ti sunt et di- cent
al- le-lú-ya al-le- lú- ya. ✠. Confi-témi-ni Dómi-no
quó-ni-am bonus : quó-ni-am in sé-cu-lum mi-se-ri-cór-

Benedictio salis et aque.

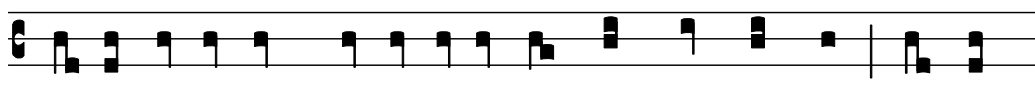

di- a e-jus.

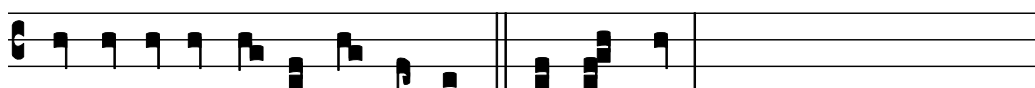
Repetatur antiphona Vidi aquam. postea dicatur V.

V. Gló-ri- a Pa-tri et Fí-li- o et Sprí- tu- i Sancto.

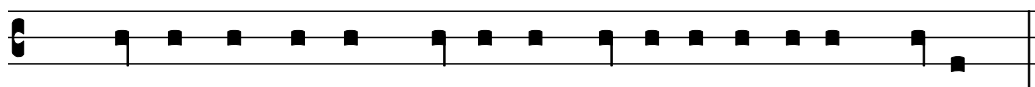
Si- cut e- rat in princí- pi- o et nunc et semper : et in

sé- cu- la se- cu- ló- rum amen. †Et omnes. *Or.*

¶ *Peracta aspersionem aque sacerdos ad gradum chori dicat.*

1506:4r; Pro-1519:4r.

V. Osténde no- bis Dómi- ne mi- se- ri- córdi- am tu- am.

R. Et sa- lu- tá- re tu- um da no- bis.

Deinde presbiter dicat sic. O- rémus.

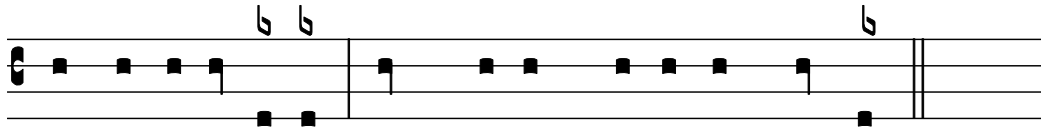
EXáudi nos Dómine sancte Pater
Omnípotens etérne [Deus]⁸ : et
míttre dignáre sanctum ángelum

tuum de celis : qui custódiat, fóveat,
prótegat, vísitet et deféndat omnes
habitántes in

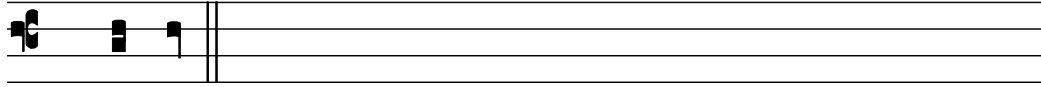
[4v.]

Benedictio salis et aque.

1506:4v.⁹

hoc ha-bi-tá-cu-lo. Per Christum Dómi-num nostrum.

R̄. Amen.

¶ *Si episcopus in aliqua simplici dominica exequatur officium : tunc ipse indutus cappa serica cum mitra et baculo, ac omnibus supradictis ministris ad benedictionem salis et aque chorum solet intrare : qui dum fit benedictio salis et aque a sacerdote ut predicatur¹⁰ ad hoc induto : sese in sedem recipit episcopalem : ibique¹¹ post aspersionem altaris principalis a predicto sacerdote factam tam canonicos quam ceteros clericos ad sedem ipsam accedentes modo et ordine prenotato asperget, et tam versum quam orationem post ant. Aspérget. dicet ibidem. Si vero episcopus executor officii non fuerit : tunc in habitu chori cum chirothecis tantum et baculo clericos ut supra aspergat : sacerdote predicto V̄. et orationem post antiphona. Aspérget. more consueto semper dicente.*

¶ *Benedictio panis.*

Benedictio panis in diebus dominicis. In primis¹² sacerdos legat evangelium In principio erat verbum. require ad cathecuminum faciendum in fine servicii 92. : et postea dicat

℣. Si nomen Dómini benedíctum.

℞. Ex hoc nunc et usque in séculum.

[*℣.*]¹³ Benedicámus Dómino.

℞. Deo grátias.

Deinde dicat sic

[*℣.*] Dóminus vobíscum.

[*℞.*] Et cum [spíritu tuo].¹⁴

[*℣.*] Orémus.

[*Oratio.*]

Bene✠dic Dómine creatúram is-
tam panis sicut benedixisti quin-
que panes in desérto : ut omnes ex eo
gustántes tam córporis quam ánime

accípiant sanitátem. In nómine Pa✠-
tris et Fí✠lii et Spí✠ritus Sancti.
Amen.

Tunc aspergatur aqua benedicta super panem et distribuatur.

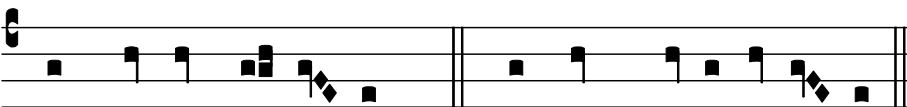
[*Evangelium in nocte nativitatis Domini.*]

In nocte nativitatis Domini dum canitur nonum R̄. cum suo versu et Glória Patri. procedat diaconus cum subdiacono et thuribulario et ceroferario et acolito crucem deferente omnibus solenni apparatu indutis ad thurificandum altare : et accepta benedictione ab executore officii per medium chori in pulpitum accedat ad cantandum evangelium hoc modo incipiendo.

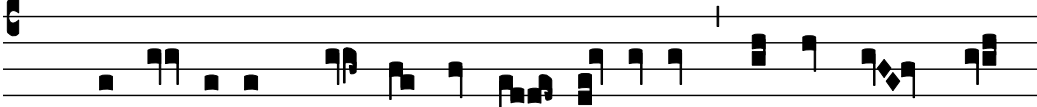
1506:5r; AS:51; Ant-1519:56v; Brev-1531:30v.¹⁵

[5r.]

sar0705.

IV.

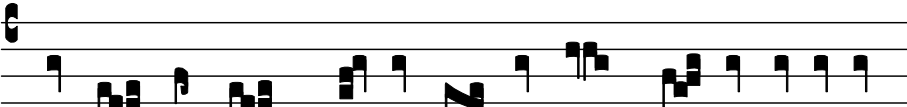
 O- mi-nus vo-bis-cum. R̄. Et cum spí-ri-tu tu- o.

✠. I-ní- ti- um sancti e-van- gé- li- i : se-cúndum Mat-

thé- um.[I. : 1-16.] R̄. Gló-ri- a ti-bi Dómi-ne.

IV.

 I-ber ge-ne- ra-ti- ó-nis Je-su Chris- ti fi-li- i

Da- vid : fi- li- i Abra- ham. Abra-ham autem gé-nu-

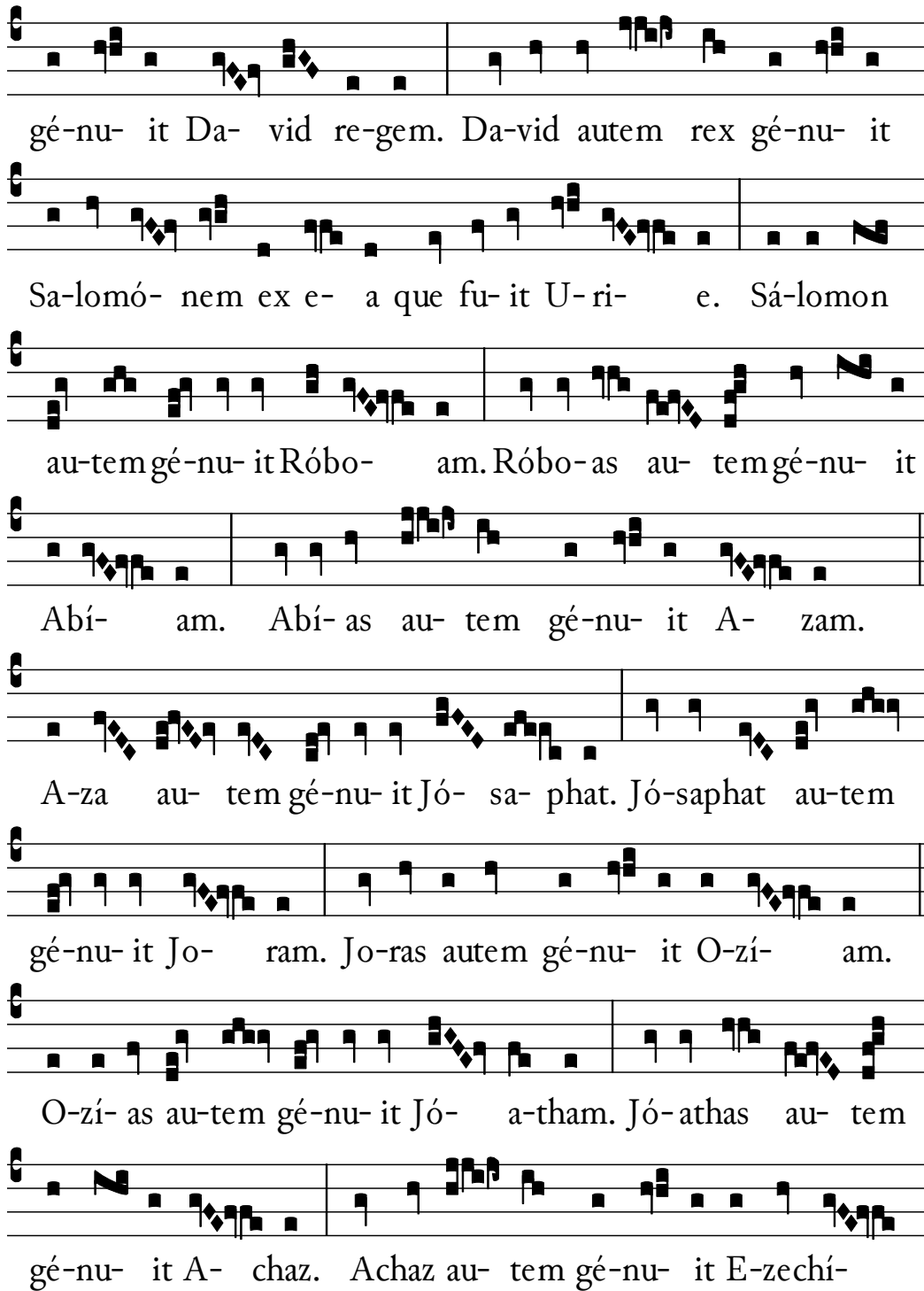

it I-sa- ac. I-sa- ac au-tem gé-nu- it Ja- cob. Ja-cob

Evangelium in nocte nativitatis Domini.

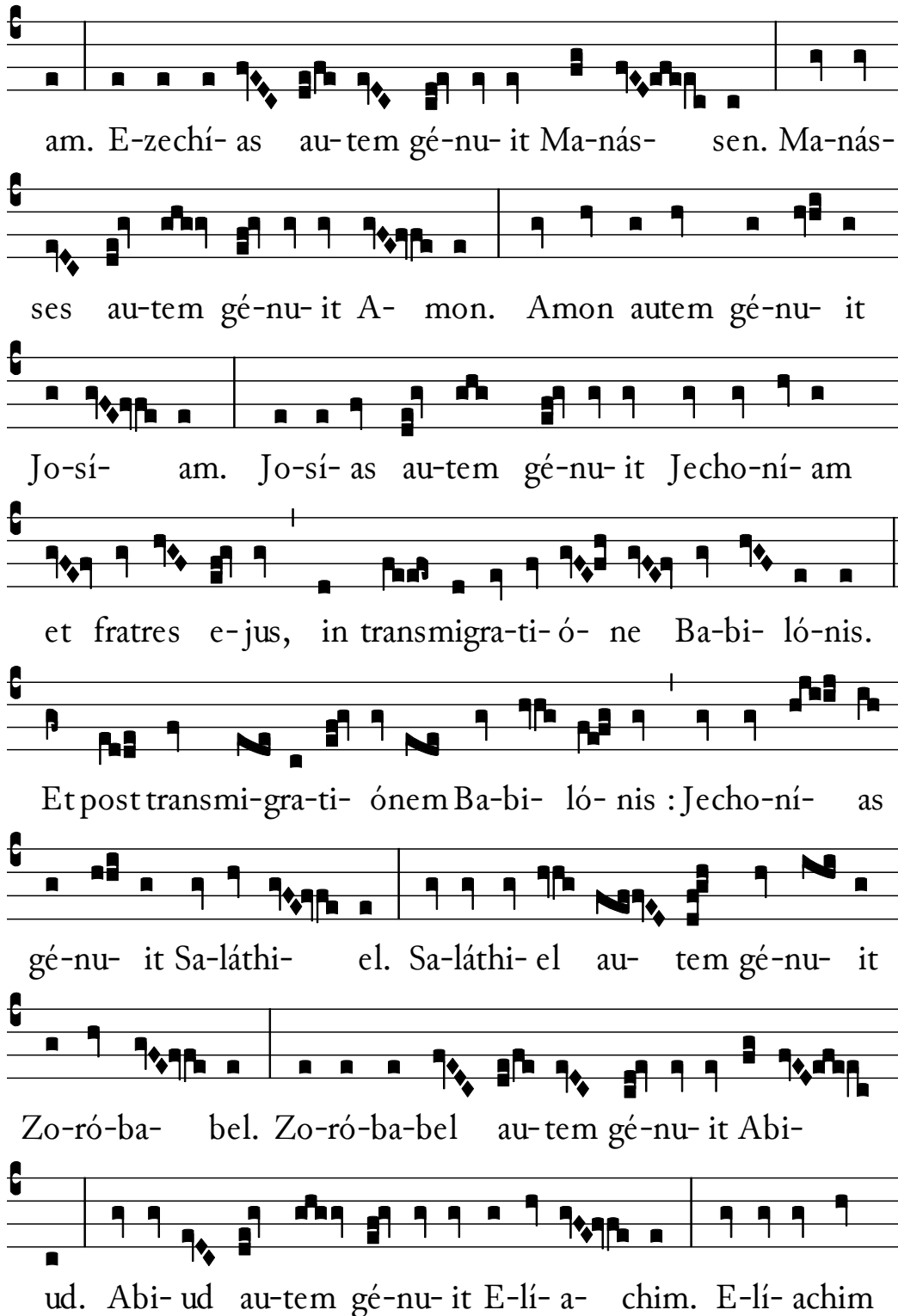
au- tem gé-nu- it Ju-dam et fratres e-jus. Ju-das au- tem
gé-nu- it Pha-res et Za-ram de Tha- mar. Pha-res
au- tem gé-nu- it Es- rom. Esrom au-tem gé-nu- it
A- ram. A-ram autem gé-nu- it Amí-na- dab. [5v.]
Amí-na-dab au-tem gé-nu- it Naa- son. Naa-son au-
tem gé-nu- it Sal- mon. Salmon au- tem gé-nu- it
Bo-oz de Ra- ab. Bo-oz au- tem gé-nu- it Obeth
ex Ruth. Obeth au-tem gé-nu- it Jes- se. Jesse autem

Evangelium in nocte nativitatis Domini.

gé-nu- it Da- vid re-gem. Da-vid autem rex gé-nu- it
Sa-lomó- nem ex e- a que fu- it U- ri- e. Sá-lomon
au-tem gé-nu- it Róbo- am. Róbo- as au- tem gé-nu- it
Abí- am. Abí- as au- tem gé-nu- it A- zam.
A-za au- tem gé-nu- it Jó- sa- phat. Jó-saphat au-tem
[6r.] gé-nu- it Jo- ram. Jo- ras autem gé-nu- it O- zí- am.
O- zí- as au-tem gé-nu- it Jó- a- tham. Jó- athas au- tem
gé-nu- it A- chaz. Achaz au- tem gé-nu- it E- zechí-

Evangelium in nocte nativitatis Domini.

am. E-zechí- as au-tem gé-nu- it Ma-nás- sen. Ma-nás-
ses au-tem gé-nu- it A- mon. Amon autem gé-nu- it
Jo-sí- am. Jo-sí- as au-tem gé-nu- it Jecho-ní- am
et fratres e- jus, in transmigra- ti- ó- ne Ba- bi- ló- nis.
Et post transmi- gra- ti- ó- nem Ba- bi- ló- nis : Jecho-ní- as
gé-nu- it Sa- láthi- el. Sa- láthi- el au- tem gé-nu- it
Zo- ró- ba- bel. Zo- ró- ba- bel au- tem gé-nu- it Abi-
ud. Abi- ud au-tem gé-nu- it E- lí- a- chim. E- lí- achim

[6v.]

Evangelium in nocte nativitatis Domini.

autem gé-nu- it A- zor. Azor au-tem gé-nu- it
Sa- doch. Sa-doch au- tem gé-nu- it A- chim. Achim
au- tem gé-nu- it E-li- ud. E-li- ud au-tem gé-nu- it
E-lé- a- zar. E-lé- a-zar au-tem gé-nu- it Ma- than.
Mathan au-tem gé-nu- it Ja- cob. Ja-cob au- tem
gé-nu- it Jo-seph vi-rum Ma-rí- e. De qua na-tus
est Je-sus qui vo- cá-tur Chris- tus.

*Finito evangelio incipiat sacerdos in cappa serica Te Deum [laudamus].¹⁶
(Brev.: [44].) Quo dicto rectores chori incipiant missam (Missale: 88.) ad quam missam
duo clerici de secunda forma in cappis sericis in pulpito simul cantent istam lectionem.*

1506:6v; Grad-1508:18v; Missal-1513:10v.

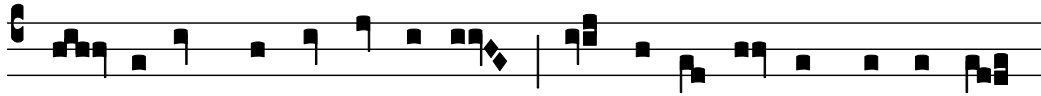
Lectio.

VIII.

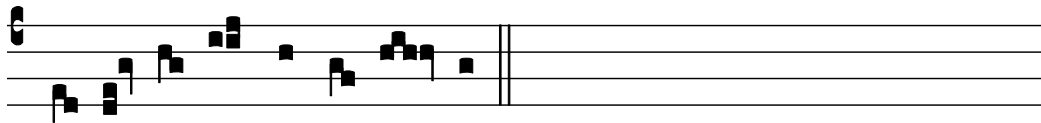

Audes De-o di-cam per sé-cu-la : qui me plas-

[7r.]

má- vit in ma-nu déxte-ra : atque ré-de-mit cru-ce pur-

pú-re- a sán-gui-ne na- ti.

¶ *Hic [incipient clerici]¹⁷ cantetur alternatim.*

1506:7r; Grad-1508:18v; Missal-1513:10v.¹⁸

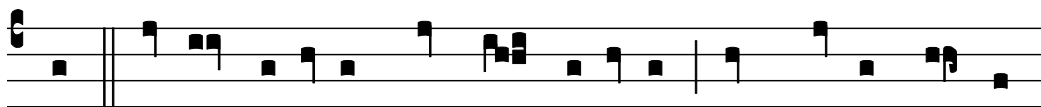

Ecti- o I-sa- í- e pro-phé- te. In qua Chris-ti

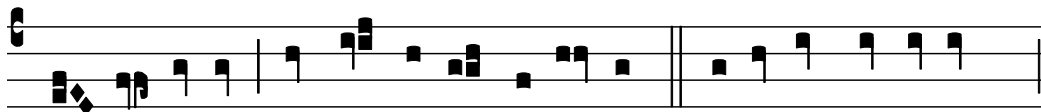
[ix. 2, 6-7.]

lú-ci-da : va-ti-ci-ná- tur na- tí-vi- tas. Hec di-cit Dómi-

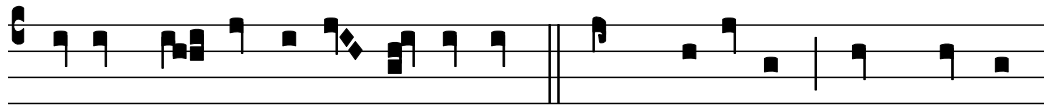

nus. Pa-ter, Fí-li- us, Sanctus Spí-ri-tus : in quo sunt ómni-

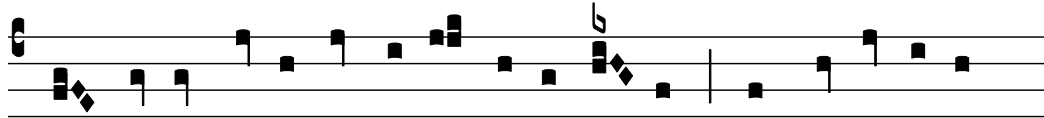

a cóndi-ta : su-pér-na atque i-ma. Pópu-lus génti- um :

Evangelium in nocte nativitatís Domini.

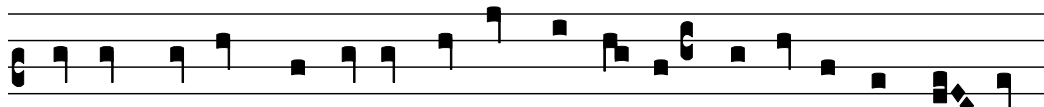
qui ambu- lá-bat in té-nebris. Quem cre- ásti : quem fraude

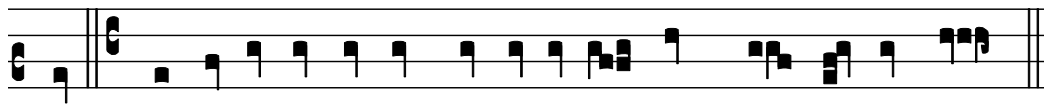
súb-do-la hostis éxpu-lit pa-ra-dí- so : et capti-vá-tum

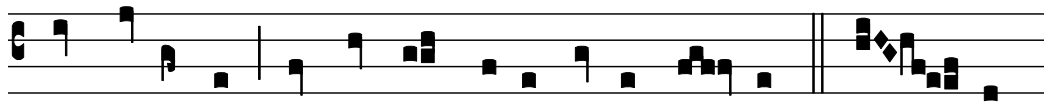
se-cum trax- it ad Tár- ta-ra. Vi-dit lu-cem magnam. Ful-

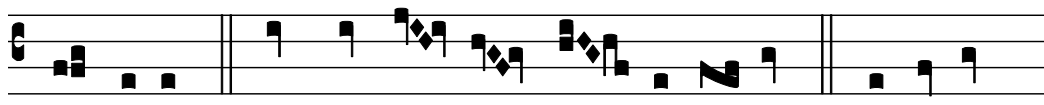
sé-runt et immá-ni- a nocte mé-di- a pastó-ri-bus lú-mi-

[zv.] na. Ha-bi-tánti-bus in re-gi- óne umbre mor-tis lux.

Sempi-térna : et re-démpti- o ve-re nos-tra. Or- ta

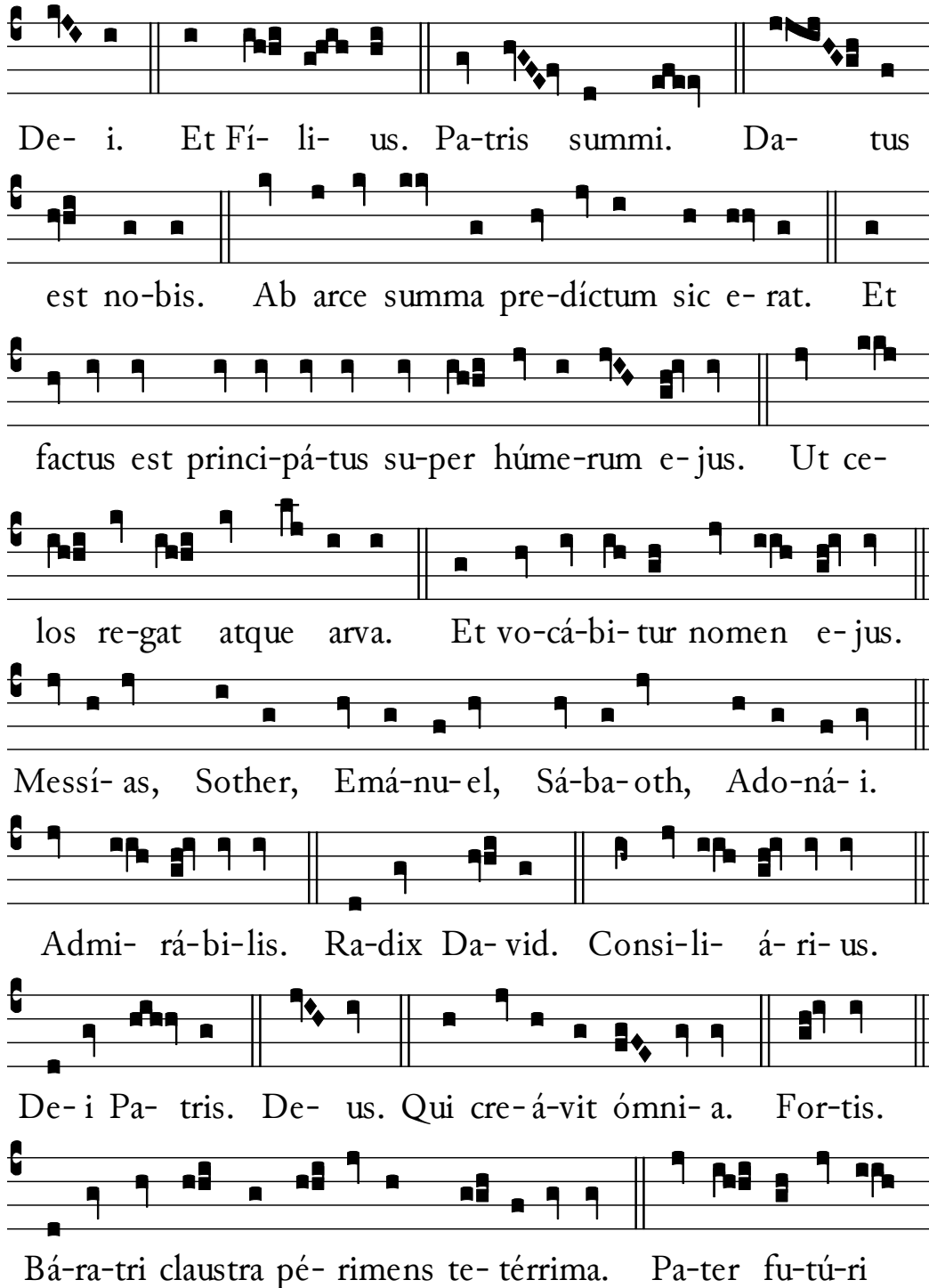

est e- is. O stu-pén-da na- tí-vi- tas. Párvu-lus

e-nim da-tus est no-bis. Magnus hic e-rit Je-sus Fí-li- us

Evangelium in nocte nativitatis Domini.

De- i. Et Fí- li- us. Pa- tris summi. Da- tus
est no- bis. Ab arce summa pre- díctum sic e- rat. Et
factus est princi- pá- tus su- per húme- rum e- jus. Ut ce-
los re- gat atque arva. Et vo- cá- bi- tur nomen e- jus.
Messí- as, Sother, Emá- nu- el, Sá- ba- oth, Ado- ná- i.
Admi- rá- bi- lis. Ra- dix Da- vid. Consi- li- á- ri- us.
De- i Pa- tris. De- us. Qui cre- á- vit ómni- a. For- tis.
Bá- ra- tri claustra pé- rimens te- térrima. Pa- ter fu- tú- ri

[8r.]

Evangelium in nocte nativitatis Domini.

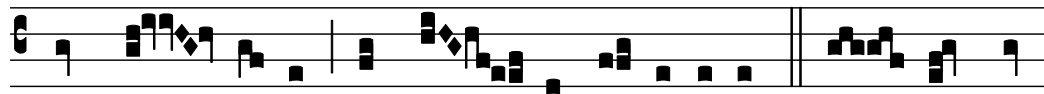

sé-cu-li. Rex om-ní-po-tens : et cuncta re-gens. Prin-
ceps pa-cis. Hic et in e-vum. Mul-tipli-cá-bi- tur e-jus
impé-ri-um. In Hie-rú-sa-lem Ju-dé-a : si-ve Sa-má-
ri- a. Et pa- cis non e-rit fi-nis. Per se-cu- la sem-
pi-tér-na. Su-per só-li- um Da-vid et su-per regnum e-jus
se-dé-bit. Et reg-ni me- ta su- i, non e-rit á-liqua.
Et con-firmet il-lud. In fi- dé- i pí-gno-re. Et cor-
róbo- ret in ju- dí- ci- o et jus-tí-ci- a. Ju-dex cum

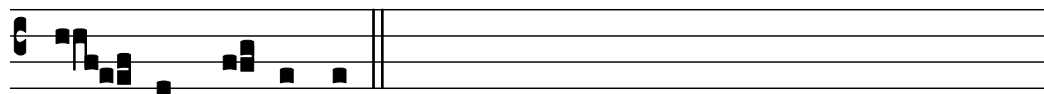
Evangelium in nocte nativitatís Domini.

vé-ne-rit ju-di-cá-re sé-cu-lum. A modo. Il- li de-bé-

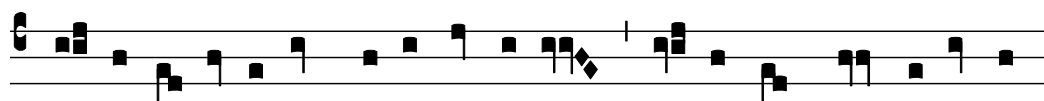
tur gló- ri- a : laus et ju-bi- lá-ti- o. Et usque

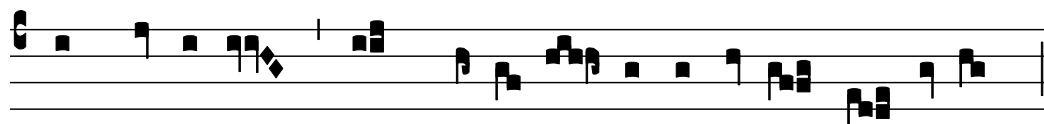
in sempi- té- rnum.

[8v.]

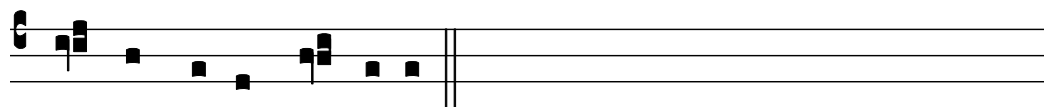
☩ *Hic cantent simul usque ad¹⁹ finem.*

Ab ortu so- lis usque occí- du- os ad fi- nes mun- di orbis

per clý- ma- ta laus cre- a- tó- ri ré- sonet có- ngru- a.

A- men di- cant ómni- a.

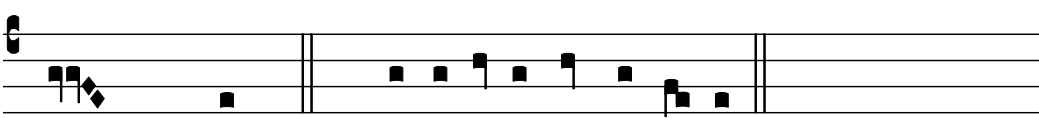

[*Evangelium in nocte epiphanie.*]

■ In nocte epyphanie Domini dum cantatur ix. [R:]²⁰ cum suo V. et Glória Patri. procedat diaconus cum subdiacono et thuribulario et ceroferario et acolito crucem deferente : omnibus sollenni apparatu indutis ad thurificandum altare : et accepta benedictione ab executore officii per medium chori accedat ad cantandum hoc evangelium hoc modo.

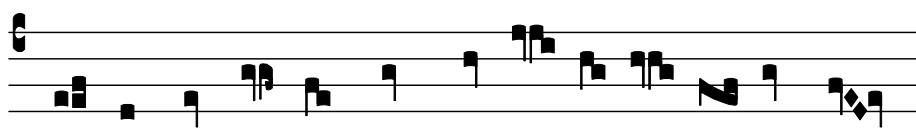

1506:8v; Grad-1508:36v; AS:88; Ant-1519:108r; Brev-1531:53r; Missal-1513:17v.²¹

IV. sar0705. Omi-nus vo-bis-cum. R. Et cum spi-ri-tu tu- o.

 V. Sequen-ti- a sanc- -ti E-van-gé- li- i se-cúndum

 Lu- -cam. R. Gló-ri- a ti-bi Dómi-ne.

1506:8v; Grad-1508:36v; AS:88; Ant-1519:108r; Brev-1531:53r; Missal-1513:17v.²²

Lect. 850113. Ac-tum est au-tem cum bap-ti- za-ré- tur omnis

 popu- lus : et Je-su bap-ti-zá- to et o- ránte, a-pér-tum

 est ce-lum. Et descén-dit Spi- ri-tus Sanctus corpo- rá-

Evangelium in nocte epiphanie.

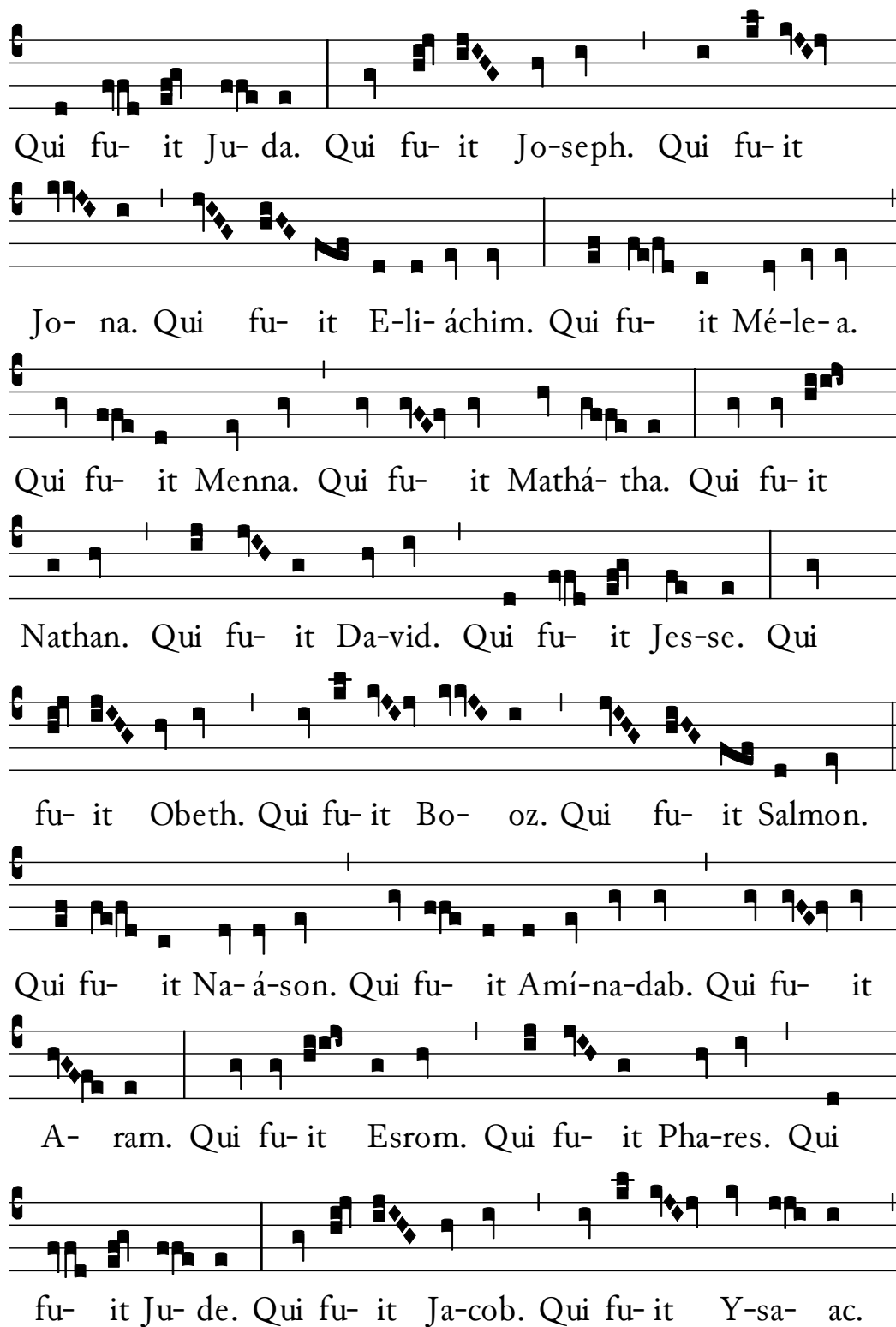
li spé- ci- e si- cut co- lúmba in ip- sum. Et vox de [9r.]
ce- lo fac- ta est, Tu es Fí- li- us me- us di- léc- tus :
in te complá- cu- it michi. Et ip- se Je- sus e- rat
in- cí- pi- ens qua- si annó- rum tri- gín- ta : ut pu- ta- bá-
tur fí- li- us Jo- seph. Qui fu- it He- ly. Qui fu- it
Mathat. Qui fu- it Le- vi. Qui fu- it Melchi. Qui fu- it
Janne. Qui fu- it Jo- seph. Qui fu- it Matháthi- e. Qui
fu- it A- mos. Qui fu- it Na- um. Qui fu- it Hesli.

Evangelium in nocte epiphanie.

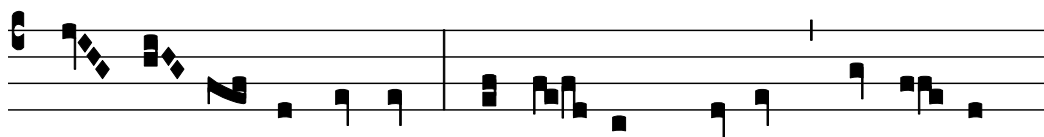
Qui fu- it Nagge. Qui fu- it Ma- hath. Qui fu- it Mathá-
[9v.] thi- e. Qui fu- it Séme- i. Qui fu- it Jo- seph. Qui fu- it
Ju- da. Qui fu- it Jo- hán- na. Qui fu- it Re- sa. Qui fu-
it Zo- ró- ba- bel. Qui fu- it Sa- láthi- el. Qui fu- it Ne- ri.
Qui fu- it Melchi. Qui fu- it Addi. Qui fu- it Cho- sam.
Qui fu- it Elmá- dan. Qui fu- it Her. Qui fu- it
Je- su. Qui fu- it E- li- é- ser. Qui fu- it Jo- rim. Qui
fu- it Ma- that. Qui fu- it Le- vi. Qui fu- it Síme- on.

Evangelium in nocte epiphanie.

Qui fu- it Ju- da. Qui fu- it Jo- seph. Qui fu- it
Jo- na. Qui fu- it E- li- áchim. Qui fu- it Mé- le- a.
Qui fu- it Menna. Qui fu- it Mathá- tha. Qui fu- it
Nathan. Qui fu- it Da- vid. Qui fu- it Jes- se. Qui
fu- it Obeth. Qui fu- it Bo- oz. Qui fu- it Salmon. [10r.]
Qui fu- it Na- á-son. Qui fu- it Amí- na- dab. Qui fu- it
A- ram. Qui fu- it Esrom. Qui fu- it Pha- res. Qui
fu- it Ju- de. Qui fu- it Ja- cob. Qui fu- it Y- sa- ac.

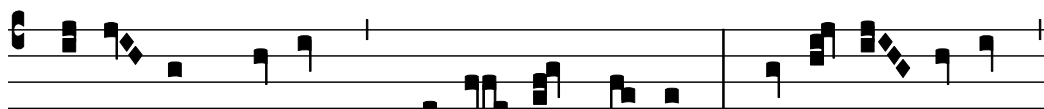
Evangelium in nocte epiphanie.

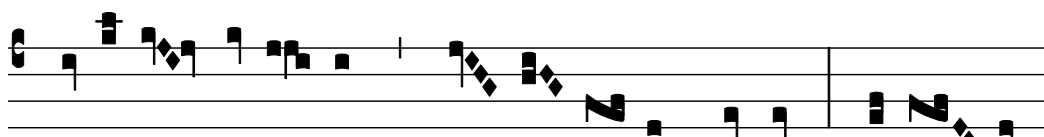
Qui fu- it Abra-he. Qui fu- it Tha-re. Qui fu- it

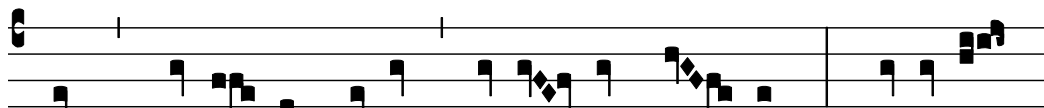
Nachor. Qui fu- it Se- ruch. Qui fu- it Rá-ga-u.

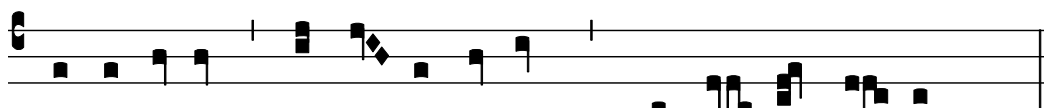
Qui fu- it Pha-lech. Qui fu- it He-ber. Qui fu- it Sa-le.

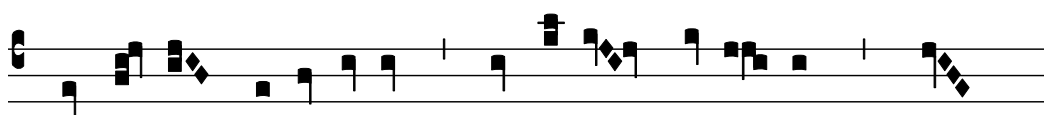
Qui fu- it Chá-y- nam. Qui fu- it Arpháx-at. Qui fu- it

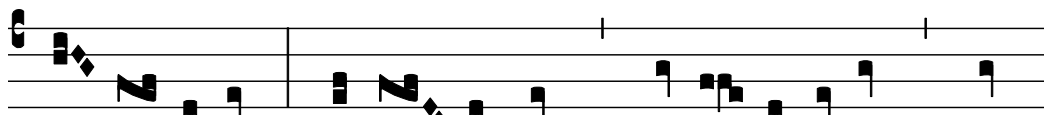
Sem. Qui fu- it No-e. Qui fu- it La- mech. Qui fu- it

Mathu-sá-le. Qui fu- it Enoch. Qui fu- it Ja- reth.

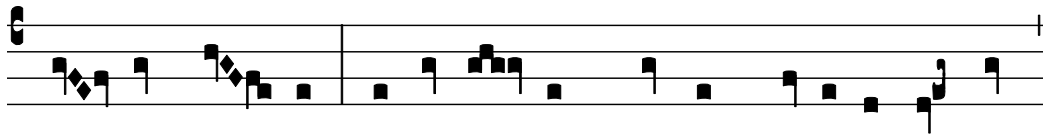

[10v.] Qui fu- it Ma-lá-le-el. Qui fu- it Chá-y- nam. Qui

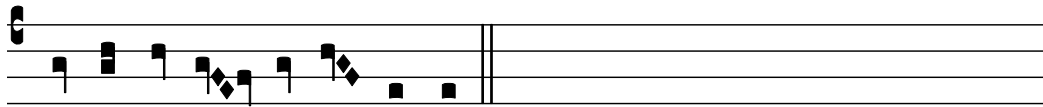

fu- it Enos. Qui fu- it Seth. Qui fu- it Adam. Qui

Evangelium in nocte epiphanie.

fu- it De- i. Je- sus au- tem ple- nus Spí- ri- tu Sancto,

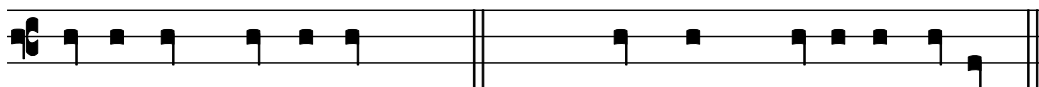
regréssus est a Jor- dá- ne.

¶ *Finito evangelio incipiat sacerdos in cappa serica Te Deum laudamus. (Brev.: [44].)*

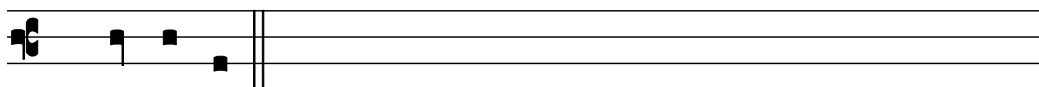
[*In purificatione beate Marie.*]²³

In purificatione beate Marie cantata hora sexta fiat benedictio luminis solenniter ab episcopo vel a sacerdote cappa serica induto cum aliis indumentis sacerdotalibus super gradum altaris supremum converso ad partem australem²⁴ sic incipiendo.

1506:10v; Ant-1519:138r; Grad-1508-S:378; Missal-1513-S:10v.²⁵

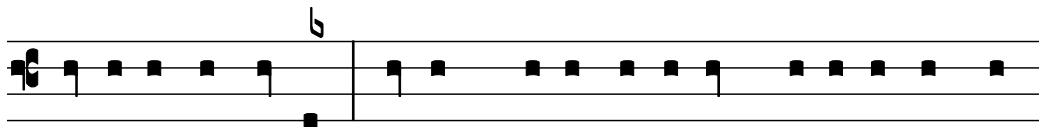
Dómi-nus vo-bíscum. *Chorus.* Et cum spí-ri-tu tu-o.

℣. O-rémus.

Bene ✠ dic Dómine Jesu Christe hanc creatúram cere supplicántibus nobis : et infúnde ei per virtútem sancte crucis benedictiónem celéstem : ut qui eam ad repellándas ténebras humano úsui tribuísti, talem signáculo sancte crucis tue fortitú-

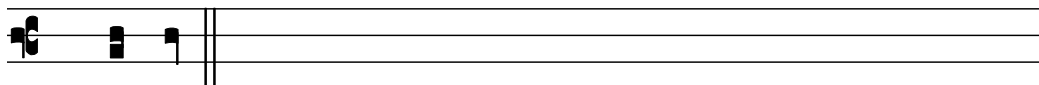
dinem et bene ✠ dictionem accípiat : ut quibuscúnque locis accénsa sive appósita fúerit : discédet dyábolus et contreméscat et fúgiat pállidus : cum ómnibus minístris suis de habitati-ónibus illis : nec presúmat ámplius inquietáre. *Et finiatur hoc modo.*

servi- éntes ti-bi. Qui cum De-o Patre et Spí-ri-tu Sancto

vi-vis et regnas De-us per ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum.

℣. Amen.

Omnes orationes cum Orémus. sub eodem tono²⁶ dicantur. Non dicatur Dóminus vobiscum : nisi ante primum oration tantum sed Orémus.

Oratio.

[11r.] **D**omine sancte Pater omnipotens
etérne Deus : qui ómnia ex
níchilo creásti : et jussu tuo per ópera
apum hunc liquórem ad perfectiónem
cereórum pervenire fecísti : et qui
hodiérna die petitióem justi Sime-
ónis implésti : te humíliter depre-
cámur ut has cándelas ad usum
hóminum et sanitátem córporum et
animárum preparátas : sive in terris :
sive in aquis per invocatióem sanc-
tíssimi nóminis tui, et per interces-
sióem sancte Marie semper vírginis
cujus hódie festa devóte celebrántur,

Orémus.

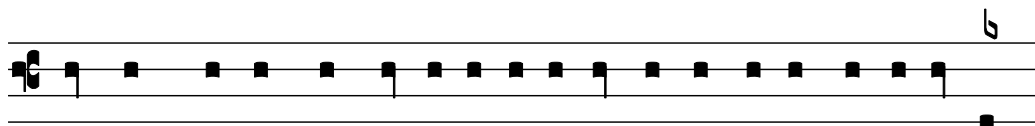
Omnipotens sempitérne Deus :
qui hodiérna die Unigénitum
tuum ulnis sancti Simeónis in templo
sancto tuo suscipiéndum presentári
voluísti : tuam súpplikes deprecámur²⁷
cleméntiam : ut hos céreos sive has
cándelas : quos nos fámuli tui in tui

et per preces ómnium sanctórum
tuórum bene ✠ dícere et sancti ✠ fi-
cáre dignéris. Et hujus plebis tue
devóte que illas honorífice in mánibus
portáre désiderat, teque laudádo
exultáre : exáudias voces de celo
sancto tuo et de sede majestátis tue.
Et propícus sis ómnibus clamántibus
ad te, quos redemísti precíoso sán-
guine Fílii tui. Qui tecum et cum
Spíritu Sancto vivit et gloriátur Deus :
per ómnia sécula seculórum. [V.]
Amen.

Oratio.

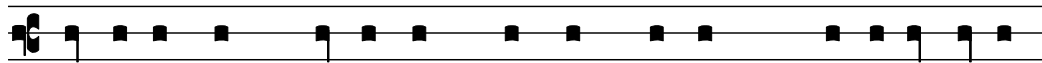
nóminis magnificéntia suscipientes
gestáre cúpimus, luce accénsos bene-
✠ dícere et sancti ✠ ficáre atque lú-
mine supérne benedictiónis accéndere
dignéris : quátinus eos tibi Dómino
Deo nostro offeréndo digni : et sancto
igne dulcíssime tue claritátis succénderi :

1506:11r; Pro-1519:139r.²⁸

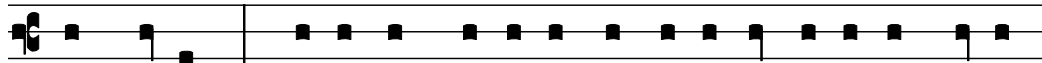

in templo sancto gló-ri- e tu- e repre-sentá-ri me-re-ámur.

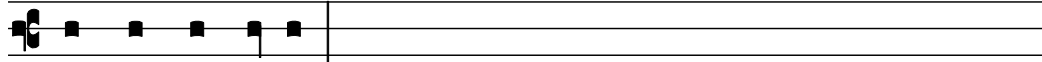
In purificatione beate Marie.

Per e-úndem Dómi-num nostrum Je-sum Christum Fí-li-

um tu-um. Qui te-cum vi-vit et regnat in u-ni-tá-te Spí-ri-

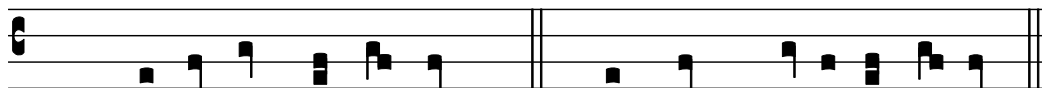

tus Sancti De-us.

Hic mutet vocem more prefationis.

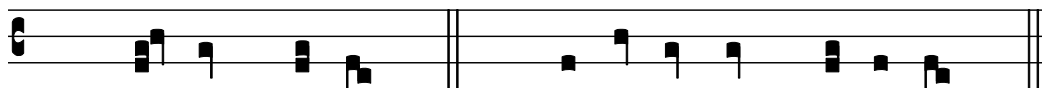

Er ómni-a sé-cu-la se-cu-ló-rum. *R.* Amen.

[11v.]

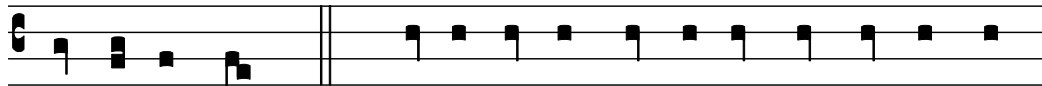
V. Dómi-nus vo-bís-cum. *R.* Et cum spí-ri-tu tu-o.

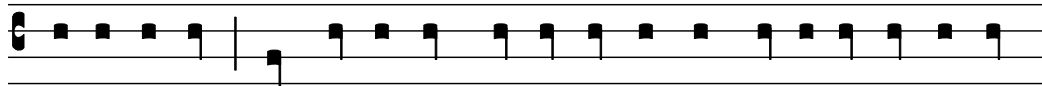
V. Sur-sum corda. *R.* Ha-bémus ad Dómi-num.

V. Grá-ti-as a-gámus Dómi-no De-o nostro. *R.* Dig-num

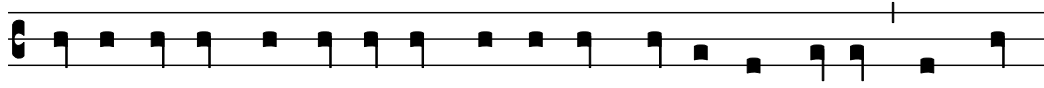

et justum est. *V.* Ve-re dignum et justum est equum et

sa-lu-tá-re : nos ti-bi semper et u-bíque grá-ti-as á-ge-re

In purificatione beate Marie.

Dómi-ne sancte Pa-ter omní-po-tens e-térne De-us fons et

ó-ri-go tó-ti-us lúmi-nis qui mundum il-lustrásti lúmi-ne

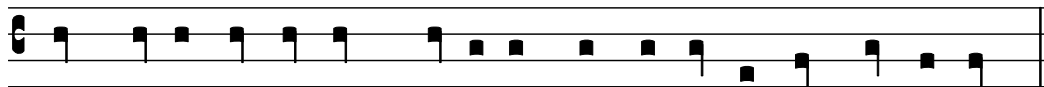
tu-e cla-ri-tá-tis mitténdo no-bis Uni-gé-ni-tum tu-um

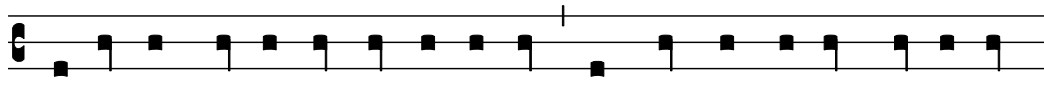
per ú-te-rum inteme-rá-te vírgi-nis. Et quem longe ante

promíssum prophe-tá-rum o-rá-cu-lis tempó-ri-bus no-víssi-

mis mi-sís-ti lu-cem pópu-lis se dénti-bus in té-nebris.

Te ergo Dómi-ne depre-cámur ut has cán-de-las nómi-ni

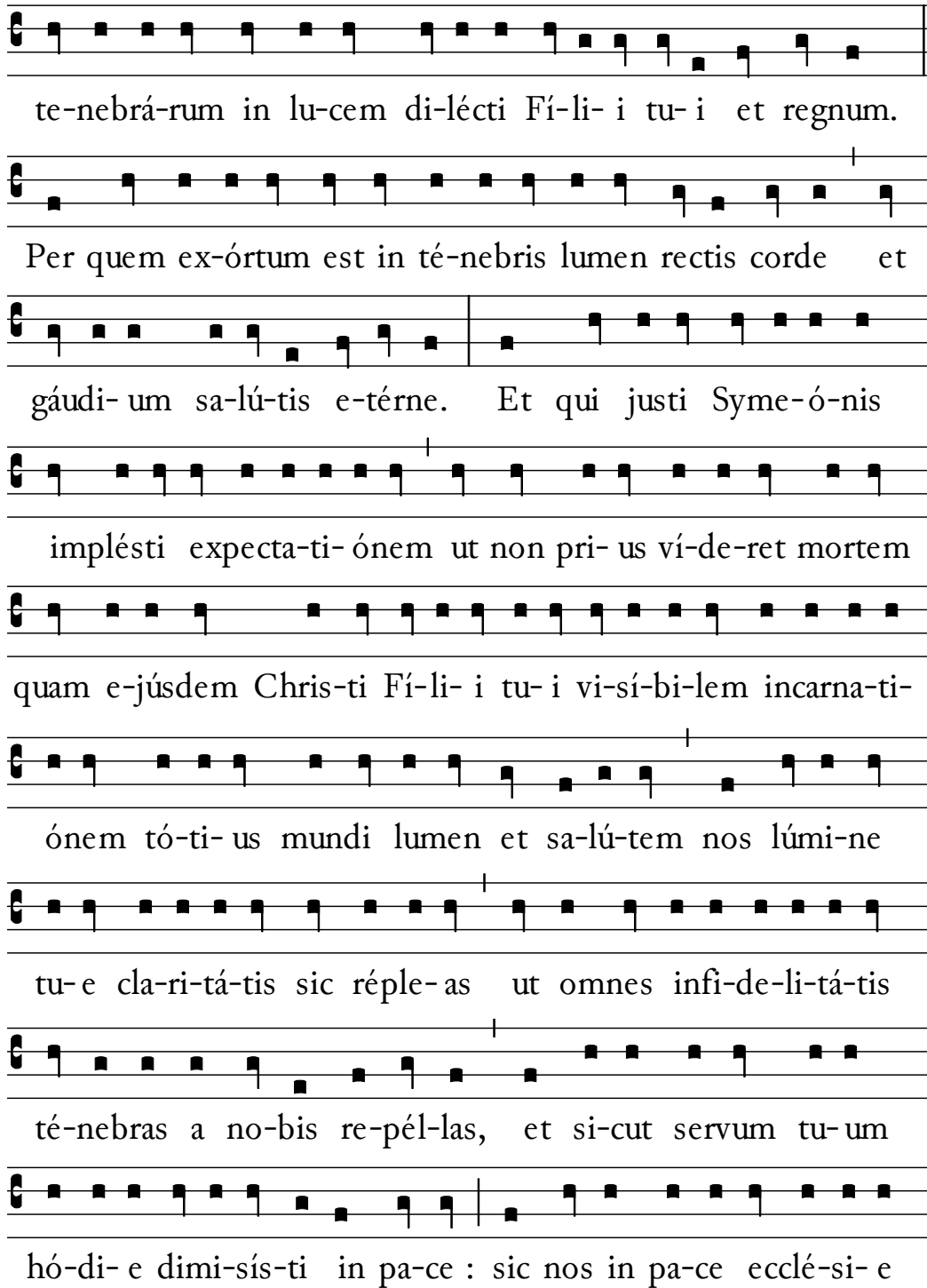
tu-o pre-pa-rá-tas tu-a be-ne-dic-ti-óne digné-ris

be-ne- ✠ -dí-ce-re qui nos transtu-lís-ti a po-testá-te

[12r.]

In purificatione beate Marie.

te-nebrá-rum in lu-cem di-lécti Fí-li- i tu- i et regnum.

Per quem ex-órtum est in té-nebris lumen rectis corde et

gáudi- um sa-lú-tis e-térne. Et qui justí Syme-ó-nis

implésti expecta-ti- ónem ut non pri- us ví-de-ret mortem

quam e-júsdem Chris-ti Fí-li- i tu- i vi-sí-bi-lem incarna-ti-

ónem tó-ti- us mundi lumen et sa-lú-tem nos lúmi-ne

tu- e cla-ri-tá-tis sic réple- as ut omnes infi-de-li-tá-tis

té-nebras a no-bis re-pél- las, et si- cut servum tu- um

hó-di- e dimi-sís-ti in pa-ce : sic nos in pa-ce ecclé-si- e

In purificatione beate Marie.

tu-e sancte digné-ris gu-berná-re ad portum qui- é-tis
e-térne va-le- ámus intrá-re. Quá-ti-nus rá-di- is ve-re lu-cis
perfú-si i-bi in di-e ex-ámi-nis le-ti cum hymní-di-cis
féssi so-lis.

¶ *Hic mutet vocem suam quasi legendo.* Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen. [12v.]

¶ *Cantata prefatione tunc aspergantur candele aqua benedicta : et thurificentur. Deinde sequantur due orationes cum Dóminus vobíscum. et Orémus.*

Oratio.

Domine sancte Pater omnípotens, lumen indeficiens : qui es Cónditor ómnium lúminum : benedice hoc lumen tuis fidélibus in honórem nóminis tui portándum : quátinus a te sanctificáti atque benedícti, lúmine tue claritátis accendámur et illuminémur : et propícus concé-

dere dignéris : ut velúti eódem igne quondam illuminásti Móysen fámulum tuum : ita illúmines corda nostra et sensus nostros, quátinus ad visiónem etérne [claritátis]²⁹ pervenire mereámur. Per Christum Dóminum nostrum.

Orémus.

Alia oratio.

Omnípotens sempitérne Deus : qui Unigénitum tuum ante témpora de te génitum, sed tempo-

ráliter de María vírgine incarnátum, lumen verum et indeficiens ad repelléndas humáni géneris ténebras :

In purificatione beate Marie.

et ad incendendum lumen fidei et
veritatis misisti in mundum : concede
propitius ut sicut exterius corporali,
ita etiam³⁰ interius luce spirituáli

irradiari mereamur. Per eundem³¹
Dominum nostrum [Jesum Christum
Filium tuum].³²

¶³³ *Postea accendantur candelae et distribuantur cantores incipiente antiphona.*

1506:12v; Pro-1519:141r.³⁴

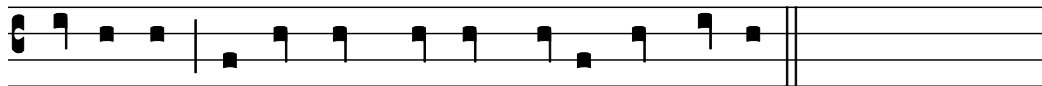
Ant.
VIII.ii.

Lumen ad re-ve-la-ti-ónem génti-um et gló-ri-am

ple-bis tu-e Isra-el. *Ps.* Nunc dimít-tis servum tu-um

Dómi-ne : se-cúndum verbum tu-um in pa-ce.

¶ *Repetatur antiphona Lumen ad revelatióem. totus psalmus dicatur cum Glória Patri. ut in processionalibus continetur. (Processionale-328.)*

Feria iiij. in capite jejunii.

Post vj. in primis fiat sermo ad populum si placuerit : deinde prosternant se clerici in choro et dicant vij. psalmos penitentiales cum Glória Patri. et cum antiphona Ne reminiscáris. 182.

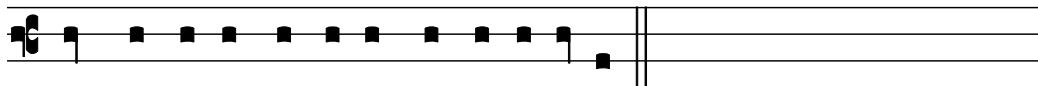
Excellentior vero sacerdos indutus cappa serica rubea cum aliis vestibus sacerdotalibus : cum diacono a dextris et subdiacono a sinistris et ceteris ministris altaris qui omnes sint albis cum amictibus induti, a vestibulo ad gradum altaris procedant : et ibi dicant septem psalmos penitentiales in prostratione ut supra dictum est. Finitis psalmis dicatur antiphona. Ne reminiscáris Dómine delícta nostra vel paréntum nostrórum neque vindíctam sumas de peccátis nostris. [13r.]

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Et hanc dicantur omnia sine nota : tam a sacerdote quam a toto choro.

Deinde erigat se sacerdos cum diacono et subdiacono : et dicat super populum conversus ad australem³⁵ coram dextro cornu altaris.

1506:13r; Pro:27r.³⁶

Et ne nos indú-cas in tentá-ti- onem.

[R.] Sed líbera nos a malo.

[V.] Salvos fac servos tuos et ancíllas tuas.

[R.] Deus meus sperántes in te.

[V.] Mitte eis Dómine auxílium de sancto.

[R.] Et de Syon tuére eos.

[V.] Convértere Domine úsquequo.

[R.] Et deprecábilis esto super servos tuos.

[V.] Adjuva nos Deus salutáris noster.

[R.] Et propter glóriam nóminis tui Dómine líbera nos, et propícius esto peccátis nostris propter nomen tuum.

[V.] Dómine exáudi oratiómem meam.

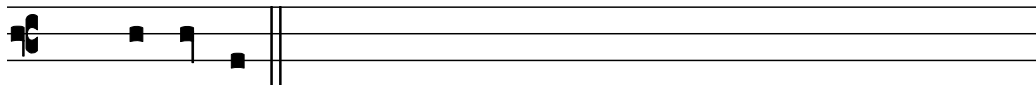
[R.] Et clamor meus ad te véniat.

1506:13r.

[V.] Dómi-nus vo-bíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.]

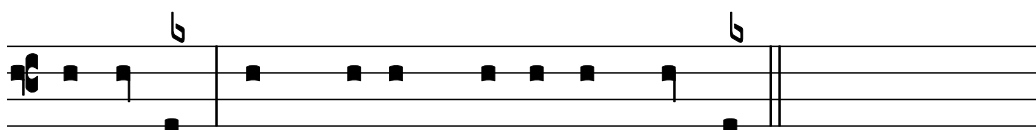

[V.] O-rémus.

[Oratio.]

<p>EXáudi Dómine preces nostras : et confiténtium tibi parce pec- <i>Et finiatur sic.</i></p>		<p>cátis : et quos consciénte reátus accúsat, indulgéntia tue miseratiónis</p>
--	--	--

1506:13r.

absólvat. Per Christum Dómi-num nostrum.

[R.] Amen.]

¶ *Et dicantur omnes orationes sequentes cum Orémus. Non dicatur Dóminus vobíscum. nisi ante primam orationem tantum.*

Oratio.

<p>ASsit quésumus Dómine Deus fámulis tuis inspirátio grátie salutáris : que corda eórum flétuum³⁷ ubertáte resólvat : sicque macerándo</p>		<p>conficiat ut iracúndie tue motus ydónea satisfactióne compéscat. Per Christum Dóminum nostrum.</p>
---	--	---

Orémus.

[Oratio.]

<p>DA quésumus Dómine Deus noster hiis fámulis tuis con- tínuam purgatiónis sue observántiam peniténdó gérere : et ut hoc effícaciter</p>		<p>implére váleant, grátia eos tue visitatiónis et prevéniat et sequátur. Per Christum Dóminum nostrum.</p>
--	--	---

[Orémus.]

Revéniat hos fámulos tuos
quésumus Dómine misericórdia
tua : ut omnes iniquitátes eórum scé-

Oratio.

leri indulgéntia deleántur. Per Chris-
tum Dóminum nostrum. Amen.

[Orémus.]

Adésto Dómine supplicatióibus
nostris : nec sit ab hiis fámulis
tuis cleméntie tue longínqua mise-
[13v.] rático sana vúlnera eorúm : remítte

Oratio.

peccáta ut nullis iniquitátibus a te
separáti tibi Dómino semper váleant
adherére. Per Christum Dóminum
nostrum.

[Orémus.]

Domine Deus noster : qui
offensióne nostra non víncis
sed satisfactióne placáris : réspice
quésumus super hos fámulus tuos :
qui se tibi grávitèr peccásse confi-
téntur : tuum est enim absolutiónem
críminum dare et véniam prestáre

Oratio.

peccántibus : qui dixisti peniténtiam
te male peccatórum quam mortem.
Concéde ergo Dómine hiis, penténtie
ut tibi excúbias célebrent : et corréctis
actiúnibus suis conférri sibi ad te
sempitérna gáudia gratuléntur. Per
Christum Dóminum nostrum.

[Orémus.]

Deus cujus indulgéntia omnis
homo índiget : meménto famu-
lórum famularúmque tuárum : et quia
lúbrica terrenáque córporis fragilitáte
nudáti virtúte in multis deliquérunt,

Oratio.

quésumus ut des véniam confi-
téntibus, parcas supplicibus : ut qui
suis méritis accusántur, tua mise-
ratióne salvéntur. Per Christum
Dóminum.

*Hic non dicatur Dóminus vobíscum. neque Orémus. sed vertat se sacerdos ad
populum : et extendens manum dicat super eos absolutionem hoc modo.*

Absolutio.

ABsolvimus vos vice beati Petri apostolorum principis cui collata est potestas a Domino ligandi atque solvendi : et quantum ad vos pertinet accusatio, et ad nos remissio : sit

vobis omnipotens Deus vita et salus : et omnium peccatorum vestrorum pius indulgetor. Qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti Deus.

¶ *Tunc surgant omnes a prostratione osculantes formulas vel terram sacerdote sic dicente sic Qui vivit. ut supra.*

Deinde fiat benedictio cinerum a sacerdote sine Dominus vobiscum. et sine Orémus. Hoc modo incipiens.

[*Oratio.*]

OMnipotens sempiternus Deus qui misereris omnium et nichil odisti eorum que fecisti : dissimulans peccata hominum propter penitentiam : qui etiam subvenis in necessitate laborantibus : bene ✠ dicere et sancti ✠ ficare dignere hos cineres : quos causa humilitatis et sancte religionis ad emundanda nostra delicta : super capita nostra more Ninevitarum ferre

constituisti : et da per invocationem sancti tui nominis : ut omnes qui eos ad deprecandam misericordiam tuam super capita sua tulerint : a te mereantur omnium delictorum suorum veniam accipere : et hodie sic eorum sancta inchoare jejunia : ut in die resurrectionis purificatis mentibus ad sanctum mereantur accedere pascha : et in futuro perpetuam accipere gloriam. Per Christum.

¶ *Hic aspergatur cineres aqua benedicta : deinde dicatur Dominus vobiscum. et Orémus.*

Oratio.

[14r.] **D**Eus qui non mortem sed penitentiam desideras peccatorum : fragilitatem conditionis humane benignissime respice, et hos cineres quos causa preferende humilitatis atque promerende venie capitibus nostris imponi decrevimus : bene ✠-

dicere pro tua pietate digneris : ut qui nos cineres esse monuisti : et ob pravitatis nostre meritum in pulverem reversuros cognoscimus : peccatorum omnium veniam et premia penitentibus repromissa misericorditer consequi mereamur. Per Dominum.

Postea distribuantur cineres hoc modo. Executor officii in sede episcopali : et due excellentiores persone stolis amicti ex utraque parte chori in stallis suis capita quorumcunque venientium signo crucis cineribus signet dicendo

M emento homo quia cinis es et in cinerem revertéris. In nó-	mine Patris. &c.
--	------------------

Interim cantantur antiphone ut in processionali continetur. (Processionale:66.)

¶ *Percantatis antiphonis dicat sacerdos ad gradum chori Dóminus vobíscum. et Orémus.*

Oratio.

D eus qui juste irásceris et cleménte ignóscis, afflícti pópuli tui láchrimas [réspice] ³⁸ : et	iram tue indignatiónis quam juste merémur propiciátus avérte. Per Christum.
---	---

Orémus.

Oratio.

C oncède nobis quésumus Dómi- ne presídia milítie Christiáne sanctis inchoáre jejúniis : ut contra	spirituáles nequícias pugnatúri, continéntie muniámur auxiliis. Per Dóminum nostrum.
---	--

¶ *Tunc eat processio ut in processionalibus continetur. (Processionale:69.)*

Dominica in ramis palmarum.

Post aspersionem aque benedictae legatur haec lectio ante gradum altaris ab accolito alba induto : et hoc ex parte australi super flores et frondes cum suo titulo hoc modo.

¶ *Lectio libri Exodi. (xv. 27.)*

IN diébus illis. Venérunt filii Israel in Helym : ubi erant duodecim fontes aquarum : et septuaginta palme : et castrametati³⁹ sunt iuxta aquas. Profectique⁴⁰ sunt de Helym : et venit omnis multitúdo filiórum Israel in désertum Syn : quod est inter Helym et Synai : quintodécimo die mensis secúndi : postquam egressi sunt de terra Egýpti. Et murmurávit omnis congregátio filiórum Israel contra Móysen et Aaron in solitúdi-
ne. Dixerúntque ad eos filii Israel, Utinam mórtui essémus per manum Dómini in terra Egýpti quando sedebámus super ollas cárni-
um : et comedebámus panes in saturitáte. Cur induxístis nos in désertum istud : ut occiderétis omnem multitudinem hanc⁴¹ fame ? Dixit autem Dóminus ad Móysen et Aaron,⁴² Ecce ego pluam vobis panes de celo : egrediátur pópulus et cólligat que sufficiunt per singulos dies : ut tentem eum utrum ámbulet in lege mea an non. Die

autem sexta parent quod íferant : et sit duplum quam colligere solébant per singulos dies. Dixerúntque Móyses et Aaron ad omnes filios Israel, Véspere sciétis quod Dóminus eduxerit vos de terra Egýpti : et mane vidébitis glóriam Dómini. Audívi enim murmur vestrum contra Dóminum. Nos vero quid sumus quia musitástis contra nos ? Et ait Móyses, Dabit vobis Dóminus véspere carnes édere : et mane panes in saturitáte : eo quod audierit murmuratiónes vestras : quibus murmuráti estis contra eum, Nos enim quid sumus ? Nec contra nos est murmur vestrum : sed contra Dóminum. Dixítque Móyses ad Aaron, Dic univérse congregatióni filiórum Israel, Accédite coram Dómino : audívit enim murmur vestrum. Cunque⁴³ loquerétur Aaron ad omnem⁴⁴ cetum filiórum Israel : respexérunt ad solitúdinem. Et ecce glória Dómini appáruit in nube.

[14v.]

¶ *Statim sequatur evangelium : et legatur in eodem loco a diacono ad orientem converso more simplicis festi, post acceptam benedictionem cum Dóminus vobiscum. et Glória tibi Dómine. more solito.*

¶ *Secundum Johannem. (xij. 12-19.)*

IN illo tēpore. Turba multa que convēnerat⁴⁵ ad diem festum : cum audissent⁴⁶ quia Jesus venit⁴⁷ Hierosólimam : acceperunt ramos palmárum et processerunt óbviā ei : et clamábant, Osánna : benedíctus qui venit in nómine Dómini : Rex Israel. Et invenit Jesus aséllum et sedit super eum : sicut scriptum est, Noli timére filia Syon : ecce rex tuus venit tibi mansuétus : sedens super pullum ásine. Hec non cognoverunt discipuli

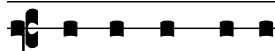
ejus primum : sed quando glorificátus est Jesus : tunc recordáti sunt quia hec scripta erant⁴⁸ de eo : et hec fecerunt ei. Testimónium ergo perhibébat turba que erat cum eo quando Lázarus vocávit de monuménto : et suscitávit eum a mórtuis. Propterea et óbviā venit ei turba : quia audierant eum fecisse hoc signum. Phariséi ergo⁴⁹ dixerunt ad semetípsos, Vidétis quia nichil proficimus⁵⁰ : ecce mundus totus post eum ábiit.

¶ *Finito evangelio sequatur benedictio florum et frondium a sacerdote cappa serica rubea induto : super gradum altaris ad australem⁵¹ converso : coram dextro cornu altaris, hoc modo.*

1506:14v.⁵²

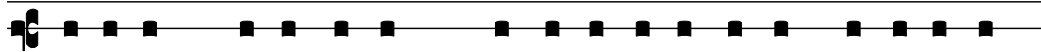
X-orcí-so te cre-a-tú-ra flo-rum et frón-di-um in

nómi-ne De- i

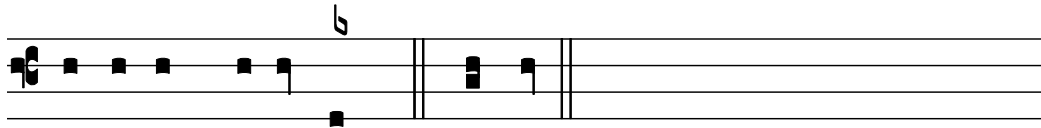
Pa ✠ tris omnipoténtis et in nómine Jesu Christi ✠ Fílii ejus Dómini nostri : et in virtúte Spíritus ✠ Sancti. Próinde omnis virtus adversérii : omnis exércitus diabóli : omnis

potéstas inimíci : omnis incúrsio démonum : eradicáre et explantáre ab hac creatúra florum et fróndium : ut ad Dei grátiam festináncium vestígia insidiándo non assequáris.

Per e-um qui ventú-rus est ju-di-cá-re vi-vos et mórtu-os et

[15r.]

sé-cul-um per ignem. *R.* Amen.

¶ *Deinde sequantur hec sequentes orationes sine Dóminus vobiscum. sed tantum cum Orémus. et finiantur sub tono lectionis ut supra.*

Oratio.

DMnipotens sempitérne Deus : qui in dilúvii effusióne Noe fámulo tuo per os colúmbe gestántis ramum ólive pacem terris rédditam nunciásti, te súpplīces exorámus : ut hanc creatúram florum et fróndium : spatulásque palmárum seu frondes

árborum quas ante conspéctum glórie tue offérimus, verítas tua sanctífi ✠ cet : ut devótus pópulus in mánibus eas suscípiens⁵³ : benedictiόνis tue grátiam cónsequi mereátur. Per Christum.

Oratio.

DEus cujus Fílius pro salute géneris humáni de celo descendit ad terras : et appropinquánte hora passiónis sue Hierosólimam in ásino sedens veníre, et a turbis rex appelláre et laudári vóluit : auge fidem in te sperántium, et súpplīcum preces cleménte exáudi. Véniat quésumus Dómine super nos misericórdia tua : et hos palmárum ceterarúmque árborum ramos bene ✠ dícere dignáre :

ut omnes qui eos latúri sunt : benedictiόνis tue dono repléantur. Concede ergo ut sicut Hebreórum púeri osánna in excélsis clamántes eídem Fílio tuo Dómino nostro cum ramis palmárum occurrérunt : nos itaque árborum ramos gestántes, cum bonis opéribus occurrámus óbviám Christo : et perveniámus ad gáudium sempitérnum. Per eúndem⁵⁴ Christum.

[Orémus.]⁵⁵

Oratio.

DEus qui dispérsa cóngregas : et congregáta consérvas : qui pópulis óbviám Christo Jesu ramos

palmárum portántibus ceterarúmque árborum benedixísti, bene ✠ dic étiam et hos ramos palmárum ceterarúmque

Dominica in ramis palmarum.

árborum : quos fámuli ad tui nóminis benedictiónem fidéliter suscípiunt : ut in quemcúnque locum introducti fúerint, tuam benedictiónem habita-

tóres illíus loci omnes consequántur : ita ut omni advérsa valitúdine effugáta délixtera tua prótegat quos rédemit. Per eúndem Christum.

¶ *Hic aspergantur flores et frondes aqua benedicta et thurificentur, deinde dicatur Dóminus vobíscum. et Orémus.*

Oratio.

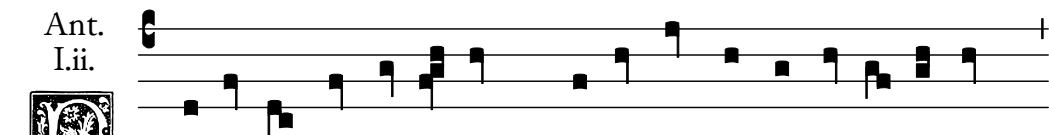
[15v.] **D**omine Jesu Christe mundi cónditor et redémpstor : qui nostre liberatiónis et salvatiónis grátia : ex summa celi arce descéndere et carnem súmerere et passiónem subíre dignátus es : quique sponte própria loco ejúsdem propínquans passiónis : a turbis⁵⁶ cum ramis palmárum obviántibus : benedíci, laudári, et rex benedíctus in nómine Dómini véniens clara voce appellári voluísti : tu nunc

nostre confessiósni laudatióne acceptáre : et hos palmárum ceterarúmque árborum ac florum ramos bene ✠ dícere et sancti ✠ ficáre dignéris : ut quicúnque in tue virtútis obséquio exínde áliquid túlerit : benedictiósne celésti sanctificátus : peccatórum remissiósne : et vite etérne prémia percípere mereátur. Per te Jesu [Christe]⁵⁷ salvátor mundi rex glórie : qui cum Patre &c.

His itaque peractis statim distribuantur palme et interim cantentur hee due antiphone.

1506:15v; Pro-1519:43v; AS:207; Ant-1519:192r; Brev-1531:118r.

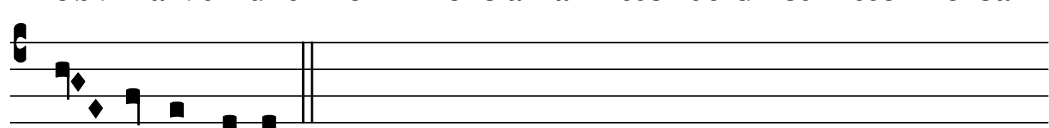
Ant.
I.ii.

DU-e-ri Hebre-ó-rum * tolléntes ramos o-li-vá-rum,

obvi- a-vé-runt Dómi-no clamán- tes et di-cén-tes o-sán-

na in excélsis.

Dominica in ramis palmarum.

Alia antiphona.

1519:43v; AS:206; Ant-1519:192r; Brev-1531:118r.

Ant.
I.ii.

U-e-ri Hebre-ó-rum * vestiménta prosterné-bant in

vi-a : et clamá-bant di-cén-tes o-sánna Fí-li-o Da-vid : be-

ne-díctus qui ve-nit in nómi-ne Dómi-ni.

¶ *Feria v. in cena Domini.*

In primis fiat reconciliatio penitentium hoc modo : nona cantata eat processio sicut in capite jejunii. Pergat excellentior sacerdos ad ostium ecclesie occidentis, indutus vestibus sacerdotalibus : in cappa serica rubea : cum duobus diaconis albis cum amictibus indutis : absque subdiacono et sine cruce per medium chori precedente vexillo cilicino : sintque presentes in atrio ecclesie qui reconciliandi sunt. Et si episcopus adest principalis archidiaconus ex parte penitentium scilicet extra ostium ecclesie in cappa serica legat hanc lectionem sequentem, que non legatur episcopo absente.

[16r.] **A**dest tempus o veneránde⁵⁸ pón-
tífex⁵⁹ votívum afflíctis, cón-
gruum peniténtibus, optábile tribu-
látis. Assunt filii tui pater : quos Deo
per Spíritum Sanctum vera mater
ecclésia cum letícia péperit : sed íte-
rum suadénte diábolo a suo integri-
táte corrúptos autem míseros factos
éxules : novis quotidie dolóribus in-
gemíscit. Pro his suppliciter orant⁶⁰ :
quicúnque felíces in sinu suo reman-
sérint : quique divína protegénte se
cleméntia fide stábiles prestítérunt.
Parce hódie Pater : et toto bonitátis
tue ímpetu fluat nobis fons ille David :
patens in ablutióne menstruáte mu-
líeris : nulli impróperans, nullum
rejícíens, nullum exclúdens. Quamvis
enim a divítiis supérne pietátis nichil
témporis vacet : nunc tamen lárgior
est per indulgéntiam remissio pecca-
tórum : et copiósior est per grátiam
assúptio renascéntium. Accepísti a
Dómino ánnulum discretiónis et

honóris : ut que signánda sunt signes :
et que aperiénda sunt prodas, et que
ligánda sunt liges, et que solvénda
sunt solvas, atque credéntibus fidem
baptismátis, lapsis autem et peni-
téntibus per mystérium reconcili-
atiónis jánuas regni celéstis apérias.
Lavant aque : lavant lácrime. María
flevit : et susceppta est. Negávit após-
tolus : et quia flevit amaríssime resti-
tútus est. Publicánus de tholóneo⁶¹
apostolátum méruit : latro de cruce
paradísium intrávit. Suscéptus a Patre
clementíssimo filius ille júnior qui
tám porcos pavit : qui patérne here-
ditátis precíosa stipéndia infelíciter
dissipávit. Inde étiam est quod hódie
tui súplices : póstea quam in várias
formas críminum : negléctu manda-
tórum celéstium : et morum proba-
bílium transgressióne cecidérunt : hu-
miliáti atque prostráti prophética voce
dicéntes, Peccávimus cum pátribus
nostris : injuste égimus, iniquitátem

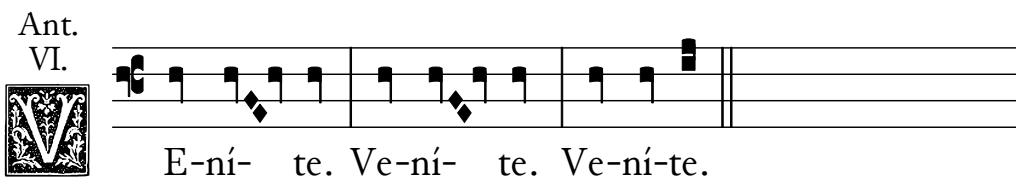
[fécimus].⁶² Manducavérunt sicut scriptum est : panem dolóris lácrimis stratum rigavérunt : cor suum luctu corpus suum afflixérunt jejúniis : ut animárum recíperent quam perdíderat sanitátem. Plorat cum istis : immo pro istis ploráre et oráre non desístit

mater sancta ecclésia : et lácrime ejus in maxíllis ejus : quia [venit]⁶³ tempus miseréndi ejus. Móveat pietátem tuam [Pater]⁶⁴ vox fidélis et flébilis : móveat gémitus et hábitu ipse miserórum.

¶ *Finita lectione incipiat episcopus [vel executor officii]⁶⁵ antiphonam.*

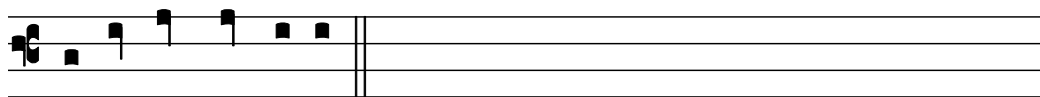
1506:16r; Pro-1519:53v.⁶⁶

Ant.
VI.

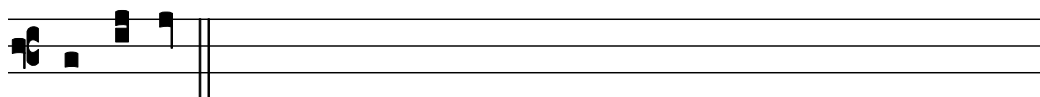
E-ní- te. Ve-ní- te. Ve-ní-te.

Scilicet infra predictum ostium conversus ad borealem signum faciendo cum manu dextra ad penitentes quasi illos vocando. Deinde ex parte penitentium scilicet extra ostium dicat ita diaconus.

Flectámus gé-nu- a.

Alius diaconus ex parte episcopi dicat.

Le-vá-te.

¶ *Ita dicat tribus vicibus : ita⁶⁷ tamen quod post tertiam repetitionem antiphona non dicatur Flectámus génu-a. sed chorus sequatur totam antiphonam cantore incipiente hoc modo.*

[16v.]

[Ant.]
VI.

I- li- i audí- te me ti- mó- rem Dómi- ni do-

cébo vos. *Ps.* Be-ne-dí-cam Dómi-num in omni témpo-re :

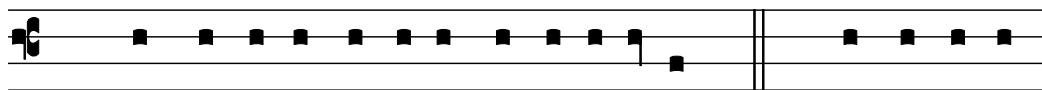
semper laus e-jus in o-re me-o. (xxxiiij.) Brev. [165].

Totus psalmus dicitur sine Glória Patri. et post unumquemque V̄. repetatur antiphona Veníte. Dum psalmus cantatur a toto choro cum antiphona : semper manuatim penitentes ab aliquo presbytero de choro : habitu non mutato : reddantur sacerdoti executori officii : et ab ipso restituantur ecclesie gremio. Tamen si episcopis presens fuerit : penitentes a presbiteris archidiacono : et ab archidiacono reddantur episcopo : et ab ipso ecclesie gremio.

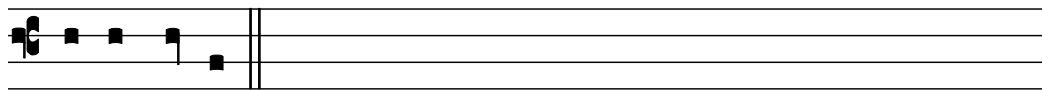
Quibus expletis processio more solito in chorum redeat. Deinde prosternant se omnes clerici, et dicant septem psalmos penitentiales in choro. 182. Sacerdos vero cum suis ministris per se ante altare dicat cum Glória Patri. et Sicut erat. et cum antiphonam Ne reminiscáris. Qua finita sequatur Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson. Pater noster. et hec omnia sine nota dicuntur : tam a sacerdote cum suis ministris : quam a toto choro.

Deinde erigat se sacerdos et dicat super populum conversus ad australem⁶⁸ coram dextro cornu altaris sic.

1506:16v.

[V̄.] Et ne nos indú-cas in tenta-ti-ónem. [R̄.] Sed lí-be-ra

nos a ma-lo.

[V̄.] Salvos fac servos tuos et ancillas tuas.

[R̄.] Deus meus sperántes in te.

[V̄.] Convértere Dómine úsquequo.

[R̄.] Et deprecábilis esto super servos tuos.

[V.] Mitte eis Dómine auxiliúm de sancto.

[R.] Et de Syon tuére eos.

[V.] Adjuva nos Deus salutáris noster.

[R.] Et propter glóriam nóminis tui Dómine líbera nos : et propícus esto peccáti nostris propter nomen tuum.

[V.] Dómine exáudi oratióem meam.

[R.] Et clamor meus ad te véniat.

[V.] Dóminus vobíscum.

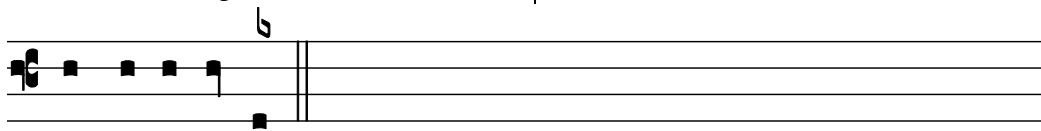
[R.] Et cum spírítu tuo.

[V.] Orémus.

Oratio.

ADesto Dómine supplicatióibus nostris : et me qui étiam misericórdia tua primus indígeo cleménter exáudi, ut⁶⁹ quem non electiõe mériti sed dono grátie tue constituísti

hujus óperis ministrum : da fidúciam tui múneris exequéndi : et ipse in nostro ministério quod tue pietátis *Et sic finitur.*

est ope-rá-re.

[17r.] Per Dóminum nostrum [Jesum Christum Fílium tuum. Qui tecum vivit et regnat in unitáte Spírítus Sancti Deus. Per ómnia sécula seculórum. [R.] Amen].⁷⁰

Et dicuntur omnes orationes sequentes cum Orémus. et finiantur sub tono supradicto. Non dicitur Dóminus vobscum. nisi ante primam orationem tantum.

Alia oratio.

DEus humáni géneris benigníssime cónditor, et misericórdissime reformátor : qui hóminem invídiá diabóli ab eternitáte dejéctum, únici Fílii tui precíoso sánguine redemísti : vivífica hos fámulos tuos quos tibi nullátenuis mori desíderas, et qui non derelínquis devíos assúme

corréctos. Móveant pietátem tuam quésumus Dómine horum famulórum tuórum lacrimósa suspíria. Tu eórum médere vulneribus, tu jacéntibus manum pórrige salutárem : ne ecclésia tua álíqua sui córporis portióne vastétur : ne grex tuus detriméntum sustíneat, ne de famílie tue damno⁷¹

inimicus exúltet, ne renátos lavácro salutári mors secúnda possídeat. Tibi ergo Dómine súpplíces [preces]⁷² [offérimus : tibi]⁷³ cordis et fletum effúndimus : tu parce confiténtibus, ut sic in hac mortalitáte peccáta sua te adjuvánte déflegant : quátinus in treméndi júdicii die senténtiam damnationis etérne evádant et nésiant

Orémus.

Domine sancte Pater omnípotens etérne Deus, qui vúlnera nostra curáre dignátus es : te súpplíces exorámus et pétimus nos húmiles tui sacerdótes ut nostris précibus aurem tue pietátis inclináre dignéris⁷⁶ : atque ad peniténtiam confessióne moveáris, remittásque ómnia crímina : et peccáta univérsa condónes, desque his

Hic non dicitur Orémus. sed absolutio.

Absólvimus vos vice beáti Petri Apostolórum princípis : cui dedit Dóminus potestátem ligándi atque solvéndi, et quantum ad vos pértinet accusátio : et ad nos remíssio : sit vobis omnípotens Deus vita et salus :

Et sic surgant omnes a prostratione osculantes terram vel formulas : sacerdote sic dicente Qui vivit. &c.

Tamen si episcopus adest : fiat benedictio super populum adhuc prostratione hoc modo.

Bendíctio Dei Patris omnipo ✠
téntis et Fí ✠ lii et Spí ✠ ritus

piíssime Pater : quod terret in ténébris, quod stridet in flammis, atque ab erróris sui via ad iter revérsi justicie, nequáquam ultra vulnéribus saucientur, sed intégnum sit eis atque perpétuum et quod grátia tua cóntulit : et quod misericórdia tua reformávit. Per [eúndem]⁷⁴ Christum [Dóminum nostrum. [R̄.] Amen].⁷⁵

Oratio.

fámulis tuis Dómine pro supplicíis véniam, pro meróre letítiam, pro morte vitam. Ut qui ad tantam spem celéstis ápicis devolúti sunt : de tua misericórdia confidéntes, ad bona pacífici prémii tui : atque ad celéstia dona perveníre mereántur. Per Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium tuum.

et ómnium peccatórum vestrórum pius indúltor. Qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitáte Spíritus Sancti Deus. Per ómnia sécula seculórum. [R̄.] Amen.

Sancti : descéndat super vos et máneat semper. R̄. Amen.

[17v.]

Deinde incipiatur missa ut in graduali continetur. (Missale:640.) Et postea tres pueri ante olei consecrationem in superpelliciis ad gradum chori stantes simul cantent hunc hymnum.

1506:17v; Pro-1519:55r.⁷⁷

Hymn.

I.

Re-démptor sume carnem Te-met conti- nénti- um.

Chorus idem repetat post unumquemque versum. Pueri V̇.

V̇. Audi ju-dex mortu-ó-rum, Una spes mortá-li- um :

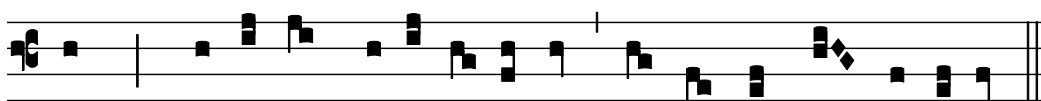

Audi vo-ces pro-fe-réntum, Do-num pa-cis prémi- um.

Chorus O Redémptor. Pueri V̇.

V̇. Assit Flamen Sacro-sánctum, O-lim per di-lú-vi-

um : Qui ramum tu-lit ó-li-ve Ad archam ec-clé-si- e.

Chorus O Redémptor. Pueri V̇.

V̇. Arbor fe-ta alma lu-ce, Hoc sacrándum pró-tu- lit :

Fert hec pro-na pre-sens turba, Salva-tó-ri sé-cu-li.

Chorus O Redemptor. Pueri V̇.

V̇. Conse-crá-re tu digná-re, Rex perhénis pá-tri- e :

Hoc o-lí-vum signum vi-vum, Contra ju-ra Démonum.

Chorus O Redemptor. Pueri V̇.

V̇. Ut no-vé-tur sex-us omnis, Uncti-óne crismá-tis :

[18r.]

Et me-dé-tur sauci- á-ta, Digni-tá-tis gló-ri- a.

Chorus O Redemptor. Pueri V̇.

V̇. Stans ad a-ram immo supplex, Insu-lá-tus ponti-fex :

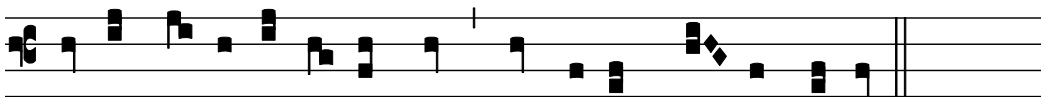

Dé-bi-tum persólvat omne, Consecrá-to crisma-te.

Chorus O Redemptor. Pueri V̇.

V̇. Lo-ta mente sacro fonte Aufu-gántur crími-na :

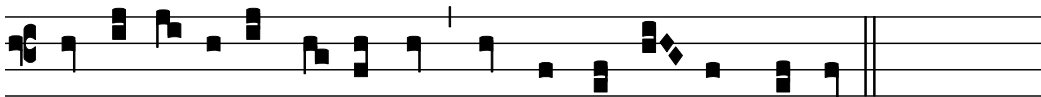

Vi-va mente sacro-sáncta Inflú-unt ca- rísma-ta.

Chorus O Redemptor. Pueri V.

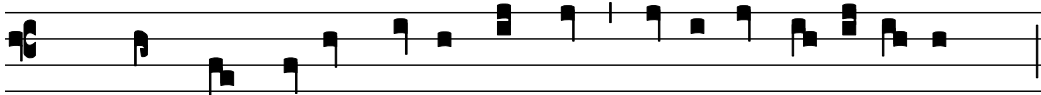

V. Sic di- es hec festa no-bis Se-cu-ló-rum sé-cu-lis :

Sit sacrá- ta laude digna Nec se-néscat témpo-re.

Chorus O Redemptor. Pueri V.

V. Sit hec di- es le-ta cunctis Fésti-va fi-dé-li-bus :

Auge fi-dem do-na pa-cem In nostris tempó-ri-bus.

Chorus O Redemptor. Pueri V.

V. Laus perhénis De-o Pa-tri, Glo-ri- áque Fí-li- o :

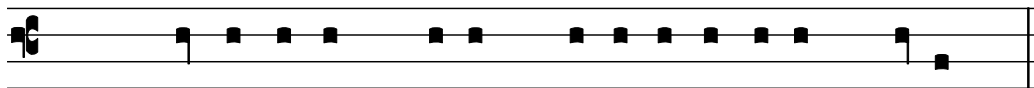

Honor vir-tus et po-téstas, Ambó-rum Pa- rá-cli-to.

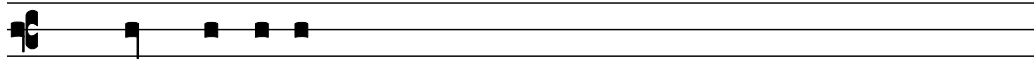
Chorus O Redemptor.

Post prandium veniant omnes clerici ad ecclesiam ad altaria abluenda et ad mandatum faciendum : ut in processionalibus continetur. (Processionale:129.) Peracta [18v.] ablutione pedem ad mandatum, dictoque sermone accipiant charitatis potum. Quibus rite peractis, unus sacerdotum dicat preces has modo sequenti.

1506:18v.

[V.] Suscé-pimus De-us mi-se-ri-córdi- am tu- am.

[R.] In mé-di- o templi tui.

[V.] Tu mandásti.

[R.] Mandáta tua custodíri nimis.

[V.] Ecce quam bonum et quam jocúndum.

[R.] Habitáre fratres in unum.

[V.] Dómine exáudi oratióem meam.

[R.] Et clamor meus ad te véniat.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

[V.] Orémus.

Oratio.

ADésto quésumus Dómine officio servitútis nostre : [et]⁷⁸ quia tu pedes laváre dignátus es tuis discíplis : ne despicias ópera mánuum tuárum que nobis retinénda mandásti : et sicut hec exterióra abluúntur inquina-

ménta córporum : sic a te ómnium nostrórum interióra mundéntur pec-cáta. Quod ipse prestáre dignétur. Qui cum Patre et Spírítu Sancto vivis et gloriáris Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.

Si vero nullus assit clericus sermonem faciens, ceteris ut prius peractis : post ablutionem pedum dicuntur preces predictae. Deinde legatur sequens evangelium a quodam diacono de secunda forma, in superpelliciis ad modum lectionis cum suo titulo : benedictione prius petita ab excellentiore : fratribus interim caritatis potum sumentibus, et legatur usque ad illum locum Súrgite eámus hinc. et ita recedant.

Evangelium secundum Johannem. (xij. 16-xiv. 31.)

IN illo témpore. Dixit⁷⁹ Jesus discíplis suis, Amen⁸⁰ amen dico vobis : non est servus major dómíno suo : neque apóstolus major eo qui

misit illum. Si hec scitis : beáti éritis si fecéritis ea. Non de ómnibus vobis dico. Ego scio quos elégerim : sed ut adimpleátur scriptúra, Qui mandúcat

panem mecum : levábit contra me calcáneum suum. Amodo jam dico vobis priúsqvam fiat : ut cum factum fúerit credátis quia ego sum. Amen amen dico vobis : quia qui áccipit si quem mísero me áccipit, qui autem me áccipit : áccipit eum qui me misit. Cum hec dixisset Jesus : turbátus est spírítu : et protestátus est et dixit, Amen amen dico vobis : quia unus ex vobis me tradet. Aspiciébant ergo adínvicem discípuli : hesitántes de quo diceret. Erat autem recúbens unus ex discíplis ejus in sinu Jesu.⁸¹ Innuít ergo huic Symon Petrus : et dixit ei, Quis est de quo dicitur.⁸² Itaque cum recubúisset ille supra pectus Jesu : dixit ei, Dómine quis est ? Respóndit Jesus, Ille est cui ego intínctum panem porréxero. Et cum intinxisset panem : trádedit Jude Symónis Scharióthis. Et post bucéllam : introívit in illum Sáthanas. Et dixit ei Jesus, Quod facis : fac cítius. Hoc autem nemo scivit discumbéntium : ad quid díxerit ei. Quidam autem putábant quia lóculos habébat Judas : quia dixisset ei Jesus, Eme ea que vobis opus sunt ad diem festum : aut egénis ut áliquid daret. Cum ergo accepisset ille bucéllam : exívit contínuo. Erat autem nox. Cum autem⁸³ exisset : dixit Jesus, Nunc clarificátus est Fílius Hóminis : et

[19r.]

Deus glorificátus est in eo. Si Deus clarificátus est in eo : et Deus clarificábit eum in semetípso : et contínuo clarificávit eum. Filióli : adhuc módicum vobíscum sum. Quéretis me : et sicut dixi Judéis,⁸⁴ Quo ego vado : vos non potéstis veníre. Et vobis dico modo. Mandátum novum do vobis : ut diligátis ínvicem sicut diléxi vos : ut et vos ínvicem diligátis. In hoc cognóscant omnes quia discípuli mei estis : si dilectiónem habuéritis adínvicem. Dicit ei Symon Petrus, Dómine quo vadis ? Respóndit Jesus, Quo ego vado : non potes me modo sequi : sequéris autem póstea. Dicit ei Petrus, Quare non possum te modo sequi ? animam meam pro te ponam. Respóndit Jesus, Animam tuam pones pro me ? Amen amen dico tibi : non cantábit gallus, donec ter negábis me. Et ait discíplis suis, Non turbétur cor vestrum : neque fórmidet. Créditis in Deum : et in me crédite. In domo Patris mei : mansiónes multe sunt. Si quo minus dixissem vobis : quia vado paráre vobis locum. Et si abíero et preparávero vobis locum : íterum véniam et accípiam vos ad meípsum : ut ubi ego sum et vos sitis. Et quo ego vado scitis : et viam scitis. Dicit ei Thomas, Dómine : néscimus quo vadis. Et quómodo póssumus

viam scire ? Dicit ei Jesus, Ego sum via, veritas, et vita. Nemo venit ad Patrem : nisi per me. Si cognovissetis me : et Patrem meum utique cognovissetis. Et ámodo cognoscetis eum : et vidistis eum. Dicit ei Philíppus, Dómine osténde nobis Patrem : et súfficit nobis. Dixit ei Jesus, Tanto témpore vobícum sum : et non cognovítis me ? Philíppe : qui videt me videt et Patrem meum. Quómodo tu dicis, Osténde nobis Patrem ? Non créditos quia ego in Patre : et Pater in me est ? Verba que ego loquor vobis : a meípso non loquor. Pater autem in me manens : ipse facit ópera. Non créditos quia ego in Patre et Pater in me est ? Alíoquin propter ipsa ópera crédite. Amen amen dico vobis : qui credit in me, ópera que ego fácio et ipse fáciat : et majóra horum fáciat : quia ego ad Patrem vado. Et quodcúnque petieritis Patrem in nómine meo, hoc fáciat : ut glorificétur Pater in Fílio. Si quid petieritis Patrem in nómine meo : hoc fáciat. Si diligitis me, mandáta mea serváte. Et ego rogábo Patrem : et álium Paráclitum dabit vobis : ut máneat vobíscum in etérnum. Spíritum veritátis quem mundus non potest cápere : quia non videt eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum : quia apud vos manébit

[19v.]

et in vobis erit. Non relínquam vos órphanos : véniam ad vos. Adhuc módicum : et mundus me jam non videt me. Vos autem vidébitis me : quia ego vivo et vos vivétis. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo : et vos in me : et ego in vobis. Qui habet mandáta mea et servat ea : ille est qui diligit me. Qui autem diligit me : diligétur a Patre meo. Et ego diligam eum : et manifestábo ei meípsum. Dicit ei Judas : non ille Scarióthis, Dómine quid factum est : quia manifestatúrus es nobis teípsum et non mundo ? Respondit Jesus et dixit ei, Si quis diligit me : sermónem meum servábit : et Pater meus diliget eum : et ad eum veniémus : et mansiónem apud eum faciémus. Qui non diligit me : sermónes meos non servat. Et sermónem quem audístis non est meus : sed ejus qui misit me Patris. Hec locútus sum vobis : apud vos manens. Paráclitus autem Spíritus Sanctus quem mittet Pater in nómine meo : ille vos docébit ómnia et súdebet vobis ómnia quecúmque díxero vobis. Pacem relínquo vobis : pacem meam do vobis. Non quómodo mundus dat : ego do vobis. Non turbétur cor vestrum : neque fórmidet. Audístis quia ego dixi vobis : vado et vénio ad vos. Si diligerétis me, gauderétis utique quia vado ad

Patrem : quia Pater major me est. Et nunc dixi vobis priúsqvam fiant : ut cum factum fúerit credátis. Jam non multa loquar vobíscum. Venit enim princeps mundi hujus : et in me non

habet quicquam. Sed ut cognóscat mundus quia díligo Patrem : et sicut mandátum dedit michi Pater, sic fácio. Súrgite eámus hinc.

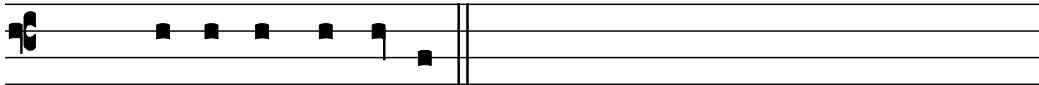
Sabbato in vigilia pasche.

Congregatis clericis in choro : dictaque hora ix. executor officii indutus vestibus sacerdotalibus in cappa serica rubea : diaconus dalmatica : subdiaconus tunica induantur cum ceteris ministris altaris albis cum amictibus indutis : sine lumine in⁸⁵ cereis : et sine cruce et sine igne in thuribulo : quidam etiam de prima forma scilicet acolitus in superpelliciis cereum extinctum ex tribus candelis tortis in unum in parte inferiori : et insuper⁸⁶ ab invicem divisus : super quandam hastam deferens : et processio procedens post portitorem⁸⁷ aque benedictae per medium chori ad fontes et ad novum ignem benedicendum processionaliter eant choro sequente : habitu non mutato : excellentioribus precedentibus. Et ad columnam ex parte australi juxta fontem : ubi sacerdos executor [20r.] officii ignem benedicat : qui accendatur ibidem videlicet in medio inter duas columnas. In eundo vero dicitur psalmus Dóminus illuminatio. sine nota, es sine Glória Patri. alternatim a toto choro. (Processionale:164.)

Hoc modo fiat statio ad ignem benedicendum. Sacerdos vero juxta ignem stet ad orientem conversus : et ad sinistrum ejus stet diaconus, subdiaconus ad sinistrum diaconi, unus vero ceroferrarius stet sacerdoti oppositus : ad dextrum cujus stet puer ferens librum proximior sacerdoti, alius vero ceroferrarius stet retro sacerdotem, ad dextrum cujus stet portitor aque proximior sacerdote, et ultimo loco retro omnes a parte occidentali stet portitor haste cum cereo, et ex alia parte ignis : videlicet ex parte australi stet thuribularius ad accipiendum ignem in thuribulum post benedictionem, omnibus istis ministris ad sacerdotem conversis : choro interim circumstante videlicet ex parte boreali : ut patet ubi protrahitur in statio.⁸⁸

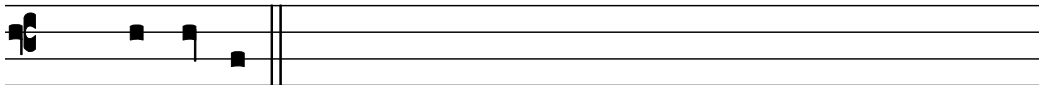
Sequatur benedictio ignis sollemniter a sacerdos incipiente sic.

1506:20r.

[V.] Dómi-nus vo-bíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.]

[V.] O-rémus.

[Oratio.]

Domine Deus noster Pater om-
nípotens : lumen indeficiens :
cónditor ómnium lúminum : exáudi
nos fámulos tuos et béne ✠ dic hunc
ignem : qui tua sanctificatióne atque
benedictiόne consecrétur. Tu illúmi-
nans omnem hóminem veniéntem in
hunc mundum, illúmina consciéntias
cordis nostri igne tue caritátis ut tuo
igne igniti, tuo lúmine illumináti :
expúlsis a córdibus nostris pecca-

tórum ténébris : ad vitam te illus-
tránte pervenire mereámur etérnam.
Et sicut illuminásti ignem Móysi
fámulo tuo per colúmnam ignis am-
bulánte in mari Rubro : ita illústra
nostrum lumen : ut candéla que de eo
fúerit accénsa in hónore majestátis tue
semper perséveret benedícta : ut
quicúnque ex eo lúmine portáverit sit
illuminátus lúmine⁸⁹ grátie

1506:20r; Pro-1519:72v.⁹⁰

spi-ri-tu-á-lis. Per Dómi-num nostrum etc. se-cu-ló-rum.

[R.] Amen.

¶ *Omnes orationes dicuntur cum Orémus. sub tono predicto. Hic aspergatur aqua benedicta super ignem. Deinde dicatur Dóminus vobíscum. et Orémus.*

Oratio.

Domine sancte Pater omnipotens
etérne Deus bene ✠ dicere et
sanctificáre dignéris ignem istum :
quem nos indigni per invocatióne
unigéniti Fílii tui Dómini nostri Jesu
Christi : benedícere presúmimus, tu

clementíssime Pater eum tua bene-
dictiόne san ✠ ctífica : et ad proféc-
tum géneris humáni pervenire con-
céde. Per eúndem Christum Dómi-
num nostrum. [R.] Amen.]

Orémus.

[20v.] **E**lésti nos lúmine quésumus
Dómine semper [hic]⁹² et ubíque [nos]⁹³ prevéni : ut mystérium
cujus nos partícipes esse voluísti : et

[Oratio.]⁹¹

puro cernámus intúitu : et digno
percipiámus efféctu. Per Dóminum
[nostrum Jesu Christum Fílium
tuum].⁹⁴

¶ *Deinde sequatur benedictio thimiamatis sive incensi hoc modo.*

EXorcízo te immundíssime spí-
ritus : et omne fantásma inimíci.
In nómine Dei Patris omnipoténtis :
et in nómine Fílii ejus Jesu Christi
Dómini nostri : [et [in virtúte]⁹⁵
Spíritus Sancti :] ⁹⁶ ut éxeas et recédas
ab hac creatúra thymiamátis sive in-
cénsi : cum omni fallácia atque
nequítia tua, ut sit hec creatúra
sanctificáta in nómine ejúsdem Dó-
mini nostri Jesu Christi : ut omnes
gustántes, tangéntes, sive odorántes
eam : virtútem et auxiliúm percípiant

Spíritus Sancti. Ita ut ubicúnque hoc
incénsum vel thymiáma fúerit : íbi-
dem nullátenus appropinquáre áudeas :
nec advérsa inférre presúmas : sed
quicúnque spíritus immúnde es, cum
omni versútia tua⁹⁷ procul inde fúgias
atque discédas adjurátus. Per virtú-
tem et nomen⁹⁸ Dei Patris om-
nipoténtis et Jesu Christi Fílii ejus
Dómini nostri : qui ventúrus est in
Spíritu Sancto judicáre vivos et
mórtuos : et te prevaricatórem : et
séculum per ignem. Amen.

[Orémus.]⁹⁹

ETérnam ac justssimam pietátem
tuam deprecámur Dómine sanc-
te Pater omnipotens etérne Deus ut
bene ✠dicere dignéris hanc thimia-
mátis vel incénsi spéciem : ut sit
incénsi majestáti tue in odórem
suavitátis accéptum, sit a te hec
spécies benedícta, sit per invocati-
ónem sancti nóminis tui sanctificáta :

Oratio.

ut ubicúnque fumus ejus pervénerit :
extricétur et effugétur omne genus
demoniórum : sicut incénsum jécoris
piscis quem Ráphael archángelus
Thobíam fámulum tuum dócuit :
cum ascéndit ad Sare liberatiómem.
Per Christum Dóminum nostrum.
[R.] [Amen.]¹⁰⁰

Orémus.

[Oratio.]¹⁰¹

Descéndat benedíctio tua Dómine super hanc spéciem incénsi et thymiamátis : sicut in illo die de quo David prophéta tuus cécinit dicens, Dirigátur orátio mea sicut incénsum in conspéctu tuo. Sit nobis odor consolatiónis suavitatís et grátie : ut fumo isto effugétur omne fantásma inimíci mentis et córporis : ut simus Pauli apóstoli voce bonus odor Deo. Effúgiant a fácie hujus incénsi et thymiamátis omnes demónis incúrsus sicut pulvis a fácie venti : et sicut [cera]¹⁰² a fácie ignis. Presta hoc piíssime Pater boni odóris incénsum ad opus ecclésie tue : ob causam religiónis júgiter permanére : ut

mýstica nobis significatióne spiritu-
álium virtútum fragrans osténdat odor
suavitátem. Tua ergo quésumus om-
nípotens Deus imménse majestátis
déxtera hanc creatúram bene **✠** dicere
ex diversárum rerum commixtióne
conféctam dignáre : ut¹⁰³ in virtúte
sancti tui nóminis omnes immun-
dórum spírituum fantásticos incúrsus
effugáre : omnesque morbos réddita
sanitate expéllere : ut ubicúnque [21r.]
fumus arómatum ejus affláverit :
mirabíliter possit atque in odóre
fragrantíssimo tibi perpétua suavitate
redolére. Per Christum Dóminum
nostrum. [℟̄.] Amen.

¶ *Postea impleatur thuribulum de carbonibus cum incenso, et incensetur novus ignis : deinde accendatur cereus super hastam de novo igne : ceteris luminaribus prius extinctis : et redeat processis more solito in chorum. In redeundo duo clerici de secunda forma in superpelliciis post sacerdotem incedentes : cantent hos versus sequentes hoc modo.*

1506:21r; Pro-1519:62v.¹⁰⁴

Hymn.
II.

Nvéntor rú-ti-li dux bone lúmi-nis, Qui certis

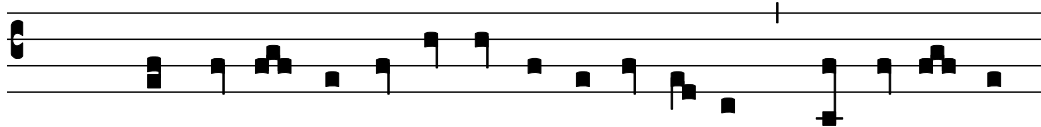
ví-ci-bus témpo-ra di-ví-dis : Merso so-le cha-os íngru-it

hórri-dum, Lumen red-de tu- is Christe fi-dé-li- bus.

Chorus idem repetat post unumquemque V̇.

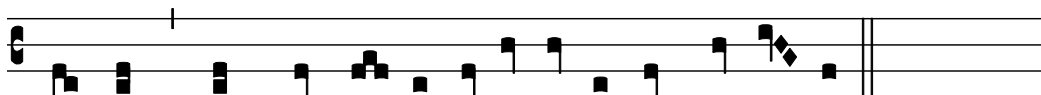
Clerici.

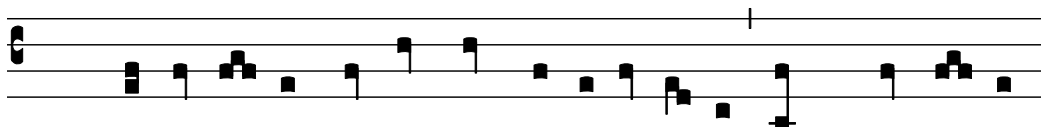
V̇. Quamvis in núme-ro sý-de-re ré-gi- am, Lu-na-rí-que

po-lum lámpa-de pínxe- ris : Incúrsu sí-li-cis lú-mi-na nos

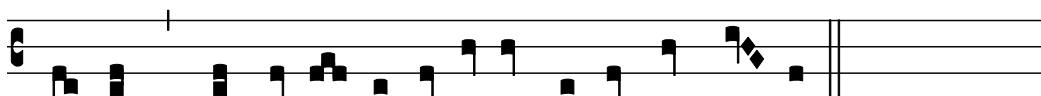
ta-men, Monstras sax- í-geno sé-mi-ne qué-re- re.

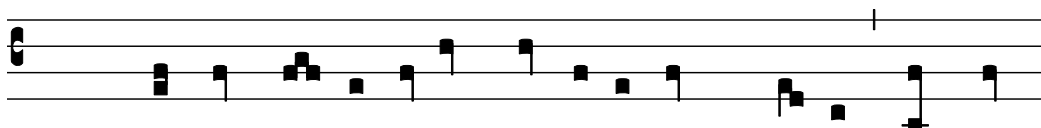
V̇. Ne nésci- ret homo spem si-bi lú-mi-nis, In Chris-ti só-

li-do córpo-re cóndi- tam : Qui di-ci stá-bi-lem se vó-lu- it

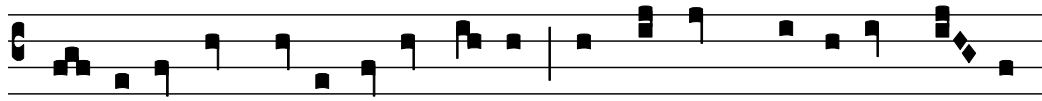
pe-tram, Nostris ig-ní-cu-lis unde ge-nus ve- nit.

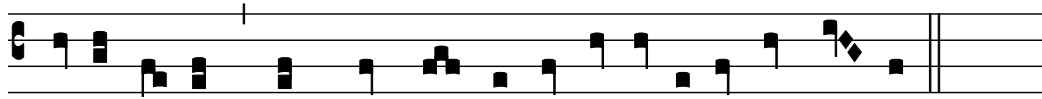
V̇. Splendent er-go tu- is mu-né-ri-bus Chris-ti, Flammi-

[21v.]

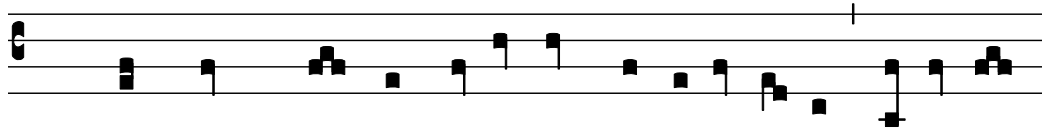
Sabbato in vigilia pasche.

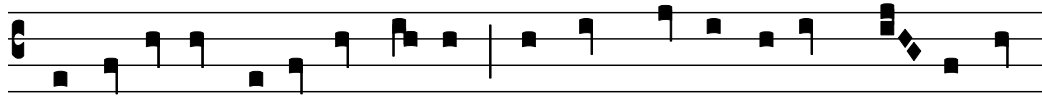
mo-bí-li-bus scí-li-cet á-tri- a : Absentémque di- em lux a-

git ému- la, Quam nox cum lá-ce-ro victa fu-git pe-plo.

℟. Per quem splen-dor honor laus sa-pi- énti- a, Má-jestas

bó-ni-tas et pí- e-tas tu- a : Regnum contí-nu- ant nú-mi-ne

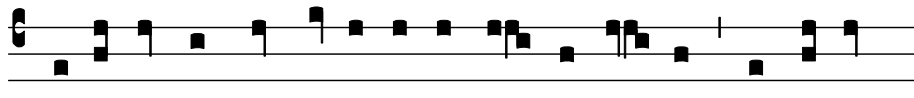

tríp-li- ci, Tex-ens per-pé-tu- is sé-cu-la sé-cu- lis.

Quo cantato sequatur benedictio cerei paschalis ab ipso diacono ad processionem induto post acceptam benedictionem ad borealem converso ad gradum presbyterii ceroferariis diacono assistentibus uno a dextris reliquo a sinistris ad ipsum conversis cereis extinctis. Subdiaconus vero textum tenens stet ei oppositus, juxta quem stet portitor haste ex una parte et ceroferarius cujuscunque parvi cerei ad fontes benedicendos ex altera parte eodem modo conversi, post diaconum verso stet thuribularius.¹⁰⁵

Diaconus accepta prius benedictione a sacerdote executore officii dicat Exúltet jam angélica turba celórum exúltet. et cetera quam Zozinius papa¹⁰⁶ constituit sic.

1506:21v, Pro-1519:74r.¹⁰⁷

X-úl-et jam angé-li-ca turba ce-ló- rum, ex-últent

Sabbato in vigilia pasche.

di-vi-na misté-ri-a : et pro tan-ti re-gis victó-ri-a,

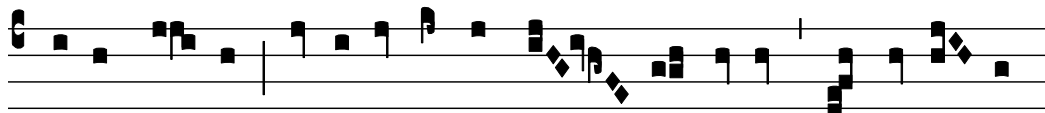

tu-ba íntonet sa-lu-tá-ris. Gáu-de-at se tel-lus

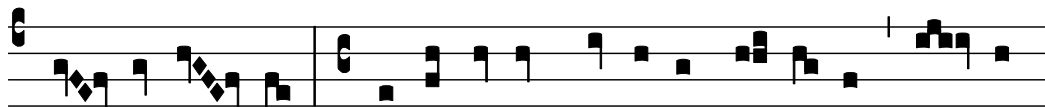
[22r.]

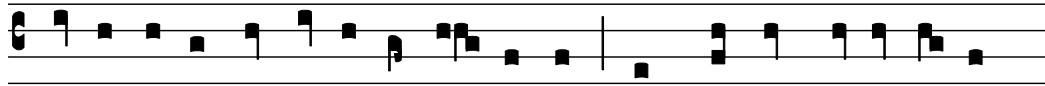
tantis ir-ra-di-á-ta fulgó-ri-bus, et e-térni re-gis splendó-

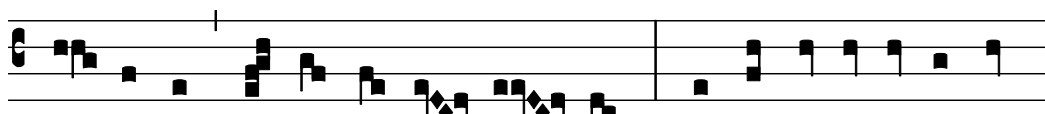
re lustrá-ta : tó-ti-us orbis se sén-ti-at, a-mi-sís-se

ca-lí-gi-nem. Le-té-tur et ma-ter ecclé-si-a, tan-ti

lúmi-nis a-dorná-ta fulgó-ri-bus : et magnis popu-ló-rum

vó-ci-bus hec au-la re-súl-tet. Quaprópter astánti-bus

no-bis fratres cha-rís-simi, ad tam mi-ram sancti hu-jus

Sabbato in vigilia pasche.

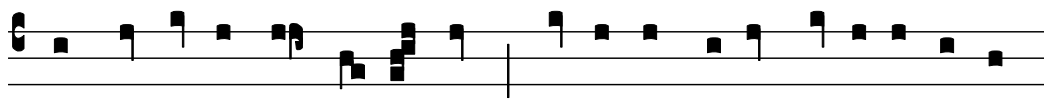
lúmi-nis cla-ri-tá- tem : u-na me-cum que-so De- i omni-

po-tén-tis, mi- se-ri-córdi- am invo- cá- te. Ut quid

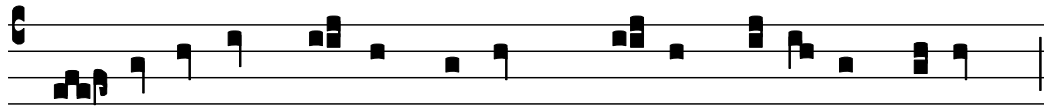
me non me- is mé-ri- tis, intra Le-vi-tá-rum núme-rum

aggre-gá-re dig-ná-tus est : lúmi-nis su- i grá-ti- a infun-

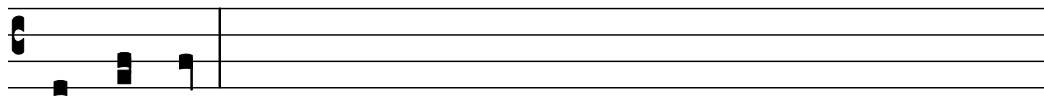
dén-te ce-ré- i hu- jus, laudem implé-re per- fí-ci- at.

[22v.] Per Dómi-num nostrum Je-sum Chris-tum Fí-li- um su- um :

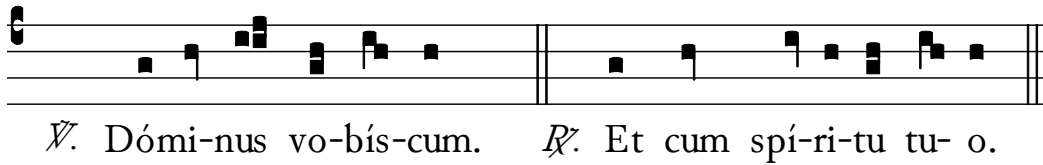
qui cum e- o vi- vit et regnat De- us in u-ni-tá- te Spí-ri-

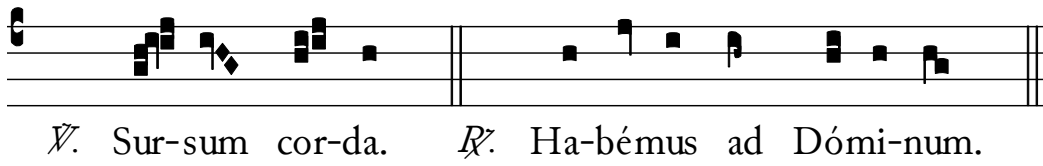
tus Sancti.

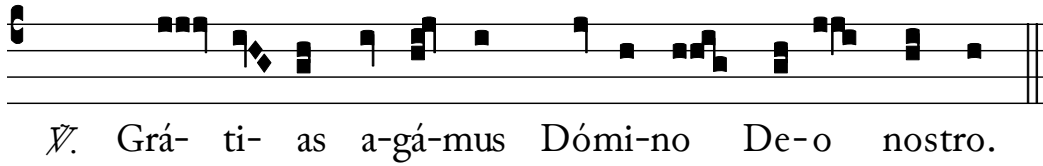
Er ómni- a sé- cu- la se- cu- ló- rum. *R.* Amen.

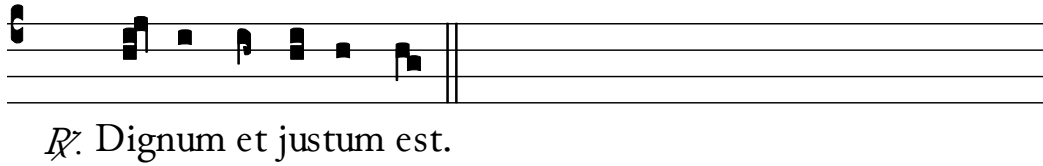
V. Dómi- nus vo- bís- cum. *R.* Et cum spí- ri- tu tu- o.

V. Sur- sum cor- da. *R.* Ha- bémus ad Dómi- num.

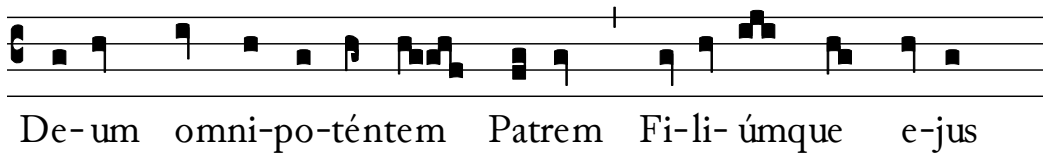
V. Grá- ti- as a- gá- mus Dómi- no De- o nostro.

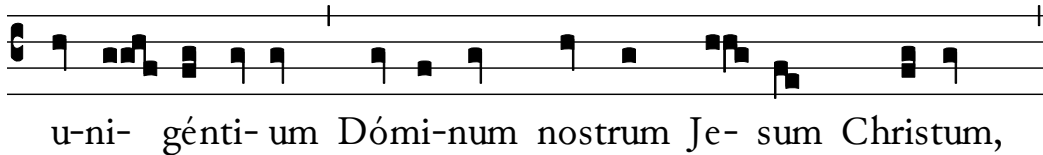
R. Dignum et justum est.

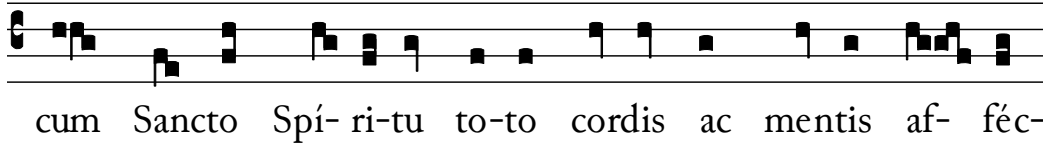
E- re qui- a dignum et justum est, invi- sí- bi- lem

De- um omni- po- téntem Patrem Fi- li- úmque e- jus

u- ni- génti- um Dómi- num nostrum Je- sum Christum,

cum Sancto Spí- ri- tu to- to cordis ac mentis af- féc-

Sabbato in vigilia pasche.

tu et vo-cis mi-nisté-ri-o- perso-ná- re. Qui pro no-
bis e-térno pá-tri- a de dé-bi-tum solvit : et vé-te-ris pi-á-
cu-li cau-ti- ónem pi-o cru-ó- re de-tér- sit. Hec sunt
[23r.] e-nim festa pas-chá-li- a in qui-bus ve-rus il- le agnus
oc-cí-di-tur e- júsque sán-gui-ne pos-tes consecrán- tur.
Hec nox est in qua primum patres nostros, fí-li- os
Isra-el e-dúctos de Egýp-to ru-brum ma-re sic-co ves-
tí-gi- o transí- re fe-cís- ti. Hec í-gi-tur nox est
que pec-ca-tó-rum té-nebras, co-lúmne il-lumi-na-ti- ó-

Sabbato in vigilia pasche.

ne purgá- vit. Hec nox est que hó-di- e per u-ni-
vérs-um mundum in Christo cre- dentes, a ví-ci- is sé-cu-li
segre- gá-tos et ca-lí-gi-ne pecca-tó-rum red-dit grá-ti- e,
só- ci- at sancti-tá- ti. Hec nox est in
qua destrúctis víncu-lis mortis Chris-tus ab ínfe-ris victor
ascén- dit. Ni- chil e- nim no- bis nasci pró- fu- it, ni- si
ré- dimi pró- fu- ís- set. O mi- ra circa nos tu- e
pi- e- tá- tis digná- ti- o. O in- es- timá- bi- lis
di- lécti- o cha- ri- tá- tis : ut ser- vum re- díme- res Fí- li-

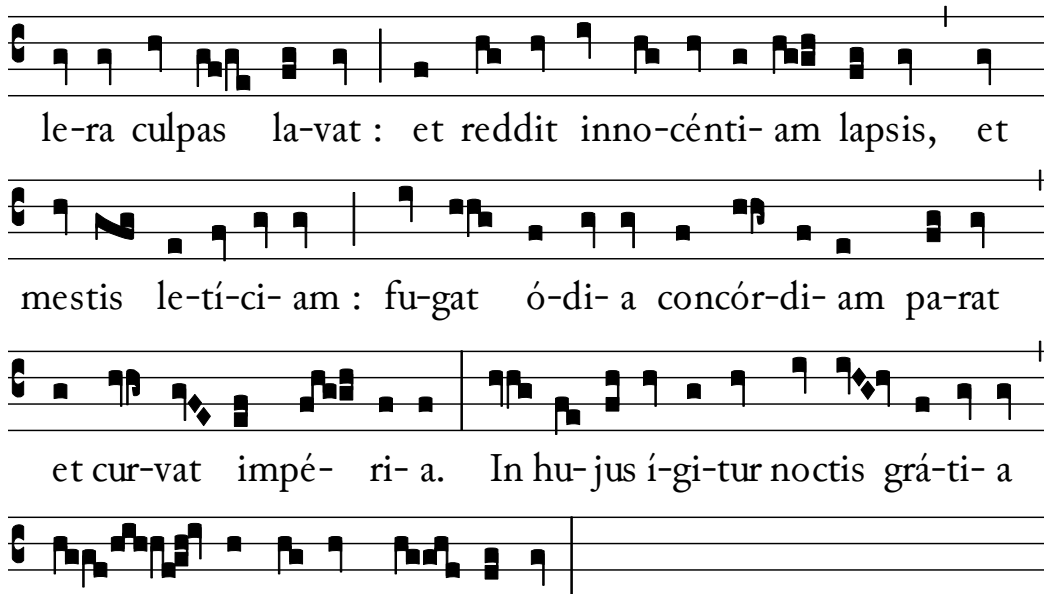
[23v.]

Sabbato in vigilia pasche.

um tra-di-dís- ti. O cer- te ne-cessá-ri- um Ade pec-
cá-tum et nostrum quod Chris- ti morte de-lé- tum est.
O fe-lix cul-pa que ta-lem ac tan-tum mé-ru- it ha-
bé-re re-demptó- rem. O cer-te be-á-ta nox
que so-la mé-ru- it sci-re tempus et ho-ram in qua Chris-
tus ab ín-fe-ris re-surré- xit. Hec nos est
de qua scriptum est : et nox ut di- es il-lumi-ná-bi-tur, et
nox il-lumi-ná-ti-o me-a in de-lí- ci- is me- is.
Hu- jus í-gi-tur sancti-fi-cá-ti- o noctis fu- gat scé-

[24r.]

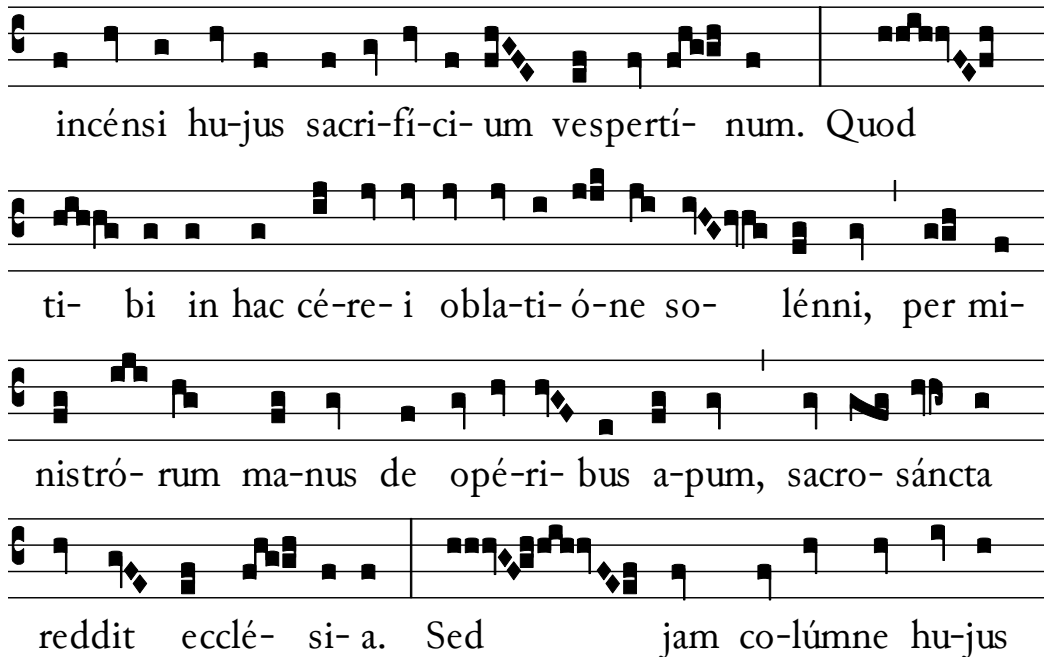
Sabbato in vigilia pasche.

le-ra culpas la-vat : et reddit inno-cénti- am lapsis, et
mestis le-tí-ci- am : fu-gat ó-di- a concór-di- am pa-rat
et cur-vat impé- ri- a. In hu- jus í-gi- tur noctis grá-ti- a

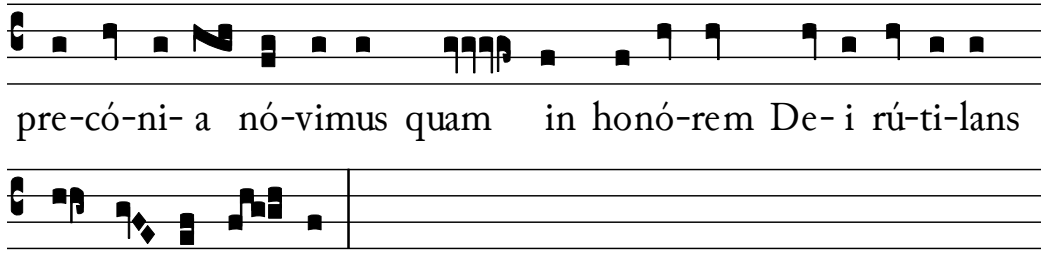
sú- sci-pe sancte Pa-ter,

Hic ponatur incensum ab ipso diaconus in cereum sive in candelabrum in modum crucis : similiter in parvum cereum portitore accedente.

incénsi hu- jus sacri- fí- ci- um vespertí- num. Quod
ti- bi in hac cé-re- i obla-ti- ó- ne so- lénni, per mi-
nistró- rum ma- nus de opé- ri- bus a- pum, sacro- sáncta
reddit ecclé- si- a. Sed jam co- lúmne hu- jus

Sabbato in vigilia pasche.

pre-có-ni- a nó-vimus quam in honó-rem De- i rú-ti-lans
ig-nis accén-dit.

[24v.]

☩ *Hic accendatur cereus paschalis et sic ardeat continue usque post completorium in die pasche, accendantur etiam quotidie per ebdomadam pasche at matutinas et ad missam et ad vespervas similiter fiat in octavis pasche. Omnibus vero dominicis ab octavis pasche usque ad ascensionem Domini ad missam tantum accendatur. In die vero ascensionis Domini sicut in octavis pasche accendatur etiam in his festis scilicet Marci evangeliste, Philippi et Jacobi tantum. In annunciatione vero beate Marie, quando post octavas pasche celebratur, et in inventionione crucis sicut in octavis pasche accenditur.*

Qui li-cet di-ví-sus in partes

Hic accendatur omnia luminari per ecclesiam.

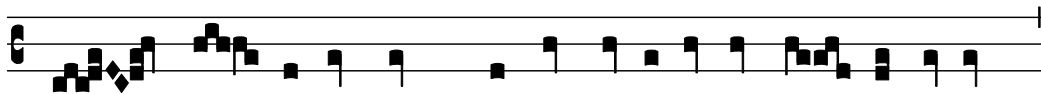
mu-tu-á-ti lúmi-nis detriménta non no-vit, á-li-tur li-

quán-ti-bus cé-re-ris, quas in substánti-am pre-ci-ó-se

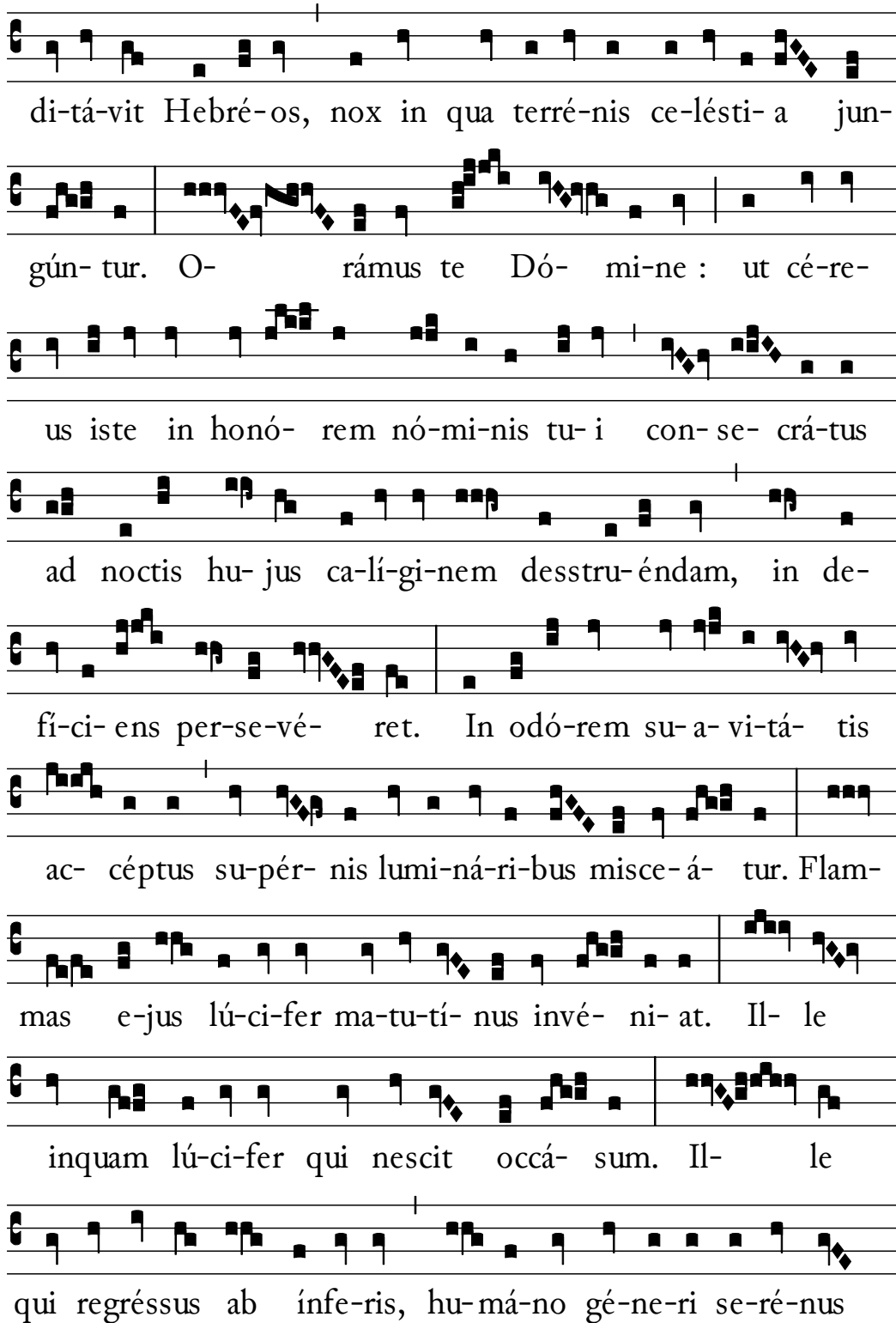

hu- jus lámpa-dis a-pis ma-ter e-dú- xit. O

be- á-ta nox que expo-li- á-vit E- gýpti-os,

Sabbato in vigilia pasche.

di-tá-vit Hebré-os, nox in qua terré-nis ce-lésti-a jun-
gún- tur. O- rámus te Dó- mi-ne : ut cé-re-
us iste in honó- rem nó-mi-nis tu-i con-se- crá-tus
ad noctis hu- jus ca-lí-gi-nem destru-éndam, in de-
fí-ci-ens per-se-vé- ret. In odó-rem su-a- vi-tá- tis
ac- céptus su-pér- nis lumi-ná-ri-bus misce-á- tur. Flam-
mas e- jus lú-ci-fer ma-tu-tí- nus invé- ni- at. Il- le
inquam lú-ci-fer qui nescit occá- sum. Il- le
qui regréssus ab ínfe-ris, hu-má-no gé-ne-ri se-ré-nus

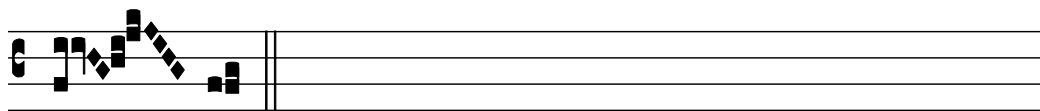
[25r.]

Sabbato in vigilia pasche.

il-lú- xit. Pre- cámur ergo te Dó- mi-ne ut
nos fámu-los tu-os omnem cle-rum et de-vo-tíssi-mum
pópu-lum : u-na cum patre nostro pa-pa *N.* at-
que re-ge nostro *N.* necnon et e-píscopo nostro
N. qui-é-te témpo-rum con-céssa in hiis paschá-
li-bus gáudi-is conser-vá-re dig-ris. Qui sem-per vi-vis
regnas ímpe-ras nec-non et glo-ri-á-ris so-lus De-
us so-lus al-tíssi-mus Je-su Chris-te cum Sanc-
to Spí-ri-tu in gló-ri-a De-i Pa-tris.

[25v.]

Sabbato in vigilia pasche.

A- men.

¶ *Notandum est quod candelabrum cum cereo paschali debet amoveri feria vj. in crastinum ascensionis Domini ante missam. Cereus iste Christum designat sive columnam que fuit Hebreis : scilicet lux noctis et umbra diei.*¹⁰⁸

Ordo ad catechumenum faciendum.

In primis deferatur infans ad valvas ecclesie : et inquiret sacerdos ab obstetrice utrum sit infans masculus an¹⁰⁹ femina. Deinde si infans fuerit baptisatus domi : et quo nomine vocari debeat : licet enim baptisatus fuerit domi propter periculum mortis : tamen totum habeat subsequens servitium : preter immersionem aque et quo nomine debet vocari.

¶ *Masculus autem statuatur a dextris sacerdotis : mulier vero a sinistris. Hiis quesitis faciat signum crucis cum pollice in fronte infantis ita dicens,*

Signum Sal [✠]¹¹⁰ vatóris Dómini nostri Jesu Christi in frontem tuum pono.¹¹¹
et postea in pectore ita dicendo,

Sigum Sal [✠]¹¹² vatóris Dómini nostri Jesu Christi in pectus tuum pono.¹¹³

¶ *Deinde tenens manum dexteram super caput infantis dicat Dóminus vobíscum. et Orémus.*

[Oratio.]

¶ *Mnípotens sempitérne Deus Pater Dómini nostri Jesu Christi : respícere dignáre super hunc fámulum tuum vel hanc fámulam tuam. Hic primo inquiret sacerdos nomen infantis : et respondeant patrum. N. quem vel quam ad rudiménta fidei vocári dignátus es : omnem cecitátem cordis ab eo vel ea expélle, disrúmpe omnes láqueos Sáthane quibus fúerit colligátus vel colligáta. Aperi ei Dó-*

mine jánuam pietátis tue : ut signo sapiéntie tue imbútus vel imbúta óm-nium cupiditátum fetóribus cáreat : et ad suávem odórem preceptórum tuórum letus vel leta tibi in ecclésia tua desérviat : et proficiat de die in diem ut idóneus vel idónea efficiátur accé-dere ad grátiam baptísmi tui percépta medicína. Per eúndem Christum Dó-minum nostrum. Amen.

Deinde dicatur oratio sine Dóminus vobíscum.¹¹⁴ sed cum Orémus.

Oratio.

[26r.] ¶ *Reces nostras quésumus Dómine cleménter exáudi : et hunc vel hanc eléctum vel eléctam tuum vel tuam.¹¹⁵ Hic patrini et matrine nomi-nent puerum N. crucis Domínice : cujus impressióne Hic faciat sacerdos*

crucem in fronte infántis, eum¹¹⁶ vel eam signámus virtúte custódi : ut magnítúdinis glórie tue rudiménta sevans per custódiám mandatórum tuórum ad nove regeneratiónis gló-riam pervenire¹¹⁷ mereátur. Per

Christum Dóminum nostrum.

Amen.

Oratio.

Deus qui humáni géneris ita es
cónditor ut sis étiam refor-
mátor, propiciáre pópulis adoptívis :
et novo testaménto sóbolem nove

prolis ascríbe : ut Fílii pomissionis
quod non potuérunt assequi per
natúram : gáudeant se recepisse per
grátiam. Per Dóminum nostrum.

¶ *Exorcismus salis, sine Orémus.*

Exorcízo te creatúra salis¹¹⁸ in
nómine Dei Patris omnipoténtis :
et in charitáte Dómini nostri Jesu
Christi : et in virtúte Spíritus Sancti.
Exorcízo te per Deum vivum : per
Deum verum : per Deum sanctum :
per Deum qui te ad tutélam humáni
géneris procreávit : et pópulo veniénti
ad crudelitátem per servos tuos
consecrári précepit : ut in nómine
Sancte Trinitátis efficiáris salutáre

sacraméntum ad effugándum inimi-
cum. Proínde rogamus te Dómine
Deus noster : ut hanc *hic respiciat*
sacerdos sal, creatúram salis sanctifi-
cándo sancti ✠ fices : benedicéndo
bene ✠ dicas, ut fiat ómnibus accipi-
éntibus perfécta medicína pérmanens
in viscéribus eórum [virtúte]¹¹⁹ ejús-
dem Dómini nostri Jesu Christi : qui
ventúrus est judicáre vivos et mórtuos
séculum per ignem. *R̄.* Amen.

¶ *Postea interroget sacerdos nomen pueri : et ponat de ipso sale in ore ejus dicendo, N.*
accipe salem sapiéntie ut propiciátus¹²⁰ sit tibi Deus in vitam etérnam. Amen.

Post salem datum dicat sacerdos super masculum vel feminam, Dóminus vobíscum. et
Orémus.

Oratio.

Deus Patrum nostrórum : Deus
univérsae cónditor creatúre : te
súpplices exorámus hunc *vel* hanc
fámulum tuum¹²¹ *vel* hanc fámulam
tuam. *N.* respícere dignéris propícus :
et hoc primum pábulum salis
gustántem non diútius esuríre
permíttas : quo minus cibo exple-

átur¹²² celésti : quátinus sit semper
Dómine Spíritus servens : spe gaudens :
tuo nómini sérviens : et perduc eum
vel eam ad nove regeneratiónis
lavácrum : ut cum fidélibus tuis
promissionum tuárum etérna pémia
cónsequi mereátur. Per Dóminum
nostrum.

Sequatur oratio super masculum tantum sine Dóminus vobiscum. sed cum Orémus. verte ad feminam.

[Oratio.]

[26v.] **D**Eus Abraham, Deus Ysaac, Deus Jacob : Deus qui Móysi fámulo tuo in monte Sýnai apparuísti : et filios Israel de terra¹²³ Egýpti eduxísti : députans eis ángelum pietátis tue : qui custodíret eos die ac

nocte : te quésumus Dómine ut mittere dignéris sanctum ángelum tuum de celis qui simíliter custodiat hunc fámulum tuum *N.* et perdúcat eum ad grátiam baptísmi tui. *sine* Per Christum.

¶ *Adjuratio super masculum sine Dóminus vobiscum, et sine Orémus. sacerdos sic dicente.*

ERgo maledícite diábole, recognósce senténtiam tuam, et da honórem Deo vivo et vero : da honórem Jesu Christo Fílio ejus et Spíritu Sancto : et recéde ab hoc fámulo Dei *N.* quia istum sibi Deus : et Dóminus noster Jesus Christus, ad suam sanctam grátiam et benedictiónem, fontémque baptismátis :

dono Spíritus Sancti vocáre dignátus est, et hoc signum sancte cru ✠ cis, *hic faciat sacerdos signum crucis in fronte ingantis cum pollice suo ita dicens,* quod nos fronti ejus impónimus, tu maledícite diábole, nunquam áudeas violáre. Per eum qui ventúrus est judicáre vivos et mórtuos et séculum per ignem. *R.* Amen.

Hec sequens oratio dicitur super masculum tantum sine Dóminus vobiscum, et sine Orémus.

DEus immortále¹²⁴ presídium ómnium postulántium, liberátio súpplícum, pax rogántium, vita credéntium, resurréctio mortórum : te ínvocho super hunc fámulum tuum *N.* qui baptísmi tui donum petens : etérnam cónsequi grátiam spirituáli regeneratióne desíderat. Accipe eum Dómine : et quia dignátus es dícere : petíte et accipiétis : quérite et

inveniétis : pulsáte et aperiétur vobis : peténti itaque prémium pórrige : et jánuam pande pulsánti : ut etérnam celéstis lavácri benedictiónem consecútus : promíssa tui númeris regna percípiat. Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitáte Spíritus Sancti Deus : per ómnia sécula seculórum. [*R.*]¹²⁵ Amen.

¶ *Adjuratio super masculum tantum sine Dóminus vobiscum. et sine Orémus. hoc modo.*

Audi maledícite Sáthana adjurátus
per nomen etérni Dei et sal-
vatóris nostri Fílii ejus : cum tua
victus invidia tremens geménsque
discéde : nichil tibi sit commúne cum
servo Dei *N.* jam celéstia cogitánti,
renunciáturo tibi ac século tuo : et
beáte immortalitáti victúro. Da ígitur
honórem adveniénti Spíritui Sancto :
qui ex summa celi arce descéndens,

perturbátis fráudibus tuis, divíno
fonte purgátum pectus : id est sanc-
tificátum Deo templum et habitá-
culum perfíciat : ut a ómnibus péni-
tus nóxiis preteritórum críminum
liberátus : hic servus Dei grátias
perhénni Deo réferat semper : et
benedícat nomen ejus sanctum in
sécula seculórum amen.

¶ *Exorcismus super masculum sine Orémus.*

Exorcízo te immúnde spíritus in
nómine Dei Patris : et Fílii : et
Spíritus Sancti : ut éxeas et recédas ab
hoc fámulo Dei *respice N.* ipse enim

tibi ímperat maledícite damnáte atque
damnánde : qui pédibus super mare [27r.]
ambalávit, et Petro mergénti déxte-
ram porréxit.

Sequatur adjuratio Ergo maledícite. ut supra. 74.

Hec sequens oratio dicatur super feminam tantum sine Dóminus vobiscum. et sine Orémus.

Deus celi, Deus terre, Deus an-
gelórum, Deus archangelórum,
Deus patriarchárum, Deus prophe-
tárum, Deus apostolórum, Deus
mártyrum, Deus confessórum, Deus
víginum, Deus ómnium bene vivén-

tium, Deus cui omnis lingna confi-
tétur, et omne genu fléctitur : celés-
tium, terréstrium, et infernórum : te
ínvoco Dómine super hanc fámulam
tuam *respice N.* ut perdúcere eam
dignéris ad grátiam baptísmi tui.

¶ *Sequatur adjuratio super feminam.*

Ergo maledícite diábole recog-
nósce senténtiam tuam, et da¹²⁶
honórem Deo vivo et vero, et
honórem Jesu Christo Fílio ejus et

Spíritui Sancto : et recéde ab hac
fámula Dei *N.* quia istam sibi Deus et
Dóminus noster Jesus Christus, ad
suam sanctam grátiam et bene-

dictionem, fontemque baptismatis, dono Spiritus Sancti vocere dignatus est, et hoc signum sancte crucis **✠** *hic faciat sacerdos signum crucis in fronte infantis cum pollice dicens quod nos*

fronti ejus damus, tu maledicte diabole, nunquam audeas violare. Per eum qui venturus est iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem. *R.* Amen.

¶ *Item super feminam tantum dicitur sequens oratio sine Dominus vobiscum. et sine Orémus.*

Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, Deus qui tribus Israel de Egiptia¹²⁷ servitute liberasti, et per Moysen famulum tuum de custodia mandatorum tuorum in deserto mó-

nuisti, et Susannam de falso crimine liberasti : te supplex deprecor Domine et liberes ut hanc famulam tuam *respice N.* et perducere eam digneris ad gratiam baptismi tui.

Sequatur adjuratio Ergo maledicte. ut supra. 74.

Exorcismus super feminam tantum sine Dominus vobiscum. et sine Orémus.

Exorcizo te immunde spiritus per Patrem et Filium et Spiritum sanctum : ut exeas et recedas ab hac famula Dei *respice N.* ipse enim tibi

imperat maledicte damnate, atque damnande : qui ceco nato oculos aperuit et quatruiduannum Lazarum de monumento suscitavit.

Sequatur adjuratio Ergo maledicte. ut supra. 74.

Exinde tam super masculos quam super feminas dicantur orationes sequentes sine Dominus vobiscum. et sine Orémus.

Hic faciat sacerdos crucem cum pollice in fronte infantis : tenensque manum super caput ejus dicat.

Eternum ac justissimam pietatem tuam deprecor Domine sancte Pater omnipotens eterne : qui es¹²⁸ auctor luminis et veritatis [: respice]¹²⁹ super hunc famulum tuum *vel* hanc famulam tuam *respice N.* ut digneris illum *vel* illam illuminare lumine intelligentie tue. Munda eum

vel eam et sanctifica **✠** ca, da ei scientiam veram : ut dignus *vel* digna efficiatur accedere ad gratiam baptismi tui : teneat firmam spem, consilium rectum, doctrinam sanctam : ut aptus *vel* apta sit ad percipiendam gratiam baptismi tui. Per Christum Dominum nostrum.

[27v.]

Sine Orémus. Oratio sequatur.

Rec te latet Sáthana imminére tibi penas, imminére tibi tormenta, imminére tibi diem iudicii, diem supplicii sempitérni, diem qui ventúrus est velut clibánus ardens : in quo tibi atque univérsis ángelis tuis etérnus supervéniet intéritus. Et ideo pro tua nequícia damnáte atque damnánde da honórem Deo vivo et vero : da honórem Jesu Christo Fílio ejus : da honórem Spíritui Sancto Paráclyto : in cujus nómine atque virtúte precípío tibi quicúnque es¹³⁰

spíritus immúnde : ut éxeas et recédas ab hoc fámulo Dei *vel* ab hac fámula Dei *respice N.* quem *vel* quam hódie idem Deus et Dóminus noster Jesus Christus ad suam sanctam grátiam et benedictiónem fontémque baptismátis vocáre dignátus est : ut fiat ejus templum per aquam regeneratiónis in remissionem ómnium peccatórum suórum. In nómine ejúsdem Dómini nostri Jesu Christi. Qui ventúrus et iudicáre vivos et mórtuos et séculum per ignem. *R.* Amen.

¶ *Hic dictis dicat Sacerdos : Dóminus vobíscum.*

[*R.*] [Et cum spíritu tuo.]¹³¹

¶ *Evangelium secundum Mattheum. (xix. 14-15.)*

In illo témpore. Obláti sunt Jesu párvuli : ut manus eis impóneret et oráret. Discípuli autem ejus increpábant eos. Jesus autem ait illis, Síni-

te párvulos et nolíte prohibére eos venire ad me¹³² : tálíum est enim regnum celórum. Et cum imposuísset eis manum¹³³ : ábiit inde.

¶ *Deinde spuat sacerdos in sinistra manu¹³⁴ : et tangat aures et nares infantis cum pollice suo dextero de sputo, dicendo ad aurem dexteram, Efféta, quod est adaperíre.¹³⁵ ad nares, In odórem suavitátis. ad aurem sinistram, Tu autem effugáre diabóle : appropinquábit enim iudícium Dei.*

¶ *Postea dicat sacerdos compatribus et commatribus una cum omnibus circumstantibus ut ipsi dicant adinvicem, Pater noster. et Ave María. et Credo in Deum. quas etiam ipse sacerdos dicat cunctis audientibus, videlicet modeste et distincte sic.*

Pater noster qui es in celis : sanctificétur nomen tuum. Advéníat regnum tuum. Fiat volúntas tua sicut in celo et in terra. Panem

nostrum quotidíanum da nobis hodie, et dimítte nobis débita nostra sicut et nos dimíttimus debitoribus nostris. Et ne nos indúcas in tentatiónem.

Sed libera nos a malo. Amen.

[28r.] **A**ve María grátia plena Dóminus
tecum : benedicta tu in muliéri-

bus : et benedictus fructus ventris tui
Jesus. Amen.

Credo in Deum Patrem omnipo-
téntem Creatórem celi et terre :
et in Jesum Christum Fílium ejus
únicum Dóminum nostrum : qui
concéptus est de Spíritu Sancto, natus
ex María vírgine, passus sub Póntio
Pyláto crucifixus mórtuus et sepúltus :
descéndit ad inférna, tértia die
resurréxit a mórtuis, ascéndit ad celos,

sedet ad déxteram Dei Patris omnipo-
téntis : inde ventúrus est judicáre
vivos et mórtuos.

Credo in Spíritum Sanctum, sanc-
tam ecclésiám cathólicam, sanctorum
communiónem, remisiónem pecca-
torum, carnis resurrecciónem, et
vitam etérnam. Amen.

¶ ¹³⁶ *Hiis dictis faciat sacerdos signum crucis in manu dextera infantis interrogato ejus nomine ita dicens, N. Trado tibi signáculum Dómini nostri Jesu Christi in manu tua dextera : ut te signes et te de advérsa parte repéllas, et in fide cathólica permáneas, et hábeas vitam etérnam et vivas in sécula seculórum. Amen.*

¶ *Postea dicat sacerdos benedicendo infantem sic, Benedictio Dei Patris omnipoténtis et Fílii et Spíritus Sancti : descéndat super te et máneat semper. R̄. Amen.*

¶ *Postea introducat cathecuminum per manum dexteram in ecclesiam, iterrogato nomine ejus dicens N. Ingrédere in templum Dei : ut hábeas vitam etérnam et vivas in sécula seculórum amen.*

[*Benedictio fontis.*]

¶ *Quando fuerit fons mundandus et de pura aqua renovandus quod sepe debet fieri propter aqua corruptionem¹³⁷ tunc dicatur sequens letania : et benedicitur fons modo sequenti [cum cereo accenso].¹³⁸ Et nota quod aqua baptismatis non debet mutari propter honorem alicujus potentis nisi fuerit corrupta.*

¶ *Nota quod aqua benedicta fontium in vigilia pasche et penthecostes non aspergatur per ecclesiam : sed aliqua alia aqua benedicta more solito sicut in aliis Dominicis diebus.*

¶ *Memorialiter retinendum est quod aqua benedicta circa fontes est aspergenda sed non aqua fontium : utrum crismate fuerit sanctificata vel¹³⁹ non. Quoniam in decretis origi-*

nalibus sanctorum patrum Clementis et Paschasii paparum¹⁴⁰ invenitur quod aqua fontium non est aqua aspersionis sed baptismatis et purgationis : unde caveat unusquisque sacerdos ne illa aqua tangat nisi quos baptisat : quia non est opus ut baptisati iterum baptizentur. Cesset ergo stulta presumptionis aspersionis tam in vigilia pasche et penthecostes quam in omnibus ceteris diebus quia per eeclesiam Romanam cunctis christianis sub pena excommunicationis majoris est inhibita.¹⁴¹

¶ *Hic incipit letania hoc modo.*

¶ *Godfadyrs and godmodyrs all¹⁴² that be here about say in the worshypppe of God and our Ladye and of the xij. apostelles a Pater noster. and Ave Maria. and Credo in Deum.¹⁴³ that we maye so mynyster this blessid sacrament that it maye be to the pleasure of almyghty God and confusyon of our goostly enemy and salvacion of the soule of this chylde.* [28v.]

¶ *Godfoders and godmodyrs of this chylde we charge you that ye charge the fader and the moder to kepe it from fyer and water and other perilles to the age of vij. yeres, and that ye lerne or se it be lerned¹⁴⁴ the Pater noster. Ave Maria. and Credo in Deum.¹⁴⁵ after the lawe of all holy churche and in all goodly haste to be confermed of my lord of the diocese or of his depute and that the moder bringe ayen the crysom at hir puryficacyon and wasshe your hande or ye departe the churche.¹⁴⁶*

[¶ *Sequuntur letanie.*]¹⁴⁷ (Processionale:184.)

K Yrieléyson. Christeléyson. Kyri-
eléyson.

Christe audi nos.

Pater de celis Deus miserére nobis.

Fili Redémptor mundi Deus :

miserére nobis.

Spiritus Sancte Deus miserére nobis.

Sancta Trínitas unus Deus

miserére nobis.

Sancta María, ora pro nobis.

Sancta Dei génetrix, ora.

Sancta Virgo vírginum, ora.

Sancte Míchael ora.

Sancte Gábriel ora.

Sancte Ráphael ora.

Omnes sancti ángeli et archángeli

Dei, oráte pro nobis.

Omnes sancti beatórum Spirítuum

órdines, oráte pro nobis.

Sancte Johánnes baptista ora.

Omnes sancti patriárche et prophéte,

orate.

Sancte Petre ora.

Sancte Paule ora.

Sancte Andréa ora.

Sancte Johánnes ora.

Sancti Jacóbe ora.

Sancte Thoma ora.

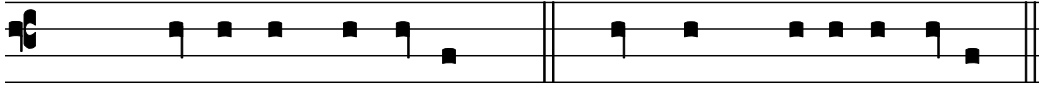
Ordo ad catechumenum faciendum.

Sancte Philíppe	ora.	Sancte Leo	ora.
Sancte Jacóbe	ora.	Sancte Hierónime	ora.
Sancte Matthée	ora.	Sancte Augustíne	ora.
Sancte Bartholomé	ora.	Sancte Ysidóre	ora.
Sancte Symon	ora.	Sancte Juliáne	ora.
Sancte Thádee	ora.	Sancte Gildárde	ora.
Sancte Máthia	ora.	Sancte Medárde	ora.
Sancte Bárnaba	ora.	Sancte Albine	ora.
Sancte Marce	ora.	Sancte Eusébi	ora.
Sancte Luca,	ora.	Sancte Swithúne	ora. [29r.]
Omnes sancti apóstoli et evangelíste,		Sancte Bírine	ora.
	oráte.	Omnes sancti confessóres	orate.
Omnes sancti discípuli et innocétes,		Omnes sancti monáchi et heremíte	
	oráte.		oráte.
Sancte Stépháne	ora.	Sancta María Magdaléna	ora.
Sancte Line	ora.	Sancta María Egyptíaca	ora.
Sancte Clete	ora.	Sancta Margaréta	ora.
Sancte Clemens	ora.	Sancta Scholástica	ora.
Sancte Fabiáne	ora.	Sancta Petronélla	ora.
Sancte Sebastíane	ora.	Sancta Felícitas	ora.
Sancte Cosma	ora.	Sancta Genovéfa	ora.
Sancte Damiáne	ora.	Sancta Praxédis	ora.
Sancte Prime	ora.	Sancta Sothéris	ora.
Sancte Feliciáne	ora.	Sancta Prisca	ora.
Sancte Dionysi cum sóciis tuis	ora.	Sancta Tecla	ora.
Sancte Victor cum sóciis tuis	ora.	Sancta Affra	ora.
Omnes sancti Mártyres	oráte.	Sancta Edítha	ora.
Sancte Silvéster	ora.	Omnes sancte vírgines	orate.
		Omnes sancti	orate.

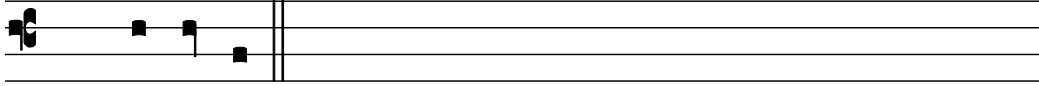
Hiis itaque completis accedat sacerdos ad fontium consecrationem que semper dicatur sine cantu : nisi tantum in vigilia pasche et penthecostes, tunc enim cantanda secunda letania incipiat sacerdos ad hunc locum et cantet modesta voce hoc modo.

1506:29r; Pro-1519:81v.

Ordo ad catechumenum faciendum.

[V.] Dómi-nus vo-bíscum. R. Et cum spí-ri-tu tu-o.

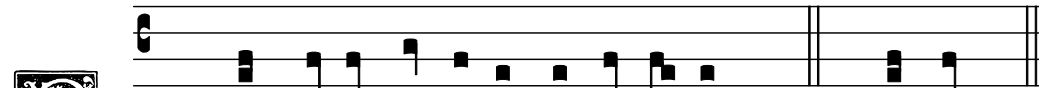

[V.] O-rémus.

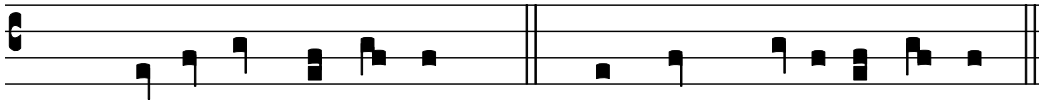
 Mnípotens sempitérne Deus :
adésto magne pietátis tue mys-
tériis : adésto sacraméntis : et ad
recreándos novos pópulos quos tibi
fons baptimátis párturit, spíritum
adoptiónis emítte : ut quod nostre
Hic mutat vocem more prefationis sic.

humilitátis geréndum est mystério,
tue virtútis impleátur efféctu. Per
Dóminum nostrum Jesum Christum
Fílium tuum. Qui tecum vivit et
regnat in unitáte Spíritus Sancti
Deus.

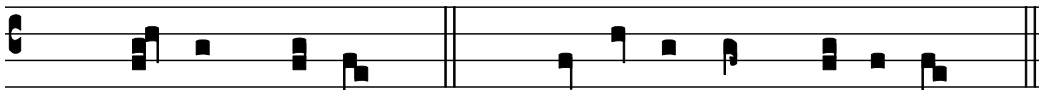
1506:29r; Pro-1519:82r.

Er ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum. R. Amen.

V. Dómi-nus vo-bís-cum. R. Et cum spí-ri-tu tu o.

V. Sur-sum corda. R. Ha-bémus ad Dómi-num.

V. Grá-ti- as a-gámus Dómi-no De-o nostro. R. Dignum

Ordo ad catechumenum faciendum.

et justum est. V. Ve-re dignum et justum est equum
et sa-lu-tá-re nos ti-bi semper et u-bíque grá-ti-as
[29v.] á-ge-re Dómi-ne sancte Pa-ter omní-po-tens e-térne De-us
qui invi-sí-bi-li po-ténti-a sacramentó-rum tu-ó-rum
mi-ra-bí-li-ter ope-rá-ris efféctum. Et li-cet nos tantis
mysté-ri-is ex-equéndis simus indígni : tu tamen grá-ti-e
tu-e do-na non dé-se-rens é-ti-am ad nostras pre-ces aures
tu-e do-na non dé-se-rens é-ti-am ad nostras pre-ces aures
tu-e pi-e-tá-tis inclí-nes. De-us cu-jus Spí-ri-tus su-per

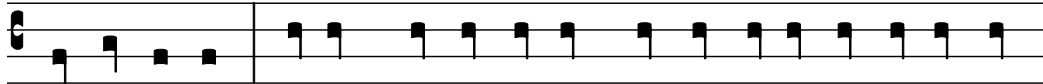
Ordo ad catechumenum faciendum.

aquas inter ipsa mundi primórdi- a fe-re-bá-tur : ut jam

tunc virtú-tem sancti-fi-ca-ti-ó-nis aquá-rum na-tú-ra

concí-pe-ret. De-us qui no-céntis mundi crími-na per aquas

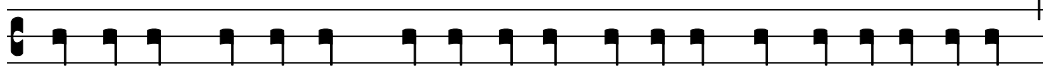
áblu-ens re-ge-ne-ra-ti-ó-nis spé-ci-em in ipsa di-lú-vi-i

effu-si-óne signásti : ut u-ní-us e-jusdémque e-leménti

mysté-ri-o et fi-nis esset ví-ci-is et ó-ri-go virtú-ti-bus.

Réspi-ce qué-sumus Dómi-ne in fá-ci-em ecclé-si-e tu-e

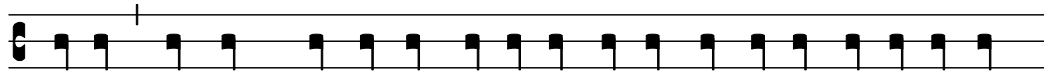
et mul-típli-ca in e-a re-ge-ne-ra-ti-ónes tu-as : qui grá-

[30r.]

ti-e tu-e afflu-éntis ímpe-tu le-tí-fi-cas ci-vi-tá-tem

Ordo ad catechumenum faciendum.

tu- am fontémque baptismá-tis á-pe-ris to-to orbe terrá-rum

génti-bus inno-vándis : ut tu-e ma-jestá-tis impé-ri- o

sumat Uni-gé-ni-ti tu- i grá-ti- am de Spí-ri-tu Sancto.

Hic dividat sacerdos aquam manu sua dextera in modum crucis sic.

Qui hanc aquam re-ge-ne-rándis homí-ni-bus pre-pa-rá-tam

archá-na su- i lúmi-nis admixti- one fe-cúndet : ut sancti-

fi-ca-ti- óne concépta ab imma-cu-lá-to di-ví-ni fontis

ú-te-ro in no-vam re-ná-tam cre- a-tú-ram pro-gé-ni- es

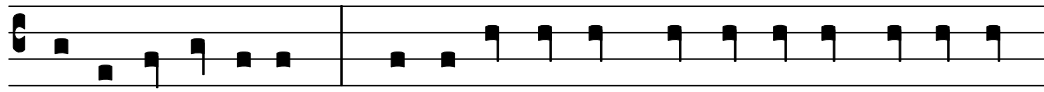

ce-léstis emérgat. Et qos aut sex-us in córpo-re aut e-tas

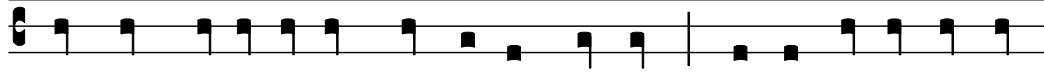

discérnit in témpo-re : omnes in u-nam pá-ri- at grá-ti- a

Ordo ad catechumenum faciendum.

ma-ter infánti- am. Pro-cul ergo hinc ju-bénte te Dómi-ne

omnis spí-ri-tus immúndus abscé-dat : pro-cul to-ta ne-quí-

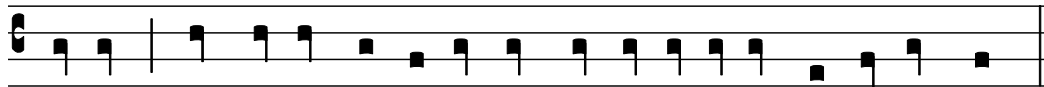
[30v.]

ti- a di- a-bó-li-ce fraudis absístat. Nichil hic lo-ci há-be-at

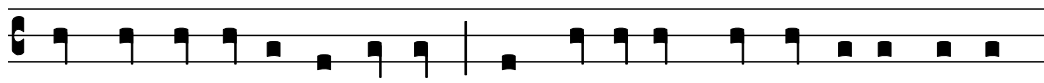
contrá-ri- e virtú-tis admíxti- o non insi-di- ándo circúm-

vo-let : non la-téndo súrre-pat non infi-ci- éndo corrúmpat.

Sit hec sancta et ínno-cens cre-a-tú-ra lí-be-ra ab omni

impugna-tó-ris incúrsu : et tó-ti- us ne-quí-ti- e purgá-

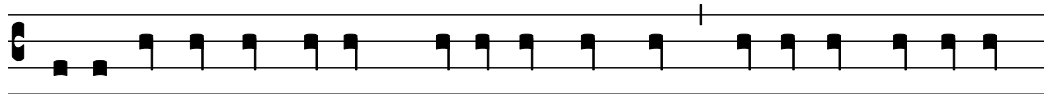

ta discéssu. Sit fons vi-vus aqua re-gé-ne-rans unda pu-rí-

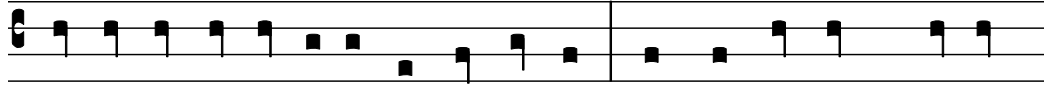

fi-cans. Ut omnes hoc la-vácro sa-lu-tí-fe-ro di-lu-énde :

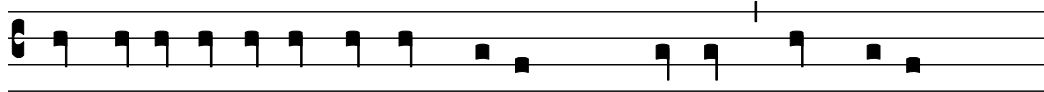
Ordo ad catechumenum faciendum.

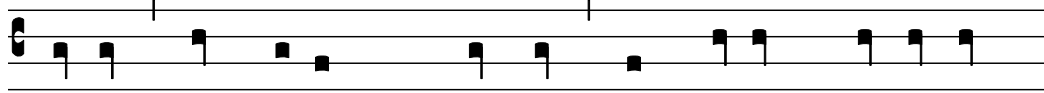
ope-ránte in e-is Spí-ri-tu Sancto, perfécte purga-ti-

ó-nis indulgénti-a consequántur. Unde be-ne-✠dí-co

te cre-a-tú-ra aque per De-um ✠ vi-vum per De-um ✠

ve-rum per De-um ✠ sanctum per De-um qui te in

prínci-pi-o verbo se-pa-rá-vit ab á-ri-da : cu-jus Spí-ri-tus

[31r.]

su-per te fe-re-bá-tur : qui te de pa-ra-dí-so ma-ná-re fe-cit

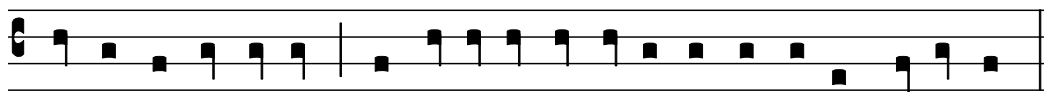

et in quá-tu-or flumí-ni-bus to-ta terram ri-gá-re pre-cé-pit.

Hic ejiat sacerdos aquam de fonte per quattuor partes cum manu dextera in modum crucis.

Qui te in de-sérto amá-ram su-a-vi-tá-te indí-ta fe-cit

esse po-tá-bi-lem : et si-ti-é-nti pópu-lo de petra prodúx-it.

Ordo ad catechumenum faciendum.

Be-ne-✠dí-co te per Je-sum Christum Fí-li-um e-jus
ú-ni-cum Dómi-num nostrum : qui te in Cha-na Ga-li-lé-
e signo admi-rá-bi-li su-a po-ténti-a convértit in vi-num.
Qui pé-di-bus su-per te ambu-lá-vit : et a Jo-hánne in Jor-
dá-ne in te bap-ti-zá-tus est. Qui te u-na cum sán-gui-ne
de lá-te-re su-o prodúx-it : et discí-pu-lis su-is jussit ut
cre-déntes bap-ti-za-réntur in te di-cens i-te do-cé-te omnes
gentes bap-ti-zántes e-os in nó-mi-ne Pa-✠tris et Fí-li-✠i
et Spí-ri-✠tus Sancti.

Hic mutet sacerdos vocem quasi legendo et dicat sic, Hec nobis percépta servántibus¹⁴⁸ tu Deus omnípotens clemens adésto : tu benígnus aspíra.

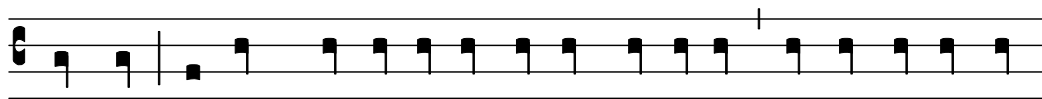
Ordo ad catechumenum faciendum.

[31v.] *Hic aspiret sacerdos ter in fonte in modum crucis : deinde dicat legendo sic Tu has simplices aquas tuo ore benedícito : ut preter naturálem emundatiónem quam lavándis possint adhibére corpóribus : sint étiam purificándis méntibus effícales.*

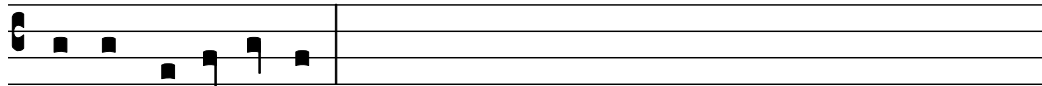
Hic stillet sacerdos de cereo in fontem ut modum crucis : et postea dicat more prefationis.

Descéndat in hanc ple-ni-tú-di-nem fontis virtus Spí-ri-tus

Sancti : to-támque hu-jus aque substánti- am re-ge-ne-rándi

fe-cúndet efféctum.

*Hic dividat sacerdos aquam cum cereo in fonte in modum crucis dicendo.*¹⁴⁹

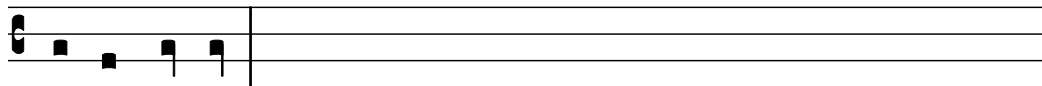
Hic ómni- um pecca-tó-rum má-cu-le de-le-ántur : hic na-

tú-ra ad ymá-gi-nem tu- i cóndi-ta et ad honó-rem su- i

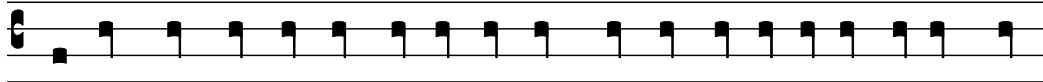
re-formá-ta prínci-pi- i cunctis ve-tustá-tis squa-ló-ri-bus

emundé-tur.

*Hic tollat sacerdos cereum de aqua et tradat clerico a quo ibidem contra fontes teneatur : donec finiatur tota prefatio.*¹⁵⁰

De baptismo.

Ut omnis homo hoc sacraméntum re-ge-ne-ra-ti- ó-nis ingrés-

sus in ve-re inno-cénti et no-vam infánti- am re-nascá-tur.

¶ *Hic mutet vocem quasi legendo.*

Per Dóminum nostrum Jesu Chris-
tum Fílium tuum : qui tecum vivit et
regnat in unitáte ejúsdem Spíritus

Sancti Deus. Per ómnia sécula
seculórum. Amen.

¶ *Non procedatur ulterius in hoc officio in vigilia pasche et penthecostes nisi aliquis esset baptisandus ut postea patebit. Nota quod in vigilia pasche et penthecostes consecratis fontibus non infundetur oleum neque crisma : nisi assint aliqui qui debeant baptizari : sed lintheamine mundo cooperiantur : et usque ad completum¹⁵¹ pasche vel penthecostes reserventur, ut si forte hiis diebus aliquis baptisandus advenerit : fecundatis tamen et sanctificatis fontibus olei et crismatis infusione baptizetur. Post hec mittat sacerdos oleum sanctum cum ipsa billione que est in vase ejus in aquam : signum crucis faciens et dicens, Conjunctio ólei unctiónis et aque baptismátis. In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti. Amen.* [32r.]

Simili modo mittat chrisma dicens, Fecundétur et sanctificétur fons iste salutífero crismate salútis. In nómini Patris. ℣.

Postea mittat simul oleum cum crismate modo supradicto dicens, Conjunctio crismatis sanctificatiónis et ólei unctiónis et aque baptismátis. In nómine Patris. ℣.

[*De baptismo.*]

Tunc portetur infans ad fontes ab hiis qui eum suscepturi sunt ad baptismum, ipsisque eundem puerum super fontes inter manus tenentibus : et¹⁵² ponat sacerdos manum dexteram super eum : et interrogato ejus nomine : respondeant qui eum tenent, N. Item sacerdos dicat, N. Abrenúncias Sáthane ? Respondeant compatrini et commatrine, Abrenúncio. Item sacerdos, Et ómnibus opéribus ejus ? R. Abrenúncio. Item Sacerdos, Et ómnibus pompis ejus ? R. Abrenúncio.

Postea tangat sacerdos pectus infantis et inter scapulas de oleo sancto crucem faciens cum

pollice dicens, N. Et ego líneo te. super pectus, óleo salútis. inter scapulas, In Christo Jesu Dómino nostro ut hábeas vitam etérnam et vivas in sécula seculórum amen.

*Deinde interrogato nomine ejus respondeant*¹⁵³ *N. item sacerdos, N.*¹⁵⁴ *Credis in Deum Patrem omnipoténtem creatórem celi et terre ? Respondeant, Credo. Item sacerdos, N. Credis et in Jesum Christum Fílium ejus únicum Dóminum nostrum natum et passum ? Respondeant, Credo. Item Sacerdos, N. Credis et in Spíritum Sanctum, sanctam ecclésiám cathólicam, sanctorum communiónem, remissiónem peccatórum, carnis resurrectionem et vitam etérnam post mortem ? Respondeant,*¹⁵⁵ *Credo. Tunc interroget sacerdos nomen infantis dicens*¹⁵⁶ *Quid petis.*¹⁵⁷ *Respondeant, Baptismum. Item sacerdos : Vis baptizári ? Respondeant, Volo.*

*Deinde accipiat sacerdos infantem per latera*¹⁵⁸ *in manibus suis et interrogato nomine ejus baptizet eum sub trina mersione tantum sanctam Trinitatem invocando ita dicens, N. Et ego baptizo te in nómine Patris. et mergat eum semel versa facie ad aquilonem et capite versus orientem, et Fílii. et iterum mergat semel versa facie ad meridiem, et Spíritus Sancti amen. et merget tertio recta facie versus aquam.*¹⁵⁹ *Tunc patrini accipientes infantem de manibus sacerdotis levent eum de fonte, ut autem surrexit a fonte accipiat sacerdos de chrismate cum pollice suo dicens, Dóminus vobiscum. et Orémus.*

Oratio.

[32v.]

Deus omnípotens Pater Dómini nostri Jesu Christi qui te regenerávit ex aqua et Spíritu Sancto : quique dedit tibi remissiónem ómnium peccatórum tuórum. *hic lineat*

infantem de ipso crismate cum pollice in vertice in modum crucis dicens, Ipse te líniat crismáte salútis in eódem Fílio suo Dómino nostro Jesu Christo in vitam etérnam.

¶ *Postea induatur infans veste crismali sacerdote interrogante nomen ejus et dicente sic, N. Accipe vestem cándidam sanctam et immaculátam quam pérferas ante tríbunal Dómini nostri Jesu Christi :*

ut hábeas vitam etérnam et vivas in sécula seculórum amen.

¶ *Licitum est enim pannum crismalem secundo linire crismate et super alium baptisatum immittere : tamen ad communes usus non debet pannus ille assumi sed ad ecclesiam reportari et in usus ecclesia reservari.*¹⁶⁰ *Deinde quesito nomine ponat cereum ardentem in manu infantis dicens,*

N. Accipe lampádem ardéntem et

irreprehensíbilem, custódi baptismum

tuum, serva mandata : ut cum vénerit
Dóminum ad núptias possis ei¹⁶¹
occurrere una cum sanctis suis in aula

celésti ut hábeas vitam etérnam, et
vivas in sécula seculórum. Amen.

¶ *Si episcopus adest statim eum confirmari oportet et postea communicari si etas ejus id deposcat sacerdote dicente, Corpus Dómini nostri Jesu Christi custódiat corpus tuum et ánimam tuam in vitam etérnam. Amen.*

¶ *Si infans sit : injungatur patri et matri ut conservent puerum ab igne et aqua et omnibus aliis periculis usque ad etatem septem annorum : et si ipsi non faciant patrini et matrine tenentur. Item et commatribus injungatur ut doceant infantem Pater noster. et Ave María. et Credo in Deum. vel doceri faciant : et quod crismale deferatur ad ecclesiam : et confirmetur quam citius episcopus advenerit circa partes per septem miliaria.¹⁶²*

Deinde dicatur hoc sequens evangelium super infantem si placuerit : quia secundum doctores maxime valet pro morbo caduco.

[V.] Dóminus vobíscum.

R. Et cum spírítu tuo.

¶ *Sequentia sancti evangelii : secundum Marcum. (ix. 16-28.)*

R. Glória tibi Dómine.

IN illo témpore. Respóndens
Unus de turba dixit ad Jesum,
Magíster áttuli filium meum ad te
habéntem spírítum mutum : qui ubi-
cúnque apprehénderit állidit illum¹⁶³
et spumat et stridet déntibus et
arésцит. Et dixi discípulis tuis ut
ejícerent illum : et non potuérunt.
Qui respóndens eis dixit, O generátio
incrédula quámdui apud vos ero :
quámdui vos pátiar ? Afférte illum ad
me. Et attulérunt eum. Et cum
vidísset illum : statim spírítus con-
turbávit eum : et elísis in terra
volutabátur spumans. Et interrogávit

patrem ejus, Quantum témporis est
ex quo ei hoc áccidit ? At ille ait, Ab
infántia. Et frequénter eum in ignem [33r.]
et in aquas misit : ut eum pérderet.,
Sed si quid potes, ádjuva nos misértus
nostri. Jesus autem ait illi, Si potes
crédere : ómnia possibília sunt cre-
dénti. Et contínuo exclámans pater
púeri cum láchrimis aiébat. Credo
Dómine : ádjuva incredulitátem me-
am. Et cum víderet Jesus concur-
réntem turbam : comminátus est
spírítui immúndo dicens illi, Surde et
mute spírítus : ego tibi precípío exi ab
eo : et ámplius ne intróeas in eum.

Et clamans : et multum discerpens eum : éxiit ab eo. Et factus est sicut mórtuus : ita ut multi dicerent quia mórtuus est. Jesus autem tenens manum ejus elevávit eum : et surréxit. Et cum introísset in domum : dis-

cípuli ejus secréto interrogábant eum, Quare nos non potúimus éicere eum ? Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exíre : nisi in oratióne et jejúnio.

Et postea dicatur hoc evangelium sequens sub forma predicta, videlicet Secundum Johannem. (j. 1-14.)

IN principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum : et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt : et sine ipso factum est nichil. Quod factum est in ipso vita erat : et vita erat lux hóminum. Et lux in ténebris lucet : et ténebre eam non comprehendérunt. Fuit homo missus a Deo : cui nomen erat Johannes. Hic venit in testimónium : ut testimónium perhíberet de lúmine : ut omnes créderent per illum. Non erat ille lux : sed ut testimónium perhíberet de lúmine. Erat lux vera

que illúminat omnem hóminem veniéntem in hunc mundum. In mundo erat : et mundus per ipsum factus est : et mundus eum non cognóvit. In própria venit : et sui eum non recepérunt. Quotquot autem recepérunt eum : dedit eis potestátem filios Dei fieri : his qui credunt in nómine ejus. Qui non ex sanguínibus, neque ex voluntáte carnis, neque ex voluntáte viri : sed ex Deo nati sunt. Et Verbum caro factum est : et habitávit in nobis. Et vídimus glóriam ejus : glóriam quasi Unigéniti a Patre : plenum grátie et veritátis.

¶ *Notandum est quod quilibet sacerdos parochialis debet parochianis suis formam baptisandi in aqua pura naturali et recenti et non in alio liquore frequenter in diebus dominicis exponere : ut si necessitas emergat sciant parvulos in forma ecclesie baptizare proferendo formam verborum baptismi in lingua materna distincte et aperte et solum unica voce nullo modo iterando verba illa rite semel prolata vel similia super eundem sed sine aliqua additione, subtractione, interruptione, verbi pro verbo positione, mutatione, corruptione seu transpositione sic dicendo, I cristene the, N. in the name of the Fader and of the Sone and of the Holy Goost. Amen. vel in lingua latina sic, Ego baptizo*

[33v.]

te, *N.* in nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti. Amen. *Aquam super parvulum spargendo vel in aquam mergendo ter vel saltem semel.*

¶ *Et si puer fuerit baptizatus secundum illam formam, caveat sibi unusquisque ne iterum eundem baptizet : sed si huiusmodi parvuli convalescant deferantur ad ecclesiam et dicantur super eos exorzismi et cathezismi cum unctionibus et omnibus aliis supradictis preter immersionem aque et formam baptismi que omnino sunt omittenda : videlicet, Quid petis. et ab hinc usque ad illum locum quo sacerdos debeat parvulum crismate linire.*

¶ *Et ideo si laicus baptizaverit puerum antequam deferatur ad ecclesiam interroget sacerdos diligenter quid dixerit et quid fecerit : et si invenerit laicum discrete et debito modo baptizasse et formam verborum baptismi ut supra in suo idiomate integre protulisse approbet factum et non rebaptizet eum. Si vero dubitet rationabiliter sacerdos utrum infans ad baptisandum sibi oblatus prius in forma debita fuerit baptisatus vel non : debet omnia perficere cum eo sicut cum alio quem constat sibi non baptisatum preter quod verba sacramentalia essentialia proferre debeat sub conditione hoc modo dicendo, *N.* Si baptizátus es ego non rebaptízo te : sed si nondum baptizátus es : ego baptízo te. In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti. Amen. sub aspersione vel immersione ut supra. Et est observandum tam de baptisate quam de confirmatione quod quando-cunque dubitatur sine dubitatione conferantur : quia non dicitur iterato quod nescitur fuisse collatum et ideo sub forma predicta baptisentur infantes expositi de quorum baptismo probabiliter dubitatur sive inveniantur cum sale vel sine sale.*

¶ *Notandum est etiam quod si infans sit in periculo mortis : tunc primo introducatur ad fontem et postea baptizetur incipiendo ad hunc locum, Quid petis. et si post baptismum vixerit habeat totum residuum servitium supradictum.*

¶ *Hoc autem in quolibet sacramento observetur quod quandocunque periculum videtur imminere : semper incipiatur ad substantiam illius sacramenti et postea residuum compleatur si poterit.*

¶ *Non licet aliquem baptizare in aula camera vel aliquo loco privato : sed dumtaxat in ecclesiis in quibus sunt fontes ad hoc specialiter ordinati nisi fuerit filius regis vel principis aut talis necessitas emerit propter quam ad ecclesiam accessus absque periculo haberi non potest.*

¶ *Presbiter¹⁶⁴ autem si poterit semper habeat fontem lapideum integrum et honestum ad baptisandum : si autem nequiverit habeat vas conveniens ad baptismum quod aliis usibus nullatenus deputetur nec extra ecclesiam deportetur.*

[34r.]

¶ Sollemnis baptismus celebrari solet in sabbato sancto pascha et in vigilia penthecostes : et ideo pueri nati infra octo dies ante pascha vel infra octo dies ante penthecosten debent reservari ad baptisandum in sabbato sancto pasche : et in vigilia penthecostes si commode et sine periculo valeant reservari. Ita quod tempore medio inter nativitatem puerorum et hujus baptismi perfectum recipiant cathecismum solaque diebus predictis baptismi consecratis fontibus sit immersio facienda.

¶ Alii autem qui aliis anni temporibus nati extiterunt incontinenti cum nati fuerint propter mortale periculum quod sepe pueris iminet et improvisum baptizentur.

¶ Veruntamen in sabbato sancto pasche et in vigilia penthecostes peracta consecratione fontium non infundetur oleum neque crisma nec ulterius in officio baptismi procedatur nisi forte aliquis assit baptisandus : sed lintheamine mundo cooperiantur et usque ad completorium pasche et penthecostes reserventur : ut is forte hiis diebus aliquis baptisandus advenerit fecundatis et sanctificatis fontibus olei et crismatis infusione baptizetur.

¶ Et nota quod de aqua sanctificata in fonte baptismali in sabbato sancto pasche et in vigilia penthecostes nunquam debet populis aspergi post aque crismationem nec ante.

¶ Non licet laico vel mulieri aliquem baptizare nisi in articulo necessitatis. Si vero vir et mulier adessent ubi immineret necessitatis articulus baptisandi puerum et non esset alius minister ad hoc magis ydoneus presens : vir baptizet et non mulier : nisi forte mulier bene sciret verba sacramentalia et non vir : vel aliud impedimentum subesset.

¶ Similiter pater vel mater non debet proprium filium de sacro fonte levare nec baptizare nisi in extreme necessitatis articulo tunc enim bene possunt sine prejudicio copule conjugalis ipsum baptizare nisi fuerit aliquis alius presens qui hoc facere sciret et vellet.

¶ Preterea vir et uxor non debent simul levare puerum alterius de sacro fonte. Nulli religiosi debent admitti paternos quod de monialibus observandum est.

¶ Viri autem et mulieres qui suscipiunt pueros in baptismo constituuntur eorum fide jussores apud Deum et ideo frequenter debent eos admonere cum adulti fuerint seu discipline capaces : ut castitatem custodiant justiciam diligant charitatem teneant : et ante omnia orationem Dominicalem et salutationem angelicam symbolum fidei : et signaculo scilicet crucis se signare eos docere teneantur.

[34v.] ¶ Unde non debent recipi in paternos nec admittantur nisi qui sciunt predicta quia patrini debent instruere filios suos spirituales in fide que facere non possunt nisi ipsimet in fide prius instruerentur.

¶ Si baptisandus non poterit loqui vel quia parvulus vel quia mutus vel quia egrotans aut aliunde impotens tunc debent patrini pro eo repondere ad omnes interrogationes in baptismo. Si autem loqui poterit tunc pro seipso respondeat ad singulas interrogationes nisi ad interrogationes sui nominis tantum ad quas semper patrini sui respondeant pro eo.

Qui suscipiunt pueros de sacro fonte non debent eos tenere coram episcopo in confirmatione nisi cogente necessitate. Non plures quam unus vir et una mulier debent accedere ad suscipiendum parvulum de sacro fonte unde plures ad hoc simul accedentes peccant faciendo contra prohibitionem canonis nisi alia fuerit consuetudo approbata tamen ultra tres amplius ad hoc nullatenus recipiantur.

¶ Monendi sunt etiam laici quod parvuli sui confirmati tertia die post confirmationem deportentur ad ecclesiam : et frontes eorum per manus sacerdotis propter crismatis reverentiam in baptisterio abluantur et ligature eorum tunc igne comburantur.

¶ Item nullus debet admitti ad sacramentum corporis et sanguinis Christi Jesu extra mortis articulum nisi fuerit confirmatus vel a receptione sacramenti confirmationis fuerit rationabiliter impeditus.

¶ Non debet sacerdos parochialis esse sine crismate : sed debet quilibet sacerdos parochialis a suo episcopo non ab alio in propria persona sua vel per alium sacerdotem diaconum vel subdiaconum crisma petere singulis annis ante pascha.

¶ Sacerdos qui de veteri crismate ungit baptisatum nisi in articulo necessitatis deponendus est : et ideo debet omni die cene Domini novum crisma ab episcopo confici et vetus removeri et concremari.

¶ Item tam sacrum oleum quam crisma sub fideli custodia clave adhibita debent observari ne ad illa possit manus temeraria extendi ad aliqua nepharia exercenda.

¶ Nota quod tempore interdicti generalis licite possunt conferri baptismus et confirmatio tam adultis quam parvulus sed nondum pulsatis campanis neque alta voce.¹⁶⁵

[Ordo ad purificandum mulierem.]

Ordo ad purificandum mulierem post partum ante ostium ecclesie. Primo sacerdos et ministri ejus dicant psalmos sequentes. Ps. Levávi óculos meos. (cxx.) (Brev.: [329].) Ps. Beáti omnes. (cxxvij.) (Brev.: [339].) Glória Patri. Sicut erat.

Sequatur Kyrielýson. Christelýson. Kyrielýson.

Pater noster. [secreto].

[V.] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

R.] Sed líbera nos [a malo.

V.] Dómine salvam ancíllam tuam.

[R.] Deus meus sperántem in te.

[V.] Esto ei Dómine turris fortitúdinis.

[R.] A fácie inimíci.

[V.] Dómine exáudi oratiónem meam.

[R.] Et clamor meus ad te véniat.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] [Et cum spiritu tuo.]¹⁶⁶

[V.] Orémus.

Oratio.

[35r.]

Deus qui hanc fámulam tuam de paríendi perículo liberásti et eam in servítio tuo devótam esse fecísti : concéde ut temporáli cursu

fidéliter perácto, sub alis misericórdie tue vitam perpétuam et quiétam consequátur. Per Christum Dóminum. *Éc.*

¶ *Tunc aspergatur mulier aqua benedicta : denide inducat eam sacerdos per manum dexteram in ecclesiam dicens, Ingrédere in templum Dei ut hábeas vitam etérnam et vivas in sécula seculórum. Amen.*

¶ *Nota quod mulieres post prolem emissam quancumque ecclesiam intrare voluerint acture gratias purificari possunt : et nulla proinde peccati mole gravantur : nec ecclesiarum aditus est eis denegandus : ne pena illis converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione voluerint aliquamdiu abstinere devotione earum non credimus improbandam, de purificatione post partum capitulo uno.¹⁶⁷*

Ordo ad faciendum sponsalia.

In primis statuatur vir et mulier ante ostium ecclesie coram Deo sacerdote et populo : vir a dextris mulieris et mulier a sinistris viri.

¶ *Et sciendum est quod licet omni tempore possunt contrahi sponsalia et etiam matrimonium quod fit privatim solo consensu : tamen traditio uxorum et nuptiarum solennitas certis temporibus fieri prohibentur : videlicet ab adventu Domini usque ad octabas epyphanie : et a septuagesima usque ad octavas pasche : et a dominica ante ascensionem Domini usque ad octavas penthecostes. In octava die tamen epyphanie licite possunt nuptie celebrari quia non invenitur prohibitum quamvis in octavis pasche hoc facere non liceat. Similiter in dominica proxima post festum penthecostes licite celebrantur nuptie : quia dies penthecostes octavum diem non habet.*

¶ *Tunc interroget sacerdos banna dicens in lingua materna sub hac forma. Ecce convenimus hic¹⁶⁸ fratres coram Deo et angelis et omnibus sanctis ejus in facie ecclesie ad conjungendum duo corpora scilicet hujus viri et hujus mulieris. Hic respiciat sacerdos personas suas ut amodo sint una caro et due anime in fide et in lege Dei ad promerendam simul vitam eternum, quicquid ante hoc fecerunt.¹⁶⁹ Admoneo igitur vos omnes ut si quis est ex vobis qui aliquid dicere sciat quare isti adolescentes legitime contrahere non possint modo confiteatur.¹⁷⁰*

¶ *Eadem admonitio fiat ad virum et ad mulierem ut si quid ab illis occulte actum fuerit vel si quid devoverint vel alio modo de se noverint quare legitime contrahere non poterint : tunc confiteatur. Si vero aliquis impedimentum aliquod proponere voluerit et ad hoc probandum cautionem prestiterit differantur sponsalia quousque rei veritas cognoscatur. Si vero nullus impedimentum proponere voluerit interroget sacerdos dotem mulieris videlicet arras sponsales, et dicuntur arre anuli vel pecunia vel alie res dande sponse per sponsum : que datio subarratio dicitur precipue tamen quando fit per anuli dationem : et tunc vulgariter desponsatio vocatur. Non fidabit sacerdos nec consentiet ad fidationem inter virum et mulierem ante tertium edictum bannorum. Debet enim sacerdos banna in facie ecclesie infra missarum solennia cum major populi affuerit multitudo per tres dies solennes et disjunctos interrogare ita ut inter unumquemque diem solennem cadat ad minus una dies ferialis.* [35v.]

¶ *Debet etiam sacerdos terminum prefigere competentem infra quem qui voluerit¹⁷¹ et valuerit legitimum opponat impedimentum et si contrahentes diversarum sint parochiarum tunc in utraque ecclesia parochiarum illarum sunt banna interroganda.*

¶ Si autem unius et ejusdem sint parochie tunc tantum in ecclesia illius parochie banna interrogentur. Sacerdos vero qui contractibus matrimonialibus ante trinam solennem interrogationem bannorum ut predictum est presumpserit interesse : penam suspensionis ab officio per triennium incurrit.

¶ Similiter sacerdos parochialis qui matrimonia clandestina in parochia sua prohibere contempserit, ab officio per triennium debet suspendi : et gravior est puniendus si culpe qualitas id requirat. Prohibentur autem clandestina matrimonia duplici ratione videlicet ne sub spe matrimonii committatur fornicatio : et ne matrimonialiter conjuncti injuste separentur. Sepe enim in matrimonio occulto alter conjugum mutat propositum et dimittit reliquum prolationibus destitutum et sine remedio restitutionis : et ideo prohibeant sacerdotes frequenter parochianos suos ne dent sibi fidem mutuo : sed coram publicis et honestis personis ad hoc constitutis. Quisquis etiam sacerdos seu secularis seu regularis extiterit qui solennizationem matrimonii extra ecclesiam parochialem vel capellam habentem jura parochie sibi competentia ab antiquo absque diocesani loci licentia speciali celebrare presumpserit aut celebrationi interesse : ipso facto per annum integrum ab officio est suspensus.

Postea dicat sacerdos ad virum cunctis audientibus in lingua materna, sic.

N. Vis habere hanc mulierem in sponsam et eam diligere : honorare : tenere : et custodire : sanam et infirmam sicut sponsus debet sponsam

Respondeat vir : Volo.¹⁷³

et omnes alias propter eam dimittere et illi soli adherere quamdiu vita utriusque vestrum duraverit ?¹⁷²

Item dicat sacerdos ad mulierem hoc modo.

[36r.] N. Vis habere hunc virum in sponsum et ei obedire et servire : et eum diligere honorare ac custodire sanum et infirmum sicut sponsa debet sponsum

Respondeat mulier : Volo.¹⁷⁵

et omnes alios propter eum dimittere et illi soli adherere quamdiu vita utriusque vestrum duraverit ?¹⁷⁴

Deinde detur¹⁷⁶ femina a patre suo vel ab amicis ejus que si puella sit discopertam habeat manum : si vidua tectam quam vir recipiat in Dei fide et sua servandam sicut vovit coram sacerdote et teneat eam per manum dexteram in manu sua dextera et sic det fidem mulieri per verba de presenti ita dicens docente sacerdote.

I *N.* take the, *N.* to my wedded wif to have and to holde fro this day forward for bettere for wers for richere for pouerer : in sykenesse and in hele tyl
Manum retrahendo.

dethe us departe if holy churche it woll ordeyne and therto y plight the my trouthe.

Deinde dicat mulier docente sacerdote.
I *N.* take the, *N.* to my wedded housbond¹⁷⁷ to have and to holde fro this day forwarde for better for wors : for richer for pouerer : in sykenesse and in hele : to be bonere and buxum
Manum retrahendo.

in bedde and atte borde till dethe us departhe if holy churche it woll ordeyne and therto I plight the my trouthe.

Deinde ponat vir aurum, argentum, et anulum super scutum vel librum : et querat sacerdos si anulus antea fuerit benedictus vel non, si dicatur quod non : tunc benedicat sacerdos anulum hoc modo cum Dóminus vobíscum. et cum Orémus.

Oratio.

CReátor et conservátor humáni géneris, dator grátie spiritalis, largítor etérne salútis : tu Dómine mitte benedictiónem tuam super

hunc ánnulum, *respice*, ut que illum gestáverit sit armáta virtúte celéstis defensiónis : et proficiat illi ad etérnam salútem. Per Christum.

Orémus.

BEne ✠ dic, Dómine, hunc ánnulum, *respice*, quem nos in tuo sancto nómine bendícimus : ut quecúmque eum portáverit in tua pace

consístat : et in tua voluntáte permáneat : et in tuo amóre vivat et crescat et senéscat : et multiplicétur in longitúdinem diérum. Per Dóminum.

¶ *Tunc aspergatur aqua benedicta super anulum.*

¶ *Si autem antea fuerit annulus ille benedictus tunc statim postquam vir posuerit anulum super librum : accipiens sacerdos anulum¹⁷⁸ tradat ipsum viro : quem vir accipiat manu sua dextera cum tribus principalioribus digitis a manu sua sinistra : tenens dexteram sponse docente sacerdote dicat.*

With this ryng I the wed, and this

gold and silver I the geve, and with

my bodi I the worshiþe and with all | my worldely catel I thee endowe.

[36v.] *Et tunc proferat sponsus anulum pollicis sponse dicens, In nómine Patris : deinde secundo digito dicens, et Fílii : deinde tertio digito dicens, et Spíritus Sancti. deinde quarto digito dicens, Amen. ibique dimittat anulum quia in medico est quedam vena procedens usque ad cor : et in sonoritate argenti designatur interna dilectio que semper inter eos debet esse recens.*¹⁷⁹

¶ *Deinde inclinatis eorum capitibus dicta sacerdos benedictionem super eos.*

Benedícti✠ sitis a Dómino, qui fecit mundum ex níchilo. Amen.

Postea dicatur iste psalmus sequens hoc modo :

(Psalmus lxvij. 29-31.)

Manda Deus virtútem tuam :
confirma Deus virtútem tuam
confirma Deus hoc quod operátus es
in nobis, a templo tuo in Hierúsalem
tibi ófferent reges múnera.

31. Increpa feras arúndinis congregá-

tio taurórum in vaccis populórum : ut
exclúdent eos qui probáti sunt ar-
génto.

Glória Patri.

Sicut erat.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*secreto*].

[V.] Et ne nos [indúcas in tentatióne].

[R.] Sed líbera [nos a malo].

[V.] Benedicámus Patrem et Fílium cum Sancto Spíritu.

[R.] Laudémus et superexaltémus eum in sécula.

[V.] Laudémus Dóminum quem laudant ángeli.

[R.] Quem chérubin et séraphin sanctus sanctus sanctus proclámant.

[V.] Dómine exáudi oratióne meam.

[R.] Et clamor meus [ad te véniat].¹⁸⁰

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spíritu tuo.

[V.] Orémus.

[*Oratio.*]

Deus Abraham : Deus Ysaac :
Deus Jacob sit vobícum : et ipse

vos conjúgat : impleátque benedic-
tióne suam in vobis. Qui vivit et

regnat cum Deo Patre in unitate
Spíritus Sancti Deus.¹⁸¹ Per ómnia

sécula seculórum. [Amen.]¹⁸²

¶ *Alia oratio cum Orémus.*

Bene ✠ dícat vos Deus Pater,
custódiat vos Jesus Christus,
illúminet vos Spíritus Sanctus : os-
tendatque Dóminus fáciem suam in
vobis et misereátur vestri, convértat
Dóminus vultum suum ad vos : et det

vobis pacem : impleátque vos omni
benedictióne spirituáli : in remis-
sióne ómnium peccatórum vestró-
rum ut habeátis vitam etérnam : et
vivátis in sécula seculórum. Amen.

*Hic intrent ecclesiam usque ad gradum altaris : et sacerdos in eundo cum suis ministris
dicat hunc psalmum sequentem.*

(*Psalmus cxxvij.*)

BEáti omnes qui timent Dómi-
num : qui ámbulant in viis ejus.

2. Labóres mánuum tuárum quia
manducábis : beátus es et bene tibi
erit.

3. Uxor tua sicut vitis abúndans : in
latéribus domus tue.

4. Fílii tui sicut novélle olivárum :
in circúitu mense tue.

Sine nota cum

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

¶ *Tunc prostratis sponso et sponsa ante gradum altaris : roget sacerdos circumstantes
orare pro eis dicendo.*

Pater noster. [*secreto*].

[*℣.*] Et ne nos [*indúcas in tentatióne*].

[*℟.*] Sed líbera nos a malo.

[*℣.*] Salvum fac servum tuum et ancíllam tuam.

[*℟.*] Deus meus sperántes in te.

[*℣.*] Mitte eis Dómine, auxiliúm de sancto.

[*℟.*] Et de Syon tuére eos.

5. Ecce sic benedicétur homo : qui
timet Dóminum.

6. Benedícat tibi Dóminus ex Syon :
et vídeas bona Hierúsalem, ómnibus
diébus vite tue.

7. Et vídeas filios filiórum tuórum :
pacem super Israel.

Glória Patri.

Sicut erat in princípio.

[37r.]

[V.] Esto eis Dómine turris fortitúdinis.

[R.] A fácie inimíci.

[V.] Dómine exáudi [oratiónem meam.

R.] Et clamor [meus ad te véniat.

V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

[V.] Orémus.

Oratio.

Benedícat vos Dóminus ex Syon
ut videátis que bona sunt Hie-
rúsalem : ómnibus diébus vite vestre :

et videátis filios filiórúmvestrorúm et
pacem super Israel. Per Christum
Dóminum.

Orémus.

[*Oratio.*]

Deus Abraham : Deus Ysaac :
Deus Jacob : béne ✠ dic ado-
lescéntes istos : et sémina semen vite
etérne in méntibus eórum, ut quic-
quid pro utilitáte sua didíscerint : hoc

fácere cúpíant. Per Jesum Christum
Fílium tuum, recuperatórem hómi-
num. Qui tecum vivit et regnat
[Deus].¹⁸³ *Éc.*

Orémus.

Oratio.

Respice Dómine de celis : et
béne ✠ dic conventiÓnem is-
tam : Et sicut misísti sanctum án-
gelum tuum Raphaélem ad Tobíam
et Saram filiam Raguélis : ita dignéris
Dómine mittere bene ✠ dictionem
tuam super istos adolescéntes : ut in

tua voluntáte permáneant et in tua
securitáte persístant, et in amóre tuo
vivant et senéscant : ut digni atque
pacífici fiant et multiplicéntur in lon-
gitúdinem diérum. Per Christum
Dóminum nostrum.

Orémus.

Oratio.

Respice Dómine propícíus super
hunc fámulum tuum, *respice*, et
super hanc fámulam tuam, *respice*, ut

in nómine tuo bene ✠ dictionem ce-
léstem accípiant : et filios filiórúmv-
suórum et filiárúmvsuárúmv usque in

tértiam et quartam progéniam incólumes vídeant : et in tua voluntáte

perséverent, et in futuro ad celéstia regna pervéniant. Per Christum.

Orémus.

Oratio.

Mnípotens sempitérne Deus qui primos paréntes nostros Adam et Evam sua virtúte creávit : et in sua sanctificatióne copulávit, ipse

corda et córpora vestra sanctíficet et benedícat : atque in societáte et amóre vere dilectiόνis conjúngat. Per Christum.

¶ *Deinde benedicat eos dicens*

Orémus.

Bene ✠ dícat vos Deus omnípotens omni bene ✠ dictione celésti efficiátque¹⁸⁴ vos dignos in conspéctu suo : superabúndet in vobis

divítias grátie sue : et erúdiat vos in verbo veritátis : ut ei córpore páriter et mente complácere valeátis. Per Dóminum.

¶ *Finitis orationibus que dicebantur super eos prosternentes¹⁸⁵ ad gradum altaris : et introductis illis in presbyterium scilicet inter chorum et altare ex parte ecclesie australi : et statuta muliere a dextris viri videlicet inter ipsum et altare. Incipiatur officium.*

1506:37r; GS:pl. b; Grad-1508:142v; Missal-1513:107v.

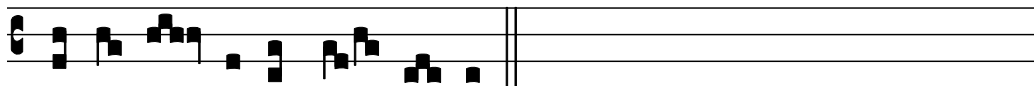
Offic.
VIII.

Ene-díc-ta sit * sanc-ta Trí-ni-tas at-
que indi-ví-sa U-ni-tas confi-té-bi-mur e- i
qui- a fe-cit no- bís- cum mi-se-ri- cór-di- am su- am.

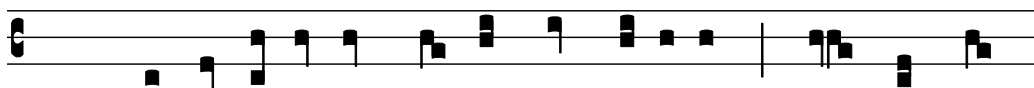
[37v.]

Ordo ad faciendum sponsalia.

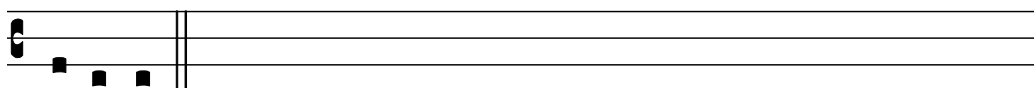
In tempore paschali finiatur hoc modo.

Alle-lú- ya al-le- lú- ya.

Ps. Be-ne-di-cámus Pa-trem et Fí-li- um : cum Sancto

Spí-ri-tu.

Non dicatur ulterius.

Kýrie. cum suis versibus dicatur. Ad hanc missam servetur modus et ordo per omnia sicut in duplicibus festis hoc modo.

1506:37v.

VI.
 LÓ-ri- a in excél-sis De-o. Missal:36*.

II.
 LÓ-ri- a in excélsis De-o. Missal:29*.

VIII.
 LÓ-ri- a in ex-celsis De-o. Missal:34*.

Et in terra pax homínibus bone voluntátis. Laudámus te. Benedícimus te. Adorámus te. Glorificámus te. Grátias ágimus tibi propter magnam glóriam tuam. Dómine Deus rex

celestis Deus Pater omnípotens. Dómine Fili unigénite Jesu Christe. Dómine Deus Agnus Dei Fílius Patris. Qui tollis peccáta mundi misere-re nobis. Qui tollis peccáta mundi

Ordo ad faciendum sponsalia.

súscipe deprecaciónem nos-tram. Qui sedes ad dexteram Patris miserere nobis. Quóniam tu solus sanctus.

Tu solus Dóminus. Tu solus altísimus, Jesu Christe. Cum Sancto Spíritu in glória Dei Patris amen.

Iste due orationes sequentes dicantur sub uno Orémus. et sub uno Per Dóminum.

OMnípotens sempitérne Deus qui dedisti fámulis tuis in confesióné vere fidei etérne Trinitátis glóriam agnóscere et in poténtia

majestátis adoráre unitátém quésumus : ut ejúsdem fidei firmitáte ab ómnibus sempter muniámur avérsis.

Alia oratio.

EXáudi nos omnipotens et miséricors Deus, ut quod nostro ministrátur officio tua benedictioné

pótius impleátur. Per Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium tuum qui tecum.

Ad Chorinthios. (I. Cor. vj. 15-20.)

[38r.] **F**Ratres. Nescítis quóniam córpora vestra membra sunt Christi ? Tollens ergo membra Christi : fáciam membra meretrícis ? Absit. An nescítis quóniam qui adhéret meretríci unum corpus efficitur ? Erunt enim inquit¹⁸⁶ duo in carne una. Qui autem adhéret Deo¹⁸⁷ : unus spíritus est. Fúgite fornicatióem. Omne

enim¹⁸⁸ peccátum quodcúnque fécerit homo : extra corpus est. Qui autem fornicátur : in corpus suum peccat. An nescítis quóniam membra vestra templum sunt Spíritus Sancti qui in vobis est : quem habétis [a]¹⁸⁹ Deo et non estis vestri ? Empti enim estis precio magno honorificáte¹⁹⁰ et portáte Deum : in córpore vestro.

1506:37r; GS:pl. c; 1508:142v; 1513:108v.¹⁹¹

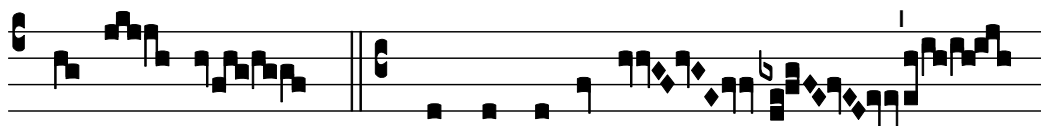
Grad.
V.

Ene-díc-tus * es Dómi-ne qui
intu-é-ris a- býs- sos : et se-des su-per

172.2 03.

Ordo ad faciendum sponsalia.

172.2 04.

ché-ru- bin. *℣.* Be-ne-dí-ci-te

De- um ce- li : qui- a fe- cit no- bís- cum mi- se-

ri- cór- di- am * su- am.

*Non repetatur gradale in missis sponsalibus.*¹⁹²

1506:37r; GS:pl. c; 1508:142v; 1513:107v.¹⁹³

172.2 05.

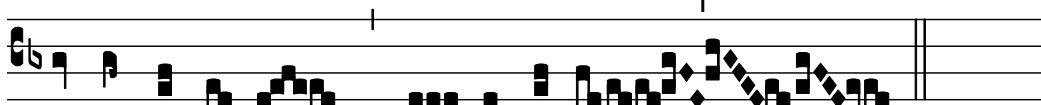
V.

L- le- lú- ya. * *℣.* Be- ne-

díctus es Dómi- ne De- us Patrum nostró- rum :

[38v.]

et laudá- bi- lis * in sé- cu- la.

In tempore paschali erit secundum alleluja unum ex istis sequenti.

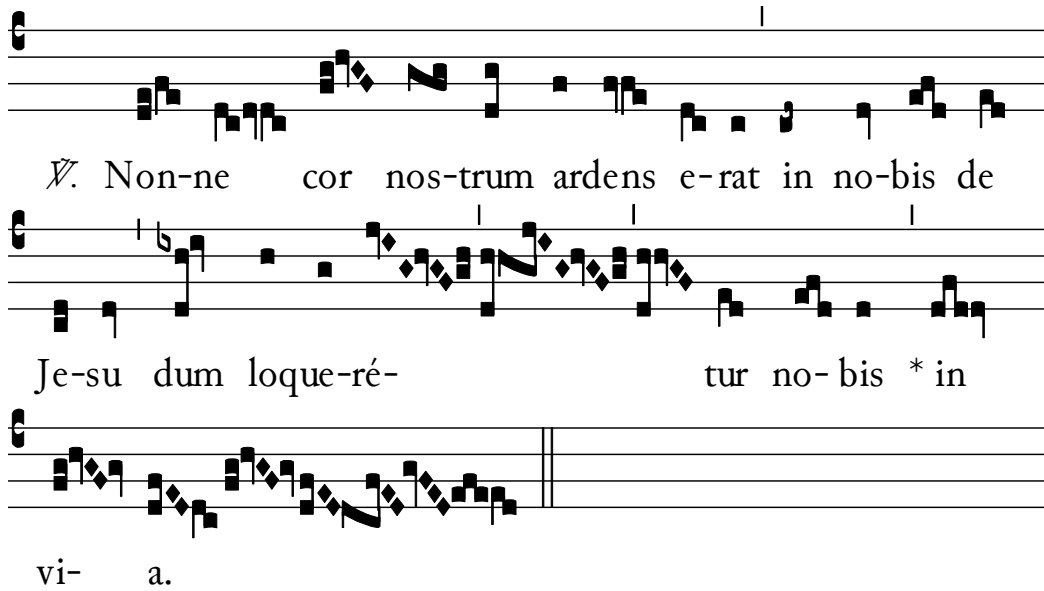
1506:37v; GS:118; 1508:113r; 1513:87r.

I.

L- le- lú- ya. *

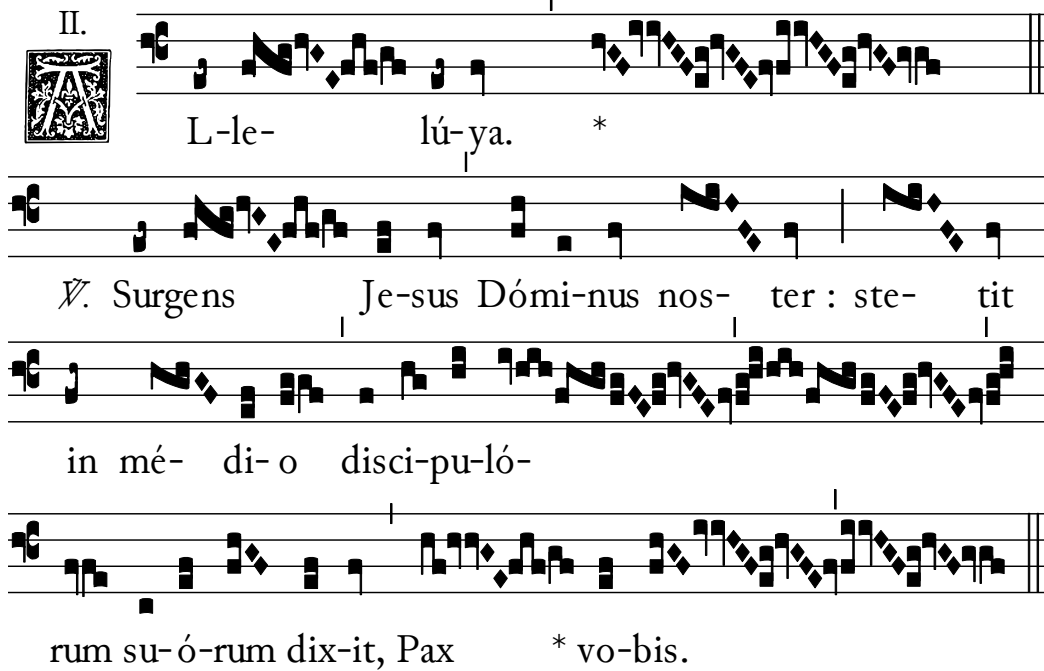

Ordo ad faciendum sponsalia.

Non-ne cor nos-trum ardens e-rat in no-bis de
Je-su dum loque-ré- tur no-bis * in
vi- a.

1506:37v; GS:119; 1508:115r; 1513:88r.¹⁹⁴

II.

L-le- lú-ya. *
Surgens Je-sus Dómi-nus nos- ter : ste- tit
in mé- di- o disci-pu-ló-
rum su-ó-rum dix-it, Pax * vo-bis.

[39r.]

Ordo ad faciendum sponsalia.

1506:38r; GS:120; 1508:116v; 1513:88v.¹⁹⁵

[090-04.]

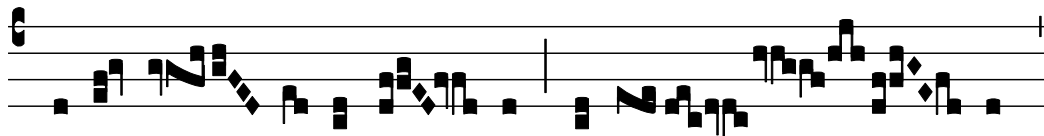
II.

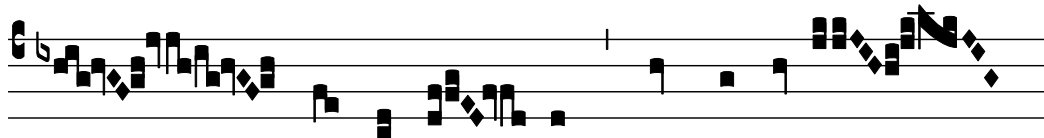
L-le- lú-ya. *

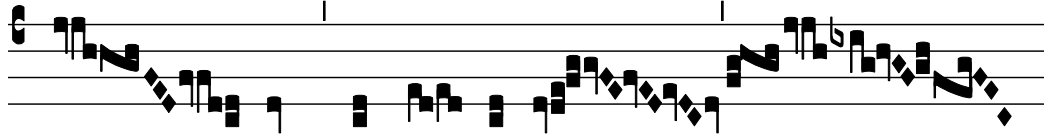
∞. Surréx- it Dó- mi-nus et oc-cúr- rens

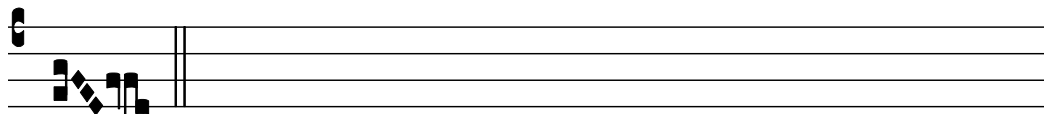
mu-li- é- ri-bus a- it : Avé- te,

tunc ac-cessé- runt et te-nu-é-

runt pe-des * e-jus.

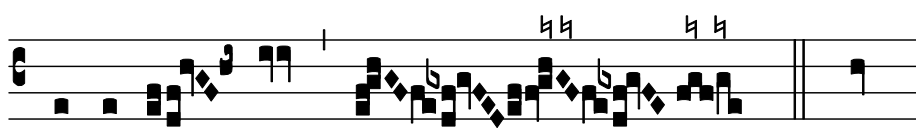
1506:8r; GS:121; 1508:118r; 1513:89v.¹⁹⁶

VII.

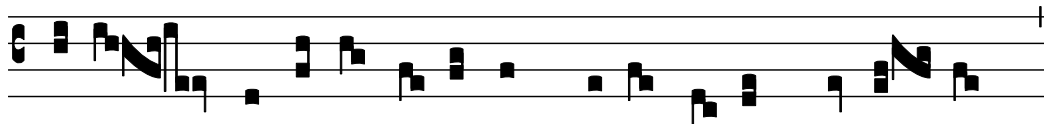

L-le-lú- ya. *

∞. In

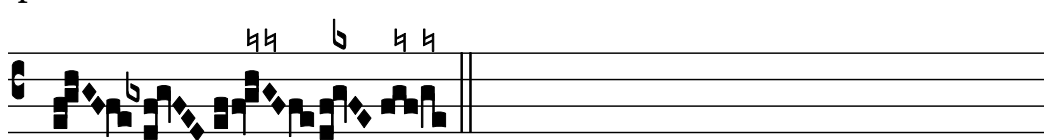
Ordo ad faciendum sponsalia.

di- e re-surrec-ti- ó-nis me-e di- cit Dómi- nus

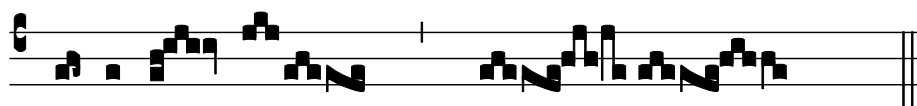
pre- cé- dam vos * in Ga-li-lé- am.

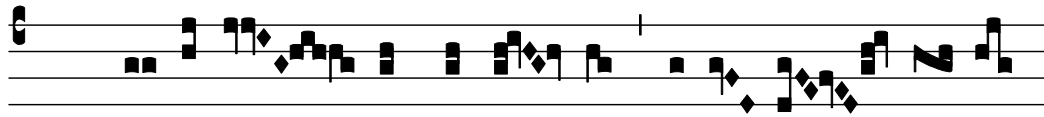
[39v.]

1506:38v; GS:122; 1508:119r; 1513:90v.¹⁹⁷

VIII.

L-le-lú- ya. *

Ÿ. Dí- ci-te in génti- bus qui- a Dó- mi- nus

reg-ná- vit * a lig- no.

1506:38v; GS:126; 1508:123v; 1513:93r.¹⁹⁸

II.

L-le- lú- ya. *

Ordo ad faciendum sponsalia.

✱. Chris-tus re-súr- gens ex mór- tu- is,
 jam non mó-ri-tur : mors
 il- li ultra * non do- mi-ná- bi-tur.

1506:38v; Ant-1519:262r; Brev-1531-P:46r; 1527:140r;1513:104v.¹⁹⁹

sar0803.
ah53087.

Seq.
VIII.

a.

Lma cho-rus Dómi-ni : * nunc pangat nómi-na sum-
b¹.

[40r.] mi. Messý- as, Sother : Emá-nu-el, Sá-ba- oth, Ado-ná- y.
b². *c¹.*

Est u-ni-gé-ni-tus vi- a vi-ta ma-nus omo-ú-sy-on. Prin-
c².

cí-pi- um primo-gé-ni-tus sa-pi- énti- a vir-tus. Alpha ca-

Ordo ad faciendum sponsalia.

put, fi-nisque simul vo-ci-tá-tur et est oo. Fons et ó-ri-go bo-
 ni : pa-rá-cli-tus ac me-di-á-tor. Agnus o-vis ví-tu-lus :
 serpens á-ri-es le-o vermis. Os verbum splendor : sol gló-
 ri-a lux et imá-go. Pa-nis flos vi-tis : mons já-nu-a petra
 la-písque. Ange-lus et sponsus : pastórque prophé-ta sa-
 cér-dos. Athá-na-tos Ky-ros : The-on panthon cra-ton et
 y-sus. Salví-fi-cet nos. Sit cu-i sec-la. Per ómni-a do-xa.

Secundum Mattheum. (xix. 3-6).

IN illo témpore. Accessérunt ad
 Jesum Scribe et Phariséi : ten-
 tantes eum²⁰⁰ et dicentes, Si licet
 hómini dimíttre uxórem quacún-

que²⁰¹ ex causa ? Qui respóndens ait
 illis, Non legístis quia qui fecit
 hóminem²⁰² ab iníto, másculum et
 féminam fecit eos ? Et dixit eis,²⁰³

[40v.] Propter hoc dimittet homo patrem et matrem : et adherébit uxóri sue : et erunt duo in carne una. Itaque jam

non sunt duo : sed una caro. Quod ergo Deus conjúnxit : homo non séparet.

1506:40v; Grad-1508:5r; Missal-1513:3r.

IV.

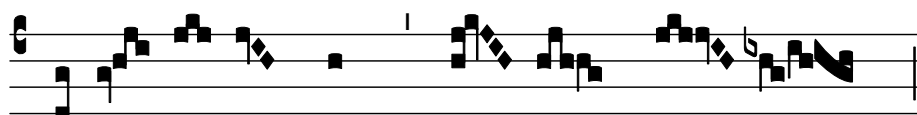
Redo in u-num De-um. Pa-trem omni-po-téntem :

factórem celi et terre : visibílium ómnium et invisibílium. Et in unum Dóminum Jesum Christum Fílium Dei unigénitum. Et ex patre natum ante ómnia sécula. Deum de Deo lumen de lúmine : Deum verum de Deo vero. Génitum non factum consubstantiálem Patri : per quem ómnia facta sunt. Qui propter nos hómines et propter nostram salutem descéndit de celis. Et incarnátus est de Spíritu Sancto ex María vírgine : et homo factus est. Crucifixus étiam pro nobis sub Póntio Pyláto : passus et sepúltus est. Et resurrexit tértia

die sécundum scriptúras. Et ascéndit in celum sedet ad déxteram Patris. Et íterum ventúrus est cum glória judicáre vivos et mórtuos : cujus regni non erit finis. Et in Spíritum Sanctum Dóminum et vivificántem : qui ex Patre Filióque procedit. Qui cum Patre et Fílio simul adorátur et conglorificátur²⁰⁴ : qui locútus est per prophétas. Et unam sanctam cathólicam et apostólicam ecclésiám. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatórum. Et expécto resurrecti-ónem mortuórum. Et vitam ventúri séculi. Amen.

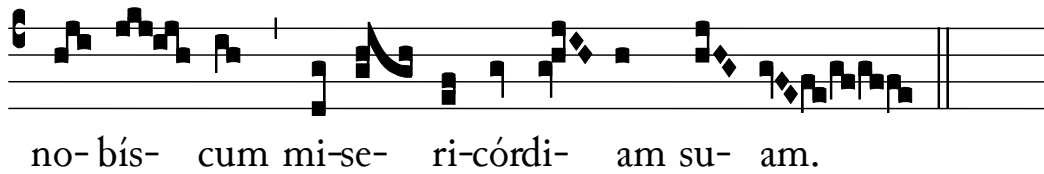
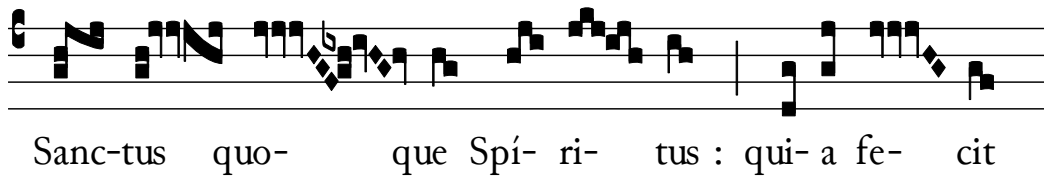
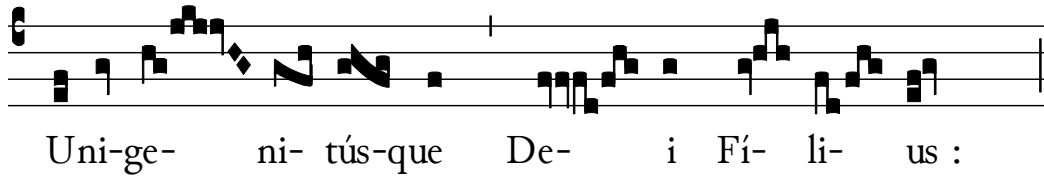
1506:40v; GS:pl. c; 1508:143v; 1513:108r.²⁰⁵

Offert.
III.

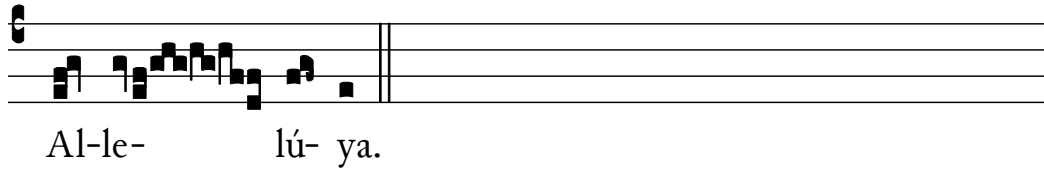
Ene- díc-tus sit * De- us Pa- ter :

Ordo ad faciendum sponsalia.

[41r.]

Tempore paschali.

¶ *Nota quod ordo thuris benedicti nunquam datur in ecclesia sponso et sponse. Inde est quod oblato thure benedicto super altare, si descendat thuribulis ad clericos vel ad laycos aliud thus est apponendum et hominibus offerendum.*

Secretum.

S Anctífica quésumus Dómine
Deus noster Trínitas sancta :
per tui sancti nóminis invocatiónem

hujus oblati6nis h6stiam : et co-
opérante Spírítu Sancto per eam nosme-
típsos tibi pérfice munus etérnum.

Aliud secretum.

A Désto Dómine supplicati6nibus
nostris : et hanc oblati6nem
quam tibi offérimus pro fámulis tuis
quos ad statum maturitátis et ad diem

nuptiárum perdúcere dignátus es,
placátus ac benígnus assúme. Per
Dóminum.

Prefatio. Qui cum Unigénito. (Missale:1163.)

Post Sanctus. prosternant se sponsus et sponsa in oratione ad gradum altaris extenso

Ordo ad faciendum sponsalia.

super eos pallio quod teneant quattuor clerici per quattuor cornua in superpelliciis : nisi alter eorum prius fuerit desponsatus et benedictus quia tunc non habeatur pallium super eos nec dicatur sacramentalis benedictio ut postea patebit. Deinde dicto Per ómnia sécula seculórum. Amen. Post Pater noster antequam dicatur Pax Dómini sit semper vobíscum. facta fractione eucharistie more solito dimissaque hostia in tribus fractionibus super patenam : dicat sacerdos conversus ad illos orationes sequentes sub tono lectionis : illis interim genuflectentibus sub pallio : sacerdote sic dicente.

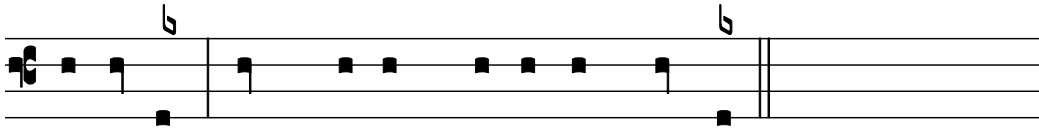
1506:41r.²⁰⁶

Dómi-nus vo-bíscum. [R.] Et cum spí-ri-tu tu-o. [V.] O-rémus.

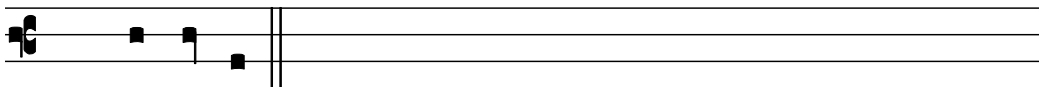
Propiciáre Dómine supplicati-
ónibus nostris : et institútis tuis
quibus propáginem húmáni géneris

ordinásti benígnus assiste, ut quod te
auctóre conjúngitur, te auxiliánte

servé-tur. Per Christum Dómi-num nostrum.

1506:41r.²⁰⁷

[V.] O-rémus.

[41v.]

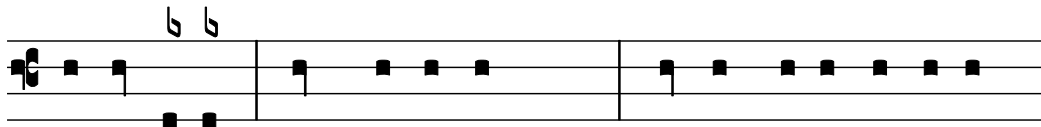
Deus qui potestáte virtútis tue de
níchilo cuncta fecísti : qui
dispósitis universitátis exórdiis hómini
ad ymáginem Dei facto ídeo insepe-
rábile mulieris adjutórium condidísti :
ut femíneo córpori de viríli dares
carne príci-pium, docens quod ex uno
placúisset instituí : nunquam líceret
disjúngi. *hic incipit benedictio sacra-*

mentalis. Deus qui tam excelléti
mystério conjugálem cópulam conse-
crásti : ut Christi et ecclésie sacra-
méntum presignáres in fédere²⁰⁸ nup-
tiárum. *hic finitur benedictio sacrame-
ntalis.* Deus per quem múlier jun-
gitur viro et sócietas princípáliter
ordináta ea bene **X**dictione donátur :
que sola²⁰⁹ nec per originális peccáti

penam, nec per dilúvii est abláta senténtiam. *respice*,²¹⁰ Réspice propícius super hanc fámulam tuam que maritali jungénda est consórtio, tua que se²¹¹ éxpetit protectióne muníri. Sit in ea jugum dilectiónis et pacis : fídelis et casta nubat in Christo imitatríxque sanctárum permáneat feminárum. Sit amábilis ut Rachel viro : sápiens ut Rebécca : longéva et fídelis ut Sara. Nichil in ea ex áctibus suis ille auctor prevaricatiónes usúrpet :

nexa fidei mandátisque permáneat : uni thoro juncta contáctus illicítos fúgiat : muniátque infirmitátem suam róbre disciplíne. Sit verecúndia : gravis pudóre : venerábilis doctrínis celéstibus erúditá. Sit fecúnda in sóbole : sit probáta et ínnocens : et ad optátam pervéniat senectútem : et vídeat filios filiórum suórum usque in tértiam et quartam progéniem : et beatórum réquiem atque ad celéstia regna

1506:41v.

pervé-ni- at. Per Dómi-num. *et c.* Per ómni- a sé-cu-la

se-cu-ló-rum. [*R.*] Amen.

[*De secundis nuptiis.*]

¶²¹² *Notandum quod hec clausula, Deus qui tam excellenti mysterio conjugalem copulam. usque Deus per quem mulier jungitur viro et societas principaliter. non dicatur in secundis nuptiis, vir enim aut mulier ad bigamiam transiens non debet iterum a sacerdote benedici : quia cum alia vice benedicti sint, eorum benedictio non debet iterari : quia caro benedicta trahit ad se carnem non benedictam.*

¶ *Notandum*²¹³ *est autem quod inhibitum est per capitulum [j.]*²¹⁴ *extra de secundis nuptiis : ne benedictio detur in secundis nuptiis quod etiam testatur beatus Ambrosius qui ait, Prime nuptie a Domino sunt constitute. Secunde vero permisse. Prime nuptie sub omni benedictione celebrantur. Secunde vero carent omni benedictione : sed quia plures benedictiones sunt in nuptiis celebrandis scilicet in introitu ecclesie et super*

pallium, et post missam et super thorum in sero.

¶ *Quero que benedictio sit iteranda in secundis nuptiis et que non.*

[42r.] ¶ *Sciendum est quod in hac oratione que sic incipit, Deus qui potestate virtutis tue de nichilo cuncta fecisti, qui dispositis universitatis. &c. tres sunt benedictiones ibidem que idem habent principium, scilicet, Deus. media autem est omittenda, scilicet ista, Deus qui tam excellenti mysterio conjugalem copulam consecrasti. usque Deus per quem mulier jungitur viro et societas principaliter ordinata. &c. quia in ista benedictione agitur de unitate Christi et ecclesie que figuratur in primo matrimonio non autem in secundo : unde apostolus ad Corinthios ait, Erunt inquit duo in carne una.²¹⁵ et hoc notatur extra de bigamis capitulo, Debitum et si vir unius uxoris. Et hoc pro primo matrimonio sed qui adheret pluribus dissolvit unitatem vel fedus unitatis : et ideo illa benedictio que agitur de unitate, scilicet Deus qui excellenti mysterio conjugalem copulam consecrasti. &c. non dicitur in secundis nuptiis : et hoc est verum tam in viro bigamo : quam in muliere vidua : quia caro benedicta trahit ad se carnem non benedictam : sed omnes alie benedictiones sive orationes debent dici indifferenter secundum curiam Romanam et secundum Ostiensem et Thomam Alquinum et Morandum doctorem. Et questio ista discussa erat et determinata in sacro palatio domini pape²¹⁶ et translata in Angliam per magistrum Johannem Haysted, anno Domini millesimo ccc. xxj. et causa discussionis erat : quia multitudo sacerdotum tunc temporis ad sedem apostolicam, convolarunt causa obtinendi absolutionis beneficium pro benedictionibus in secundis nuptiis indiscrete collata. Ideo super hoc statuitur constitutio nova, Johannis pape²¹⁷ xxij. que sic incipit.*

Concertationi antique finem imponere cupientes presenti declaramus edicto : quod licet vir vel mulier ad bigamiam vel ad secundas nuptias transierint benedici non debent cum fuerint alias benedicti : quod si forsitan alter eorum vel ambo essent ad secundas nuptias transeuntes et in primis nuptiis benedicti non fuerint, danda est eis benedictio in secundis nuptiis. Sane volentes antiquum rigorem temperare concedimus quod presbiter qui secundas nuptias benedixerit scienter, ad sedem apostolicam ex hoc venire minime teneatur : sed a pena suspensionis hoc casu a jure indicta : per suos possunt diocesanos absolvi. Si qui vero justa opinionem quorundam hactenus ex se non reputantes suspensos, ordines quoslibet seu quevis beneficia receperint : diocesani eorum a pena suspensionis predicta ipsos absolvere ac super executione ordinum et retentione

[43v.]

beneficitorum hujusmodi, cum²¹⁸ eis valeant licite dispensare.

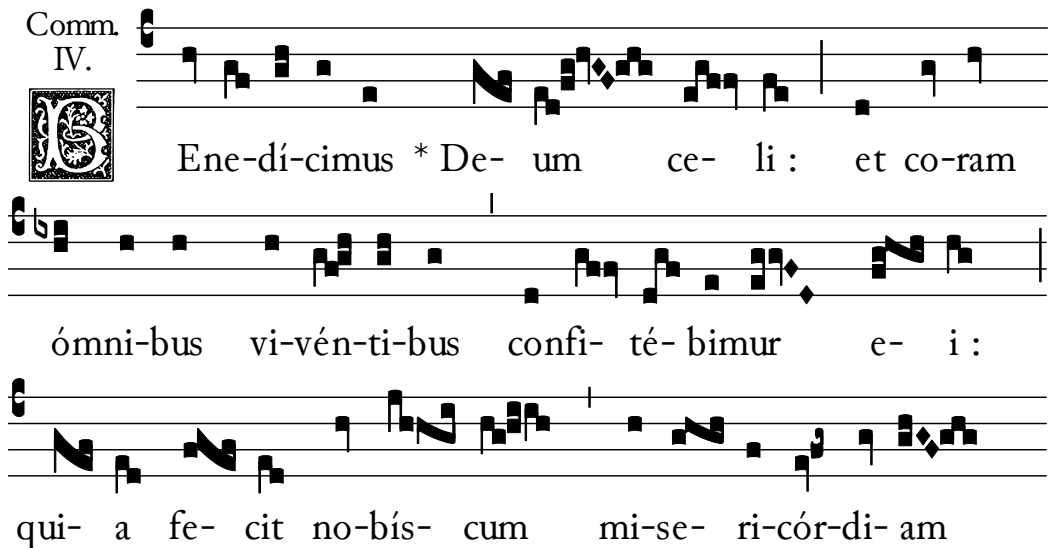
¶ *Hic queri potest quare secunde nuptie non benedicantur. Ad hoc dico quod secundum matrimonium quamvis in se consideratum sit perfectum sacramentum : tamen in ordine ad primum sacramentum consideratum aliquid habet defectu sacramenti, quia non habet plenam significationem : cum non sit una caro sicut est in matrimonio Christi et ecclesie, et ratione hujus defectus benedictio a secundis nuptiis subtrahitur. Sed hoc est intelligendum quando secunde nuptie sunt secunde ex parte viri et ex parte mulieris tantum.*²¹⁹

*Si enim virgo contrahat cum illo qui habuit aliam uxorem nihilominus nuptie benedicuntur²²⁰ : salvatur et aliquo modo. Significatio autem in ordine ad primas nuptias : quia episcopus etsi unam ecclesiam habeat sponsam : habet tamen plures personas desponsatas in una ecclesia : sed anima non potest esse sponsa alterius quam Christi : quia cum demone fornicatur : nec est matrimonium spirituale, et propter hoc quando mulier secundo nubit : nuptie non benedicuntur propter defectum sacramenti.*²²¹

¶ *Post hec vertat se sacerdos ad altare et dicat Pax Dómini. et Agnus Dei. Tunc amoto pallio surgant ambo sponsus et sponsa : et accipiat sponsus pacem a sacerdote et ferat sponse osculans eam et neminem alium nec ipse nec ipsa : sed statim diaconus vel clericus a presbytero pacem accipiens ferat aliis sicut solitum est.*

1506:42v; GS:pl. c; Grad-1508:144r; Missal-1513:108r.²²²

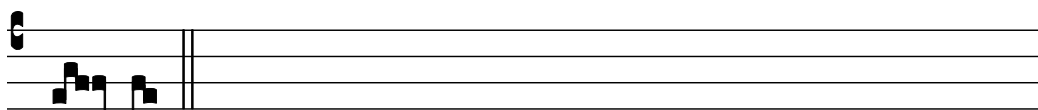
Comm.
IV.

Ene-dí-cimus * De- um ce- li : et co-ram
 ómni-bus vi-vén-ti-bus confi- té- bimur e- i :
 qui- a fe- cit no-bís- cum mi-se- ri-cór-di- am

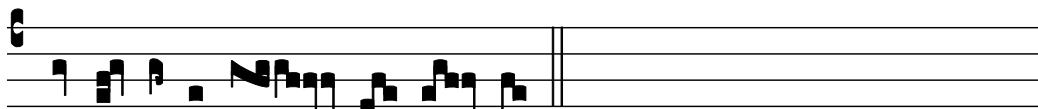
172.2 08.

Ordo ad faciendum sponsalia.

su- am.

Tempore pasche.

Alle- lú-ya al- le- lú- ya.

[43r.]

Postcommunio.

Proficiat nobis ad salutem corporis et anime Dómine Deus hujus sacraménti susceptio : et sempi-

térna sancte Trinitátis ejusdemque individue unitátis confessio.

Alia postcommunio.

Quésumus omnipotens Deus institúta providéntie tue pro amore [proséquere]²²³ : ut quos legi-

tima societáte connéctis, longéva pace custódias. Per Dóminum.²²⁴

Post missam benedicatur panis et vinum vel aliud quid potabile in vasculo et gustent in nomine Domini sacerdote dicente,

[*℣.*] Dóminus vobíscum.

[*℟.*] Et cum spírítu tuo.

[*℣.*] Orémus.

Oratio.

Bene[✠]dic Dómine panem istum et hunc potum et hoc vásculum sicut benedixísti quinque panes in desérto et sex ýdrias in Chana Galilée :

ut sint sani et sóbrii atque immaculáti omnes gustántes ex eis Salvátor mundi. Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitáte Spírítus Sancti Deus.

¶ *Nocte vero sequente cum sponsus et sponsa ad lectum pervenerint : accedat sacerdos et benedicat thalamum dicens.*

[*℣.*] Dóminus vobíscum.

[*℟.*] Et cum spírítu tuo.

℣.] Orémus.

Oratio.

Bene ✠ dic Dómine thálamum
istum et omnes habitátes in eo :
ut in tua pace consistant et in tua
voluntáte permáneant : et in amóre

tuo vivant et senéscant et mul-
tiplicéntur in longitúdinem diérum.
Per Dóminum.

¶ *Item benedictio super lectum cum Dóminus vobiscum. Orémus.*

Bene ✠ dic Dómine hoc cubícu-
lum, *respice*, qui non dormis
neque dórmitas. Qui custódis Israel,
custódi fámulos tuos in hoc lecto
quiescéntes ab ómnibus fantasmáticis
demónum illusiónebus : custódi eos

vigilántes ut in precéptis tuis
mediténtur dormiéntes, et te per
sopórem séntiant : ut hic et ubique
defensióne tue muniántur auxílio.
Per Dóminum.

Deinde fiat benedictio super eos in lecto tantum cum Orémus.

Benedictio.

Bene ✠ dicat Deus córpora vestra
et ánimas vestras : et det super

vos benedictiónem sicut benedíxit
Abraham Ysaac et Jacob. Amen.

¶ *Alia benedictio cum Orémus.*

Manus Dómini sit super vos :
mittátque ángelum suum sanc-

tum qui custódiat vos ómnibus diébus
vite vestre. Amen.

¶ *Alia benedictio cum Orémus.*

Bene ✠ dicat vos Pater et Fílius et
Spíritus Sanctus : qui trinus est

in número et unus in númine.
Amen.

His peractis aspergat eos aqua benedicta et sic discedat et dimittat eos in pace.

Ordo ad servitium peregrinorum faciendum.

In primis confiteantur peregrini de omnibus peccatis suis : deinde dicantur super eos coram altari prostratos psalmi et preces sequentes : et post unumquemque psalmum dicitur Gloria Patri.

Ps. Ad te Domine levavi. (xxiv.) 249.

Ps. Miserere mei. (l.) Require in vigilia mortuorum. 265.

Psalmus. (xc.)

[43v.]

Qui hábitat in adjutório Altissimi :
in protectióne Dei celi com-
morábitur.

2. Dicit Dómino Suscéptor meus es
tu, et refúgium meum Deus meus :
sperábo in eum.

3. Quóniam ipse liberávit me de lá-
queo venántium : et a verbo áspero.

4. Scápolis suis obumbrábit tibi : et
sub pennis ejus sperábis.

5. Scuto circúndabit te véritas ejus :
non timébis a timóre noctúrno.

6. A sagítta volánte in die a negócio
perambulánte in ténebris : ab incúrsu
et demónio meridiáno.

7. Cadent a látere tuo mille, et
decem míllia a dextris tuis : ad te
autem non appropinquábit.

8. Verúntamen óculis tuis conside-
rábis : et retributióne peccatórum
vidébis.

9. Quóniam tu es Dómine spes mea :

Altíssimum posuísti refúgium tuum.

10. Non accédet ad te malum : et
flagéllum non appropinquábit taber-
náculo tuo.

11. Quóniam angelis suis mandávit
de te : ut custódiat te in ómnibus
viis tuis.

12. In mánibus portábunt te : ne
forte offéndas ad lápidem pedem
tuum.

13. Super áspidem et basilíscum
ambulábis : et conculcábis leónem et
dracónem.

14. Quóniam in me sperávit liberábo
eum : prótegam eum quóniam cog-
nóvit nomen meum.

15. Clamávit ad me et ego exáudiam
eum : cum ipso sum in tribulatióne,
erípiam eum et glorificábo eum.

16. Longitúdine diérum replébo eum :
et osténdam illi salutáre meum.

Gloria Patri.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[V.] Et ne nos [in tentatióem.

[R.] Sed líbera nos [a malo.

[V.] Ego dixi Dómine miserére mei.

[R.] Sana ánimam meam quia peccávi tibi.

[V.] Vias suas Dóminus demónstret tibi.

[R.] Et sémitas suas edóceat te.

[V.] Gressus tuos Dóminus dírigat secúndum elóquium suum.

[R.] Ut non dominéntur tibi omnes injustície.

[V.] Utinam dirigántur vie tue.

[R.] Ad custodiéndas justificatióes Dómini.

[V.] Perficiat Dóminus gréssus tuos in sémitis suis.

[R.] Ut non moveántur vestígia tua.

[V.] Benedictus Dóminus Deus die quotídie próspere iter fáciat tibi.

[R.] Deus salutárium tuórum.

[V.] Angelus Dómini bonus comitétur tecum.

[R.] Et bene dispónat itínera tua et actus tuos et itérum cum gáudio revertáris ad própria.

[V.] Beáti immaculáti in via.

[R.] Qui ámbulant in lege Dómini.

[V.] Nichil proficiat inimícus in te.

[R.] Et filius iniquitátis non appónat nocére tibi.

[V.] Exúrge Dómine ádjuva nos.

[R.] Et líbera nos propter nomen tuum.

[V.] Dómine Deus virtútum convérte nos.

[R.] Et osténde fáciem tuam et salvi érimus.

[V.] Dómine exáudi oratióem meam.

[R.] Et clamor meus ad te véniat.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

[V.] Orémus.

[Oratio.]

ADésto Dómine supplicatióibus
nostris et²²⁵ viam fámuli tui N.
in salutis tue prosperitáte dispóne : ut

[inter]²²⁶ omnes vie et vite hujus
varietátes tuo semper protegátur
auxílio. Per Christum Dóminum

nostrum.

Orémus.

DEus qui ad vitam ducis et confidentes in te paterna protectione custodis quesumus : ut huic presenti famulo tuo *N.* a nobis egrediēti angelicum tribuas comitatum : ut auxilio tuo protectus nullius mali concutiatur formidine : nullo comprimatur adversitatis lan-

Oratio.

guore : nullis irruentis inimici molestetur insidiis : sed spaciis necessari itineris proprio gressu peractis : propriisque locis restitutus recipiatur sospes : ac debitas exsolvat nomini tuo gratias. Per Christum Dominum nostrum.

Orémus.

[44r.] **D**Eus qui diligentibus te misericordiam tuam semper impendis, et a serviētibz tibi nulla es regione longinquus : dirige viam hujus famuli

Oratio.

tui *N.* in voluntate tua : ut te protectore te duce per justicie semitas²²⁷ : sine offensione gradiatur. Per Dominum nostrum.

Hic surgant peregrini a prostratione et benedicat sacerdos peras et baculos suos dicens Dominus vobiscum. et Orémus.

Domine Jesu Christe qui ineffabili tua miseratione ac Patris jussione Spiritusque Sancti cooperatione de celo descendere voluisti : ovemque perditam diabólica seductione voluisti querere, atque propriis humeris ad celestis patrie gregem referre : quique precepisti filiis matris ecclesie orando petere bene vivendo querere : ac pulsando perseverare : ut citius invenire valeant salutari premia vite : te humiliter imploramus :

Oratio.

quatenus²²⁸ sanctificando bene ✠ dicere digneris hanc peram et hunc baculum : ut quicumque eam in tui nominis amore ad instar humilis armature lateri suo applicare : atque collo suo suspendere : sive in manibus suis gestare : sicque peregrinando suffragia sanctorum humiliter comitante devotione studuerunt querere : dextere tue protecti munimine pervenire mereantur ad gaudia mansionis eterne. Per te Salvator mundi, qui cum

Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas²²⁹ in unitate Spíritus Sancti.

Éc.

¶ *Hic aspergat aquam benedictam super peras et baculos et ponat singulis peregrinis peram ad collum dicens,*

IN nómine Dómini nostri Jesu Christi áccipe hanc peram hábitum peregrinatiónis tue : ut bene castigátus et salvátus pervenire mere-

aris ad límina sanctorum quo pèrgere cupis : et perácto itínere tuo ad nos revertáris incólumis. Per eúndem Dóminum nostrum. Éc.

¶ *Deinde tradat singulis eorum baculum ita dicens,*

ACcipe báculum sustentatiónis itíneris ac labóris peregrinatiónis tue : ut devíncere váleas omnes catérvas inimíci : et pervenire secúrus

ad límina sanctorum quo pèrgere cupis : et perácto obediéntie cursu ad nos revertáris cum gáudio. Per Dóminum.

¶ *Si vero aliqui eorum profecturi sunt Hierusalem : tunc habeant, ipsi vestes cum cruce signatas : et benedicantur cruces hoc modo cum* Dóminus vobíscum. Orémus. [44v.]

DEus invícte poténtie pietátis imménse atque peregrinántium tótius consolatiónis auxílium, qui fámulis tuis victrícia arma tríbuis : quésumus ut has cruces devóte humilitátis bene ✠ dícere dignéris : ut veneránde crucis vexíllum cujus in eis

est designáta figúra²³⁰ : sit invictísimum robur servórum tuórum contra antíqui hostis nequíssima tentaménta : sit in via defénsio : sit in domo protéctio : sit ubíque presídium. Per Dóminum.

¶ *Hic aspergatur aqua benedicta super cruces : et detur singulis peregrinis sic profecturis vestis cum cruce signata, dicente sacerdote,*

ACcipe vestiméntum cruce Dómini nostri salvatóris signátum : ut per illud salus benedictio et virtus

prósperè proficiéndi ad sepúlchrum ipsíus tibi comitétur. Qui cum Deo Patre et Spíritu. Éc.

His finitis dicatur missa pro iter agentibus.

Ordo ad servitium peregrinorum faciendum.

¶ *Ad missam officium hoc modo incipitur.*

1506:44v; GS:27; Grad-1508:45r; Missal-1513:27r.²³¹

036-12.

Offic.
VI.

S-to michi * in De- um pro- tec-tó- rem : et in

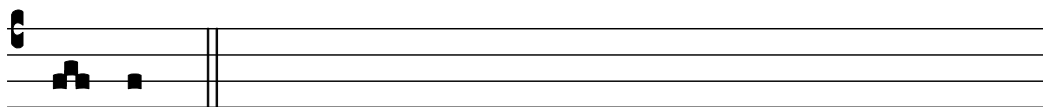
lo-cum re-fú-gi- i ut salvum me fá-ci- as : quó-ni- am

firmaméntum me- um et re-fú-gi- um me- um es tu : et

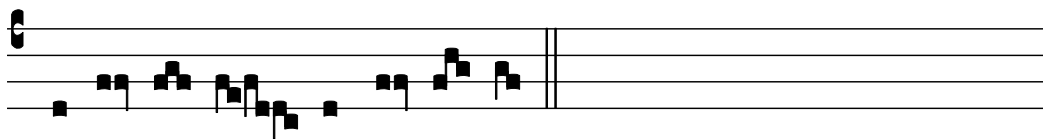

prop-ter nomen tu- um dux mi- chi e- ris, et e-nú-tri-

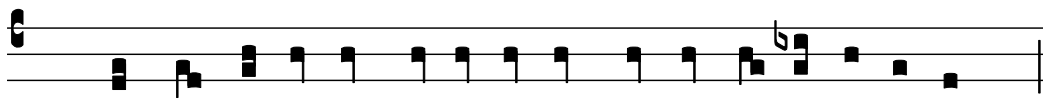
es me.

Tempore pasche.

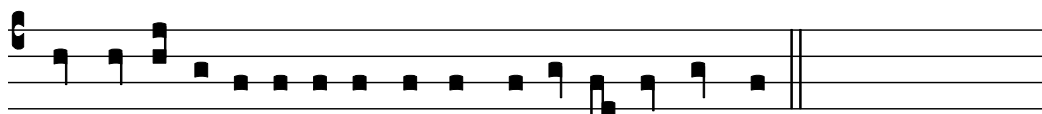
Alle- lú- ya al-le- lú- ya.

036-02.

Ps. In te Dómi-ne spe-rá-vi non confúndar in e-térnum :

Ordo ad servitium peregrinorum faciendum.

in justí-ci- a tu- a lí-be-ra me et é-ri-pe me.

[Oratio.]

[45r.] **A**désto Dómine supplicatióibus
nostris, et viam fámuli tui *N.* in
salútis tue prosperáre dispóne : ut

inter omne vie et vite hujus varietátes
tuo super protegátur auxílio. Per
Dóminum [nostrum].²³²

Lectio libri Genesis. (xxij. 7.)

IN diébus illis. Locútus est Abra-
ham dicens, Dóminus Deus celi
qui tulit me de domo patris mei et de
terra nativitátis²³³ : qui locútus est

michi et jurávit²³⁴ dicens, Sémini tuo
dabo terram hanc : ipse mittet
ángelum suum coram te.

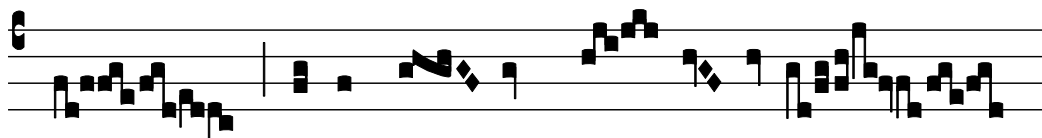
1506:45r; GS:64, 149; Grad-1508:75r, 153r; Missal-1513:51r.²³⁵

Grad.
V.

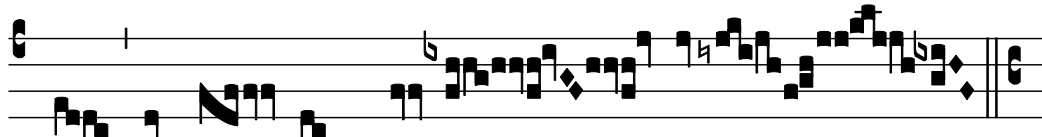

061-04.

S- to * michi in De- um pro- tec- tó-

rem : et in lo- cum re- fú- gi- i,

ut sal- vum me fá- ci- as.

061-05.

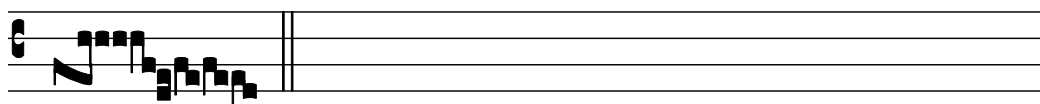

De- us in te spe- rá- vi Dó- mi- ne non

Ordo ad servitium peregrinorum faciendum.

confún- dar in e-tér- num.

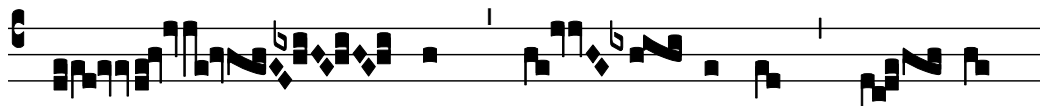
Repetatur gradale.

1506:45r; GS:160; Grad-1508:161r; Missal-1513:120v.²³⁶

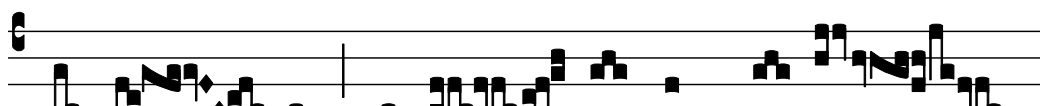
I.

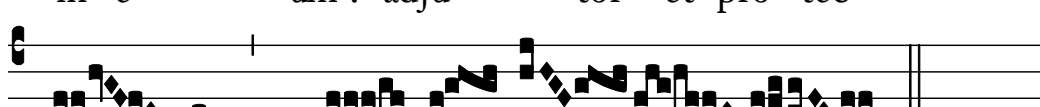
L-le- lú- ya. * *℣.* Qui ti-

ment Dó- mi-num spe- rent

[45v.] in e- um : adjú- tor et pro- téc-

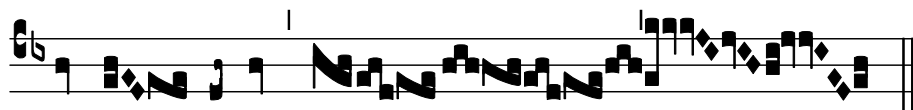

tor e-ó- rum * est.

¶ *Si in tempore paschali contigerit : tunc erit secundum Allelúya. unum ex sequentibus.*

1506:45v; GS:126; Grad-1508:123v; Missal-1513:93r.²³⁷

IV.

L-le- lú-ya. *

Ordo ad servitium peregrinorum faciendum.

Opor- té- bat pa- ti Chris- tum, et re- súrge- re
 a mó- tu- is : et i- ta in- trá- re in
 gló- ri- am * su- am.

Vel Allelúya. Surréxit altíssimus. vel Allelúya. Christus mórtuus est.

Require in gradualibus. (Missale: 819-820.)

Evangelium secundum Matheum. (x. 7-15.)

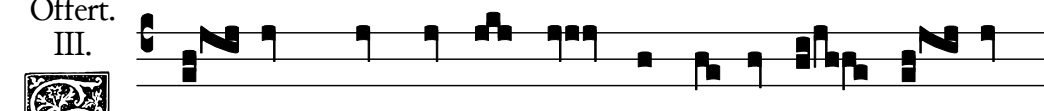
IN illo témpore. Dixit Jesus discipulis suis, Eúntes predicáte dicétes : quia appropinquávit regnum celórum. Infirmos²³⁸ curáte : mórtuos suscitáte : leprósos mundáte : démones eícite. Gratis accepístis : gratis date. Nolíte possidére aurum neque argéntum²³⁹ in zonis vestris. Non peram : non calceaménta : neque duas túnicas habeátis²⁴⁰ : neque virgam. Dignus²⁴¹ est operárius mercéde sua.²⁴² In quancúmque autem civitátem aut castéllum intravéritis : interrogáte quis in ea dignus sit. Et ibi manéte donec exeátis. Intrántes

autem²⁴³ domum : salutáte eam dicétes, Pax huic dómui. Et síquidem illa domus fúerit digna : máneat²⁴⁴ pax vestra super eam. Si autem non fúerit domus²⁴⁵ digna : pax vestra super vos revertétur.²⁴⁶ Et quicúmque non recéperit vos : nec²⁴⁷ audíerit ser-mónes vestros : exeúntes²⁴⁸ de domo vel de²⁴⁹ civitáte : excúte púlverem de pédibus vestris super eam.²⁵⁰ Amen dico vobis tolerabílius : erit terre Sodomórum et Gomorrhéórum in die iudícii, quam illi civitáti. [46r.]

1506:46r; GS:74, 144; 1508:82v, 149r; 1513:58r.²⁵¹

069-05.

Offert.
III.

Pe- rent * in te omnes qui no-vé-runt no- men

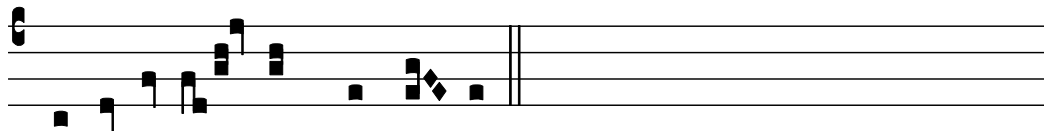
tu- um Dómi- ne : quó-ni- am non de- re- línguis

que-rén- tes te, psál- li- te Dó- mi- no qui há-

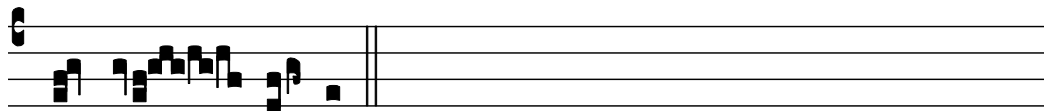

bi- tat in Sy- on : quó-ni- am non est oblí- tus

o- ra- ti- ó- nem páu- pe- rum.

In tempore paschali.

Al- le- lú- ya.

Hic offerant peregrini.

Secreta.

Propiciare quésumus Dómine supplicatióibus nostris et has oblatiões quas tibi offerimus pro fámulis tuis benignus assúme : ut

viam illórum precedénte grátia tua dirigas : et subsequénte comitári dignéris : ut de actu atque incolumitate eórum secúndum misericórdie tue

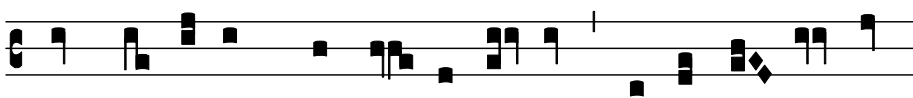
Ordo ad servitium peregrinorum faciendum.

presidia gaudeamus. Per Dóminum
nostrum Jesum Christum Fílium

tuum qui tecum vivit et regnat Deus.
Per.

1506:47r; GS:60, 164; Grad-1508:72v, 164r; Missal-1513:47v.²⁵²

Comm.
VII.

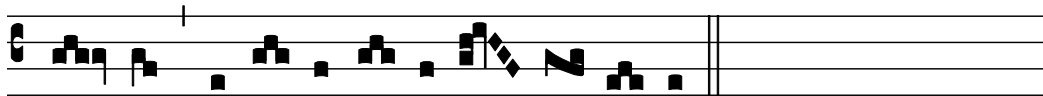

057-08.

U mandásti * mandá- ta tu- a custo-dí- ri ni-

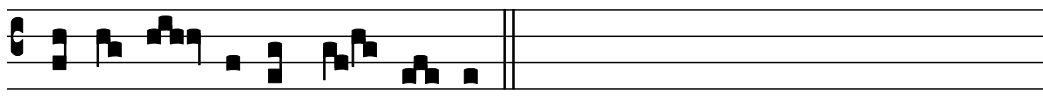
mis : ú-ti-nam di-ri-gántur vi- e me- e, ad custo- di-

én-das justi- fí-ca- ti- ó- nes tu- as.

In tempore paschali dicitur.

[46v.]

Alle- lú- ya al-le- lú- ya.

Postcommunio.

SUmpta quésumus Dómine ce-
léstis mystérii sacraménta ad
prosperitátem itíneris fámuli tui
proficiant : et eum ad salutária cuncta
perdúcant. Per Dóminum nostrum

Jesum Christum Fílium tuum qui
tecum vivit et regnat in unitáte
Spíritus Sancti Deus. Per ómnia
sécula seculórum. Amen.

¶ *Post missam dicat sacerdos has orationes sequentes super peregrinos coram altare prostratos : sive profecturi sint Hierusalem : sive ad sanctum Jacobum²⁵³ vel ad aliam peregrinationem cum Dóminus vobíscum. et cum Orémus.*

Oratio.

Deus infinite misericórdie et ma-
jestátis imménsa : quem tuéris
abjúngunt, respice, adésto fámulis tuis

et presta : ut in te ubique confi-
téntibus : et per omnem quam itúri
sunt viam dux eis et comes esse

Ordo ad servitium peregrinorum faciendum.

dignáre nichil illis adversitátis nóceat :
nichil difficultátis obsístat : cuncta eis
sint salúbria : cuncta sint próspéra :
ut sub ope misericórcie tue quicquid

juste petierint desidério céleri et
próspero consequátur efféctu. Per
Christum.

Alia oratio cum Orémus.

 Mnípotens Deus qui est via
véritas et vita : iter tuum in
beneplácito tuo dispónat : ángelum
suum Raphaélem in hac peregrin-
natióne tui custódem adhíbeat : que
ad loca desideráta cum pace eúndo te
perdúcat : et cum salúte íterum te ad
nos redeúndo redúcat. Sit intervén-
trix tui beáta Dei génitrix María :
cum univérsis ángelis et archaángelis,

Oratio.

partriárchis quoque et prophétis : sint
intercessóres tui sancti apóstoli Petrus
et Paulus cum céteris apóstolis, mar-
týribus, confessóribus atque virgínibus
obtíneant que tibi sancti quorum
queris vestígia cum ómnibus sanctis,
justa desidéria et prosperitátem remis-
sionémque ómnium delictórum ac
vitam etérnam. Per Dóminum.

Deinde communicentur ita et recedant in nomine Domini.

[*Benedictio ensis novi militis.*]

Benedictio ensis novi militis fiat hoc modo : interum genuflectente ipso milite coram altari : primo dicat sacerdos sine nota Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

DEus cunctórum in te sperántium protéctor, adésto supplicatióibus nostris : et concéde huic fámulo tuo qui cíncero corde gladióse primo nítitur precíngere militári : ut in ómnibus gálea tue²⁵⁴ virtútis sit protéctus : et sicut David et Judeth

contra gentis sue hostis fortitúdinis poténtiam, victóriam tribuísti : ita tuo auxílio munítus contra hóstium suórum sevíciam victor ubíque exístat : et ad sancte ecclésie tutelam proficiat. Per Christum [Dóminum nostrum. Amen].²⁵⁵

Alia oratio cum Orémus.

DEus qui trinos gradus hóstium post lapsum Ade in toto orbe terrárum constituísti : quo plebs tua fidélis immúnis ab omni ímpetu nequítie secúra et quiéta permáneret : adésto supplicatióibus nostris : et hunc ensem *respice* quem invocatióne tui sanctíssimi nóminis benedícimus

bene ✠ dícere dignáre : ut fámulus tuus cui eum te largiénte concédimus ac accíngimus sic eo utátur. *Hic succingat sacerdos militem cum ense.* quátinus et hostes ecclésie insidiántes réprimat : et seípsum ab omni inimíco tua protectiÓne poténter deféndat. Per Christum.

[47r.]

¶ *Deinde aspergat sacerdos militem ense succinctum aqua benedicta : et recedat miles in nomine Domini.*

¶ *Benedictio carniū in die pasche.*

Cum Dóminus vobiscum et Orémus.

Oratio.

DEus celi terręque Dominátor,
qui das escam omni carni, et
imples omne animal benedictiōne :
bene✠dic et sancti✠fica hanc crea-

turam carnis : ut nobis dona tua
suméntibus ánime et córporis sani-
tátem concédas. Per Christum [Dó-
minum nostrum. Amen].²⁵⁶

Alia Oratio cum Orémus.

Oratio.

DEus qui univérse carnis es
cónditor : qui Noe et filiis suis
de mundis et immúndis animalibus
precépta dedísti : quique sicut ólera
herbárum humano géneri quadrupédia
munda édere permisísti : et qui ag-
num in Egýpto Móysi et pópulo tuo
in vigília pasche comédere precepísti
in figura agni Dómini nostri Jesu
Christi, cujus ságuine ómnia primo-
génita tibi de mundo redemísti : et
nocte illa omne primogénitum in
Egýpto percútere precepísti, servans

pópulum tuum agni ságuine pre-
notátum : dignáre Dómine Deus
omnípotens bene✠dicere et sancti✠-
ficáre has carnes : ut quicúnque ex
pópulo tuo fidéli ex illis coméderint,
omni benedictiōne celésti et grátia tua
saturáti repleántur in bonitáte. Per
quem hec ómnia Dómine cóndita
sunt et ab inítio creáta Salvátor
mundi. Qui vivis et regnas cum
eódem Fílio tuo²⁵⁷ in unitáte Spíritus
Sancti. &c.

Hic aspergatur aqua benedicta super carnes &c.

*Benedictio carnis casei butyri ovorum sive
pastillarum in pascha.*

Cum Dóminus vobiscum. et Orémus.

Oratio.

Domine Deus omnípotens, qui fecísti et creásti cuncta vivéntibus tue largitátis alimóniam : humanúmque genus spirituálibus escis ac póculis tuórum preceptórum, terrenisque substántiis tuórum donórum indesinénter réficis : te omnípoténtem Deum obníxe pétimus, ut hec dona tua carnis, cásei, butýri, vel ovórum sive cujuscúnque altérius cibi

quem tu ipse creásti et nobis donásti, perpétua claráque benignitáte sanctificáre ac bene ✠ dicere dignéris. Vescántibus ex eis largam tue benedictiónis sanitátem in viscéribus eórum [47v] cleménter colláta : et présentis vite sospitátem et futúre beatitúdinem misericórditer índulge. Per Dóminum.

¶ *Deinde aspergat sacerdos aquam benedictam.*

¶ *Benedictio novorum fructuum
quorumcunque.*

Cum Dóminus vobiscum. et Orémus.

Oratio.

Domine sancte Pater omnípotens etérne Deus qui benedixísti quinque panes in desérto et duos pisces unde saturáti sunt quinque mília hóminum : sic bene ✠ dicere et sanctificáre dignéris hunc fructum quem accipiámus in tuo sancto nómine et Fílii tui Dómini nostri Jesu

Christi : ut qui sumpserint ex eo accípiant saturitátem mentis, protectiónem córporis, tutelam salútis, securitátem²⁵⁸ spei, corroboratióne fidei, et eternitátem Spíritus Sancti. Per eúndem Dóminum. In unitáte ejúsdem.

Hic aspergatur aqua benedicta &c.

¶ *Benedictio ad omnia quecunque volueris.*

Cum Dóminus vobiscum. et Orémus.

Oratio.

Creátor et conservátor humáni géneris, dator grátie spirituális, largítor etérne salutis : tu Dómine mitte Spíritum Sanctum tuum super hanc creatúram *N.* ut armáta virtúte

celéstis defensiónis quicúnque ex ea gustáverint proficiat illis ad salutem : et tam córporis quam ánime recípiant sanitátem. Per Dóminum. [In unitáte ejúsdem.]²⁵⁹

Hic aspergatur aqua benedicta super ea.

¶ *Benedictio seminis.*

Cum Dóminus vobiscum. et Orémus.

Oratio.

Omnípotens sempitérne Deus créator géneris humáni suppliciter tuam cleméntiam exorámus : ut hoc semen quod in tuo sancto nómine seréndi²⁶⁰ sumus in agros nostros : celésti benedictióne bene✠-

dícere et multiplicáre atque ad maturitátem perdúcere²⁶¹ dignéris : ut per univérsum orbem terrárum colaudétur délixera tua. Per Dóminum nostrum.

¶ *Deinde aspergatur aqua benedicta super semen.*

¶ *Benedictio pomorum in die sancti Jacobi.*

Cum Dóminus vobiscum. et Orémus.

Oratio.

Domine sancte Pater omnípotens etérne Deus qui ad infirmi mundi ornátum die tértia lignum pomíferum fácere fructum in primo precepísti : quique amárum vétiti pomi sapórem antíqui serpéntis suáve

a pátribus nostris gustátum unigéniti Fílii tui Dómini nostri Jesu Christi passióne salutári non sentíre pósteros filios naturáliter voluísti, a quo sánitas et omne medicaméntum venit : quésumus inerrábilem pietátem tuam : ut

hunc novórum pomórum fructum tuo conspéctui oblátum bene ✠ dicere et sancti ✠ ficáre dignéris : quátinus sancti apóstoli tui Jacóbi et mártiris tui Christophóri (quorum hódie festa celebrámus)²⁶² omniúmque sanctorum tuórum méritis ac précibus :

quicúnque fidéles tui cum gratiárum actióne ex eo gustáverint, sanitátem mentis et córporis operánte in eis Spíritu Sancto percípere mereántur. Per eúndem Dóminum. In unitáte ejúsdem Spíritus Sancti Deus. *℣c.*

Item benedictio pomorum.

[48r.]

Cum Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

TE deprecámur omnipotens Deus, ut bene ✠ dicas hunc fructum novórum pomórum : ut qui esu árboris letális et pomi in primo parénte justa funéris senténtia multáti²⁶³ sumus : per illustratióne[m] únici Fílii tui Redemptóris Dei ac Dómini nostri Jesu Christi, et

Spíritus Sancti benedictiónem sanctificáta sint ómnia atque benedícta : depulsisque primi facinóris intentatóris insidiis, salúbriter ex hujus diéi anniversária solennitate divérsis terris edénda gérmina sumámus. Per eúndem Dóminum. In unitáte ejúsdem.

¶ *Deinde sacerdos aspergat ea aqua benedicta.*

¶ *Benedictio elemosine.*

Cum Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

DEprecór te Dómine sancte Pater omnipotens etérne Deus, ut istam elemósinam bene ✠ dicere et sanctificáre dignéris pro ánima fámuli

tui *N.* ad remédium et remissiónem peccatórum suórum : ut in luce tue amenitátis sine fine letétur. Per Dóminum nostrum Jesum Christum.

Deinde aspergat saecrdos super eam aquam benedictam.

Benedictio panis in diebus dominicis.

In primis sacerdos legat evangelium secundum Johannem, In principio. 92. et postea dicat V̄. Sit nomen Dómini benedictum. R̄. Ex hoc et usque in séculum.

¶ *Deinde dicat sic, Dóminus vobíscum. et Orémus.*

Oratio.

<p>Bene ✠ dic Dómine creatúram istam panis sicut benedixisti quinque panis in desérto ut omnes ex</p>		<p>eo gustántes tam córporis quam ánime accípiant sanitátem. In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti.</p>
--	--	--

Tunc aspergatur aqua benedicta super panem et distribuatur.

Benedictio scuti et baculi ad duellum faciendum.

*In primis dicat sacerdos prostratus ante altare psalmos sequentes cum Glória Patri.
pugnaturó interim genuflectente retro sacerdotem.*

Ps. Deus in adjutórium. (lxix.) Require in visitatione infirmorum.²⁶⁴ 201.

Ps. Benedícam Dóminum. (xxxiiij.) (Brev.: [170].)

Ps. Júdica Dómine nocéntes me. (xxxiv.) (Brev.: [171].)

Ps. Qui hábitat. (xc.) ut supra in officio peregrinorum. 120.

Ps. Quicúnque vult. (Brev.: [104].)

Ant. Ne reminiscáris Dómine delícta nostra. 187.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [privatim.]

[V̄.] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

R̄.] Sed líbera nos [a malo.

V̄.] Dómine non secúndum peccáta nostra fácies nobis.

[R̄.] Neque secúndum iniquitátes nostras retríbue nobis.

[V̄.] Dómine ne memíneris iniquitátum nostrárum antiquárum.

[R̄.] Cito anticipent nos misericórdie tue quia páuperes facti sumus nimis.

[V̄.] Adjuva nos Dómine salutáris noster.

[R̄.] Et propter glóriam nóminis tui Dómine líbera nos et propícus esto peccátis

nostris propter nomen tuum.

[V.] Salvum fac servum tuum.

[R.] Deus meus sperántem in te.

[V.] Mitte ei Dómine auxílium de sancto.

[R.] Et de Syon tuére eum.

[V.] Esto ei Dómine turris fortitúdinis.

[R.] A fácie inimíci.

[V.] Convértere Dómine úsquequo.

[R.] Et deprecábilis esto super servum tuum.

[48v.]

[V.] Dómine exáudi oratióem meam.

[R.] Et clamor meus [ad te véniat.

V.] Dóminum vobíscum.

[R.] Et cum spíritu tuo.

V.] Orémus.

Oratio.

QMnípotens sempitérne Deus qui mundum ex infórmi matéria fecísti et únicum Fílium tuum tibi coetérnus pro géneris humáni redemptióne Spíritu Sancto coope-ránte incarnári atque de hoste antíquo triumpháre fecísti te suppliciter pé-timus : ut hoc scutum atque báculum istum délixera poténtie tue bene✠dí-cere dignéris : ut sint arma invinci-bília réspice atque triumpháre potén-

tia te adminiculánte victrícia : quá-tinus cuicúnque his armis pugnáverit tua protectióne munítus tam córporis quam ánime salútem percípiat atque victoriósum de hoste repórtans trop-héum bello perácto : tibi creatóri ómnium grátias réferat cum Fílio tuo Dómino nostro Jesu Christo qui tecum et cum eódem Spíritu Sancto vivit et regnat Deus per ómnia. *Éc.*

Hic aspergat sacerdos scutum et baculum aqua benedicta, deinde resurgente pugnaturó : tradat ei sacerdos scutum dicendo,

Accipe hoc scutum ad córporis tui protectiónem. In nómine Patris. *Éc.*

Item dicat sacerdos,

Prótegat te Christus Fílius Dei vivi, amen.

Deinde tradat ei sacerdos baculum dicens,

Accipe hunc báculum ad hoc duéllum preparátum cum quo váleas tibi rebel-

lántem prostérnere et resurgéntem²⁶⁵ contérere habeásque victóriam. In nomine Patris. *Éc.*

Deinde tenens pugnaturus scutum et baculum iterum genuflectat coram altari dicente super eum sacerdote,

Dóminus vobíscum. *et Orémus.*

Oratio.

Confortátor et corroborátor sustentamentúmque tuórum fidélium Adónay indeficiens interminábilis : inerrábilis Pater etérne Deus : que gentes magnas et reges fortes coram pópulo tuo Israel destruxísti et vicísti quique púero tuo David de gigánte te blasphemánte : atque in sua virtúte confidénate triumpháre concessísti : te súplices exorámus : ut hunc fámulum tuum *N.* in te confidentem benedicere : adjuváre proté-

gere : confortáre et conserváre : atque sanctórum tuórum angelórum presídio eum valláre dignéris presta ei Dómine fidem rectam spem firmam cordis fidúciam córporis fortitúdinem omniúmque membrórum valitúdinem quátinus te adjuvánte hostem prostérnere aque victóriam capéscere mereátur tibi que soli Deo omnipoténti bello triumpháliter perácto grátias et laudes réferat. Per Christum Dóminum.

Deinde sacerdos dans ei benedictionem dicat hoc modo,

Confortáre et esto robústus spera in Dómino fac bonitátem et noli oblivisci omnis retributiónes ejus ipse det tibi vitam et victóriam et bene✠diciónem in séculum séculi, amen. Bene ✠ dícat te Deus Pater, amen.

Custódiat te Jesus Christus, amen. Confórtat te Spíritus Sanctus, amen. [49r.] Prestet tibi victóriam trinus et unus Deus. Qui vivit et regnat per ómnia sécula seculórum, amen.

Deinde aspergat sacerdos eum aqua benedicta et ita recedat in nomine Domini.

[*Benedictio oculorum infirmorum.*]

Benedictio oculorum infirmorum potest fieri in hunc modum si necessitas inducat et devotio alicujus illam deposcat.

In primis genuflectat infirmus coram altari, deinde dicat sacerdos Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

Domine Jesu Christe qui aperuisti óculos ceci nati : seréna hujus fámuli tui óculos dans in eis visum perspicácem, sufficiéntem ydó-

neum, competéntem in obséquium tuum per virtútem hujus sacraménti et per hoc signum sancte crucis tue.

Hic signet sacerdos oculos infirmi signo sancte crucis cum corporalibus et cum eisdem ventulet in oculis ejus dicens,

In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti, amen.

*Benedictio navis.*²⁶⁶

Cum Dóminus vobíscum. et cum Oremus.

Oratio.

Deus cujus providéntia univérsa regúntur et conservántur : qui domináris potestáti maris et mítigas motum flúctuum ejus qui Noe fámulo tuo ne genus humánum tuum²⁶⁷ períret in dilúvio arcam fácere precepísti : qui ventis et tempestátibus ímperas et obédiunt : qui Petrum super aquas maris ambulántem ne mergerétur erexisti : tuam Dómine cleméntiam obníxe pétimus et humíliter implorámus : quátinus hanc navículam per virtútem sancte crucis, et per intercessiónem et glorióse semper vírginis, et ómnium sanctórum tuórum : tua

déxtera dignéris bene ✠ dicere omnesque insídias hóstium visibílium et invisibílium ab ea repéllere : ut in ea sub tua protectióne navigántes, nullis illudántur fantasmátibus : nullis deji-ciántur advérsis : non eos vórago terríbilis sórbeat : non tempésta impéllat : non frangat scópulus : non invádat adversáriu : sed univérsis expediti terróribus nomen tuum collaudántes : ad própria cum gáudio revérte mereántur. Per te Salvátor mundi : qui cum Deo Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas Deus, per ómnia sécula seculórum. Amen.

Deinde aspergatur navis aqua benedicta.

[*Benedictiones mense.*]

[*Ante prandium.*]²⁶⁸

Omni die per annum de quocunque fiat servitium nisi in diebus veneris et quando jejunium est preceptum ut in vigiliis quatuor temporibus et ferialibus diebus infra quadragesimam, et nisi per ebdomadam pasche, dicantur benedictiones ante prandium hoc modo.

In primis dicat sacerdos, Benedícite.

℞. Dóminus.

Psalmus. (cxliiij. 15-16.)

Q Culi ómnium in te sperant
Dómine : et²⁶⁹ tu das escam il-
lórum témpore opportúno.
16. Aperis tu manum tuam et

imples omne ánimam benedictióne.
Glória Patri.
Sicut erat.

[49r.] Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

Deinde dicat sacerdos, Et ne nos indúcas in tentatiónem.

℞. Sed libera nos a malo.

Sacerdos. Orémus.

Bene ✠ dic Dómine nos et dona
tua que de tua largitéte sumus

sumptúri. Per Christum Dóminum
nostrum. *℞. Amen.*

Lector. Jube dómine benedícere.

Sacerdos. Mense celéstis partícipes fáciat nos rex etérne glórie. Amen.

Lector.

(*c f. 1. Job. iiij. 16.*)

Deus cháritas est : et qui manet
in charitáte in Deo manet, et

Deus in eo : sit Deus in nobis et nos
maneámus in ipso. *℞. Amen.*

Hec predicta lectio non mutatur per totum annum quando predictae benedictiones dici debent ante prandium nisi in dominicis paschalis temporis tantum, tunc enim dicatur sequens lectio.

(I. Cor. v. 7-8.)

C Xpurgáte vetus ferméntum ut sitis nova conspérsio sicut estis ázimi : étenim pascha nostrum im-	molátus est Christus : itaque epulé- mur in Dómino.
--	--

[*Post prandium.*]²⁷⁰

Deinde post prandium dicat sacerdos hoc modo,

(cf. II. Cor. xiiij. II.)

D Eus pacis et dilectiónis máneat semper nobíscum. Tu autem	Dómine miserére nostri. <i>R.</i> Deo grátias.
---	---

Psalmus. (cxliiij. IO.)

C onfiteántur tibi Dómine ómnia ópera tua : et sancti tui bene- dicant tibi.	Glória Patri. Sicut erat.
---	------------------------------

Deinde dicat sacerdos capitulum.

A Gimus tibi grátias omnípotens Deus pro univérsis beneficiis tuis	qui vivis et regnas Deus per ómnia sécula seculórum. Amen.
--	---

Deinde dicatur sequens psalmus, sacerdote incipiente.

(*Psalmus cxvj.*)

L Audáte Dóminum omnes gentes : laudáte eum omnes pópuli. 2. Quóniam confirmáta est super nos misericórdia ejus : et véritas	Dómini manet in etérnum. Glória Patri. Sicut erat.
--	--

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[*V.*] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

R.] Sed libera [nos a malo.

V.] Dispérsit dedit paupéribus.

[*R.*] Justícia ejus manet in séculum séculi.

[*V.*] Benedícam Dóminum in omni témpore.

[*R.*] Semper laus ejus in ore meo.

[V.] In Dómino laudábitur ánima mea.
[R.] Audiant mansuétí et leténtur.
[V.] Magnificáte Dóminum mecum.
[R.] Et exaltémus nomen ejus in idípsum.
[V.] Sit nomen Dómini benedíctum.
[R.] Ex hoc nunc et usque in séculum.

Deinde dicat sacerdos sine oremus.

R etribúere dignáre Dómine Deus ómnibus nobis bona		facicéntibus propter nomen sanctum tuum vitam etérnam. Amen.
--	--	---

[V.] Benedicámus Dómino.
[R.] Deo grátias.

Deinde dicatur sacerdos de sancta Maria aliqua antiphona ad placitum cum versiculis et oratione de eadem que magis tempori convenient : quibus dictis dicatur pro fidelibus defunctis.

Psalmus (cxxix).

DE profúndis clamávi ad te
Dómine : Dómine exáudi vo-
cem meam.

2. Fiant aures tue intendéntes : in
vocem deprecationis mee.

3. Si iniquitátes observáveris Dó-
mine : Dómine quis sustinébit.

4. Quia apud te propiciátio est : et
propter legem tuam sustínui te

Dómine.

5. Sustínuit ánima mea in verbo ejus :
sperávit ánima mea in Dómino.

6. A custódia matutína usque ad [50r.]
noctem : speret Israel in Dómino.

7. Quia apud Dóminum misericórdia :
et copiósá apud eum redemptio.

8. Et ipse rédimet Israel : ex
ómnibus iniquitátibus ejus.

Finito psalmo non dicatur Glória Patri. sed statim sequatur.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[V.] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

R.] Sed líbera [nos a malo.

V.] Réquiem etérnam dona eis Dómine.

[R.] Et lux perpétua lúceat eis.

[V.] A porta ínferi.

[℞.] Erue Dómine ánimas eórum.

[℣.] Credo vidére bona Dómini.

[℞.] In terra vivéntium.

[℣.] Dóminus vobíscum.

[℞.] Et cum spírítu tuo.

[℣.] Orémus.

Oratio.

Absólve quésumus Dómine ánimas famulórum famularúmque tuárum paréntum parochianórum amicórum et benefactórum nostrórum et ómnium fidélium defunctórum : ut

in resurrectionis glória inter sanctos et eléctos tuos resuscitáti respírent. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.

[℣.] Requiéscant in pace.

[℞.] Amen.

Deinde dicat sacerdos, Benedícite.

℞. Dóminus.

Sacerdos. Det vivis grátiam, defúntis misericórdiam, ecclésie et regno pacem : et nobis vitam etérnam.

[℞.] Amen.

Et dicatur psalmus De profúndis. in fine gratiarum post prandium omni die per annum de quocunque fiat servíciium nisi in duplicibus festis principalibus.

[*Ante cenam.*]

Ante cenam vero per totum annum fiant benedictiones hoc modo sacerdote dicente, Benedícite.

℞. Dóminus.

Sacerdos. Cenam sanctíficet qui nobis ómnia prebet. In nómine Patris ✠ et Fílii et Spírítus Sancti.

[℞.] Amen.

[*Post cenam.*]

Deinde post cenam per totum annum nisi per ebdomadam pasche dicat sacerdos hoc modo,

[*℣.*] Benedíctus Deus in donis suis.

℞. Et sanctus in ómnibus opéribus suis.

[*℣.*] Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

℞. Qui fecit celum et terram.

[*℣.*] Sit nomen Dómini benedíctum.

℞. Ex hoc nunc et usque in séculum.

Sequatur oratio sine Orémus. Retribúere dignáre. 142. cum antiphona de sancta Maria ut supra post prandium. Nunquam enim dicatur psalmus De profúndis. post cenam secundum usum Sarum.

[*Ante prandium in jejuniis.*]

Quandocunque fuerit quod²⁷¹ jejunium est²⁷² preceptum ut in vigiliis et quatuor temporibus et in omnibus ferialibus diebus infra quadragesimam de quocunque fiat servitium dominicis diebus tantum exceptis : ac in omni die veneris per annum, quodcunque festum duplex vel simplex ibidem contigerit : nisi in die natalis Domini et per ebdomadam pasche, dicantur benedictiones ante prandium hoc modo.

[*℣.*] Benedícite.

℞. Dóminus.

(*Psalmus xxj. 27.*)

E Dent páuperes et saturabúntur et laudábunt Dóminum qui requírunnt eum : vivent corda eórum		in séculum séculi. Glória Patri. Sicut erat.
---	--	--

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[*℣.*] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

℞.] Sed líbera nos a malo.

[*℣.*] Orémus. [*Oratio.*] Benédic Dómine nos. *ut supra.* 140.

[*℣.*] Jube dómine benedícere.

Sacerdos. Cibo spirituális alimónie reficiat nos Rex etérne glórie amen.

Lector.

(II. Cor. xiiij. 13.)

G Rátia Dómini nostri Jesu Christi et cháritas Dei et com-	municatio Sancti Spíritus sit semper [50v.] cum ómnibus nobis. Amen.
--	---

Hec predicta lectio non mutatur per totum annum, quando iste benedictiones dici debent ante prandium : nisi in ferialibus diebus infra quadragesimam, tunc enim dicatur hec lectio.

(Isai. lviii. 7.)

F Range esuriánti panem tuum : et egénos vagósque induc in do- mum tuam. Cum vidéris nudum ó-	peri eum : et carnem tuam ne des- péxeris, ait Dóminus omnípotens.
--	---

Similiter in vigilia pasche dicitur hec lectio.

(Col. iij. 1.)

S I consurrexístis cum Christo que sursum sunt quérite : ubi	Christus est in dextera Dei sedens.
--	-------------------------------------

[Post prandium in jejuniis.]

Deinde post prandium dicat sacerdos hoc modo.

Deus pacis et dilectiónis. *ut supra.* 141.

Psalmus. (cx. 4-5.)

M Emóriam fecit mirábiliu su- órum miséricors et miserátor Dóminus : escam dedit timéntibus se.	Glória Patri. Sicut erat.
--	------------------------------

Capitulum. Agimus tibi grátias. 141.

Ps. Laudáte Dóminum omnes.

Quóniam confirmáta. *ut supra.* 141.

Iste psalmus predictus non mutatur per totum annum nisi in ferialibus diebus infra quadragesimam, tunc enim loco ejus dicitur psalmus Miserére mei. l. 184. per totam quadragesimam de quocunque fit servitium, et ratio quia hujusmodi benedictiones sunt de natura temporali et non sanctorum. Deinde fiant omnia ut supra post prandium in alio tempore. Tamen in vigilia pasche non dicitur psalmus Miserére. sed psalmus Laudáte Dóminum omnes gentes.

Quo dicto dicat sacerdos,
Dóminus vobíscum. *et* Orémus.

Oratio.

Spirítum in nobis Dómine tue
charitátis infúnde : ut quos
sacraméntis paschálibus sáciasti, tua
fácias pietáte concórdes. Per eúndem

Dóminum nostrum Jesu Christum
Fílium tuum. *etc.* In unitáte ejúsdem
Spíritus Sancti Deus per ómnia sécula
seculórum. Amen.

[*V.*] Dóminus vobíscum.
[*R.*] Et cum spírítu tuo.
[*V.*] Benedicámus Dómino.
[*R.*] Deo grátias.

[Ante prandium in hebdomada pasche.]

In die pasche et per totam ebdomadam fiant benedictiones ante prandium hoc modo.

[*V.*] Benedícite.
[*R.*] Dominus.

(Psalmus cxvij. 24.)

Hec dies quam fecit Dóminus :
exultémus et letémur in ea.

Glória Patri.
[Sicut erat.]

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.
Pater noster. [*privatim.*]
[*V.*] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.
R.] Sed líbera nos [a malo.
V.] Orémus. Bénedic Dómine nos. 140.
[*V.*] Jube dómine benedícere.
[*R.*] Mense celéstis [partícipes fáciat nos Rex etérne glórie. Amen].
Lector. Expurgáte vetus ferméntum. *ut supra.* 141.

[Post prandium in hebdomada pasche.]

Deinde post prandium dicat sacerdos hoc modo.

Qui dat escam omni carni con-
fitémini Deo celi. Tu autem

Dómine miserére nostri. [*R.*] Deo
grátias.

Psalmus. (cxvj.)

Laudáte Dóminum omnes gentes [:
laudáte eum omnes pópuli].

2. Quóniam confirmáta est super
nos [misericórdia ejus : et véritas

Dómini manet in etérnum].

Glória Patri.

Sicut erat.

V. In resurrectione tua Christe.

R. Celi et terra leténtur allelúya.

[*V.*] Dóminus vobíscum.

[*R.*] Et cum spírítu tuo.

V.] Orémus.

[*Oratio.*] Spírítum in nobis. *ut supra.* 146.

[*V.*] Benedicámus Dómino.

[*R.*] Deo gratias.

[Ante et post cenam in hebdomada pasche.]

Ante cenam fiant benedictiones ut supra, deinde post cenam dicatur hoc modo.

Ps. Hec dies quam fecit Dóminus. 146.

V. In resurrectione tua Christe.

R. Celi et terra leténtur.

[*V.*] Dóminus vobíscum.

[*R.*] Et cum spírítu tuo.

V.] Orémus.

[*Oratio.*] Spírítum in nobis Dómine. *ut supra.* 146.

[*V.*] Benedicámus Dómino.

[*R.*] Deo grátias.

[51r.]

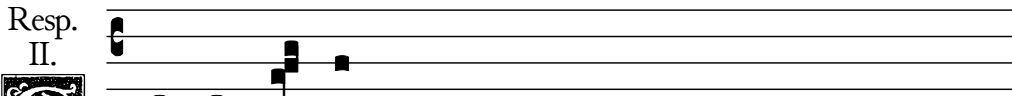
[*Servitium includendorum.*]²⁷³

Qualiter hi qui ad ordinem anachoritarum accedunt : accedere sive se habere debeant, sequentia secundum usum Sarum declarabunt. Non oportet quemquam inclusum fieri sine episcopi consultu : [sed]²⁷⁴ ab episcopo aut aliquo alio presbitero eruditatur ac moneatur²⁷⁵ quatinus ipse devotus conscientiam suam scrutetur : ac videlicet utrum bona intentione aut mala sanctitatem appetit, si Deo placere aut lucrum sive laudem humanam acquirere affectat : denique an vires ei an constantia mentis suppetant contra maligni hostis versutias, et contra hujus mundi innumerabiles molesitas. Que cum se pro regno Dei tolleraturum et in Deo solo spem positurum promiserit, includat eum episcopus aut presbiter jussu episcopi. Ipse vero inclusus discat non superbe sapere quoniam meruit a frequentia hominum separari, sed infirmitati sue potius credat esse provisum aut consultum quod elongatus est a consortio : proximorum ne crebrius peccando ac se perditioni mancipando cohabitantes enim contaminaret, et ob hoc in damnationem graviolem incideret. Reputet ergo se inclusus quasi peccatis damnatum et celle solitarie velui carceri traditum : et propter infirmitatem propriam hominum consortio indignum. Hec regula in utroque sexu servetur.

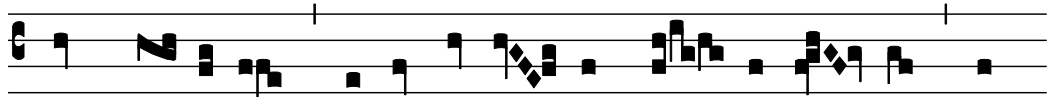
¶ *Incipit ordo famulos vel famulas Dei includendi.*²⁷⁶

In primis²⁷⁷ provideat sibi qui includendus est quod de omnibus peccatis suis que memorie sue occurrere possint sit confessus : et quod in die diem inclusionis precedente pane et aqua tantum reficiatur. In nocte vero sequente in monasterio inclusorio suo vicino cum cereo suo accenso devote in orationibus vigilare tenetur. In crastino facta exhortatione ad populum et ad eum qui includendus est, episcopus vel sacerdos incipiat hoc responsorium.

1506:51r; AS:152; Ant-1519:148r; Brev-1531:89r.²⁷⁸

6653. **E** Resp. II. - mendé-mus

Chorus prosequatur.

* in mé- li- us que igno- rán- ter pec- cá- vi- mus, ne

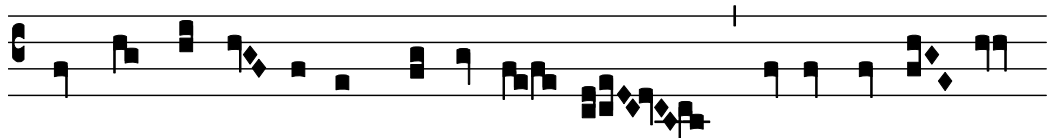

sú- bi- to pre- occu- pá- ti di- e mor- tis que- rá- mus spá- ci-

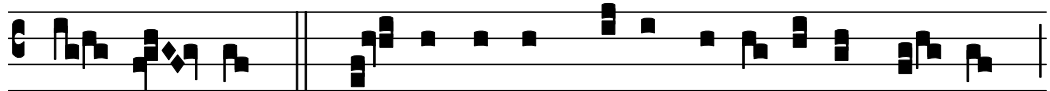

um pe- ni- ténti- e et inve- ní- re non póssi- mus. †At-

[51v.]

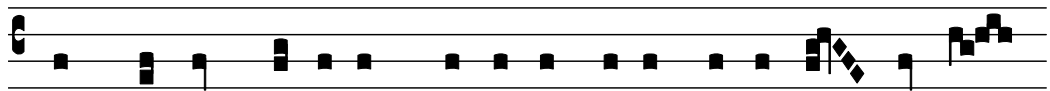

tén- de Dómi- ne et mi- se- ré- re qui- a peccá- vi-

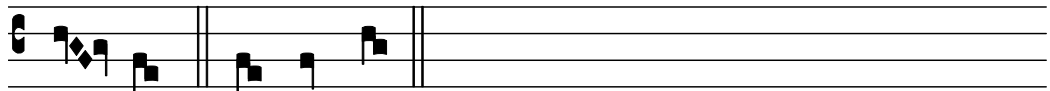

mus ti- bi. ✠. Ad- ju- va nos De- us sa- lu- tá- ris nos- ter :

6653z.

et propter gló- ri- am nómi- nis tu- i Dómi- ne lí- be-

ra nos. †At- ténde.

¶ *Postea prosternens se episcopus vel sacerdos super tapetum ante altare cum clericis incipiat hos psalmos, Dómine ne in furóre. (vj.) 182. et Dómine Dóminus noster. (vij.) (Brev.: [21].) cum Glória Patri.*

Psalmus xix.

EXáudiat te Dóminus in die tribulatiónis : prótegat te nomen Dei Jacob.

2. Mittat tibi auxiliúm de sancto : et de Syon tueátur te.

3. Memor sit omnis sacrificii tui : et holocáustum tuum pingue fiat.

4. Tríbuat tibi secúndum cor tuum : et omne consílium tuum confirmet.

5. Letábimur in salutári tuo : et in nómine Dei nostri magnificábimur.

6. Impleat Dóminus omnes petitiónes tuas : nunc cognóvi quóniam salvum fecit Dóminus Christum

suum.

7. Exáudiet illum de celo sancto suo : in potentátibus salus dextere ejus.

8. Hi in cúrribus et hi in equis : nos autem in nómine Dómini Dei nostri invocábimus.

9. Ipsi obligáti sunt et cecidérunt : nos autem surréximus et erécti sumus.

10. Dómine salvum fac regem : et exáudi nos in die qua invocavérimus te.

Glória Patri.

Psalmus. Beáti quorum. (xxxj.) (Brev.: [168].)

Psalmus. Júdica Dómine nocéntes me : expúgna. (xxxiv.) (Brev.: [171].)

Psalmus. Dómine ne in furóre. [ij.]²⁷⁹ (xxxvij.) 183.

Psalmus. Béatus qui intélligit. (xl.) 257.

Psalmus. Júdica me Deus et discérne. (xliij.) 200.

Psalmus. Miserére mei Deus secúndum. (l.) 184.

Psalmus. Dómine exaudi oratiómem meam. (cj.) 185.

Psalmus cij. (1-5.)

Benedic ánima mea Dómino : et ómnia que intra me sunt nómini sancto ejus.

2. Bénedic ánima mea Dómino : et noli oblivísci omnes retributiónes ejus.

3. Qui propiciátur ómnibus iniquitátibus tuis : qui sanat omnes infir-

mitátes tuas.

4. Qui rédimet de intéritu vitam tuam : quia corónat te in misericórdia et miseratióneibus.

5. Qui replet in bonis desidérium tuum : renovábitur ut áquile juven-tus tua. *non dicitur ulterius.*

Psalmus. De profúndis. (cxxix.) 186.

Psalmus. Dómine non est exaltátum. (cxxx.) (Brev.: [341].)

Psalmus. Dómine exáudi. *ij.* (cxlij.) (Brev.: [284].)

[52r.]

Hiis dictis sequatur.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[*V.*] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

[*R.*] Sed libera [nos a malo.

[*V.*] Salvum fac servum tuum *vel* ancíllam tuam.

[*R.*] Deus meus sperántem in te.

[*V.*] Nichil proficiat inimícus in eo.

[*R.*] Et filius iniquitátis non appónat nocére ei.

[*V.*] Esto ei Dómine turre fortitúdinis.

[*R.*] A fácie inimíci.

[*V.*] Mitte ei Dómine auxiliúm de sancto.

[*R.*] Et de Syon tuére eum.

[*V.*] Dómine exáudi oratiónem meam.

[*R.*] Et clamor meus ad te véniat.

[*V.*] Dóminus vobíscum.

[*R.*] Et cum spírítu tuo.

[*V.*] Orémus.

[*Oratio.*]

Parce Dómine parce fámulo
tuo²⁸⁰ *N.* quem redemísti Chris-

te sángine tuo et ne in etérnum
irascáris ei. Qui vivis. *Éc.*

Alia oratio cum Orémus.

Oratio.

Deus infínite misericórdie et
bonitátis imménse, propiciáre²⁸¹
iniquitátibus ejus et ómnibus ánime
ejus medére languóribus : ut pecca-

tórum tuórum suórum remissióne
percépta semper in tua benedictióne
letétur. Per Christum.

Orémus.

Oratio.

Mnípotens sempitérne Deus miserére fámuli tui *N.* et dirige eum secúndum cleméntiam tuam in viam salútis etérne : ut te donánte tibi plácita cúpiat et tota virtúte proficiat :

et actiónes²⁸² nostras quésumus Dómine aspirándo prevéni et adjuvándo proséquare : ut cuncta nostra operátio a te semper incípiat et per te semper finiátur. Per Dóminum.

Hic itaque peractis induet se casula episcopus vel sacerdos et statim missa de quocunque voluerit incipiatur. Ita quod hec sequens oratio dicatur pro includendo et dicatur sub uno Per Dóminum. et sub uno Orémus.

Oratio.

Deus qui justificas ímpium et non vis mortem peccatóris majestátem tuam suppliciter deprecámur, ut fámulum tuum *N.* de tua pietáte confidéntem celésti prótegas

benígnus auxílio : et assídua proteccióne consérves, ut tibi júgiter famulétur et nullis tentatióibus a te separétur. Per Dóminum.

Post evangelium, offerat includendus cereum suum, qui super altare ad missam semper ardeat. Deinde²⁸³ stet includendus ante gradum altaris et legat aperta voce professionem suam. Si vero laicus fuerit : legat aliquis puer pro eo. Professio vero talis erit.

Ego frater vel soror *N.* offerens trado meípsum divíne pietáti in órđine anachoritáno servitúrum et secúndum régulam órđinis illíus in servítio Dei : ámodo per grátiam

divínam et consílium ecclésie promítto me permansúrum : et pátribus meis spirituálibus obediéntiam canónicam exhibitúrum.

Et faciat includendus signum crucis cum penna super cedula[m] professionis sue : et ponens eam super altare flexis genibus oret, episcopo vel sacerdote ante incipiente hoc modo.

1506:52r; AS:278; Ant-1519:258v; Brev-1531:151v.²⁸⁴

2847.

Ant.
VIII.ii.

Onfirma hoc De- us * quod ope-rá-tus es in no-bis,

Servitium includendorum.

a templo sancto tu- o quod est in Hie-rú-sa-lem al-le-lú-ya [52v.]

al-le-lú-ya. Ps. Exúrgat. (lxvij.) (Brev.: [236].)

[Postea]²⁸⁵ *Episcopus vel sacerdos dicat.* Orémus.

Oratio.

Deus qui fámulum tuum a séculi
vanitáte convérsam ad supérne
vocationis amórem accéndis : pèctori
illius purificándo illábere et grátiam
qua in te perséveret infúnde : ut pro-

tectionis tue múnitus presídio que te
donánte promísit ímpleat : et sue
professionis exécutor efféctus : ad ea
que perseverántibus in te dignátus es
promíttere pertíngat. Per Christum.

Post hec episcopus vel sacerdos benedicat cum hac oratione habitum professo congruum.

Signum Dómini nostri Jesu
Christi damus super hanc
vestem ad custodiéndum propósitum :
et ut Spíritus Sanctus regnet in corde

et in córpore et in ómnibus opéribus
suscipiéntis. Per eúndem Christum
Dóminum nostrum. Amen.

Postea aspergat et suscipientem et habitum aqua benedicta et cum dederit habitum induendo dicat.

Exuat te Deus véterem hóminem
cum áctibus suis : et índuat te
Deus novum hóminem qui secúndum

Deum créatus est in justícia et
sanctitáte veritátis. *Et respondent
omnes, Amen.*

Indutus cum habitu includendus statim prosternat se ante gradum altaris : et sic oratione prostratus permaneat donec ab episcopo vel sacerdote ad communionem vocetur. Hiis itaque peractis : episcopus vel sacerdos super prostratum cantando incipiat hunc hymnum.

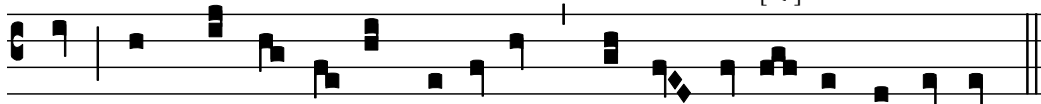
1506:52v; HS:57v; Ant-1519:260v; Brev-1531:152v.²⁸⁶

8407.

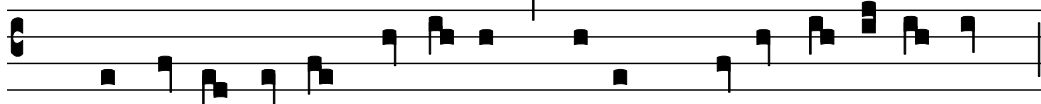
Hymn.
VIII.

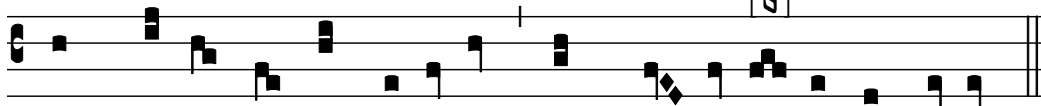
E-ni Cre- á-tor Spí-ri- tus, * Mentés tu-ó-rum ví-si-

ta : Imple su-pérna grá-ti-a, Que tu cre-ás-ti pécto-ra.

2. Qui Pa-rá-cly-tus dí-ce-ris, Donum De-i al-tíssi-mi :

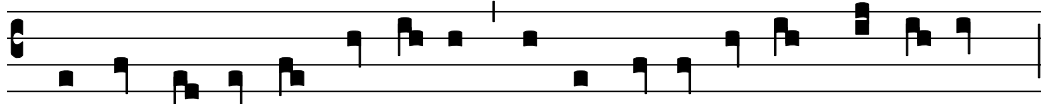
Fons vi-vus ig-nis cá-ri-tas, Et spi- ri-tá- lis úncti-o.

3. Tu septi-fórmis mú-ne-re, Dextre De-i tu dí-gi-tus :

Tu ri-te pro-míssum Pa-tris, Sermó-ne di- tans gúttu-ra.

4. Accénde lumen sénsi-bus, Infúnde amó-rem córdi-bus :

Infirma nostri córpo-ris, Virtú- te fir-mans pérpe-tim.

5. Hostem re-pél-las lóngi- us, Pa-cémque dones pró-ti-

nus : Ductó-re sic te pré-vi-o, Vi-té-mus omne nó-xi- um.

6. Per te sci- ámus da Pa-trem, Noscá-mus atque Fí-li- um :

Te utri- úsque Spí-ri-tum, Cre-dá-mus omni témpo-re.

7. Sit laus Pa-tri cum Fí-li- o, Sancto simul Pa-rácly-to : No-

bisque mit-tat Fí-li- us, Ca-rís-ma Sancti Spí-ri-tus. A-men.

[53r.]

℣. Emítte Spíritum tuum et creabúntur.

℞. Et renovábis fáciem terre.

℣. Dóminus vobíscum.

℞. Et cum spírítu tuo.

℣. Orémus.

8052.

Oratio.

Deus qui non vis mortem peccatóris sed peniténtiam et emundatió-nem semper desíderas,

misericórdie tua cleméntiam suppliciter implorá-mus : ut huic fámulo tuo secularibus actis renunciá-tis large

tue pietatis grátiam infúndere dignéris :
quátinus castis tuis insértus ita tibi
militándo : stádium vite presentis

percurrére váleat : ut brávium etérne
remuneratiónis te donánte percípiat.
Per Christum.

¶ *Post hec episcopus vel sacerdos pergens ad altare missam finiat pro includendo.*

Secreta.

Ujus quésumus Dómine virtúte
mystérii : et a próprius nos
munda delíctis : et fámulum tuum *N.*

ab ómnibus absólve peccátis. Per
Dóminum nostrum Jesum Christum.

¶ *Postcommunio.*

Uríficent nos Dómine sacra-
ménta que sumpsimus : et fámulum tuum *N.* ab omni culpa líbe-

rum esse concéde : ut qui consciéntie
reátu constringitur : celéstis remédii
plenitúdine gloriétur. Per Dóminum.

¶ *Postquam ipse episcopus vel sacerdos communicatus fuerit : novum includendum communicet. Missa finita tradatur cereus prefatus includendo et ordinata processione : episcopus vel sacerdos casulatus incedat : et includendum portantem cereum suum per manum accipiat et honeste secum ab habitaculum suum deducat. Clerici interim letaniam solenniter precedentes cantent. Cum autem ad habitaculum perventum fuerit finita letania : episcopus vel sacerdos includendum extra habitaculum dimittat et solus in habitaculum inducat incipiendo cum aqua benedicta antiphonam Aspérget me. 5. vel Vidi aquam. 6. prout tempus exegerit, postea sanctificet et benedicat habitaculum per orationes sequentes.*

Hec oratio dicatur super altare cum Orémus.

Oratio.

Domine sancte Pater et clemens
cujus nec inícium nec finis
advértitur : qui tantus es quantus esse
voluísti scílicet sanctus atque mi-
rábilis. Deus cujus majestátem ele-
ménta non cápiunt : te benedícimus,
te súplices deprecámur : ut sit hoc
altáre sicut illud quod Abel salu-
táribus mystériis in passióne precúrsor

jugulátus a fratre novo sángine
ímbuit et sacrávit. Sit tibi Dómine
altáre hoc sicut illud quod Abraham
pater noster qui te vidére méruiť
fabricávit : in quo summus sacerdos
Melchisedech sacrificii normam
triumphális expréssit. Sit tibi altáre
hoc sicut illud quod Móyses septem
diérum purificatióne mundávit et

[53v.] célesti tertio allóquio sanctum vocávit. Sicut locútus es ad eum dicens, Si quis tetígerit altáre hoc, sanctificátus habeátur. In hoc ergo altári jugulétur luxúria : omnisque libído feriátur.

¶ *Benedictio super domum.*

ADesto Dómine supplicatióibus nostris et hanc domum serénis óculis tue pietátis illústra : descendat super habitántes in ea grátia tue pietátis larga benedíctio : ut in his

¶ *Alia oratio cum Orémus.*

EXáudi Dómine sancte Pater Omnípotens etérne Deus : ut si qua sint advérsa, si qua contrária in hac domo fámuli tui *N.* auctoritáte

Alia oratio cum Orémus. tantum.

BEne ✠ dic Dómine domum istam et locum istum : ut sit in ea sánitas : sánctitas : cástitas : virtus : victória : sanctimónia²⁹⁰ : humílitas : lénitas : mansuetúdo : plenitúdo legis et obediéntia Deo Patri et Fílio et Spíritui Sancto : et sit super locum istum et super onmes habitántes in eo

Offerátur pro turtúribus sacrificium castitátis : pro pullis colambárum innocéntie sacrificium. Per Dóminum nostrum. [*etc.*]²⁸⁷

manufáctis habitáculis cum sobrietáte manéntes : ipsi tuum semper sint habitáculum. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.²⁸⁸

Oratio.

majestátis tue pellántur. Per Dominum [nostrum Jesum Christum Fílium tuum : qui tecum vivit et regnat in unitáte].²⁸⁹

Oratio.

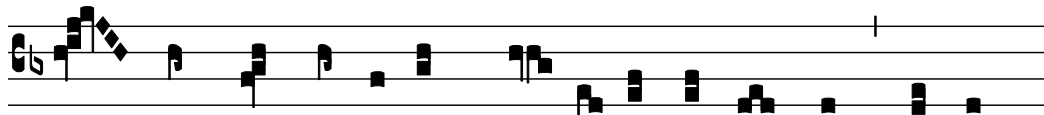
tua larga bene ✠ díctio ut in his manufáctis habitáculis cum sobrietáte manéntes ipsi tuum sint semper habitáculum. Per Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium tuum qui tecum vivit et regnat in unitáte Spíritus Sancti Deus.

His predictis exeat episcopus vel sacerdos et introducat includendum portantem cereum suum et incipiendo hoc responsorium.

1506:53v; AS:666; Ant-1519-C:44r; Brev-1531-P:81v.

7524. Resp. V.   Regnum mun- di

Chorus prosequatur.

* et omnem orná-tum sé- cu- li contémpsi propter

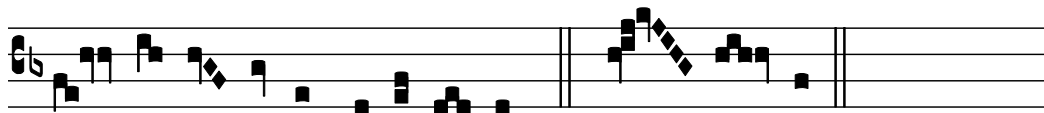
amó-rem Dó-mi-ni me- i Je-su Chris-ti. †Quem vi-

di, quem amá- vi, quem cré-di-di, quem di-léx- i.

7524a.

℟. E-ructá- vit cor me- um verbum bo- num : di-co

[54r.] e- go ó- pe- ra me- a re- gi. †Quem vi- di.

Quo cantato cum ℟. episcopus vel sacerdos dicat Dóminus vobiscum. et Orémus.

Oratio.

Rogámus te Dómine sancte Pa-
ter omnípotens etérne Deus :
ut super hunc fámulum tuum Spi-
ritum benedictiónis tue infúndere

dignéris : ut celésti múnere ditátus et
tue majestátis dona possit acquirere :
et bene vivéndi áliis exémpla prébere.
℟. Amen.

¶ *Item alia benedictio super eum.*

Dominus Jesus Christus apud te
sit ut te deféndat. Amen. Intra
te sit ut te reficiat. Amen. Circa te
sit ut te consérvet. Amen. Ante te

sit ut te dedúcat. Amen. Super te sit
ut te benedícat. Amen. Qui cum
Deo [Patre et Spíritu Sancto vivit et
regnat]²⁹¹ in unitáte. [é'c.]²⁹²

¶ *Alia benedictio.*

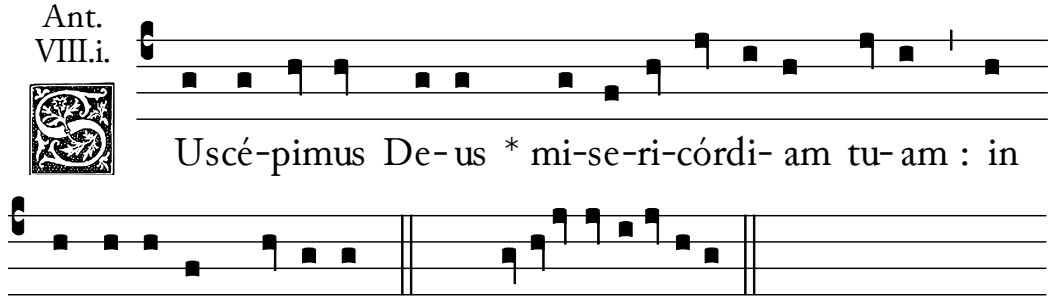
Bene ✠ dícat te Deus Pater.
Amen. Consérvet te Dei Fílius.
Amen. Corpus tuum custódiat. A-
men. Animam tuam salvet. Amen.
Corpus tuum irrádiat. Amen. Sen-

sum tuum dírigat. Amen. Et ad
supérnam vitam te perdúcat. Amen.
Qui in Trinitáte perfécta vivit et
regnat Deus per ómnia sécula
seculórum. Amen.

¶ *Post hec episcopus vel sacerdos de domo exeat, inclusus solus remaneat per totum summum et continuum observans silentium : et sic de foris firmiter claudatur : et interim voce sonara incipiat episcopus vel sacerdos antiphonam hoc modo.*

1506:54r; AS:48, 77; Ant-1519:53v, 92r; Brev-1531:28v.²⁹³

Ant.
VIII.i.

5084.

Uscé-pimus De-us * mi-se-ri-córdi-am tu-am : in

mé-di-o templi tu-i. *Ps.* Magnus Dóminus. (*xlviij.*) Brev.: [213].

Psalmus. Laudate Dóminum omnes gentes. (*cxvj.*) (Brev.: [327].)

Psalmus. Lauda Hierúsalem. (*cxlvij.*) (Brev.: [363].)

Psalmus. Laudate Dóminum in sanctis ejus. (*cl.*) (Brev.: [54].) *cum* Glória Patri.

Repetatur antiphona. Suscépimus Deus.

Finita antiphona faciat episcopus vel sacerdos omnes pro eo orare quatinus omnipotens Deus pro cujus amore ille mundum reliquit, et in illo strictissimo carcere includi sese fecit : ita ipsum in servitio suo conservet et confirmet ut post mortem cum eo in eternum vivere valeat.

Pater noster. [*privatim.*]

[V.] Et ne nos [indúcas in tentatióem].
[R.] Sed líbera [nos a malo].
[V.] Osténde Dómine nobis misericórdiam [tuam].²⁹⁴
[R.] Et salutáre tuum da nobis.
[V.] Fiat pax in virtúte tua.
[R.] Et abundántia in túrribus tuis.
[V.] Dóminus vobíscum.
[R.] Et cum spírítu tuo.
[V.] Orémus.

Oratio.

PRótege Dómine quésumus fá-
mulum tuum et intercedénte
gloriósa vírgine María cum ómnibus
Sanctis tuis grátie tue in eo dona
múltiplica : ut ab ómnibus liber of-

fénsis, et temporálibus non destitu-
átur auxiliis, et sempitérnis gáudeat [54v.]
institútis. Per Christum Dóminum
nostrum.

Orémus.

Oratio.

DEus cui omne cor patet : et
omnis volúntas lóquitur : et
quem nullum latet secrétum : purífica
per infusióem Sancti Spírítus cogi-

tatióes cordis nostri : ut te perfécte
diligere et digne laudáre mereámur.
Per Christum Dóminum nostrum.

Orémus.

[*Oratio.*]

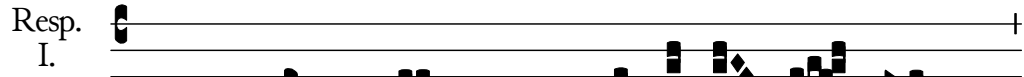
OMnípotens sempitérne Deus
dirige actus nostros in bene-
plácito tuo : ut in nómine dilécti Fílii
tui mereámur bonis opéribus abun-

dáre. Qui tecum vivit et regnat cum
Deo Patre in unitáte Spiritus Sancti
Deus. Per [ómnia sécula].²⁹⁵

¶ *Deinde recedant omnes pergentes in ecclesiam, choro canente aliquod R. cum suo versu de sancto in cujus nomine et honore fundata est ecclesia : et finiatur ad gradum chori, dicente sacerdote V. et oratio de eodem, et si fuerit ecclesia de sancta Maria, tunc dicatur hoc responsorium.*

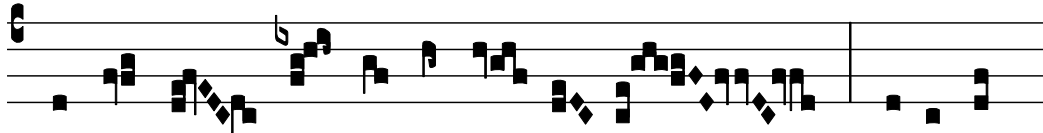
Servitium includendorum.

1506:54v; AS:498, 572; Ant-1519:100v; Ant-1520-S:94v; Brev-1531-S:117v.²⁹⁶

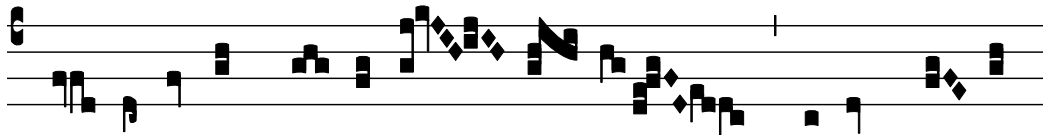
Resp. I. 6725.

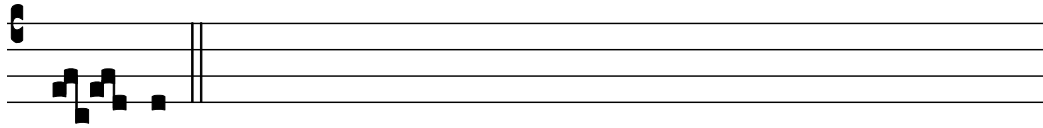
E-lix namque es * sacra virgo Ma- rí- a,

et omni lau-de dignís- si- ma. † Qui- a ex

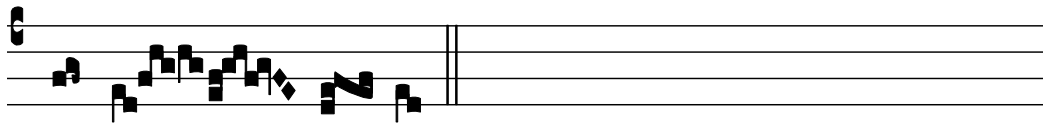

te ortus est sol justí- ci- e Christus De- us

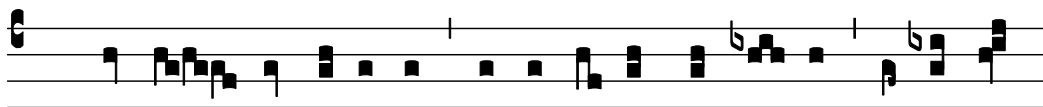

nos- ter.

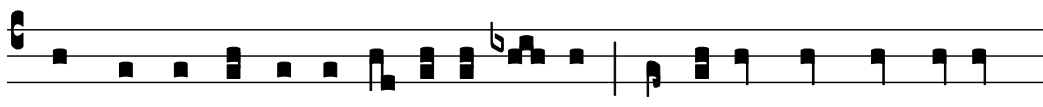
Tempore paschali.

Al-le- lú- ya.

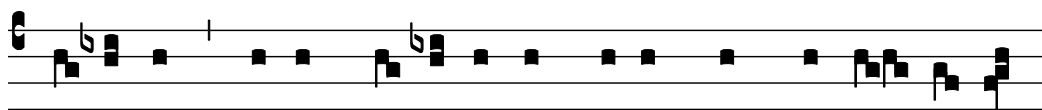
℟. O- ra pro pópu- lo intérv- ni pro cle- ro, intercé-

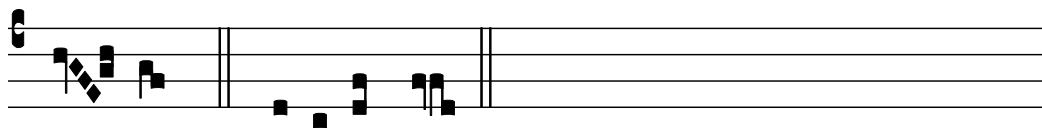
de pro de- vó- to femí- ne- o sex- u : sénti- ant omnes tu- um

6725a.

Servitium includendorum.

[55r.] le-vámen, qui-cúnque cé-lebrant tu-am commemo- ra-ti-

ó- nem. †Qui- a ex te.

Versus. Sancta Dei genitrix, virgo semper Maria.

[R̃. Intercéde pro nobis ad Dóminum Deum nostrum.]

Oratio.

Concède quésumus miséricors
Deus fragilitáti nostre presidium :
ut qui sancte Dei genetrícis et vírginis
Maríe commemoratiómem ágimus, in-

tercessiónis ejus auxílio a nostris
iniquitátibus resurgámus. Per eún-
dem Christum Dóminum nostrum.

¶ *Benedictio agni paschalis ovorum et herbarum in die pasche.*

[℣.] Dominus vobiscum.

[℟.] Et cum spiritu tuo.

[℣.] Oremus.

Oratio.

Deus, celi terréque dominátor
qui das escam omni carni et
reples omne ánimál benedictóne ✠
bénedic ✠ et sanctífi ✠ ca hanc crea-

túram agni paschális, et nobis dona
tua suméntibus ánime et córporis
sanitátem concéde. Per Christum
Dóminum [nostrum].²⁹⁷

[*Oratio.*]

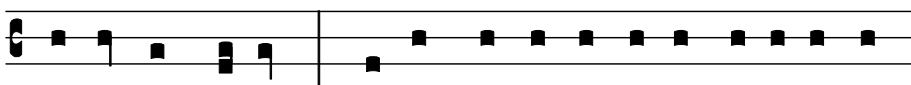
Deus, qui universe carnis es
conditor : qui Noe et filiis suis
de mundis et immúndis animálibus
precépta dedísti : quique sicut ólera
herbárum humáno géneri et
quadrupédia munda édere permisísti,
et qui agnum in Egýpto Móysi et
pópulo tuo in vigília pasche comédere
precepísti in figúra agni Dómini
nostri Jesu Christi : cujus ságuine
ómnia primogénita tibi de mundo
redemísti, et nocte illa omne primo-

génitum in Egýpto percútere prece-
písti : servans pópulum tuum agni
ságuine prenotátum : dignáre Dómi-
ne Deus omnípotens benedícere ✠
et²⁹⁸ sanctificáre ✠ hunc agnum pas-
chálem : ut quicúnque ex pópulo tuo
fidéli ex illis coméderint : omni
benedictióne celésti et grátia tua
saturáti repleántur in bonitáte. Per
quem hec ómnia Dómine cóndita
sunt et ab inítio creáta : Salvátor
mundi. Qui vivis et regnas.

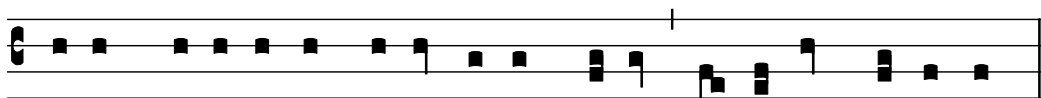
[*Prefationes.*]

¶ *Hec prefatio dicatur in die sancte Trinitatis et in omnibus dominicis diebus usque ad adventum Domini quando de dominica dicatur missa : licet in capitulo dicatur : et in commemoratione sancte Trinitatis per annum : et in missis sponsalium.*

1506:55r; Missal-1513:138v.²⁹⁹

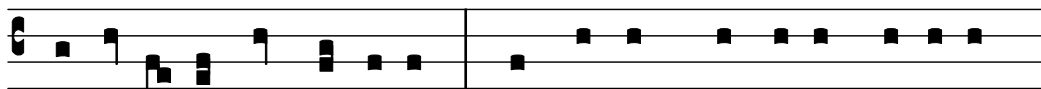
- térne De-us. Qui cum u-ni-gé-ni-to Fí-li- o tu-

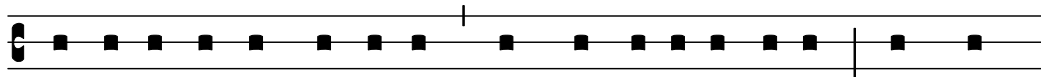
o et Spí-ri-tu Sancto u-nus es De-us, u-nus es Dómi-nus.

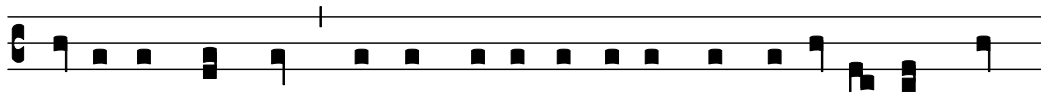
[55r.] Non in ú-ni- us singu-la-ri-tá-te persó-ne : sed in ú-ni- us

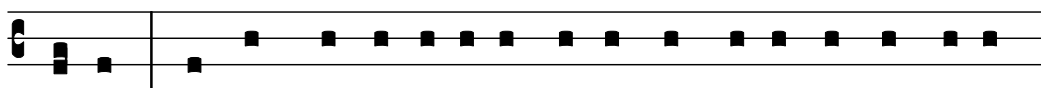
Tri-ni-tá-te substá-n-ti- e. Quod e-nim de tu-a gló-ri- a

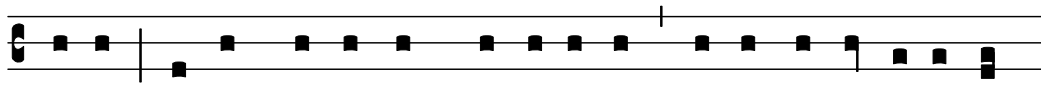
re-ve-lánte te cré-dimus, hoc de Fí-li- o tu-o : hoc de

Spí-ri-tu Sancto si-ne diffe-ré-nti- a discre-ti- ó-nis sen-

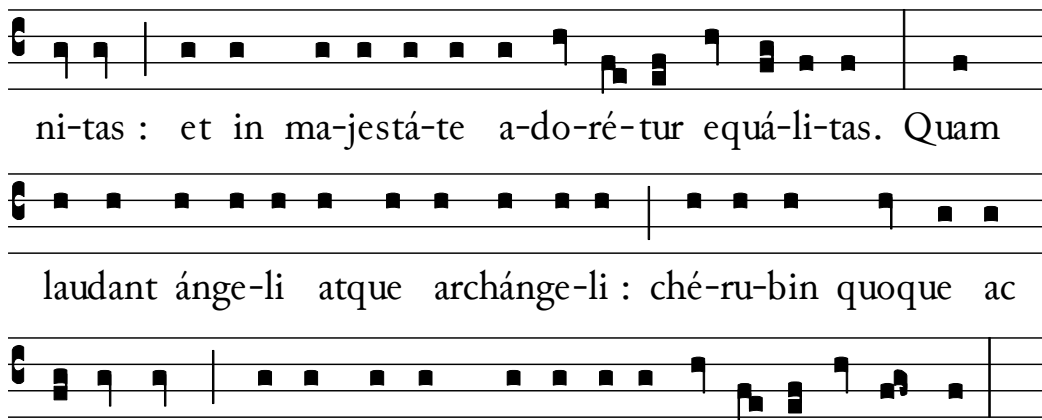

tí-mus. Ut in confessi- óne ve-re sempi-terné- que de- i-

tá-tis : et in persó-nis prop-ri- e-tas, et in essé-nti- a U-

Prefationes.

ni-tas : et in ma-jestá-te a-do-ré-tur equá-li-tas. Quam
 laudant ánge-li atque archánge-li : ché-ru-bin quoque ac
 sé-raphin : qui non cessant clamá-re u-na vo-ce di-cén-tes.

¶ *Hec prefatio dicitur in utroque festo sancte crucis : et in omnibus commemorationibus ejusdem.*

<p>Eterne Deus. Qui salute humáni géneris in ligno crucis constituisti : ut unde mors oriebátur, inde vita</p>	<p>reúrgeret. Et qui in ligno vincébat : in ligno quoque vincerétur. Per Christum Dóminum nostrum.</p>
---	--

¶ *Hec prefatio dicitur in omnibus festis beate Marie nisi in purificatione. Dicatur etiam per octavas assumptionis et nativitatis beate Marie : et in commemorationibus ejusdem : nisi a nativitatis Domini usque ad purificationem.*

<p>Eterne Deus. Et te in venera- tióne beáte et glorióse sempi- ternéque vírginis Maríe exultántibus aimis laudáre : benedícere : et predi- cáre. Que et unigénitum tuum Sancti</p>	<p>Spiritus obumbratióne concépit : et virginitátis glória permanénte huic mundo lumen eténium effúdit : Jesu Christum Dóminum nostrum. Per quem majestátem tuam.</p>
--	---

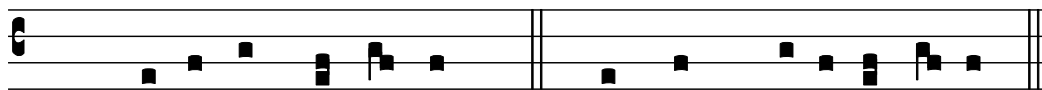
¶ *Hoc modo incipiantur omnes prefationes ad missam per totum annum : tam in feriis quam in festis.*

1506:56r; US-I:269; Missal-1513:140v.³⁰⁰

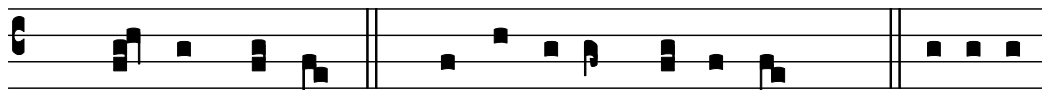

Er ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum. *R.* Amen. [56r.]

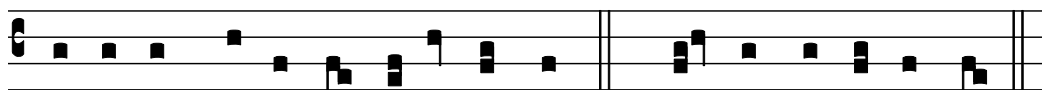
Prefationes.

∞. Dómi-nus vo-bís-cum. ℞. Et cum spí-ri-tu tu- o.

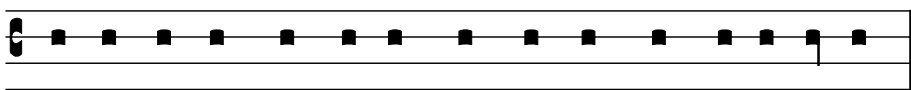

∞. Sur-sum corda. ℞. Ha-bémus ad Dómi-num. ∞. Grá-ti- as

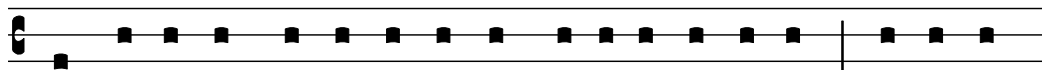

a-gámus Dómi-no De-o nostro. ℞. Dig-num et justum est.

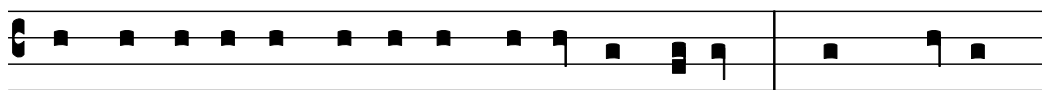
1506:56r; US-I:269; Missal-1513:140v.³⁰¹

E-re dignum et justum est equum et sa-lu-tá-re.

Nos ti-bi semper et u-bíque grá-ti- as á-ge-re : Dómi-ne

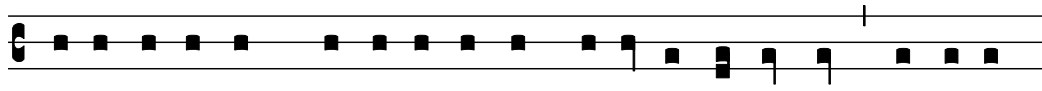
Sancte Pa-ter omní-po-tens e-térne De-us. † Per Christum

Dó-mi-num nostrum. Per quem ma-jestá-tem tu-am laudant

ánge-li : a-dó-rant domi-na-ti- ónes : tremunt po-testá-tes.

Ce-li ce-lo-rúmque virtú-tes ac be-á-ta sé-raphin só-ci- a

Prefationes.

ex-ul-ta-ti-ó-ne concé-lebrant. Cum qui-bus et nostras
vo-ces ut admít-ti jú-be-as depre-cámur súppli-ci confessi-
ó-ne di-cén-tes.

Sanctus. Sanctus. Sanctus, Dóminus Deus sábaoth. Pleni sunt celi et terra [56v.]
glória tua : osánna in excélsis. Benedictus qui venit in nómine Dómine : osánna in
excélsis. (Missal:44*.)

*Et cum dicat sacerdos Sanctus. exigat parumper brachia sua : et jungat manus suas
usque ad hoc verbum. In nómine Dómini. tunc signet se in facie sua : et sic fiat in
omnibus prefationibus totius anni.*

*Deinde statim junctis manibus et oculis elevatis incipiat. Te ígitur clementíssiem.
Éc. corpore incilnato donec dicat Ac pétimus. Tunc erigens se osculetur altare a dextro
sacrificii.*

¶ *Hec prefatio dicitur in omnibus missis de Sancto Spiritu.*

¶ **T**érne Deus. Per Christum Dó-
minum nostrum. Qui ascéndens
super omnes celos : sedénsque ad
déteram tuam : promíssum Spíritum
Sanctum in filios adoptiónis effúdit.

Quaprópter profúsis gáudiis totus in
orbe terrárum mundus exúltat : sed et
supérne virtútes atque angélice potes-
tátes : hymnum glórie tue cóncinunt
sine fine dicentes.

[¶ *Sequitur Canon.*] ³⁰²

[Manuale-Valentin, 1554:78r.]

E igitur clementissime Pater per Jesum Christum Filium tuum Dóminum nostrum súpplices rogámus ac pétimus. *Hic erigens se osculetur altare a dextris sacrificii dicens* uti accépta hábeas et benedícas hec do✠na hec mú✠nera hec sancta³⁰³ sa✠crificia illibáta. *factisque signaculis super calicem : elevet manus suas ita dicens* In primis que tibi offérimus pro ecclésia tua sancta cathólica : quam pacificáre : custodíre : adunáre : et régere dignéris toto orbe terrárum : una cum fámulo tuo papa nostro *N.*³⁰⁴ et antístite nostro *N. id est proprio episcopo*, et rege nostro *N.*³⁰⁵ *et dicantur nominatim*, et ómnibus orthodoxis atque cathólice et apostólice fidei cultóribus.

¶ *Hic roget cogitando pro vivis.*

MEménto Dómine famulórum famularúmque tuárum *N. et N. In qua oratione ordo debet attendi propter ordinem caritatis. Quinquies orat sacerdos, primo pro seipso : secundo pro patre et matre carnali videlicet et spirituali et pro aliis parentibus : tertio pro amicis specialibus parochianis et aliis : quarto pro omnibus astantibus : quinto pro omni populo Christiano : et potest hic sacerdos omnes suos amicos Deo commendare. Consulo tamen ut nullus ibidem nimis immoretur tum propter cordis distractionem tum propter immissiones que possunt fieri per angelos malos tum propter alia pericula.*³⁰⁶

[57r.]

QUÉT ómnium circumastántium atque ómnium fidélium Christianórum quorum tibi fides cógnita est et nota devótio : pro quibus tibi offérimus vel qui tibi offérunt hoc

sacrificium laudis : pro se suisque ómnibus : pro redemptione animárum suarum : pro spe salútis et incolumitátis sue : tibi reddunt vota sua etérno Deo vivo et vero.

Communicántes et memóriam venerántes in primis glorióse semperque vírginis *inclinando parumper dicat*, Maríe genitrícis Dei et Dómini nostri Jesu Christi. Sed et beatórum apostolórum ac mártýrum tuórum, Petri Pauli Andrée Jacóbi Johánnis Thome Jacóbi Philíppi Bartholoméi Mathéi Simónis et

Thadéi Lini Cleti Cleméntis Sixti Cornélii Cypriáni. Lauréntii Grisógoni Johánnis et Pauli Cosme et Damiáni. Et ómnium sanctórum tuórum quorum méritis precibúsqe concédas : ut in ómnibus protectionis tue muniámur auxílio. Per eúndem Christum Dóminum nostrum. Amen.

¶ *Hic respiciat sacerdos hostiam cum magna veneratione ita dicens,*

Hanc igitur oblationem servitutis nostre : sed et cuncte familie tue quesumus Domine ut placatus accipias : diesque nostros in tua pace

disponas : atque ab eterna damnatione nos eripi : et in electorum tuorum iubeas grege numerari. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

¶ *Hic iterum respiciat hostiam dicens.*

Quam oblationem tu Deus in omnibus quesumus. *Hic faciat tres cruces super calicem cum dicat* ✠ benedictam ✠ ascriptam ✠ ratam rationabilem acceptabilemque facere digneris : ut nobis *Hic faciat crucem super panem dicens, corpus* ✠ *hic super calicem* : et sanguis ✠ *unctisque manibus dicat* : fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi.

[57v.] **Q**ui pridie quam pateretur. *Hic erigat sacerdos manus et jungat et postea tergat digitos et elevant hostiam parumper : ita quod non videatur a populo : et si debet tenere quousque dixerit verba consecrationis quia si ante consecrationem elevantur : et populo ostendatur sacerdotes sicut fatui faciunt populum idolatrare adorando panem purum tanquam Corpus Christi : et in hoc peccant. Et sacerdos debet precipue in hoc loco congregare seipsum ad se, scilicet cor diligenter ad attendendum verba³⁰⁷ et os ad discincte proferendum, ut ab hoc loco videlicet Qui pridie. usque ibi Unde et memores. nulle alie rei attendat : nullaque dictio nullaque syllaba evadat : nichil de forma verborum vel signorum omittat vel diminuat. Accipiendo panem dicat, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas : et elevatis oculis in celum.*

¶ *Hic elevant oculos suos non solum corporales sed etiam spirituales, ad te Deum Patrem [suum]³⁰⁸ omnipotentem : tibi. Hic inclinet se et postea elevant paululum dicens, gratias agens* ✠ benedixit fregit. *Hic non debet tangi hostia modo fractionis sicut aliqui fatui tangunt et male faciunt. Videtur tamen ex ordine verborum quod prius debet frangi quam consecrari cum dicat, benedixit, fregit per hec verba videtur quod prius est fractio quam consecratio : sed ecclesia prius consecrat quam frangit : scilicet aliter facit ecclesia quam Christus fecit : et sic ecclesia videtur errare, et per consequens delinquit. Solutio dicendum est quod ecclesia non delinquit : quia Christus post consecrationem et benedictionem fregit, licet ordo verborum aliter sonat. Et dicat sacerdos inclinando,³⁰⁹ deditque discipulis suis dicens, Accipite et manducate ex hoc omnes.*

Hoc est enim corpus meum. Et debent ista verba proferri cum uno spiritu et sub una prolatione nulla pausatione interposita. Post hec verba inclinet se sacerdos ad hostiam et capite inclinato illam adoret et postea elevant eam mature supra frontem ut a populo possit

videri : et caveat ne nimis diu teneat illud eam nec aliquo modo Corpus Christi osculetur : nec super oculos ponat sicut solent quidam stulti facere : nec aliquam partem corporis ullo modo tangere debet nisi tantum digitis ad hoc specialiter consecratis. Tunc illud³¹⁰ reponat ante calicem in modum crucis per idem³¹¹ fiende : reposito Corpore Christi in loco suo : discooperiat calicem et eum teneat inter manus suas non disjungendo pollicem ab indice nisi dum facit benedictionem tantum : et tunc incipiat calicem consecrationem dicens,

Simili modo póstea quam cenátum est : accípiens et hunc preclárum cálicem in sanctas ac venerábiles manus suas : item tibi.

Hic inclinet se dicens, grátias agens ✠ benedíxit, dedítque discípulis suis dicens, Accípíte et bíbite ex eo omnes.

Hic eleuet sacerdos parumper calicem ita dicens,

Hic est enim calix sánguinis mei, novi et etérni testaménti, mystérium fidei : qui pro vobis et pro multis effundétur in remissionem peccatórum. [58r.]

¶ *Hic eleuet calicem usque ad pectus vel ultra caput dicens,*

Hec quotienscúmque fecéritis in mei memóriam faciétis.

¶ *Hic reponat calicem et fricet digitos suos ultra calicem propter micas et cooperiat calicem : deinde eleuet brachia in modum crucis junctisque digitis usque ad hec verba de tuis donis ac datis. ita dicens,*

Ande et memóres Dómine nos servi tui³¹² : sed et plebs tua sancta ejúsdem Christi Fílii tui Dómini Dei nostri tam beáte passiónis : necnon et ab ínferis resurrectiónis : sed et in celos glorióse ascensiónis : offerimus precláre majestáti tue de

tuis donis ac datis. *Hic faciat tres cruces supra calicem cum dicat, Hóstiam ✠ puram : hóstiam ✠ sanctam : hóstiam ✠ immaculátam. Hic super hostiam dicens, Panem sanctum ✠ vite etérne. hic super calicem, Et cálicem ✠ salutis perpetue.*

Sequatur.

Supra que propício ac seréno vultu respícere dignéris : et accépta habére sicúti accépta habére dignátus es múnera púeri tui justí

Abel : et sacrificium patriárche nostri Abrahe : et quod tibi óbtulit summus sacérdos tuus Melchisedech sanctum sacrificium immaculátam hóstiam.

¶ *Hic sacerdos corpore inclinato et cancellatis manibus dicat,*

Supplices te rogámus omnípotens Deus : jube hec perférrí³¹³ per manus sancti ángeli tui in sublíme

altáre tuum in conspéctu divíne majestátis tue.

¶ *Hic erigat se et deosculetur altare a dextris sacrificii dicens, Ut quotquot ex hac altáris participatióne sacrosánctum Fílii tui. Hic faciat signum crucis super Corpus Christi dicens corꝛpus, hic aliam crucem super calicem dicens, et sánꝛguinem*³¹⁴ sumpsérimus.

¶ *Hic faciat tertiam crucem in facie sua dicens, Omni beneꝛdictiÓne celésti et grátia repleámur. Per eúndem Christum Dóminum nostrum. Amen.*

Sequatur

Memento etiam Dómine animárum famulórum famularúmque tuárum *N. et N. Hic oret sacerdos cogitando pro defunctis. Qui nos precessérunt cum signo fidei : et dórmiunt in somno pacis. Ipsis Dó-*

Hic percutiat pectus suum semel dicendo,

Robis quoque peccatóribus fámulis tuis de multítudine miseratiónum tuárum sperántibus : partem áliquam et societátem donáre dignéris cum tuis sanctis apóstolis et martýribus, cum Johánne Stepháno Mathía Bárnaba Ignátio Alexándro Marcellíno Petro Felicitáte Perpétua

mine et ómnibus in Christ quiescéntibus locum refrigerii lucis et pacis ut indúlgeas deprecámur. Per eúndem Christum Dóminum nostrum. Amen.

Agatha Lúcia Agnéte Cecília Anastásia. Et cum ómnibus sanctis tuis : intra quorum nos consórtium non estimátor mériti : sed vénie quésumus largítor admítte. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.³¹⁵ Per quem hec ómnia Dómine semper bona creas. [58v.]

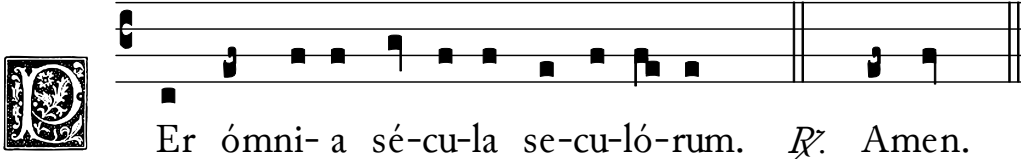
¶ *Hic sacerdos ter signet calicem dicens : sanctíꝛficas vivíꝛficas beneꝛdícis et prestas nobis.*

¶ *Hic sacerdos discooperiat calicem et faciat signum crucis cum hostia quinquies. Primo ultra calicem ex utraque parte : secundo calici equale : tertio infra calicem : quarto sicut primo : quinto ante calicem. Interim vero diaconus a dextris sacerdotis assistat manibus prius lotis : eique in corporalibus sustinendis subministret et in recessu deosculetur altare et humerum sacerdotis dextrum sacerdote sic dicente, Per ipꝛsum : et cum ipꝛso : et*

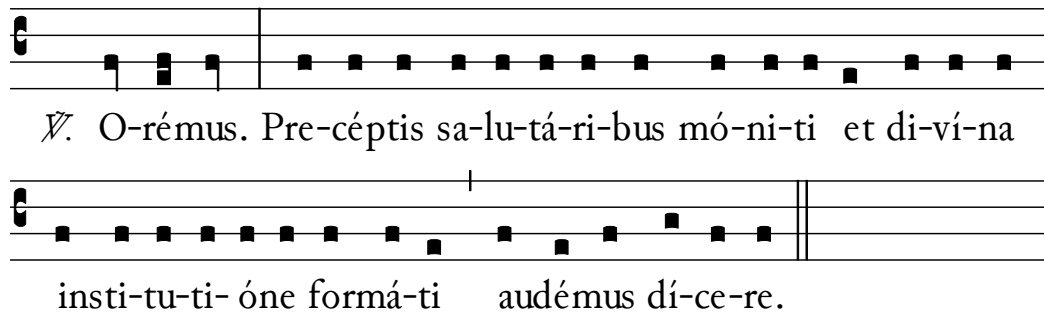
in ip̄so est tibi Deo Pātri omnipotēti in unitate ✠ Sp̄ritus Sancti³¹⁶ omnis honor et gl̄oria.

¶ *Hic cooperiat sacerdos calicem et teneat manus suas super altare usque dum dicitur Pater noster. hoc modo.*

1506:58v; US-I:270; Missal-1513:145v.³¹⁷

D Er ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum. *R̄.* Amen.

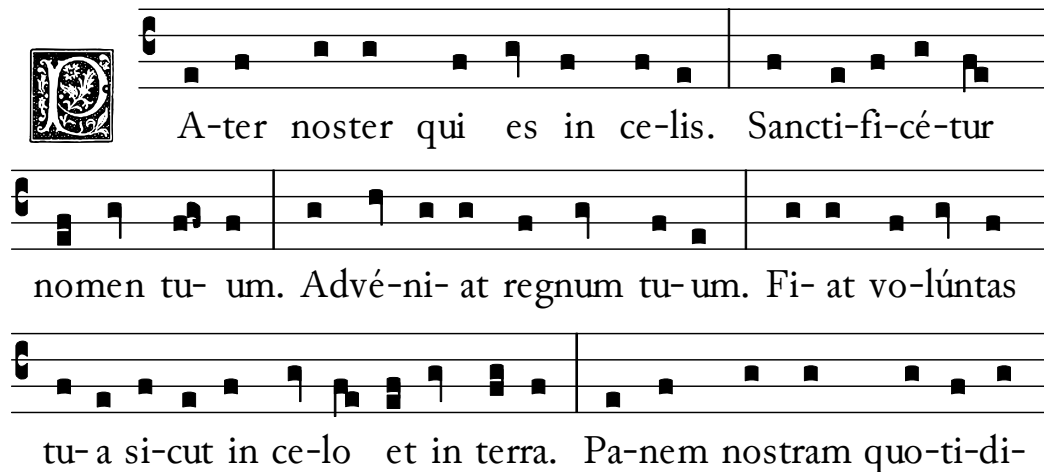

R̄. O-rémus. Pre-céptis sa-lu-tá-ri-bus mó-ni-ti et di-ví-na
insti-tu-ti-óne formá-ti audémus dí-ce-re.

¶ *Hic accipiat diaconus patenam de manu subdiaconi eamque a dextris sacerdotis extento brachio in alto usque ad Da propicius pacem. discoopertam tenens.*

¶ *Hic eleuet sacerdos manus suas dicens.*

1506:58v; US-I:271; Missal-1513:145v.³¹⁸

D A-ter noster qui es in ce-lis. Sancti-fi-cé-tur
nomen tu- um. Advé-ni- at regnum tu- um. Fi- at vo-lúntas
tu- a si-cut in ce-lo et in terra. Pa-nem nostram quo-ti-di-

Canon.

[59r.]

á-num da no-bis hó-di-e. Et dimítte no-bis dé-bi-ta

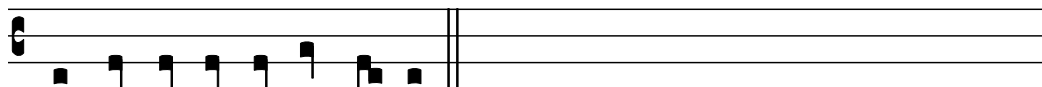
nostra : si-cut et nos dimít-timus de-bi-tó-ri-bus nostris.

Et ne nos indú-cas in tenta-ti-ó-nem.

Respondeat chorus,

1506:59r; US-I:271.³¹⁹

Sed lí-be-ra nos a ma-lo.

Deinde dicat sacerdos privatim Amen.

Libera nos quésumus Dómine ab
 ómnibus malis pretéritis presén-
 tibus et futúris : et intercedénte pro

nobis³²⁰ beáta et gloriósa sempérque
 vírgine Dei genitríce María.

☩ *Hic inclinet parumper et dicat :* et beátis apóstolis tuis Petro et Paulo atque
 Andréa cum ómnibus sanctis.

☩ *Hic committat dyaconus patenam sacerdos deosculans manum ejus et sacerdos deosculetur
 patenam : postea ponat ad sinistrum oculum deinde ad dextrum : postea faciat crucem
 cum patena ultra caput : et tunc reponat eam in locum suum ita dicens,*

DA propícuis pacem in diébus | adjúti : et a peccáto simus semper
 nostris ut ope misericórdie tue | líberi et ab omni perturbatióne secúri.

☩ *Hic discooperiat calicem et sumat cum inclinatione corpus transponens in concavitate
 calicis retinendo inter pollices et indices et frangat in tres partes, [prima fractio]³²¹ dum
 dicitur Per eúdem Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium tuum. secunda fractio
 cum dicit, qui tecum vivit et regnat in unitáte Spíritus Sancti Deus.*

☩ *Hic teneat duas fracturas in sinistra manu et tertiam fracturam in dextera manu in
 summitate calicis sic³²² dicens.*

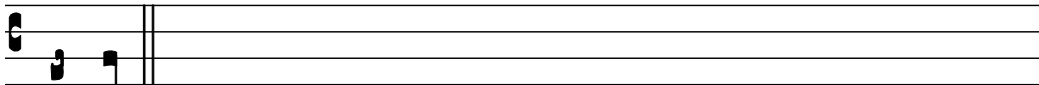
Canon.

1506:59r; US-I:270; Missal-1513:146v.³²³

Er ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum.

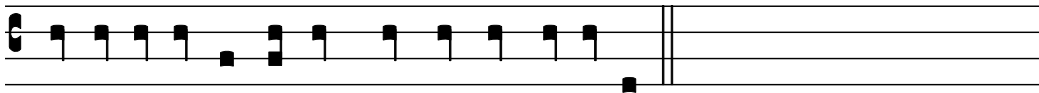
Chorus respondeat,

Amen.

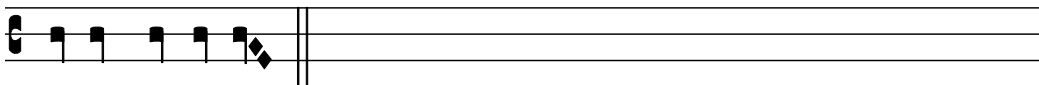
¶ *Deinde si episcopus celebraverit : dyaconus ad populum conversus baculum episcopi dextera tenens : curvatura baculi ad se conversa dicat hoc modo.*

1506:59r; US-I:271.³²⁴

Humi-li- á-te vos ad be-ne-dic-ti- ónem.

Chorus respondeat

De-o grá-ci- as.

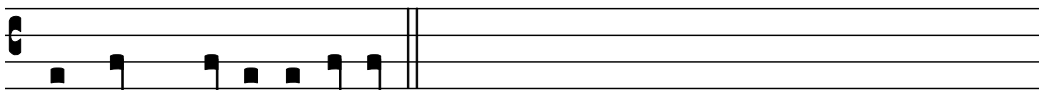
¶ *Postea eucharistia super patenam reposita episcopus super populum faciat bene- [59v.] dictionem. Post benedictionem sequatur.*

1506:59v; Aresnal:161r; US-I:272; Missal-1513:146v.³²⁵

Pax Domi-ni ✠ sit sem ✠ per vo ✠ bís-cum.

Chorus respondeat

Et cum spí-ri-tu tu- o.

Ad dicendum Agnus Dei. accedant dyaconus et subdyaconus ad sacerdotem uterque a dextris : diaconus prior : subdyaconus remotior : et dicant simul privatim.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi : miserere nobis. Agnus Dei qui tollis. ut supra.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi dona nobis pacem. (Missal:51.)*

¶ *In missis pro defunctis dicitur hoc modo.*

Agnus Dei qui tollis peccata mundi dona eis requiem. tribus vicibus cum hac additione sempiternam.

Exequie quas nos facimus pro mortuorum excessibus celebrantur.

¶ *Quare ad missam mortuorum pax non datur, triplex assignatur ratio. Prima est quoniam hoc officium triduanam Christi sepulturam significat : ubi pax non datur propter osculum Jude. Secunda quia non communicamus mortuis, quia nobis non responderent : unde est quo corpus nunquam debet esse in ecclesia quamdiu missa de die celebratur. Tertia est, quoniam sicut ex multis granis collectis unus panis efficitur, et ex multis racemis vinum eliquatur, sic et ex multis fidelibus (quorum quidam boni, quidam mali) una ecclesia constituitur et coadunatur. Quia ergo mortuo homine nescitur utrum sit ipse de conformitate ecclesie, et pacem cum Creatore suo habeat : ideo pacem non damus, nec Benedicamus. nec Deo gratias. nec aliquas laudes referimus pro mortuis : quia non est unde agende sint : non enim apparet eorum requies.*

Hic cruce signando deponat dictam tertiam partem hostie in sacramentum sanguinis sit dicendo.

HEc sacro ✠ sancta commixtio
corporis et sanguinis Domini
nostri Jesu Christi fiat michi omni-
busque sumentibus salus mentis et
corporis : et ad vitam eternam pro-

merendam et capescendam preparatio
salutaris. Per eundem Dominum
nostrum Jesum Christum Filium
tuum : qui tecum vivit et regnat in
unitate Spiritus Sancti Deus.

¶ *Antequam pax detur dicitur hanc orationem.*³²⁶

Domine sancte Pater omnipotens
eternae Deus da michi hoc
sacrosanctum corpus et sanguinem
Filii tui Domini nostri Jesu Christi ita
digne sumere : ut merear per hoc
remissionem omnium peccatorum

meorum accipere : et tuo Sancto
Spiritu repleri, et pacem tuam habere :
quia tu es Deus solus et preter te non [60r.]
est alius : cujus regnum et imperium
gloriosum permanet in secula secu-
lorum. Amen.

¶ *Hic deosculetur sacerdos corporalia in dextera parte, et sumitatem calicis corpore dominico prius tactam, et diaconum dicens, Pax tibi et ecclésie Dei.*

R. Et cum spíritu tuo.

Dyaconus a dextris sacerdotis ab ipso pacem recipiat et subdyacono ferat : deinde ad gradum chori ipse dyaconus pacem portet rectoribus chori : et ipsi rectores pacem choro portent uterque sue parte incipiens a majoribus. In feriis vero et in festis quando chorus non regitur pax a dyacono choro apportetur per duos extremos de secunda forma, &c. ut prius.

Si episcopus celebraverit primo osculetur dyaconus principalem subdyaconum a quo ceteri subdyaconi pacem sumant, deinde duos secundarios rectores si duplex festum fuerit qui primo deferant ad rectores principales : postea ipsis principalibus rectoribus ipsam pacem ex parte decani et cantoris deferentibus secundariis vero ex parte cancellarii et thesaurarii.

Post datam pacem dicat sacerdos orationem sequentem privatim antequam se communicet : tenendo hostiam ambabus manibus dicens

Deus Pater fons et órigo totius bonitátis qui ductus misericórdia unigénitum tuum pro nobis ad ínfima mundi descéndere et carnem súmere voluísti : quam ego indignus hic in mánibus meis téneo : *Hic inclinet se ad hostiam dicens, te adóro, te glorífico, te tota mentis ac cordis*

intentióne laudo : et precor ut nos fámulos tuos non déseras : sed peccáta nostra dimíttas : quátenus tibi soli vivo ac vero Deo puro corde et casto córpore servíre valeámus. Per eúndem Christum Dóminum nostrum. Amen.

Alia oratio.

Domine Jesu Christe Fili Dei vivi : qui ex voluntáte Patris cooperánte Spíritu Sancto per mortem tuam mundum vivificásti : líbera me queso per hoc sacrosánctum corpus et hunc sánguinem tuum ac cuntis iniquitátibus meis et ab univérsis

malis : et fac me tuis semper obedíre mandátis, et a te nunquam in perpétuum separári permíttas : Salvátor mundi. Qui cum Deo Patre et eódem Spíritu Sancto vivis et regnas Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.

Et sequatur.

Corporis et sánguinis tui Dómine
Jesu Christe sacraméntum quod
licet indignus³²⁷ accípio, non sit

michi júdicio et condemnatióni : sed
tua prosit pietáte córporis mei et
ánime salúti amen.

¶ *Ad corpus dicat cum humiliatione antequam illud recipiat.*

Ave in etérnum sanctíssima caro
Christi : michi ante ómnia et
super ómnia summa dulcédo. Corpus

Dómini nostri Jesu Christi sit michi
peccatóri via et vita. [60v.]

Caveat sibi sacerdos post istas orationes dictas a nimia prolixitate tractandi propter cogitationes volubiles aliquorum : tamen in premissis orationibus debet sacerdos meditari de incarnatione, nativitate, passione, et piissima morte Domini nostri Jesu Christi : et de hujus sacramenti virtute, et tunc cum magna devotione et omni reverentia et timore debet communicari cruce prius facta, ex ipso corpore scilicet Christi ante os recipientis³²⁸ dicens, In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti. Amen.

Deinde ad sanguinem cum magna devotione dicat,

Ave in etérnum célestis potus :
michi ante ómnia et super
ómnia summa dulcédo. Corpus et
sanguis Dómini nostri Jesu Christi

prosint michi peccatóri ad remédium
sempitérnum in vitam etérnam.
Amen.

In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti amen.

¶ *Hic sumat sanguinem : quo sumpto eat sacerdos ad dextrum cornu altaris cum calice inter manus : adhuc digitis conjunctis sicut prius : et accedat diaconus et effundat in calicem vinum vel aquam : et recinset sacerdos manus suas : ne alique reliquie corporis remaneant in digitis vel sanguinis in calice. Cum vero aliquis sacerdos bis debeat celebrare in uno die : tunc non debet percipere ablutionem ullam [in prima misse]³²⁹ : sed ponere in sacrario : aut in vase mundo usque in finem alterius misse : et tunc sumatur utraque ablutio post primam ablutionem.*

¶ *Deinde sequatur hec oratio.*

Quod ore sumpsimus Dómine
pura mente capiámus : et de

múnere temporáli fiat nobis re-
médium³³⁰ sempitérnum amen.

¶ *Hic lavet digitos suos in concavitate calicis cum vino a dyacono effuso : quo hausto sequatur ista oratio.*

Hec nos Dómine commúnio³³¹
purget a crimine : et celéstis re-

médii fáciat esse partícipes.

Hic infundat idem dyaconus aquam in calicem³³² : qua hausta eat sacerdos ad medium altaris et involvat calicem super patenam : et postea inclinet se ante altare cum magna devotione dicens hanc orationem.

GRátias tibi ago Domine sancte
Pater omnípotens eterne Deus :
qui me refecísti de sacratíssimo cór-
pore et sángine Fílii tui Dómini
nostri Jesu Christi : et³³³ precor ut
hoc sacraméntum salútis nostre quod

sumpsi indígnus peccátor, non véniat
michi ad júdicium neque ad con-
demnatióem pro méritis meis : sed
ad proféctum córporis mei et ánime
mee salútem in vitam etérnam, amen.

Et cum hac oratione eat sacerdos ad dextrum cornu altaris et ibi³³⁴ abluat manus : et subdiaconus ei ministret dyaconus vero interim corporalia complicit : et ad dextrum cornu altaris subdiaconus librum portet : et accepto a dyacono calice jacente super patenam et redeunte sacerdote ad dextrum cornu altaris si quid in eo infusionis remanserit : idem diaconus ori sacerdotis porrigat sumendum. [61r.]

Post perceptionem sacramenti sacerdote ad manus abluendum veniente diaconus corporalia complicit et in loculi reponat : postea vero ipsa corporalia calici cum offertorio supponat : ipsumque calicem dum communitio dicitur ipsi accolito committat. Qui dum Per ómnia sécula seculórum. Amen. post orationem dicitur : eat solennitate qua eum apportaverit reportet.

Ablutis manibus sacerdos revertat se ad dextrum cornu altaris : ed dicat sum suis ministris communionem : deinde facto crucis signaculo in facie vertat se sacerdos ad populum : elevatisque aliquantulum brachiis et junctis manibus dicat Dóminus vobiscum. et iterum se vertat ad altare dicens, Orémus. et postea dicat postcommuniones juxta numerum et ordinem antedictarum orationum ante epistolam. Finita ultima postcommunionem factoque signo crucis in facie vertat se sacerdos ad populum et dicat, Dóminus vobiscum. deinde diaconus sua casula reindutus quando utitur dicat Benedicámus Dómino. Alio vero tempore dicitur Ite missa est. semper ad populum converso sed semper Benedicámus Dómino. et Requiéscant in pace. converso ad altare dicantur.

His dictis sacerdos corpore inclinato, junctis manibus, tacita voce coram medio altaris dicat hanc orationem.

Pláceat tibi sancta Trínitas
obséquium servitútis mee et
presta : ut hoc sacrificium quod óculis
tue majestátis indígnus óbtuli : tibi sit
acceptábile : michíque et ómnibus³³⁵

pro quibus illud óbtuli : sit te
miseránte propiciábile. Qui vivis et
regnas Deus : per omnia ssecula
seculorum. Amen.

Qua finita erigat se sacerdos et signet se in facie sua ita dicens In nómine Patris et Fílii et Spiritus Sancti amen. Et sic inclinatione facta eodem ordine quo prius accesserunt ad altare in principio misse : sic induti cum ceroferariis et ceteris ministris redeant in fine : et statim post Deo grátias. incipitaur in choro hora nona quando post missam dicitur : sacerdos vero in redeundo dicat evangelium, In principio erat verbum. 92. Cum vero sacerdos exuerit casulam et alia indumenta sacerdotalia : dicat hos psalmos subscriptos sub uno Glória Patri. cum hac antiphona Trium puerórum. Ps. Benedícite sacerdotés Dómini Dómino. et dicatur usque ad finem. (Brev.: [52].) Ps. Laudáte Dóminum in sanctis ejus. (Brev.: [54].) Ps. Nunc dimíttis. Glória Patri. Sicut erat. (Brev.: [375].) Deinde dicitur antiphona. Trium puerórum cantémus hymnum : quem cantábant in camíno ignis benedicéntes Dóminum.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster.

Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

R.] Sed líbera [nos a malo.

V.] Benedicámus Patrem et Fílium cum Sancto Spíritu.

[61v.] [*R.*] Laudémus et superexaltémus eum in sécula.

[*V.*] Benedíctus es Dómine in firmaménto celi.

[*R.*] Et laudábilis et gloriósus et superexaltátus in sécula.

[*V.*] Benedícat et custódiat nos omnípotens et miséricors Dóminus.³³⁶

[*R.*] Amen.

[*V.*] Non intres in iudícium cura servo tuo Dómine.

[*R.*] Quia non justificábitur in conspéctu tuo omnis vivens.

[*V.*] Dómine Deus virtútum convérte nos.

[*R.*] Et óstende fáciem tuam et salvi érimus.

[*V.*] Dómine exáudi oratiónem meam.

[*R.*] Et clamor meus ad te véniat.

Orationes post missam.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

[V.] Orémus.

Oratio.

D eus qui tribus púeris mitigásti flammas ígnium : concéde pro-	pícius : ut nos fámulos tuos non exúrat flamma vitiórum.
---	---

Oratio.

T u Re igne Sancti Spíritus renes nostros et cor nostrum Domine :	ut tibi casto córpore serviámus : et mundo corde placeámus.
---	--

Oratio.

A ctiónes nostras quésumus Dó- mine aspirándo prevéni : et ad- juvándo proséquere : ut cuncta nostra	operátio et a te semper incípiat : et per te cepta finiátur.
---	---

Et finiantur has tres orationes sub una determinatione sic, Per Christum Dominum nostrum amen.

Ordo ad visitandum infirmum.

In primis induat se sacerdos in superpellicio cum stola, et in eundo dicat cum suis ministris septem psalmos penitentiales cum Glória Patri. et cum antiphona, Ne reminiscáris.

Psalmus. (vj.)

Domine ne in furóre tuo árguas me : neque in ira tua corrípias me.

2. Misérére mei Dómine quóniam infirmus sum : sana me Dómine quóniam conturbáta sunt ossa mea.

3. Et ánima mea turbáta est valde : sed tu Dómine úsquequo.

4. Convértere Dómine et eripe ánimam meam : salvum me fac propter misericórdiam tuam.

5. Quóniam non est in morte qui memor sit tui : in inférno autem quis confitébitur tibi.

6. Laborávi in gémitu meo : lavábo per síngulas noctes lectum meum láchrymis meis stratum meum rigábo.

7. Turbátus est a furóre óculus meus : inveterávi inter omnes inimícos meos.

8. Discédite a me omnes qui operámini iniquitátem : quóniam exaudivit Dóminus vocem fletus mei.

9. Exaudivit Dóminus deprecatiómem meam : Dóminus oratiómem meam suscepit.

10. Erubéscant et conturbéntur vehementer omnes inimíci mei : convertántur et erubéscant valde velóciter.

Glória Patri [et Fílio : et Spirítui Sancto].³³⁷

Sicut erat [in princípío et nunc et semper : et in sécula].³³⁸

Psalmus. (xxxj.)

Beáti quorum remísse sunt iniquitátes : et quorum tecta sunt peccáta.

2. Beatus vir cui non imputávit Dóminus peccátum : nec est in spírítu ejus dolus.

3. Quóniam tácuí inveteravérunt ossa mea : dum clamárem tota die.

4. Quóniam die ac nocte graváta est

super me manus tua : convérsus sum in erúmna mea dum configitur spina. [62r.]

5. Delíctum meum cógnitum tibi feci : et injustíciam meam non abscondi.

6. Dixi Confitébor advérsus me injustíciam meam Dómino : et tu remisísti impietátem peccáti mei.

7. Pro hac orábit ad te ómnis sanctus : in témpore opportúno.

8. Verúntamen in dilúvio aquárum multárum : ad eum non approxímábunt.

9. Tu es refúgium meum a tribulatióne que circumdédit me : exultátio mea erue me a circumdántibus me.

10. Intelléctum tibi dabo et ínstruam te in via hac qua gradiéris : firmábo super te óculos meos.

II. Nolíte fieri sicut equus et mulus : quibus non est intelléctus.

12. In chamo et freno maxíllas eórum constrínge : qui non approxímant ad te.

13. Multa flagélla peccatóris : sperántem autem in Dómino misericórdia circumdábit.

14. Letámini in Dómino et exultáte justi : et gloriámini omnes recti corde.

Glória Patri [et Fílio. &c.].³³⁹

Psalmus. (xxxvij.)

Domine ne in furóre tuo árguas me : neque in ira tua corripias me.

2. Quóniam sagítte tue infixæ sunt michi : et confirmásti super me manum tuam.

3. Non est sánitas in carne mea a fácie ire tue : non est pax óssibus meis a fácie peccatórum meórum.

4. Quóniam iniquitátes mee supergrésse sunt caput meum : et sicut onus grave graváte sunt super me.

5. Putruérunt et corrúpte sunt cicatríces mee : a facie insipiéntie mee.

6. Miser factus sum et curvátus sum usque in finem : tota die contristátus ingrediébar.

7. Quóniam lumbi mei impléti sunt illusióne : et non est sánitas in carne mea.

8. Afflíctus sum et humiliátus sum

nimis : rugiébam a gémitu cordis mei.

9. Dómine ante te omne desiderium meum : et gémitus meus a te non est absconditus.

10. Cor meum conturbátum est : derelíquit me virtus mea et lumen oculórum meórum, et ipsum non est mecum.

II. Amíci mei et próximi mei : advérsus me appropinquavérunt et steterunt.

12. Et qui juxta me erant de longe steterunt : et vim faciébant qui querébant ánimam meam.

13. Et qui inquirébant mala michi locúti sunt vanitátes : et dolos tota die meditabántur.

14. Ego autem tanquam surdus non audiébam : et sicut mutus non apériens os suum.

15. Et factus sum sicut homo non

áudiens : et non habens in ore suo redargutiónes.

16. Quóniam in te Dómine sperávi : tu exáudies me Dómine Deus meus.

17. Quia dixi Nequándo supergáudeant michi inimíci mei : et dum commovéntur pedes mei super me magna locúti sunt.

18. Quóniam ego in flagélla parátus sum : et dolor meus in conspéctu meo semper.

19. Quóniam iniquitátem meam annúciábo : et cogitábo pro peccáto

meo.

20. Inimíci autem mei vivunt, et confirmáti sunt super me : et multiplicáti sunt qui odérunt me iníque.

21. Qui retríbuunt mala pro bonis [62v.] detrahébant michi : quóniam sequébar bonitátem.

22. Ne derelínquas me Dómine : Deus meus ne discésseris a me.

23. Inténde in adjutórium meum Dómine : Deus salútis mee.

Glória [Patri].³⁴⁰

Psalmus. (l.)

Miserere mei Deus : secúndum magnam misericórdiam tuam.

2. Et secúndum multitudinem miseratiónum tuárum : dele iniquitátem meam.

3. Amplius lava me ab iniquitáte mea : et a peccáto meo munda me.

4. Quóniam iniquitátem meam ego cognóscó : et peccátum meum contra me est semper.

5. Tibi soli peccávi et malum coram te feci : ut justificéris in sermónibus tuis et vincas cum iudicáris.

6. Ecce enim in iniquitátibus concéptus sum : et in peccátis concépit me mater mea.

7. Ecce enim veritátem dilexísti : incérta et occúlta sapiéntie tue manifestásti michi.

8. Aspérges me Dómine³⁴¹ ysópo et mundábor : lavábis me et super nivem dealbábor.

9. Auditui meo dabis gáudium et letíciam : et exultábunt ossa humiliáta.

10. Avérte fáciem tuam a peccátis meis : et omnes iniquitátes meas dele.

11. Cor mundum crea in me Deus : et spíritum rectum ínnova in viscéribus meis.

12. Ne projícias me a fácie tua : et spíritum sanctum tuum ne áuferas a me.

13. Redde michi letíciam salutáris tui : et spíritu principáli confirma me.

14. Docébo iníquos vias tuas : et ímpii ad te converténtur.

15. Líbera me de sanguínibus Deus

Deus salutis mee : et exultabit lingua
mea justiciam tuam.

16. Domine labia mea aperies : et os
meum annuntiabit laudem tuam.

17. Quoniam si voluisses sacrificium
dedissem : utique olocustis non
delectaberis.

18. Sacrificium Deo spiritus
contribulatus : cor contritum et

humiliatum Deus non despicias.

19. Benigne fac Domine in bona
voluntate tua Syon : ut edificentur
muri Hierusalem.

20. Tunc acceptabis sacrificium
justicie oblationes et olocusta : tunc
imponent super altare tuum vitulos.

Glória.

Psalmus. (cj.)

Domine exaudi orationem meam :
et clamor meus ad te veniat.

2. Non avertas faciem tuam a me :
in quacunque die tribulor inclina ad
me aurem tuam.

3. In quacunque die invocavero te :
velociter exaudi me.

4. Quia defecerunt sicut fumus dies
mei : et ossa mea sicut cremium
aruérunt.

5. Percussus sum ut fenum et aruit
cor meum : quia oblitus sum com-
medere panem meum.

6. A voce gemitus mei : adhesit os
meum carni mee.

7. Similis factus sum pellicano
solitudinis : factus sum sicut nic-
ticorax in domicilio.

8. Vigilavi : et factus sum sicut pas-
ser solitarius in tecto.

9. Tota die exprobrabant michi
inimici mei : et qui laudabant me
adversum me jurabant.

10. Quia cinerem tanquam panem
manducabam : et potum meum cum
fletu miscébam.

11. A facie ire indignationis tue :
quia elevans allisisti me.

12. Dies mei sicut umbra declina-
verunt : et ego sicut fenum arui. [63r.]

13. Tu autem Domine in eternum
permanes : et memoriale tuum in
generatione et generationem.

14. Tu exurgens miseraberis Syon :
quia tempus miserendi ejus quia venit
tempus.

15. Quoniam placuerunt servis tuis
lapides ejus : et terre ejus mise-
rebuntur.

16. Et timebunt gentes nomen
tuum Domine : et omnes reges terre
gloriam tuam.

17. Quia edificavit Dominus Syon :
et videbitur in gloria sua.

18. Respexit in orationem humilium :
et non sprevit precem eorum.

19. Scribántur hec in generatióne áltera : et pópulus qui creábitur laudábit Dóminum.

20. Quia prospéxit de excélsio sancto suo : Dóminus de celo in terram aspéxit.

21. Ut audíret gémitus compeditórum : ut sólveret filios interemptórum.

22. Ut annúncient in Syon nomen Dómini : et laudem ejus in Hierúsalem.

23. In conveniéndo pópulos in unum : et reges ut sérviant Dómino.

24. Respóndit ei in via virtútis sue : Paucitátem diérum meórum núncia michi.

25. Ne révoques me in dimídio diérum meórum : in generatióne et generatióne anni tui.

26. Iníto tu Dómine terram fundásti : et ópera mánuum tuárum sunt celi.

27. Ipsi períbunt tu autem pórmanes : et omnes sicut vestiméntum veteráscent.

28. Et sicut opertórium mutábis eos et mutabúntur : u autem idem ipse es et anni tui non deficient.

29. Fílii servórum tuórum habitábunt : et semen eórum in séculum dirigétur.

Glória Patri.

Psalmus. (cxxix.)

DE profúndis clamávi ad te Dómine : Dómine exáudi vocem meam.

2. Fiant aures tue intendéntes : in vocem deprecatiÓnis mee.

3. Si iniquitátes observáveris Dómine : Dómine quis sustinébit.

4. Quia apud te propiciáto est : et propter legem tuam sustínui te Dómine.

5. Sustínuit ánima mea in verbo ejus : sperávit ánima mea in Dómino.

6. A custódia matutína usque ad noctem : speret Israel in Dómino.

7. Quia apud Dóminum misericórdia : et copiÓsa apud eum redemptio.

8. Et ipse rédimet Israel : ex ómnibus iniquitátibus ejus.

Glória [Patri].³⁴²

Psalmus. (cxlij.)

Domine exáudi oratiÓnem meam : áuribus pécipe obsecratiÓnem meam in veritáte tua exáudi me in tua

justícia.

2. Et non intres in judícium cum servo tuo : quia non justificábitur in

conspéctu tuo omnis vivens.

3. Quia persecútus est inimícus ánimam meam : humiliávit in terra vitam meam.

4. Collocávit me in obscúris sicut mórtuos séculi : et anxiátus est super me spíritus meus, in me turbátum est cor meum.

5. Memor fui diérum antiquórum meditátus sum in ómnibus opéribus tuis : in factis mánuum tuárum meditábar.

6. Expánde manus meas ad te : ánima mea sicut terra sine aqua tibi.

7. Velóciter exáudi me Dómine : defécit spíritus meus.

8. Non avértas fáciem tuam a me : et símilis ero descendéntibus in lacum.

9. Audítam fac michi mane miseri-

córdiam tuam : quia in te sperávi. [63v.]

10. Notam fac michi viam in qua ámbulem : quia ad te levávi ánimam meam.

11. Eripe me de inimícis meis Dómine ad te confúgi : doce me fácere voluntátem tuam quia Deus meus es tu.

12. Spíritus tuus bonus dedúcet me in terram rectam : propter nomen tuum Dómine vivificábis me in equitáte tua.

13. Edúces de tribulatióne ánimam meam : et in misericórdia tua dispédes inimícos meos.

14. Et perdes omnes qui tríbulant ánimam meam : quóniam ego servus tuus sum.

Glória Patri.

Antiphona. Ne reminiscáris Dómine delícta nostra vel paréntum nostrórum : neque vindíctam sumas de peccátis nostris : parce Dómine parce fámulo tuo quem redemísti precíoso sáanguine tuo ne in etérnum irascáris ei.

¶ *Et cum intraverit domam dicat,* Pax huic dómui et ómnibus habitántibus in ea : pax ingrediéntibus et egrediéntibus.

¶ *Et sciendum est quando infirmus debet inungi : afferenda est ei ymago crucifixi et ante conspectum ejus statuenda : ut redemptorem suum in ymagine crucifixi adoret et passionis ejus quam pro peccatorum salute sustinuit recordetur.*³⁴³

Deinde aspergat infirmum aqua benedicta et statim sequatur,

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[V.]³⁴⁴ Et ne nos [indúcas in tentatióne].

R.] Sed libera [nos a malo].
[*V.*] ³⁴⁵ Salvum fac servum tuum *vel* ancillam tuam.
[*R.*] Deus meus sperantem in te.
[*V.*] ³⁴⁶ Mitte ei Dómine auxilium de sancto.
[*R.*] Et de Syon tuere eum.
[*V.*] ³⁴⁷ Nichil proficiat inimicus in eo.
[*R.*] Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
[*V.*] ³⁴⁸ Esto ei Dómine turris fortitudinis.
[*R.*] A fácie inimici.
[*V.*] ³⁴⁹ Dómine exáudi [oratióem meam].
R.] [Et clamor] ³⁵⁰ [meus ad te véniat].
V.] Dóminus vobiscum.
[*R.*] Et cum spíritu tuo.
V.] Orémus.

Oratio.

Deus qui beátum Petrum apóstolum tuum misisti ad Thábitam fámulam tuam ut ejus précibus suscitarétur ad vitam : exáudi nos quésumus : ut hunc fámulum

tuum ³⁵¹ *N.* quem in nómine tuo visitat nostra fragilitas, exoráta medicíne tue medéla cítius sanitáti restítuat. Per Christum.

Orémus.

Oratio.

Omnípotens sempitérne Deus : qui súbvenis in periculis et necessitáte laborántibus et flagélla cleménter témperas te Dómine súplices exorámus : ut per visitatióem tuam sanctam érigas hunc fámulum

tuum *N.* ex hac egrotatióne qua tenétur : et preséntes eum ecclésie tue sancte incólumem ad láudem et glóriam nóminis tui. Per Christum [Dóminum nostrum]. ³⁵²

Orémus.

[*Oratio.*]

Exáudi nos omnípotens et misericors Deus et visitatióem

tuam conférre dignéris super hunc fámulum tuum *N.* quem divérsa vexat

infirmitas. Visita eum Dómine sicut visitáre dignátus es socrum Petri puerúmque centuriónis et Tobíam et Saram per sanctum ángelum tuum Raphaélem. Restítue in eo Dómine prístinam sanitátem ut mereátur in

átrio domus tue dícere, Cástigans castigávit me Dóminus et morti non trádidit me Salvátor mundi. Qui cum [64r.] Deo Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.

[Oratio.]³⁵³

DEus qui fámulo tuo Ezechíe ter quinos annos ad vitam donásti : ita et hunc fámulum tuum *N.* a lecto

egritúdinis tua poténtia érigas ad salutem. Per Christum Dóminum nostrum.

[Oratio.]³⁵⁴

Respice quésumus Dómine fámulum tuum *N.* in infirmitáte sui córporis laborántem : et ánimam réfove quam creásti : ut castgatióibus

emundáta, et contínuo se séntiat tua medicína salvátam. Per Christum [Dóminum].³⁵⁵

[Oratio.]³⁵⁶

DEus qui factúre tue pio semper domináris afféctu, inclína aurem tuam supplicatióibus nostris : et fámulum tuum *N.* ex advérsa vali-

túdine sui córporis laborántem placátus réspice : et vísitá in salutári tuo ac celéstis grátie presta medicínam. Per Christum Dóminum nostrum.

[Oratio.]³⁵⁷

Virtútum celéstium Deus qui ab humánis corpóribus omnem languórem et omnem infirmitátem precépti tui potestáte dispéllis : adésto propícus huic fámulo tuo *N.* ut

fugátis infirmitátibus et víribus récéptis, nomen sanctum tuum instauráta prótinus sanitáte benedícat. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.

Oratio.

Domine sancte Pater omnipotens etérne Deus : qui fragilitátem conditionis humane infúsa virtútis tue

dignatióne confirmas, ut salutáribus remédiis pietátis tue córpora nostra et membra vegeténtur super hunc

fámulum tuum *N.* propícius inténde :
ut omni necessitáte corpóree infir-
mitátis exclúsa grátia in eo prístine

Orémus.

Respice Dómine de celo et vide
et vísita hunc fámulum tuum
N. et bénedic eum sicut benedícere
dignátus es Abraham, Ysaac, et Jacob.
Réspice super eum Dómine óculis
misericórdie tue : et reple eum omni

sanitátis perfécta reparétur. Per
Christum Dóminum [nostrum].³⁵⁸

Oratio.

gáudio et letícia et timóre tuo.
Expélle ab eo omnes inimíci insídias :
et mitte ángelum pacis qui eum
custódiat et domum istam in pace
perpétua. Per Dóminum nostrum.
Étc.

¶ *Deinde priusquam ungetur infirmus aut communicetur : exhortetur eum sacerdos hoc modo.*

Frater caríssime grátias age
omnipoténti Deo pro univérsis
✠ beneficiis suis : patiénter et be-
nigne suscípiens infirmitátem cór-
poris quam tibi Deus immísit : nam si
ipsam humíliter sine múrmure tol-
eráveris : infert ánime tue máximum
prémium et salútem. Et frater carís-
sime quia viam univérse carnis in-

gressúrus es : esto firmus in fide : qui
enim non est firmus in fide : infidélis
est : et sine fide impossibile est
placére Deo : et ídeo si salvus esse
volúeris : ante ómnia opus est ut
téneas cathólicam fidem : quam nisi
intégram inviolatámque serváveris :
absque dúbio in etérnam períbis. [64v.]

¶ *Deinde bonum et valde expediens est ut sacerdos exprimat infirmo xiiij. articulos fidei : quorum vij. primi ad mysterium Trinitatis et vij. alii ad Christi humanitatem pertinent³⁵⁹ : ut si forte prius in aliquo ipsorum erraverit titubaverit vel dubius fuerit : ante mortem dum adhuc spiritus unitus est carni ad fidem solidam reducatur : et potest sacerdos dicere sic.*

Fides autem cathólica hec est frater : crédere in unum Deum : hoc est in unitátem Divíne Esséntie : in trium Personárum indivisibili Trinitáte.

ij. Patrem ingénitum esse Deum.

iiij. Unigénitum Dei Fílium : esse Deum per ómnia coequálem Patri.

iiij. Spíritum Sanctum non génitum, non factum, non creátum : sed a Patre et

Fílio páriter procedentem : esse Deum Patri Filióque consubstantiálem étiam et equálem.

v. Creatiónem celi et terre : id est omnis visíbilis et invisíbilis creatúre a tota indivisíbili Trinitáte.

vj. Sanctificatióem ecclésie per Spíritum Sauctum et grátie sacraménta ac cétera ómnia in quibus comunicat ecclésie Christiána : in quo intelligitur quod ecclésia cathólica cum suis sacraméntis et légibus per Spíritum Sanctum reguláta : omni hómni quantumcúnque facinoroso peccatóri súfficit ad salútem : et quod extra ecclésiám cathólicam non est salus.

vij. Consummatióem ecclésie per glóriam sempitérnam in ánima et carne veráciter suscitándam³⁶⁰ : et per cujus oppósitum intelligitur etérna damnatio reprobórum.

Si vis ergo salvus esse frater : ita de mystério Trinitátis séntias.

Deinde exprimat ei sacerdos alios septem articulos ad Christi humanitatem pertinentes hoc modo.

Similiter frater caríssime necessárium est ad etérnam salútem ut credas et confiteáris Dómini nostri Jesu Christi incarnatióem, seu veram carnis assumptiόem per Spíritum Sanctum ex sola vírgine gloriósa.

ij. Veram incarnáti Dei nativitátem ex vírgine incorrúpta.

iiij. Veram Christi passiόem et mortem sub tyránnide Piláti.

iiij. Veram Christi descensiόem ad ínferos in ánima ad spoliatiόem Tártari : quiescénte córpore ejus in sepúlchro.

v. Veram Christi Dei tértia die a morte resurrectiόem.

vj. Veram ipsíus ad celos ascensiόem.

vij. Ipsíus ventúri ad judíciúm certíssimam expectatiόem.

Hec est fides cathólica frater, quam nisi fidéliter firmitérque credéderis sicut sancta mater ecclésia credit : salvus esse non póteris.

¶ *Et si infirmus laicus vel simpliciter literatus fuerit : tunc potest sacerdos articulos fidei in generali ab eo inquirere, sub hac forma.*

Charíssime frater credis Patrem et Fílium et Spíritum Sanctum esse tres Persónas et unum Deum, et ipsam benedíctam atque indivisíbilem Trinitátem creásse ómnia creáta visibília et invisibília. Et solum Fílium de Spírítu Sancto concéptum [65r.] incarnátum fuisse ex María vírgine : passum et mórtuum pro nobis in cruce sub Póntio Pyláto : et³⁶¹ sepúltum descendisse ad inférna : die tértia resurrexisse a mór-

tuis : ad celos ascendisse. Iterúmque ventúrum ad iudicándum vivos et mórtuos : omnésque hómines tunc in córpore et ánima resurrectúros, bona et mala secúndum mérita sua receptúros : et remissionem peccatórum per sacramentórum ecclésie perceptiónem : et sanctórum communiómem, id est omnes hómines in charitate existéntes : esse partícipes ómnium bonórum grátie que fiunt in ecclésia : et omnes qui commúnicant cum iustis hic in grátia, communicáre cum eis in glória.

¶ *Deinde respondeat infirmus.*

Credo firmiter in ómnibus sicut sancta mater credit ecclésia : protestándo coram Deo et ómnibus Sanctis contínue hoc esse meam veram et firmam intentiónem quomodocúnque áliquis spíritus malignus memóriam meam áliter forte in futúro sollicitáverit perturbáre.

¶ *Deinde dicat sacerdos.*

Charíssime frater quia sine charitate nichil próderit tibi fides : testánte apóstolo qui dicit, Si habúero omnem fidem ita ut montes transférám charitátem autem non habúero : nichil sum : et³⁶² ídeo opórtet te diligere Dóminum Deum tuum super ómnia ex toto corde tuo, et ex tota ánima tua : et próximum tuum propter Deum sicut teípsum : nam sine hujúsmodi charitate nulla fides valet. Excérce ergo charitátis ópera dum vales : et si multum tibi affúerit, abundánter tríbue : si autem exíguum, illud impertíri stude : et ante ómnia si quem injúste léseris : satisfácias si váleas : sináutem : expedit ut ab eo véniam humíliter póstules : dimítte debitoribus tuis et illis qui in te peccáverunt, ut Deus tibi dimíttat : odiéntes te díligas pro malis bona retribuas : dimíttite inquit Salvátor³⁶³ et dimittétur vobis. Spem étiam firmam et bonam fidúciam frater opórtet te habére in Deo et in misericórdia sua : et si occúrrerit cogitátui tuo multitúdo peccatórum tuórum, dole : sed nullo modo désperes : immo cógita quóniam [ut]³⁶⁴ testátur scriptúra³⁶⁵ misericórdia ejus super ómnia ópera ejus : et illi soli próprium est semper miseréri et párcere : et secúndum altitúdinem celi a terra corroborávit misericórdiam suam super timéntes se. Spera ígitur in Deo et fac bonitátem : quóniam sperántem in Dómino misericórdia circúndabit : et³⁶⁶ qui sperant in Dómino habébunt fortitúdinem et assúment pennas ut aquíle, volábunt et non deficient : volábunt enim a ténebris ad lumen : a cárcere ad regnum : a miséria presénti ad glóriam sempitérnam.

[65v.]

¶ *Deinde stabilito sic infirmo in fide charitate et spe, dicat ei sacerdos.*

Charíssime frater si velis ad visiómem Dei pervenire : opórtet omníno quod sis mundus in mente et purus in consciéntia : ait enim Christus in evangélio, Beáti

mundo corde : quóniam ipsi Deum vidébunt. Si ergo vis mundum cor et consciéntiam sanam habére, peccáta tua univérsa confitére, oris enim conféssio fit ad salútem. Ut ait apóstolus, Et quia forte ante hoc aut per obliviónem : aut verecúndie confusiónem³⁶⁷ áliqua peccáta tua vel eórum circumstántias aggravántes omisísti : truncásti : abscondísti : vel minus conféssus fuísti : ídeo jam resúme ab início et confitére : quóniam in próxímo est ut viam univérsae carnis ingressúrus sis : et tunc ámplius confitéri non poteris. Dic ergo uni peccáta tua : ut Deus coram multis mílibus in die iudícii ea tegat. Si autem tu hic ea tegas et abscondas in ómnium conspéctu : ad tui confusiónem in die iudícii denudabúntur. Recógita ergo omnes annos tuos in amaritúdone ánime tue, et non sit tibi sollicitúdo de áliqua creatúra vel rebus mundánis : sed omnem sollicitúdinem tuam prójice in Deum : et noli esse immémor salútis ánime tue. Multum tempus in vanum transegísti : nunc una hora tibi forte tantum súperest in hac vita : et ídeo hanc expénde totáliter in utilitátem et cómmodum ánime tue. Surge frater de lacu misérie et de luto peccáti per confesiónem. Grandis enim tibi restat via. Surge ergo ut lotus láchrymis contritionis comédere váleas panem vite : hoc est sacraméntum córporis Christi quod erit tibi in via hac qua gradiéris : robur et fulciméntum et ambulábis per Dei grátiam in fortitúdone cibi illíus usque ad montem Dei : quod tibi concédát ómnium fidélium redémptor Dei Fílius Jesus Christus. Amen.

¶ *Deinde audita integra confessione infirmi : et factis interrogationibus expedientibus injungar sacerdos infirmo : quod si quid injuste alieni habuerit : ve si quem injuste leserit seu damnificaverit : reddat et satisficiat si valeat : sin autem veniam humiliter postulet. Attamen non injungat ei sacerdos aliquam penitentiam sed dicat ei benigniter hoc modo.*

Frater tu tot et tália peccáta commisísti : pro quibus si tu esses sanus talem peniténtiam déberes ágere usque ad tale tempus, *innotescendo ei illam penitentiam in speciali*, sed quia infirmus es et forte vita tua ad hoc peragéndum exténdere non valébit : ídeo injúngo tibi áliquam peniténtiam. Volo tamen quod sit forte discésseris³⁶⁸ : fácias talem elemósinam vel ad minus injúngas amícis vel execu- [66r.]
tóribus tuis ipsam fácere ex parte tua pro ipsa peniténtia, *assignando ipsam elemosinam in speciali*. Si autem convalúeris : peniténtiam quam tibi notificávi ad ímpleas vel íterum humiliter de novo rédeas ad confesiónem : vel michi vel álii qui tibi absolutiónis beneficium in hac parte de jure conférre váleat et débeat. Et concédo tibi quod omnes indulgéntie quorumcúnque prelatórum tibi concéssé seu qualitercúnque concedénde, eorúmque benedictiónes, omnes aque benedícite

aspersiones, devôte pectório tui tunsiones : cordis tui dontritiones, ista confessio et omnes alie confessiones tue devôte, omnia jejunia abstinentie, elemosine, vigilie, discipline, orationes et³⁶⁹ peregrinationes : et omnia alia bona que fecisti vel facies, et omnia mala que pro Deo sive injuste sustinuisti vel sustinebis : passio salvatoris Domini nostri Jesu Christi meritaeque beate et gloriose virginis Marie et omnium aliorum sanctorum : necnon suffragia totius sancte ecclesie catholice, cedant tibi in remissionem istorum et omnium aliorum peccatorum tuorum, in augmentationem meritorum et consecutionem premiorum eternorum. Amen.

Deinde dicat sacerdos hoc modo.

Misereatur tui omnipotens Deus et dimittat tibi omnia peccata tua : liberet te ab omni malo : conservet et confirmet in bono, et ad vitam perducat eternum. Amen.

¶ *Deinde absolvat sacerdos infirmum ab omnibus peccatis suis hoc modo dicens.*

Dominus noster Jesus Christus pro sua magna pietate te absolvat : et ego auctoritate ejusdem Dei Domini nostri Jesu Christi, et beatorum apostolorum Petri et Pauli : et auctoritate michi tradita absolvo te ab omnibus peccatis hiis de quibus

corde contritus et ore michi confessus es : et ab omnibus aliis peccatis tuis de quibus si tue occurrerent memorie libenter confiteri³⁷⁰ velles : et sacramentis ecclesie te restituo. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

¶ *Notandum est quod licet sacerdos possit de facto absolvere infirmum in articulo mortis ab omnibus peccatis suis, tamen si aliquis casus occurrat in confessione a quo ipse sacerdos cum alias de jure absolvere non posset, injungendum est infirmo quod cum convalescit presentet se illi ad confitendum qui eum de jure vel consuetudine in hac parte absolvere debeat, recepturus ejus mandata et satisfactorus : nam alias reincidit in eandem sententiam quam prius sustinuit.*

[66v.] *Si infirmus bullam habeat apostolicam de plena absolutione et remissione omnium peccatorum suorum semel in articulo mortis concessam : tunc primo legat sacerdos effectum bulle : deinde ceteris peractis ut predictum est³⁷¹ fiat ejus absolutio sub hac forma.*

Dominus noster Jesus Christus pro sua magna pietate absolvat : et ego auctoritate ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi, et beatorum apostolorum Petri et Pauli, et

domini nostro domini N. divina providentia summi pontificis : et virtute gratie tibi concessae : et electionis qua me in tuum confessorem elegisti in hac parte michi commissa : absolvo te

ab ómnibus peccátis tuis, de quibus corde contrítus et ore michi conféssus es : et ab ómnibus áliis peccátis tuis de quibus si tue occurrerent memórie confitéri velles : ab omni fractióne votórum et ab³⁷² omni omissióne salutárium penárum sacramentaliter tibi injunctárum : et ab omni transgressióne divinórum mandatórum. Tibique concédo plenam indulgéntiam ómnium peccatórum tuórum

inquántum claves ecclésie et potéstas dómini pape se exténdunt. Et si immiscéndo te divínis sic innodátus es : aut unquam fuísti quod áliquam notam irregularitátis contraxisti : vel penam suspensiónis interdícti seu excommunicatiónis incurristi : eádem auctoritáte tollo et ammóveo tecúmque dispénso : et sacraméntis ecclésie te restítuo. In nóminie Patris et Fílii et Spíritus Sancti. Amen.

Deinde dicat sacerdos orationem sequentem cum Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

Preténde Dómine huic fámulo tuo déxteram celéstis auxilií : ut te toto corde perquírat : et quod

digne póstulat assequátur. Per Christum Dóminum nostrum. *R̄.* Amen.

Sequatur.

Bene ✠ díctio Dei Patris omnipoténtis : et Fílii : et Spíritus Sancti super te descéndat et máneat semper. Amen.

Deinde osculetur crucem infirmus et sacerdotem : et postea omnes alios per ordinem : et interim dicat sacerdos morosius.

Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

Deus miséricors Deus clemens : qui secúndum multitudinem miseratióne tuárum peccáta peniténtiam deles : et preteritórum críminum culpas vénia remissióne evácuas : respice super hunc fámulum tuum *N.* sibi remissióne ómnium peccatórum suórum tota cordis contritóne poscéntem. Rénova in eo

piíssime Pater quicquid dyabólica fraude violátum est : et unitáti córporis ecclésie tue membrum infirmum peccatórum percépta remissióne restítue. Miserére Dómine gemítuum ejus : miserére lachrymárum : miserére tribulatiónum atque dolórum : et non habéntem fidúciam nisi in tua misericórdia, ad sa- [67r.]

craméntum reconciliatiónis admítte.
Per Christum [Dóminum nos-

trum].³⁷³

Orémus.

Oratio.

DA nobis quésumus Dómine, ut
sicut publicáni précibus et
confessióne placátus es : ita et hic
fámulo tuo *N.* benígnus aspíra³⁷⁴ : ut
in confessióne flébili pérmanens

misericórdiam tuam celériter con-
sequátur : sacrisque altáribus resti-
tútus, rursúsque divíno famulátui
mancipétur. Per Christum Dóminum
nostrum. Amen.

Absolutio.

ABsolvimus te *N.* vice beáti Petri
apostolórum princípis cui Dó-
minus potestátem ligándi atque
solvéndi dedit : et quantum ad te
pértinet accusátio et ad nos remíssio :

sit tibi omnípotens Deus vita et salus,
et ómnium peccatórum tuórum pius
indúltor. Qui vivit et regnat cum
Deo Patre [in unitáte Spíritus Sancti
Deus].³⁷⁵ *Éc.*

[*De extrema unctione.*]³⁷⁶

Priusquam unguatur infirmus, incipiat sacerdos antiphonam :

Salvátor mundi.

*Deinde dicatur*³⁷⁷

Psalmus. (lxx.)

IN te Dómine sperávi non confundar in etérnum : in justícia tua libera me et éripe me.

2. Inclína ad me aurem tuam : et salva me.

3. Esto michi in Deum protectórem : et in locum múnitum ut salvum me fácias.

4. Quóniam firmaméntum meum : et refúgium meum es tu.

5. Deus meus éripe me de manu peccatóris : et de manu contra legem agéntis et iníqui.

6. Quóniam tu es paciéntia mea Dómine : Dómine spes mea a juventúte mea.

7. In te confirmátus sum ex útero : de ventre matris mee tu es protector meus.

8. In te cantátio mea semper : tanquam prodígium factus sum multis, et tu adjútor fortis.

9. Repleátur os meum laude : ut cantem glóriam tuam tota die magnitúdinem tuam.

10. Ne projicias me in témpore senectútis : cum defécerit virtus mea ne derelínquas me.

11. Quia dixerunt inimíci mei michi : et qui custodiébant ánimam meam consílium fecérunt in unum.

12. Dicétes Deus derelíquit eum : sequimini et comprehendite eum, quia non est qui erípiat.

13. Deus ne elongéris a me : Deus meus in auxiliúm meum respice.

14. Confundántur et deficiant detrahétes ánime mee : operiántur confusióne et pudóre qui querunt mala michi.

15. Ego autem semper sperábo : et adjíciam super omnem laudem tuam.

16. Os meum annunciábit justíciam tuam : tota die salutáre tuum.

17. Quóniam non cognóvi litteratúram introíbo in poténtias Dómini : Dómine memorábor justicie tue solíus.

18. Deus docuísti me a juventúte mea : et usque nunc pronuciábo mirabilia tua.

19. Et usque in senéctam et sénium : Deus ne derelínquas me.

20. Donec annúnciem bráchium tuum : generatióni omni que ventúra est.

21. Poténtiam tuam et justíciam tuam Deus usque in altíssima que fecísti magnália : Deus quis símilis tibi.

[67v.] 22. Quantas ostendísti michi tribulationés multas et malas : et convérsus vivificásti me, et de abýssis terre íterum reduxísti me.

23. Multiplicásti magnificéntiam tuam : et convérsus consolátus es me.

24. Nam et ego confitébor tibi in vasis psalmi veritátem tuam Deus :

Tota dicatur antiphona. Salvátor mundi salva nos, qui per crucem et sánguinem redemísti nos : auxiliáre nobis te deprecámur Deus noster.

Tunc dicat sacerdos Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

Mnípotens sempitérne Deus qui beátum Jacóbum apostólum tuum locus es dicens, Infirmátur quis in vobis indúcat presbýteros ecclésie et orent super eum ungentes óleo sancta in nómine Dómini : et orátio fidei salvábit infirmum : et alleviábit eum Dóminus : et si in peccátis sit dimitténtur ei, dignáre per manus

psallam tibi in cíthara sanctus Israel.

25. Exultábunt lábia mea cum cantávero tibi : et ánima mea quam redemísti.

26. Sed et lingua mea tota die meditábitur justciam tuam : cum confúsi et revériti fúerint qui querunt mala michi.

*Finito psalmo cum Gloria Patri [et Fílio. &c].*³⁷⁸

Sicut erat.

nostras hunc fámulum tuum³⁷⁹ N. infirmum de óleo sanctificáto úngere : et virtúte benedictiónis tue salúti pristíne restitúere : ut quod extérios per ministérium nostrum efficitur, hoc intérius spirituáliter tua divína virtus ac invisíbiliter tua malagmáta operéntur. Per Dóminum nostrum.

Tunc sacerdos accedens ad infirmum incipiat psalmum sequentem chorus vel clericus totum prosequatur et sic fiat de ceteris psalmis sequentibus.

Psalmus. (xij.)

Usquequo Dómine obliviscéris me in finem : úsquequo avértis faciém tuam a me.

2. Quámdui ponam consília in

ánima mea : dolórem in corde meo per diem.

3. Usquequo exaltábitur inimícus meus super me : réspice et exáudi me

Dómine Deus meus.

4. Illúmina óculos meos ne unquam obdórmiam in morte : nequándo dicat inimicus meus Preválui advérsus eum.

5. Qui tríbulant me exultábunt si motus fúero : ego autem in misericórdia tua sperávi.

6. Exultábit cor meum in salutári tuo, cantábo Dómino qui bona tríbuit michi : et psallam nómini Dómini altíssimi.

Gloria Patri [et Fílio].³⁸⁰

Sicut erat [in princípio].³⁸¹

¶ *Dum dicitur predictus psalmus a choro vel a clerico accipiat³⁸² interim sacerdos oleum infirmorum super pollicem dextrum : et sic cum illo pollice tangat infirmum cum oleo signum sancte crucis faciens super unumque oculum incipiendo ad dextrum oculi³⁸³ et dicat sacerdos hoc modo.*

¶ **P**er istam unctiónem et suam piíssimam misericórdiam indúl-

geat tibi Dóminus quicquid peccásti per visum. *R̄.* Amen.

Sequatur psalmus. (xxix.)

¶ **E**xaltábo te Dómine quóniam suscepísti me : nec delectásti inimicos meos super me.

2. Dómine Deus meus clamávi ad te : et sanásti me.

[68r.] 3. Dómine eduxísti ab inférno ánimam meam : salvásti me a descendentibus in lacum.

4. Psállite Dómino omnes sancti ejus : et confitémini memórie sanctitátis ejus.

5. Quóniam ira in indignatióne ejus : et vita in voluntáte ejus.

6. Ad vésperum demorábitur fletus : et ad matutínium letícia.

7. Ego autem dixi in abundántia mea : Non movébor in etérnum.

8. Dómine in voluntáte tua : presti-

tísti decóri meo virtútem.

9. Avertísti fáciem tuam a me : et factus sum conturbátus.

10. Ad te Dómine clamábo : et ad Deum meum deprecábor.

11. Que utilitas in ságuine meo : dum descéndo in corruptiόnem.

12. Nunquid confitébitur tibi pulvis : aut annunciábit veritátem tuam.

13. Audívit Dóminus et misértus est mei : Dóminus factus est adjútor meus.

14. Convertísti planctum meum in gáudium michi : concidísti saccum meum, et circundedísti me letícia.

15. Ut cantet tibi glória mea et non compúngar : Dómine Deus meus in etérnum confitébor tibi.

Gloria Patri [et Fílio.

Sicut erat].³⁸⁴

Deinde super aures dicens.

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam indul-

geat tibi Dóminus quicquid peccásti per auditum. *R̄.* Amen.

Sequatur psalmus. (xliij.)

Júdica me Deus et discérne causam meam de gente non sancta : ab hómine iníquo et dolóso érue me.

2. Quia tu es Deus fortitúdo mea : quare me repulísti et quare tristis incédo dum affligit me inimícus.

3. Emítte lucem tuam et veritátem tuam : ipsa me deduxérunt et adduxérunt in montem sanctum tuum et in tabernácula tua.

4. Et introíbo ad altáre Dei ad Deum : qui letíficat juventútem meam.

5. Confitébor tibi in cýthara Deus Deus meus : quare tristis es ánima mea et quare contúrbas me.

6. Spera in Deo : quóniam adhuc confitébor illi, salutáre vultus mei et Deus meus.

Glória [Patri et Fílio.

Sicut erat].³⁸⁵

Deinde super labia dicens.

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dóminus quicquid peccásti

per gustum et per illícita verba. *R̄.* Amen.

Sequatur psalmus. (liij.)

Deus in nómine tuo salvum me fac : et in virtúte tua júdica me.

2. Deus exáudi orationem meam : áuribus pécipe verba oris mei.

3. Quóniam aliéni insurrexérunt advérsus me, et fortes quesierunt ánimam meam : et non proposuerunt Deum ante conspéctum suum.

4. Ecce enim Deus ádjuvat me : et Dóminus suscéptor est ánime mee.

5. Avérte mala inimícis meis : et in veritáte tua dispérde illos.

6. Voluntárie sacrificábo tibi, et confitébor nómini tuo Dómine : quóniam bonum est.

7. Quóniam ex omni tribulatióne eripuísti me : et super inimícos meos despéxit óculus meus.

Glória Patri [et Fílio.

Sicut erat].³⁸⁶

Deinde super nares dicens.

Per istam unctionem et suam
piissimam misericordiam indúl-

geat tibi Dóminus quicquid peccásti
per odoratum. *R?* Amen.

Sequatur psalmus lxix.

[68v.]

Deus in adiutorium meum
intende : Dómine ad adju-
vandum me festína.

2. Confundántur et revereántur :
qui querunt ánimam meam.

3. Avertántur retrórsus et erubés-
cant : qui volunt michi mala.

4. Avertántur statim erubescéntes :
qui dicunt michi Euge euge.

5. Exúltent et leténtur in te omnes
qui querunt te : et dicant semper
Magnificétur Dóminus, qui díligunt
salutáre tuum.

6. Ego vero egénus et pauper sum :
Deus ádjuva me.

7. Adjútor meus et liberátor meus
es tu : Dómine ne moréris.

Glória [Patri].³⁸⁷

*Manus sacerdotis infirmi debent inungi in partibus exterioribus, nam et episcopus
liniebat in partibus interioribus. Manus vero cujuscunque alterius infirmi debent inungi
interius.*

¶ *Deinde super manus ita dicens.*

Per istam unctionem et suam
piissimam misericordiam indúl-

geat tibi Dóminus quicquid peccásti
per tactum. *R?* Amen.

Seauatur psalmus. (lxxxv.)

Inclína Dómine aurem tuam et
exáudi me : quóniam inops et
pauper sum ego.

2. Custódi ánimam meam quóniam
sanctus sum : salvum fac servum
tuum Deus meus sperántem in te.

3. Miserére mei Dómine quóniam
ad te clamávi tota die : letífica
ánimam servi tui quóniam ad te
Dómine ánimam meam levávi.

4. Quóniam tu Dómine suávis et
mitis : et multe misericórdie ómnibus

invocántibus te.

5. Auribus pércipe Dómine orati-
ónem meam : et intende voci depre-
caciónis mee.

6. In die tribulatiónis mee clamávi
ad te : quia exaudísti me.

7. Non est símilis tui in diis Dómine :
et non est secúndum ópera tua.

8. Omnes gentes quascúnque fecísti
vénient et adorábunt coram te Dó-
mine : et glorificábunt nomen tuum.

9. Quóniam magnus es tu : et

fáciens mirabília tu es Deus solus.

10. Deduc me Dómine in via tua, et ingrédíar in veritáte tua : letétur cor meum ut tímeat nomen tuum.

11. Confitébor tibi Dómine Deus meus in toto corde meo : et glorificábo nomen tuum in etérnum.

12. Quia misericórdia tua magna est super me : et eruísti ánimam meam ex inférno inferióri.

13. Deus iníqui insurrexérunt super me, et synagóga poténtium quesierunt ánimam meam : et non proposuerunt

¶ *Deinde super pedes ita dicens.*

¶ **P**er istam unctionem et suam piíssimam misericórdiam indúl-

Sequatur psalmus. (lxxxvij.)

Domine Deus salutis mee : in die clamávi et nocte coram te.

2. Intret in conspéctu tuo orátio mea : inclína aurem tuam ad precem meam.

3. Quia repléta est malis ánima mea : et vita mea inférno appropinquávit.

[69r.] 4. Estimátus sum cum descendéntibus in lacum : factus sum sicut homo sine adjutório inter mórtuos liber.

5. Sicut vulneráti dormiéntes in sepúlchris quorum non es memor ámplius : et ipsi de manu tua repúlsi sunt.

6. Posuerunt me in lacu inferióri :

te in conspéctu suo.

14. Et tu Dómine Deus miserátor et miséricors : pátiens et multe misericórdie et verax.

15. Réspice in me et miserére mei : da impérium³⁸⁸ púero tuo, et salvum fac filium ancille tue.

16. Fac mecum signum in bono : ut vídeant qui odérunt me et confundántur, quóniam tu Dómine adjuvísti me et consolátus es me.

Glória Patri.

geat tibi Dóminus quicquid peccásti per incéssum pedum. *R.* Amen.

in tenebrósis et in umbra mortis.

7. Super me confirmátus est furor tuus : et omnes fluctus tuos induxísti super me.

8. Longe fecísti notos meos a me : posuerunt me abominatióne sibi.

9. Tráditus sum et non egrediébar : óculi mei languérunt pre inópia.

10. Clamávi ad te Dómine : tota die expándi ad te manus meas.

11. Nunquid mórtuis fácies mirabília : aut médici suscitábunt et confitebúntur tibi.

12. Nunquid narrábit áliquis in sepúlchro misericórdiam tuam : et

veritatem tuam in perditione.

13. Nunquid cognoscuntur in tenebris mirabilia tua : et justitia tua in terra oblivionis.

14. Et ego ad te Domine clamavi : et mane oratio mea preveniet te.

15. Ut quid Domine repellis orationem meam : avertis faciem tuam a me.

16. Pauper sum ego et in laboribus a

juventute mea : exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus.

17. In me transierunt ire tue : et terrores tui conturbaverunt me.

18. Circumdedérunt me sicut aqua tota die : circumdedérunt me simul.

19. Elongasti a me amicum et proximum : et notos meos a miseria.

Glória Patri.

¶ *Deinde in dorso inter lumbos maris vel super umbilicum mulieris ita dicens.*

Per istam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti

per illicitas cogitationes et per ardorem libidinis. *R.* Amen.

¶ *Tunc erigens se sacerdos lavet manus suas cum sale et aqua in vase quo stuppe olei ponuntur : que igne cumentur et in cemeterio fodeantur. Postea dicat sacerdos super infirmum benedictionem hoc modo.*

IN nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti sit tibi hec olei unctio ad purificationem mentis et

corporis : et ad munimen et defensionem contra jacula immundorum spirituum. *R.* Amen.

Sequatur psalmus. (cxl.)

Domine clamavi ad te exaudi me : intende voci mee cum clamativo ad te.

2. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo : elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

3. Pone Domine custodiam ori meo : et ostium circumstantie labiis meis.

4. Non declines cor meum in verba malicie : ad excusandas excusationes

in peccatis.

5. Cum hominibus operantibus iniquitatem : et non communicabo cum electis eorum.

6. Corripiet me justus in misericordia et increpabit me : oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

7. Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum : absorpti sunt juncti petre iudices eorum.

[69v.] 8. Audient verba mea quóniam potuerunt : sicut crassitúdo terre erúpta est super terram.

9. Dissipáta sunt ossa nostra secus inférnum : quia ad te Dómine Dómine óculi mei, in te sperávi non áuferas ánimam meam.

10. Custódi me a láqueo quem statuerunt michi : et ab scándalis operántium iniquitátem.

11. Cadent in retiáculo ejus peccatóres : singularíter sum ego donec tránseam.

Glória Patri.

Deinde dicat sacerdos. Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

Domine Deus salvátor noster qui es vera salus et medicína : a quo dic omnis sánitas et omne medicamentum venit : quique nos apóstoli tui Jacóbi documentó instruxisti : ut languéntes ólei liquóre orántes tangerémus : réspice propícus super hunc fámulum tuum *N.* quem languor crúciat ad éxítum et vírium deféctus protráhit ad occsum : medéla grátie tue restituat castigátum. Extingue in eo clementíssime Deus ómnium fébrium estus : dolórum stímulos : et cunctórum languorum cruciátus. Víscerum quoque et secretórum intérna medicína : atque me-

dullárum discrímína sana. Compá-gum étiam et áctuum dele cicatrícés véteres : et acérbas compésce passiónes : reformétur in eo carnis ac sánguínis quam creásti perfécta máteries : sicque illum júgiter tua custódiat píetas : ut nec ad corruptiónem aliquándo sánitas, nec ad perditionem perdúcat infirmitas : sed fiat illi hec sacra ólei perúnctio cóncita morbi présentis et languóris expúlsio : et peccatórum ómnium exoptáta remíssio. Per te salvátor mundi. Qui cum Deo Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas³⁸⁹ Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.

³⁹⁰*Facta unctione ut predictum est expediens erit ut sacerdos ante communionem inquirat ab infirmo an aliqua alia peccata sibi ad memoriam occurrant de quibus non erat confessus : nam posset esse quod per preces et devotas orationes sacerdotis sive aliorum Deus cor infirmi illustraret et daret ei gratiam verius et plenius confitendi. Et postea interroget eum sacerdos si recognoscat corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi sic dicendo.*

Frater credis quod sacraméntum quod tractátur in altári sub forma panis est

verum corpus et sanguis Dómini nostri Jesu Christi ?

Respondeat infirmus. Credo.

Deinde communicetur infirmus nisi prius communicatus fuerit : et nisi de vomitu vel alia irreverentia probabiliter timeatur : in quo casu dicat sacerdos infirmo.

Frater in hoc casu sùfficit tibi vera fides et bona volúntas : tantum crede et manducásti.

*Et nota quod sacerdos in infirmis commumcandis stola induetur.*³⁹¹

Unde communicans sacerdos infirmum dicat.

Corpus Dómini nostri Jesu Christi custódiat corpus tuum et ánimam tuam in vitam etérnam. Amen.

Deinde dicat sacerdos sine Dóminus vobiscum. sed tantum cum Orémus. orationem [70r.]
sequentem : que non dicatur nisi tantum quando infirmus communicatur.

Oratio.

Domine sancte Pater omnípotens
etérne Deus te fidéliter depre-
cámur : ut accípiet huic fratri nostro
N. sacrosánctum corpus et sánguinem

Fílii tui Dómini nostri Jesu Christi,
tam córporis quam ánime sit salus
amen.

Deinde sequatur psalmus. (cxlv.)

LAuda ánima mea Dóminum :
laudábo Dóminum in vita mea,
psallam Deo meo quándiu fúero.

2. Nolíte confidere in princípibus :
in filiis hóminum in quibus non est
salus.

3. Exíbit spíritus ejus et revertétur
in terram suam : in illa die períbunt
omnes cogitatiónes eórum.

4. Beátus cujus Deus Jacob adjútor
ejus spes ejus in Dómino Deo ipsíus :
qui fecit celum et terram, mare et
ómnia que in eis sunt.

5. Qui custódit veritátem in sécu-

lum : facit júdicium injúriam pati-
éntibus, dat escam esuriéntibus.

6. Dóminus solvit compeditos :
Dóminus illúminat cecos.

7. Dóminus érigit elisos : Dóminus
díligit justos.

8. Dóminus custódit ádvenas pu-
píllum et víduam suscípiet : et vias
peccatórum dispédet.

9. Regnábit Dóminus in sécula :
Deus tuus Syon, in generatióne et
generatióne.

Glória Patri.

[Sicut erat.]³⁹²

Quo finito dicat sacerdos Orémus.

DEus qui peccatóres et scélerum
ónere vulnerátos sacerdótibus
tuis osténdere jussísti : Deus qui
discípulis tuis manus super infirmos
ut bene habérent pónere prcecépisti,
Deus qui per apostolórum manus
infirmos sacro óleo úngere : et pro eis
oráre docuísti, Deus qui per impo-
sitióne mánuum sacerdótum cum
sancti nóminis tui invocatióne peccáta
relaxáre voluísti : exáudi³⁹³ oratiónes
nostras : et da huic fámulo tuo *N.*
infirmítatis noxa opprésso, per hoc
sacrosánctum mystérium quod nos

Oratio.

indígnos fámulos tuos ágere voluísti,
remissióne omnium peccatórum :
quátinus per hanc sacráti ólei unc-
tióne, córporis et sánguinis tui
susceptióne, atque manus nostre
impositióne : cuncta ei facinóra
Spíritus grátia relaxéntur : sánitas
ánime et córporis restituátur : ut non
ei plus nóceat consciétié reátus ad
penam : quam indulgéntia tue pietátis
ad emendatióne prosit et véniam :
te concedénte salvátor mundi. Qui
vivis et regnas cum Deo Patre in
unitáte ejúsdem. *etc.*

Deinde benedicat sacerdos infirmum dicens sic.

Benedícat ✠ te Pater qui in princípío cuncta creávit. *R.* Amen. *Et sic respon-*
deatur ad singulas benedictiones.

Sanet te Dei Fílius. Amen.

Illúminet te Spíritus Sanctus. Amen.

Corpus tuum custódiat. Amen.

Animam tuam salvet. Amen.

Cor tuum irrádiat. Amen.

[70v.] Sensum tuum dírigat : et ad supérnam pátriam te perdúcat qui in Trinitáte
perfécta vivit et regnat Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.

Alia benedictio.

Bene ✠ dícat te Deus celi. Amen.

Adjúvet te Christus Fílius Dei. Amen.

Corpus tuum in suo sancto servítio custódiri et conservári fáciat. Amen.

Mentem tuam illúminet. Amen.

Sensum tuum custódiat. Amen.

Grátiam suam ad proféctum ánime tue in te áugeat. Amen.

Ab omni malo te líberet. Amen.

Omnia peccáta tua déleat. Amen.

Déxtera sua te deféndat. Amen.

Qui sanctos suos semper ádjuvat ipse te adjuvare et conservare dignétur. Qui vivit et regnat³⁹⁴ Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.

Alia benedictio.

Bene ✠ dícat te Deus Pater qui in princípio cuncta creávit. Amen.

Bene ✠ dícat te Dei Fílius qui de supérnis sédibus pro nobis salvándis descendit : et crucem subíre non recusávit. Amen.

Bene ✠ dícat te Spíritus Sanctus qui in similitúdine colúmbe in flúmine Jordánis in Christo requiévit. Amen.

Ipséque te in Trinitáte sanctíficet quem omnes gentes ventúrum expéctant ad iudícium. Qui cum Deo Patre et eódem Spíritu Sancto. Amen.

Finito hoc officio convenienter dici poterunt ab infirmo languente in extremis si placeat orationes subscripte vel earum aliquae, videlicet psalmus. Miserere. j. (l.) 184. Item psalmus. Deus in nómine tuo. (liij.) 200. Item V̄. Súscipe me secúndum elóquium tuum et vivam : et non confúndas me ab expectatióne mea. Et que est expectatio mea ? nonne Dóminus ? vel sic. Dómine Jesu Christe súscipe ánimam meam. Item. Deus propícus esto michi peccatóri. Item V̄. In manus tuas Dómine comméndo spíritum meum : redemísti me Dómine Deus veritátis. Item V̄. Delicta juventútis mee : et ignorántias ne memíneris. Item V̄. Ab occúltis meis munda me Dómine. Item V̄. Ne projícias me Dómine in témpore senectútis : cum defécerit virtus mea ne derelínquas me.³⁹⁵

¶ *Sciendum es autem quod non licet alicui ministrare sacramentum unctionis extreme nisi tantum sacerdoti, unde si aliquis non sacerdos attentaret hoc facere nichil faceret consecratio.*

¶ *Loca vero ungenta sunt supradicta et non alia nisi in mutilatis : in quibus debent inungi loca magis propinqua. Et notandum est quod si sacerdos jam aliquibus partibus inunctis aliis restantibus ad ungendum defecerit : partes cum uncte non sint iterato ungende : sed que restant unctiones ungende per sacerdotem alium compleantur.*

¶ *Potest enim sacerdos uno clerico presente infirmum inungere : et etiam sine clerico in necessitatis articulo.*

¶ *Moneant frequenter sacerdotes parochianos suos quod omnes xiiij. annorum et amplius se exhibeant ad sacramentum unctionis extreme suscipiendum : quando metus mortis iminet.*

[71r.] ¶ *Doceat etiam eos quod hoc sacramentum licite potest iterari sine aliqua sui injuria : unde quotiens homo convaluerit et nova infirmitas iterato supervenerit ex qua fuerit metus mortis : potest idem homo in unaquaque hujusmodi infirmitate ungi.*

¶ *In eadem quoque infirmitate hoc sacramentum iterari potest : nam in egritudine diuturna debet fieri quando videtur deducere ad mortem. Et si illum articulum evadat eadem infirmitate durante etiam postea ad statum similem reducatur, iterum potest inungi quia alius est infirmitatis status licet sit eadem infirmitas : ei si quis post hoc sacramentum convaluerit, nichilominus ad opus conjugale : et ad omne opus honestum licite potest reverti.*

¶ *Hoc sacramentum non est conferendum euntibus ad bellum vel duellum : peregrinis aut navigantibus : vel hiis qui statim occidendi sunt.*

¶ *Similiter pueri frenetici furiosi vel aliqui alii hujusmodi alieinationem mentis patientes, eo quod debitam discretionem devotionis et vere penitentiae non habeant : ad hoc sacramentum non admittantur : nisi forte ipsi frenetici, furiosi, vel amentes in sana mente constituti hoc sacramentum petierunt vel alia sane hujusmodi passionem seu mentis alienationem de sua salute fuerint solliciti : tunc nichilominus consulitur hoc sacramentum eis fiducialiter ministrari. In constitutione Lambeth P[echam] capitulo ultimo.³⁹⁶*

¶ *Nota quod tempore interdicti non debet conferri sacramentum unctionis extreme nec alia sacramenta, excepti baptismo, confirmatione, penitentia, et viatico existentibus in articulo mortis tantum conferendo.*

[Commendatio anime in articulo mortis.]

¶ Cum vero anima in exitu seu dissolutione corporis visa fuerit laborare percutiatur tabula minute et acriter : et tunc omnes clerici cum summa velocitate accurrant et dicant Credo in unum. *Require in missa sponsali.* 112.

Deinde dicant vij. psalmos penitentiales cum Glória Patri. ut supra. 182.

Quibus dictis : subjungatur hoc capitulum.

¶ Arce Dómine parce fámulo tuo quem redímere dignátus es precioso ságuine tuo ne in etérnum irascáris ei.

Hoc capitulum dicatur tribus vicibus tam a sacerdote quam a toto conventu, ita tamen quod sacerdos prius dicat : et conventus repetat. Deinde dicatur sequens letania sine nota hoc modo.

¶ Pater de celis Deus : miserére ánime fámuli tui.

Fili redémptor mundi Deus : miserére ánima fámuli tui.

Spirítus Sancte Deus : miserére ánime fámuli tui.

Sancta Trínitas unus Deus : miserére.

Sancte sanctorum Deus : miserére.

Qui es trinus et unus Deus : miserére.

Sancta María,

intercéde pro ánima ejus.

Sancta Dei genítrix, intercéde.

Sancta Virgo vírginum, intercéde.

Sancte Míchael, intercéde.

Sancte Gábríel, intercéde.

Sancte Ráphael, intercéde.

Omnes sancti ángeli et archángeli, intercéдите pro ánima ejus.

Omnes sancti bonórum spirítuum órdenes, intercéдите pro ánima ejus.

Sancte Johánnes Baptísta, intercéde.

Omnes sancti patriárche et prophéte, intercéдите pro ánima ejus.

Sancte Petre, intercéde.

Sancte Paule, intercéde.

Sancte Andréa, intercéde.

Sancte Matthee, intercéde.

Sancte Thoma, intercéde.³⁹⁷

Sancte Jacóbe, intercéde. [7lv.]

Sancte Johánnes, intercéde.

Sancte Philíppe, [intercéde.]³⁹⁸

Sancte Jacóbe, intercéde.

Sancte Bartholomé, intercéde.

Sancte Simon, intercéde.

Sancte Juda, intercéde.

Sancte Mathía, intercéde.

Sancte Marce, intercéde.

Sancte Luca, intercéde.

Sancte Bárnaba, intercéde.

Omnes sancti apóstoli et evangeliste, intercéдите pro anima ejus.

Omnes sancti discípuli et innocétes,

	intercédate.	Sancte Hierónime,	intercédate.
Sancte Stéphane,	intercédate.	Sancte Augustine,	intercédate.
Sancte Line,	intercédate.	Sancte Bírine,	intercédate.
Sancte Clete,	intercédate.	Sancte Swithune, ⁴⁰⁰	intercédate.
Sancte Clemens,	intercédate.	Sancte Ethelwólde, ⁴⁰¹	intercédate.
Sancte Cornéli,	intercédate.	Sancte Dúnstane,	intercédate.
Sancte Lauréti,	intercédate.	Sancte Cuthbérte,	intercédate.
Sancte Sixte,	intercédate.	Sancte Leonárde,	intercédate.
Sancte Vincéti,	intercédate.	Sancte Egidi,	intercédate.
Sancte Geórgi,	intercédate.	Omnes sancti confessóres,	intercédate.
Sancte Fabiáne,	intercédate.	Omnes sancti monáchi et heremíte,	intercédate.
Sancte Sebastíane,	intercédate.		
Sancte Albáne,	intercédate.	Sancta Maía Magdaléna,	
Sancte Edmúnde,	intercédate.	intercédate pro ánima ejus.	
Sancte Blasi,	intercédate.	Sancta María Egyptíaca,	
Sancte Dyonísi cum sóciis tuis,		intercédate pro ánima ejus.	
	intercédate.	Sancta Felícitas,	intercédate.
Sancte Eustáchi cum sóciis tuis,		Sancta Perpétua,	intercédate.
	intercédate.	Sancta Cecília,	intercédate.
Sancte Gervási,	intercédate.	Sancta Lúcia,	intercédate.
Sancte Protási,	intercédate.	Sancta Agatha,	intercédate.
Sancte Cosma,	intercédate.	Sancta Agnes,	intercédate.
Sancte Damiáne,	intercédate.	Sancta Fides,	intercédate.
³⁹⁹ Sancti Johánnes et Paule,		Sancta Katherína,	intercédate.
	intercédate.	Sancta Scolástica,	intercédate.
Sancti Crispine et Crispiniáne,		Sancta Juliána,	intercédate.
intercédate pro ánima ejus.		Sancta Margaréta,	intercédate.
Omnes sancti mártýres,	intercédate.	Sancta Anastásia,	intercédate.
Sancte Benedicte,	intercédate.	Sancta Petronlla,	intercédate.
Sancte Silvéster,	intercédate.	Sancta Edítha,	intercédate.
Sancte Nicoláe,	intercédate.	Sancta Brigída,	intercédate.
Sancte Mártine,	intercédate.	Omnes sancti vírgines,	[72r.]
Sancte Hýlari,	intercédate.	intercédate pro ánima ejus.	
Sancte Ambrósi,	intercédate.	Omnes Sancti,	

intercédite pro ánima ejus.
 Propicius esto parce et dimítte ei
 ómnia peccáta sua Dómine.
 Ab omni malo : líbera et defénde
 ánimam ejus Dómine.
 Ab hoste iníquo : líbera et defénde
 ánimam ejus Dómine.
 Ab insídiis et láqueis dyáboli : líbera
 et defénde ánimam ejus Dómine.
 Ab incúrsu malignórum spirítuum :
 líbera.
 A timóre inimicórum : líbera.
 Ab ira tua : líbera.
 A damnatióne perpétua : líbera.
 A penis inférni : líbera.
 A perículo mortis : líbera.
 A póndere peccatórum : líbera.
 Per imménsam pietátem tuam :
 líbera.
 Per mystérium sancte incarnatiónis
 tue : líbera.
 Per sanctam circumcisióne tuam :
 líbera.
 Per sanctam apparitióne tuam :
 líbera.
 Per baptísmum tuum : líbera.
 Per jejúnium tuum : líbera.
 Per passióne et crucem tuam :
 líbera.
 Per piíssimam mortem tuam : líbera.
 Per gloriósam resurrectióne tuam :
 líbera.
 Per admirábilem ascencióne⁴⁰² tuam :
 líbera.

Per advéntum Sancti Spíritus Parácliti :
 líbera.
 Per intercessióne ómnium sanctó-
 rum tuorum : líbera.
 In die judícii : líbera et defénde áni-
 mam ejus Dómine.
 Peccatóres : te rogámus audi nos.
 Ut ánimam fámuli tui de princípibus
 tenebrárum et de locis penárum li-
 beráre dignéris : te rogámus.
 Ut eam ab inferórum cruciátibus li-
 beráre dignéris : te rogámus.
 Ut cuncta ejus peccáta oblivióne
 perpétue tradére dignéris :
 te rogámus.
 Ut ei omnes lúbrice temeritátis of-
 fénsas dimíttere dignéris :
 te rogámus.
 Ut delícta juventútis ejus et igno-
 rántias non reminiscáris :
 te rogámus.
 Ut quicquid viciórum fallénte dyábolo
 et própria iniquitáte atque fragilitáte
 contráxit cleménte indulgére dig-
 néris : te rogámus.
 Ut eum in pacis ac lucis regióne
 constituére⁴⁰³ dignéris :
 te rogámus audi nos.
 Ut ei gáudium et exultatióne in
 regno tuo cum sanctis et eléctis tuis
 donáre dignéris : te rogámus.
 Ut nos exaudíre dignéris :
 te rogámus, audi nos.
 Fili Dei : te rogámus audi nos.

Agnus Dei qui tollis peccáta mundi :
miserére ánime ejus.

Christe Jesu : miserére ánime ejus.

Agnus Dei qui tollis peccáta mundi :

Propiciáre ánima Christiána de
hoc mundo : in nómine Dei
Patris omnipoténtis qui te creávit
amen.

In nómine Jesu Christi Fílii ejus qui
pro te passus est amen.

In nómine Spíritus Sancti qui in te
effúsus est amen.

In nómine angelórum et archan-
gelórum amen.

In nómine thronórum et domi-
natiónum amen.

In nómine principátuum et potes-
tátum et ómnium celéstium virtútum
amen.

In nómine chérubin et séraphin

Orémus.

Suscipe ítaque Dómine servum
tuum : in bonam et lúcidam
habitáculum tuum amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui ex
ómnibus perículis infernórum et de
locis penárum et de ómnibus dolóribis
tribulatiónum. Amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui
sicut liberásti Enoch e Eliám de
mortem commúni amen.

dona ei pacem eternámque felici-
tátem et glóriam sempitérnam
amen.

amen.

In nómine patriarchárum et pro-
phetárum amen.

In nómine apostolórum et mártý-
rum amen.

In nómine confessorum et epis-
copórum amen.

In nómine sacerdotum et levitárum
et ómnium ecclésie cathólice grá- [72v.]
duum, amen.

In nómine monachórum et ana-
choritárum, amen.

In nómine vírginum et fidélium
viduárum hódie in pace locus tuus fiat
et habitátio tua in celésti Hierúsalem,
amen.

Oratio.

Líbera Dómine ánimam servi tui
sicut liberásti Loth de Sodómis et de
flamma ignis, amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui
sicut liberásti Ysaac de manu patris
sui Abrahe. Amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui
sicut liberásti Móysen de Pharaónis,
amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui

sicut liberásti Job de passiónibus suis amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui sicut liberásti David de manu Gólie et de manu Saul regis amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui sicut liberásti Daniélem de lacu leónum, amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui sicut liberásti tres púeros de camíno ignis ardéntis, amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui sicut liberasti Susánnam de falso crimine, amen.

Líbera Dómine ánimam servi tui sicut liberásti Petrum et Paulum de vínculis amen.

Sicut liberásti sanctos servos tuos de torméntis sic liberáre dignéris ánimam servi tui de gehénne incendiis et ab ómnibus angústis. Amen.

[Commendatio animarum.]

¶ Sequatur commendatio animarum, 275. et dicatur in camera vel in aula sine nota juxta corpus, et omnia subsequenter similiter usque ad processionem ad hominem mortuum suscipiendum.

Post commendationem sequatur.

Rylands-24:452.

Resp.
II.

Ubve-ní-te * Sancti De- i, occúrri- te án-
ge- li Dómi- ni susci- pi- éntes á- nimam e- jus. †Offe-
réntes e- am in conspéc- tu Al- tíssi- mi. V. Su- cí-
pi- at te Christus qui vo- cá- vit te : et in si- nu
Abra- he ánge- li de- dú- cant te. †Offe- réntes.

7716.

Sequatur oratio sine Dóminus vobiscum et sine Orémus.

Oratio.

Tibi Dómine commendámus
ánimam fámuli tui⁴⁰⁴ N. ut
defúnctus século tibi vivat : et que per
fragilitátem mundáne conversatiónis

peccáta admísit, tu vénia misericor-
díssime pietátis abstérge. Per eúndem
Christum Dóminum nostrum.
Amen.

Orémus.

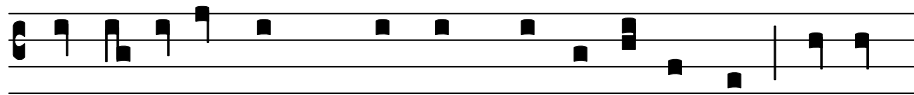
Misericórdiam tuam Dómine sancte Pater omnipotens etérne Deus pietátis afféctu rogáre pro áliis cógimur : qui pro nostris supplicáre peccátis nequáquam sufficimus. Tamén de tua confisi grátuíta pietáte inoblíta benignitáte cleméntiam tuam depóscimus : ut ánimam fámuli tui *N.* ad te reverténtem cum pietáte suscípias. Assit ei ángelus testaménti tui [73r.] Míchael, et per manus sanctorúm angelórum tuórum in sinu Abrahe

Oratio.

partiárche tui eam collocáre dignéris : quátenus liberáta de princípibus tenebrárum et de locis penárum, nullis jam priméve nativitátis vel ignorántie aut próprie iniquitátis seu fragilitátis confundátur erróribus : sed pótius agnoscátur a tuis et sancte beatiúdinis réquie perfruátur, atque cum magni iudícii dies avénerit : inter sanctos et eléctos tuos aggregáta, glória manifeste contemplatiónis tue perpétuo satiétur. Per Christum.

Rylands-24:453.

Ant.
VII.ii.

Uscí-pi-at te * Chris-tus qui vo-cá-vit te : et in

si-nu Abra-he ánge-li de-cú-cant te. *Ps. In éxitu. (cxiiij.) 311.*

Totus psalmus dicitur sine Glória Patri. ut inferius patebit, scilicet in officio sepulture.

Quo finito dicat sacerdos Dóminus vobíscum. et Orémus.

Oratio.

Omnipotens sempitérne Deus, qui humáno córpori ánimam ad similitúdinem tuam inspiráre dignátus es : dum te jubénte pulvis in púlverem revértitur : tu imáginem tuam cum sanctis et eléctis tuis etérnis

sédibus precípias sociári : eámque ad te reverténtem de Egýpti pártibus blande lenitérque suscípias : et ángelos tuos sancto ei óbviám mittas : viámque illi justicie demónstra : et portas glórie tue illi áperi. Repéлле

quésumus ab ea omnes príncipes tenebrárum : et agnósce depósitum fidéle quod tuum est. Súscipe Dómine creatúram tuam non ex diis aliénis creatam sed a te solo Deo vivo et vero : quia non est álius Deus preter te Dómine : et non est secúndum ópera tua. Letífica clementísime Pater ánimam servi tui *N.* et clarífica eam in multitúdine mi-

Ant. Chorus angelórum.

Psalmus. (cxiiij.)

Diléxi : quóniam exáudiet Dóminus vocem oratiónis mee.

2. Quia inclinávit aurem suam michi : et in diébus meis invocábo.

3. Circundedérunt me dolóres mortis : et perícula inférni invenérunt me.

4. Tribulatiónem et dolórem invéni : et nomen Dómini invocávi.

5. O Dómine líbera ánimam meam miséricors Dóminus et justus : et Deus noster miserétur.

sericórdie tue. Ne memíneris quésumus iniquitátum ejus antiquárum et ebrietátum quas suscitávit fervor mali desidérii : licet enim peccáverit tamen te non negávit : sed signo fidei insignítus te qui ómnia et eum inter ómnia fecísti fidéliter adorávit. Qui vivis et regnas Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.

6. Custódiens párvulos Dóminus : humiliátus sum et liberávit me.

7. Convértere ánimam mea in réquiem tuam : quia Dóminus benefécit tibi.

8. Quia erípuit ánimam meam de morte : óculos meos a láchrymis, pedes meos a lapsu.

9. Placébo Dómino : in regióne vivórum.

Psalmus. (cxv.)

CRédidi propter quod locútus sum : ego autem humiliátus sum nimis.

[73v.] 2. Ego dixi in excéssu meo : Omnis homo mendax.

3. Quid retríbuiam Dómino : pro ómnibus que retríbuit michi.

4. Cálicem salutáris accípam : et nomen Dómini invocábo.

5. Vota mea Dómino reddam coram omni pópulo ejus : precíosa in conspéctu Dómini, mors sanctórum ejus.

6. O Dómine quia ego servus tuus : ego servus tuus et filius ancílle tue.

7. Dirupísti víncula mea : tibi sacrificábo hóstiam laudis, et nomen Dómini invocábo.

8. Vota mea Dómino reddam in

conspéctu omnis pópuli ejus : in átriis domus Dómini, in médio tui Hierúsalem.

Psalmus cxvj.

LAudáte Dóminum omnes gentes : laudáte eum omnes pópuli.

2. Quóniam confirmáta est super

nos misericórdia ejus : et véritas Dómini manet in etérnum.

Psalmus cxvij.

Confitémini Dómino quóniam bonus : quóniam in séculum misericórdia ejus.

2. Dicat nunc Israel quóniam bonus : quóniam in séculum misericórdia ejus.

3. Dicat nunc domus Aaron : quóniam in séculum misericórdia ejus.

4. Dicant nunc qui timent Dóminum : quóniam in séculum misericórdia ejus.

5. De tribulatióne invocávi Dóminum : et exaudivit me in latitúdine Dóminus.

6. Dóminus michi adjútor : non mébo quid fáciat michi homo.

7. Dóminus michi adjútor : et ego despíciam inimícos meos.

8. Bonum est confidere in Dómino : quam confidere in hómine.

9. Bonum est speráre in Dómino : quam speráre in princípibus.

10. Omnes gentes circuíerunt me :

et in nómine Dómini quia ultus sum in eos.

11. Circundántes circundedérunt me : et in nómine Dómini quia ultus sum in eos.

12. Circundedérunt me sicut apes et exarsérunt sicut ignis in spinis : et in nómine Dómini quia ultus sum in eos.

13. Impúlsus evérsus sum ut cáderem : et Dóminus suscepit me.

14. Fortitúdo mea et laus mea Dóminus : et factus est michi in salútem.

15. Vox exultatiónis et salútis : in tabernáculis justórum.

16. Déxtera Dómini fecit virtútem, déxtera Dómini exaltávit me : déxtera Dómini fecit virtútem.

17. Non móriar sed vivam : et narrábo ópera Dómini.

18. Castigans castigávit me Dóminus : et morti non trádidit me.

19. Apérite michi portas justicie, et ingressus in eas confitébor Dómino : hec porta Dómini justi intrábunt in eam.

20. Confitébor tibi quóniam exaudísti me : et factus es michi in salútem.

21. Lápídem quem reprobavérunt edificántes : hic factus est in caput ánguli.

22. A Dómino factum est istud : et est mirábile in óculis nostris.

23. Hec est dies quam fecit Dóminus : exultémus et letémur in ea.

24. O Dómine salvum me fac, o

Dómine bene prosperáre : benedíctus qui venit in nómine Dómini.

25. Benedíximus vobis de domo Dómini : Deus Dóminus et illúxit nobis.

26. Constitúite diem solémnem in condénsis : usque ad cornu altáris. [74r.]

27. Deus meus es tu et confitébor tibi : Deus meus es tu et exaltábo te.

28. Confitébor tibi quóniam exaudísti me : et factus es michi in salútem.

29. Confitémini Dómino quóniam bonus : quóniam in séculum misericórdia ejus.

Psalmus. Beáti immaculáti. *usque ad* Ad Dóminum cum tribulárer. *sine* Glória Patri. (cxviiij.) 276.

Finitis psalmis incipiatur antiphona. Chorus angelórum te suscípiat et in sinu Abrahe cóllocet te⁴⁰⁵ : ut cum Lázaro quandam páupere etérnam hábeas réquiem.

Qua finita dicat sacerdos Orémus.

Oratio.

Dixi vúlneris novitáte percússi et quómodo córdibus sauciáti, misericórdiam tuam mundi Redemptor flebilibus vóciibus implorámus : ut cari nostri *N.* ánimam ad tuam cleméntiam qui fons es pietátis⁴⁰⁶ reverténtem blande lenitérque suscípias : et si quas illa ex carnáli commertióne extráxit máculas, tu

Deus solíta bonitáte cleménter déleas : pie indúlgeas : obliuóni imperpétuum tradas : atque hanc laudem tibi cum céteris redditúram et ad corpus próprium quandóque reversúram, sanctorum tuórum cétibus aggregári precípias. Qui cum Deo Patre et Spíritu Sancto vivis.

Hic roget sacerdos orare pro eo ita dicens.

Pro ánima *N.* et pro animábus ómnium fidélium defunctorum.

Pater noster. [*privatim.*]

[*℣.*] Et ne nos [indúcas in tentatióem.

℞.] Sed líbera [nos a malo.

℣.] Réquiem etérnam dona ei Dómine.

[*℞.*] Et lux perpétua lúceat ei.

[*℣.*] A porta ínferi.

[*℞.*] Erue Dómine ánimas eórum.

[*℣.*] Non intres in iudícium cum servo tuo Dómine.

[*℞.*] Quia non justificábitur in conspéctu tuo omnis vivens.

[*℣.*] Dóminus vobíscum.

[*℞.*] Et cum spíritu tuo.

[*℣.*] Orémus.

Oratio.

PArtem beáte resurrectionis optíneat vitámque etérnant mereátur habére in celis. Per te Salvátor

mundi qui cum Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas Deus per ómnia sécula seculórum. Amen.

Orémus.

[*Oratio.*]

DEus cui soli cómpetit medicínam prestáre post mortem tríbue quésumus ut ánima fámuli tui

N. terrénis exúta contágiis, in tue redemptionis parte numerétur.

[*Oratio.*]

ABsólve quésumus Dómine ánimam fámuli tui *N.* et ánimas ómnium fidélium defunctorum ab omni vínculo delictórum : ut in

resurrectionis glória inter sanctos et eléctos tuos resuscitati respírent. Per Christum.

Deinde si corpus regis inuncti fuerit qui migravit ex hoc seculo : primo a suis cubiculariis corpus ejusdem aqua calida sive tepida lavetur. Deinde balsamo cum aromatibus ungetur per totum et postea in panno lineo cerato involvatur, ita tamen quod facies et barba illius tantum pateant : et circa manus et digitos ipsius dictus pannus ceratus ita sit dispositus : ut quilibet digitus cum pollice utriusque manus singulatim insuatur per se, ac si manus ejus chirothecis lineis essent cooperte.

¶ Deinde corpus induatur tunica usque ad talos longa : et desuper pallio regali adornetur. Barba vero ipsius decenter componatur super pectus illius : et postmodum [74v.] caput cum facie ipsius sudario serico cooperiatur : ac deinde corona regia aut diadema capiti ejusdem apponatur. Postea induantur manus ejus chirothecis cum aurofragiis ornatis et in medio digito dextre manus imponatur annulus aureus aut deauratus : et in dextra manu sua pila rotunda, deaurata, in qua virga deaurata sit fixa a manu ipsius usque ad pectus protensa : in cujus virge summitate sit signum Dominice crucis : quod super pectus ejusdem principis honeste debet collocari. In sinistra vero manu sceptrum deauratum habeat usque ad aurem sinistram decenter protensum : ac postremo tibie et pedes ipsius caligis sericis et sandaliis induantur.

¶ Deinde dictus princeps ita adornatus cum regni sui pontificibus et magnatibus cum omni reverentia et exequiis regalibus honestissime tradatur sepulture.

Si vero corpus alterius fuerit, tunc tantum lavetur corpus aqua tepida vel calida si placeat : et postea linteamine mundo honeste involvatur : et in feretro locetur⁴⁰⁷ : clericus interim dicentibus vespas de die et de sancta Maria et postea vigiliis mortuorum ut infra patebit.

Quibus dictis, dicantur sine nota psalms sequentes, videlicet

Ps. Verba mea. (v.) 242.

Ps. Dómine ne in furóre. j. (vj.) quere hos psalmos infra in vigilia mortuorum in j. nocturno. 243.

Ps. Diléxi. (cxiv.) 215.

Ps. Crédidi propter. (cxv.) quere ut supra. 216.

Ps. De profúndis. (cxxix.) 235.

Ps. Voce mea. ij. (cxlj.) quere infra post laudes mortuorum. 275.

Quibus finitis dicatur antiphona, Réquiem etérnam dona eis Dómine : et lux perpétua lúceat eis.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [privatim.]

[V.] Et ne nos [indúcas in tentatióem.

R.] Sed líbera [nos a malo.

V.] Réquiem etérnam dona eis Dómine :

[R.] Et lux perpétua lúceat eis.

[V.] A porta ínferi.

[R.] Erue Dómine ánimas eórum.

[V.] Non intres in iudicium.

[R.] Quia non justificabitur.

[V.] Dóminus vobiscum.

[R.] Et cum spíritu tuo.

[V.] Orémus.

Oratio.

Suscipe Dómine ánimam fámuli tui *N.* ad te revertentem veste quoque celésti índue eam : et lava eam sancto fonte vite éterne : ut inter gaudentes gáudeat : et inter sapiéntes sápiat : et inter mártires coronáti incédát : et inter patriárchas et prophétas proficiat : et inter apóstolos Christum sequi stúdeat : et inter ángelos et archángelos claritátem Dei vídeat : et inter paradísi rútilos lápides gáudium Dei possídeat : noticiámque

mystérium Dei agnóscat : et inter chérubin et séraphin claritátem Dei vídeat : et inter vigínti quáttuor seni-óres cántica canticórum áudiat : et inter lavántes stolas suas in fonte lúminis vestem lavet : et inter pulsántes portas celéstis Hierúsalem apértas repériat : et inter vidéntes Deum fácie ad fáciem vídeat : et inter cantántes cánticum novum cantet : et inter audiéntes celéstem sonum [75r.] áudiat. Per Christum Dóminum.

Sequatur alia oratio.

Suscipe Dómine ánimam fámuli tui *N.* quam de ergástulo hujus séculi vocáre dignátus es : et líbera eam de princípibus tenebrárum et de locis penárum : ut absolúta omni

vínculo peccatórum quiétis ac lucis éterne beatitúdine perfruátur : et inter sanctos et eléctos tuos in resur-rectiónis glória resuscitári mereátur. Qui cum Deo Patre. *et cetera.*

Anima ejus et ánime ómnium fidélium defunctorum per misericórdiam Dei requiescant in pace. Amen.⁴⁰⁸

Deinde deportetur corpus ad ecclesiam ibidem vel in cemeterio humandum. Quando deportari debet corpus defuncti ad ecclesiam, in primis sumat sacerdos spiculam et aspergat aquam benedictam super corpus exanime interim dicendo psalmum De profundis. (cxxix.) 235.

Quo dicto sequatur :

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[*℣.*] Et ne nos [indúcas in tentatióem.

℞. Sed libera nos a malo.

℣. Réquiem etérnam dona eis Dómine.

[*℞.* Et lux perpétua lúceat eis.

℣. A porta ínferi.

[*℞.* Erue Dómine ánimas eórum.

℣. Credo vidére [bona Dómini.

℞. In terra vivéntium.

℣. Dóminus vobíscum.

[*℞.* Et cum spírítu tuo.

℣. Orémus.⁴⁰⁹

Oratio. Inclína Dómine. 310. *et oratio.* Fidélium Deus ómnium Cónditor. 288.
et finiantur sub una conclusione sic : Qui cum Deo Patre et Spírítu Sancto. et cetera.

[*℣.*] Resquíescant in pace.

[*℞.*] Amen.

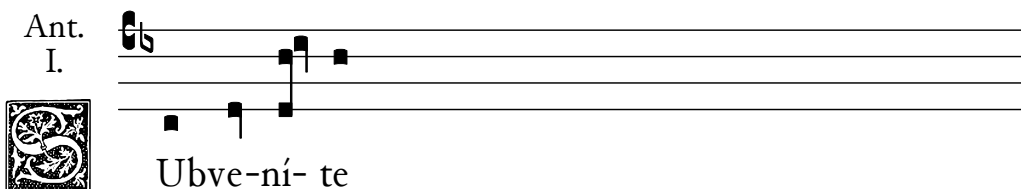
¶ *Si vero fuerit corpus mortuum cum processione suscipiendum : tunc eodem modo ordinetur processio sicut in simplicibus dominicis, preter quod in hac processione sacerdos et ministri ejus in albis cum amictibus induti incedant : chorus autem in capis nigris quotidie. Et cum ad locum destinatum pervenerit processio : cadaver ipsum sacerdos aqua benedicta aspergat, et postea thurificet interim dicendo psalmum De profúndis clamávi ad te. ut supra dictum est. 186.*

¶ *Deinde in redeundo dum deportatur corpus ad ecclesiam : cantetur sequens antiphona, cantore incipiente.*⁴¹⁰

1506:75r.

204784.

Ant.
I.

Ubve-ní- te

Chorus prosequatur.

Commendatio animarum.

* sanc-ti De- i occúrri- te ánge- li Dó- mi- ni susci- pi-
 én- tes á- nimam e- jus offe- rén- tes e- am con-
 spéc- tu Al- tíssi- mi. *℟.* Suscí- pi- at te Christus qui vo-

[75v.]

cá- vit te : et in si- nu Abra- he ánge- li de- dú- cant te.

Repetatur antiphona Subveníte.

Deinde dicatur psalmus De profúndis. (cxxxix.) 235. et post unumquemque versum repetatur antiphona et postea si necesse fuerit dicatur eodem ordine psalmus In éxitu. (cxiiij.) 311.

*Deinde in introitu cemeterii vel citius inchoetur *℟.* Libera me Dómine. et dicatur cum hoc *℣.* tantum Dies illa. require in Dirige. ante laudes. 261.*

Nunquam [autem]⁴¹¹ portetur corpus alicujus defuncti circa cemeteryum : sed directe in ecclesiam et si corpus canonici vel alterius magnatis fuerit, in chorum deferatur : sin autem, extra chorum in ecclesia post orationem relinquatur.⁴¹²

● *In introitu ecclesia dicitur hec antiphona cantore incipiente.*

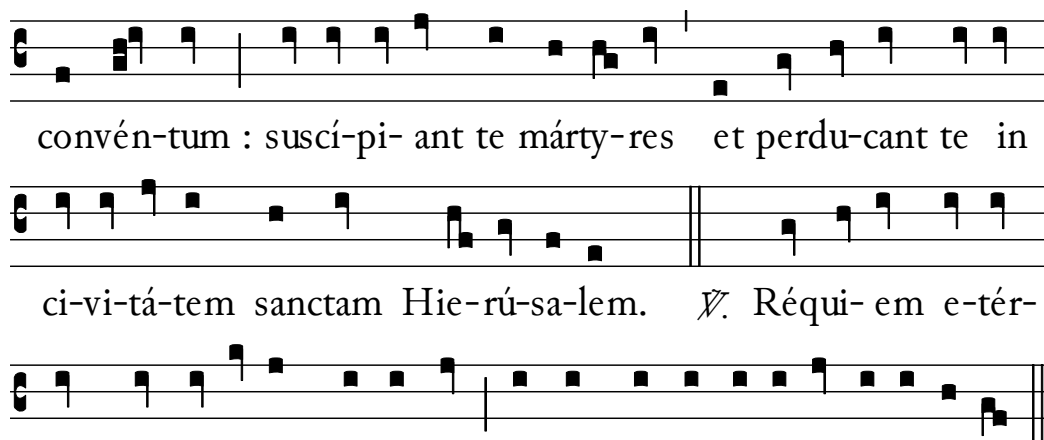
1506:75v.

Ant.
VII.i.

N pa- ra- dí- sum * de- dú- cant te ánge- li in su- um

3226.

convén-tum : suscí-pi- ant te mártý-res et perdu-cant te in
 ci-vi-tá-tem sanctam Hie-rú-sa-lem. *℣.* Réqui- em e-tér-

nam do-na e- is Dómi-ne : et lux perpé-tu- a lú-ce- at e- is.

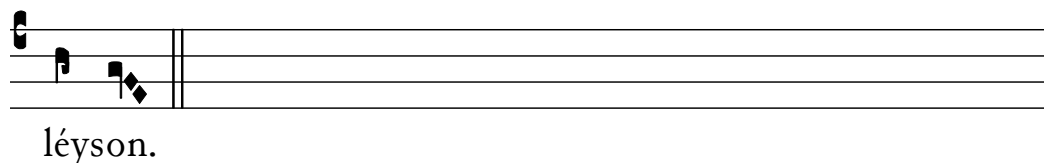
Repetatur antiphona In paradísium. qua finita sequatur.

1506:75v; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-1531-P:52r.⁴¹³

K Y-ri- e-léyson. *℣.* Christe-léyson. *℣.* Ky-ri- e-

509501.

léyson.

Deinde aspergat sacerdos aqua benedicta corpus defuncti et thurificet : rogans astantes orare pro anima defuncti ita dicens.

Pro ánima *N.* et pro animábus ómnium fidélium defunctórum.

Pater noster. [*privatim.*]

[*℣.*] Et ne nos [*indúcas in tentatiónem.*]

[*℣.*] Sed líbera [*nos a malo.*]

[*℣.*] A porta ínferi.

[*℣.*] Erue Dómine ánimas eórum.

[*℣.*] Non intres in iudiciúm [*cum servo tuo.*]

[*℣.*] Quia non justificábitur in conspéctu [*tuo omnis vivens.*]

[*℣.*] Dóminus vobíscum.

[*℣.*] Et cum spírítu tuo.

℣.] Orémus.

℟. Uscipe Dómine servum tuum in bonum habitáculum, et da ei réquiem in regno celéstis Hierúsalem : ut in sinu Abrahe patriárche tui collocátus resurrectiónis diem presto-

Oratio.

létur : et inter resurgéntes ad glóriam resúrgat : et cum benedíctis ad dexteram Dei veniéntibus véniat : et cum possidéntibus vitam etérnam possídeat. Per Christum. [76r.]

[℣.] Anima ejus et ánime ómnium fidélium defunctorum per Dei misericórdiam in pace requiéscent.

[℟.] Amen.

Deinde dicantur solenniter vigilie mortuorum et postea completorium de die more solito.

Ubi⁴¹⁴ vero in die sepulture deportetur corpus ad ecclesiam, tunc immediate post predictam orationem Súscipe Dómine. dicatur commendatio animarum solenniter : ut infra post vigiliis mortuorum patebit, et finito psalmo Dómine probásti. statim incipiatur missa pro defunctis.⁴¹⁵

Deinde exeat sacerdos cum stola et aqua benedicta ad locum sepeliendus est mortuus : et signo cruce signet locum : et postea aspergat aqua benedicta.

Deinde accipiat sacerdos fossorium vel aliud instrumentum et aperiat terram in modum crucis ad longitudinem et latitudinem corporis defuncti dicens,

Apérite michi portas justície, et ingressus in eas confitébor Dómino hec porta Dómini justí intrábunt in eam.

[*Vigilie mortuorum.*]

D*icantur autem vigilie mortuorum quotidie cum missa in capitulo in crastino usque ad vigiliam nativitatis Domini nisi in festis ix. lectionum, et a crastino octavarum epiphannie usque ad iij. feriam ante pascha, et in ipsa iij. feria fiant vigilie mortuorum cum ix. lectionibus in conventu cum missa in crastino nisi aliquod duplum festum impediatur : et tunc fiat predictum servitium in aliqua die precedente ipsius hebdomade que ad hoc vacaverit, videlicet in dominica vel in secunda feria, et sic compleatur servitium mortuorum usque ad octavas pasche, nisi corpus presens forte contigerit. Post octavas vero pasche non fit servitium mortuorum in conventu nisi corpus presens affuerit, vel dies anniversarius vel dies tricennalis contigerit, usque in crastinum sancte Trinitatis. In crastino autem sancte Trinitatis et abhinc quotidie fiant vigilie mortuorum usque ad adventum Domini nisi per octavas et in octavis assumptionis et nativitatis beate Marie et dedicationis ecclesie.*

Canonico vero defuncto, statutum est triginta dierum in conventu obsequium fieri : et triginta psalteria separatim a quocumque presbitero cantari : reliquos⁴¹⁶ vero cujuscunque ordinis sint viginti psalteria cantare : et ab unoquoque in hebdomada sua privatim ejus anniversarium celebrare.

Impediuntur autem debite vigilie mortuorum per totum annum per festa duplicia in primis et secundis vesperis nisi corpus presens affuerit : et in octava die epiphannie et in aliis octavis quando dicitur hymnus Salvator mundi.

In omnibus etiam aliis festis ix. lectionum et in dominicis et in festis iij. lectionum et in octavis in quibus chorus regitur, in primis vesperis tantum. Similiter fiat in commemoratione beate Marie et sancti loci.

Fiant autem vigilie mortuorum cum ix. psalmis, ix. antiphonis, ix. lectionibus, [76v.] quandocumque corpus adest presens vel quando dies anniversarius vel dies tricennalis contigerit : nisi in tempore paschali.

In paschali vero tempore dicuntur⁴¹⁷ iij. psalmi et iij. lectiones cum tribus antiphonis super psalmos ante lectiones qualiscunque nocturnus dicitur : et omnes antiphone super psalmos ad vesperas scilicet ad Placébo. et omnes antiphone super psalmos in laudibus dicantur. Post octavas vero pasche in quacunque feria inchoetur officium mortuorum, incipiatur a primo nocturno et compleantur duo sequentes nocturni in eadem hebdomada si fieri potest : sive autem fieri potest sive non, deinceps non servetur ordo nocturnorum sed feriarum in hoc tempore sicut in aliis temporibus observetur. Ita tamen quod

quandocunque fit servitium pro corpore presenti cujuscunque fuerit : et in anniversariis et in trigintalibus episcoporum in predicto tempore semper antiphone, psalmi, versus, lectiones, et duo responsoria dicantur de primo nocturno.

*Sciendum est quod in tempore paschali semper erit tertium responsorium Libera me Dómine de morte. cum his tribus V̄. scilicet Dies illa. V̄. Quid ergo. V̄. Nunc Christe. Quandocunque dicatur hoc predictum R̄. Libera me Dómine. semper rein-
cipiatur post ultimum versum.*

In anniversariis vero episcoporum, et quandocunque corpus adest presens, et in die animarum tantum : tertium sextum et nonum responsorium debet repeti ab illis clericis qui versus responsoriorum cantaverunt.

In quotidianis obsequiis mortuorum, videlicet quando corpus non est presens vel dies anniversaria vel tricennalis non habetur : tunc fiant vigilie mortuorum cum tribus lectionibus tantum et ix. psalmis et una sola antiphona super psalmos hoc modo.

Ad vespervas una sola antiphona scilicet Placébo. 232.

Ps. Dilexi. (xciiij.) 233.

Ps. Ad Dóminum cum tribulárer. (cxix.) 233.

Ps. Levávi. (cxx.) 234.

Ps. De profúndis. (cxxix.) 235.

Ps. Confitébor. (iiij.) (cxxxvij.) 235.

Repetita antiphona post psalmos dicat cacerdos executor officii

V̄. A porta ínferi.

R̄. Erue Dómine ánimas eórum.

Ant. Audívi vocem. 237.

Ps. Magníficat. 237.

Sequatur. Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [privatim.] deinde sine pronuntiatione Et ne nos. dicatur iste psalmus sine nota Lauda ánima mea. (cxlv.) 238.

Finito psalmo dicat sacerdos loco nec habitu mutato

V̄. Réquiem etérnum dona eis Dómine.

[R̄.] Et lux perpétua lúceat eis.

[V̄.] A porta ínferi.

[R̄.] Erue Dómine ánimas eórum.

[V̄.] Credo vidére bona Dómini.

[R̄.] In terra vivéntium.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

Tres orationes dicantur tam ad Placébo. quam ad Dírige. sub una terminatione quarum j. pro episcopis,⁴¹⁸ ij. pro fratribus et sororibus, iij. generalis.

Et dicantur iste orationes ad Placébo. per totum annum.

Oratio. Deus qui inter apostólicos. 240.

Oratio. Deus vénie. 240.

Oratio. Fidélium Deus. 240.

Non dicatur Dóminus vobíscum. neque Requiéscant in pace. sed statim sine invitatorio incipiatur ant. Dírige. 241. Tamen quando Dírige non dicatur statim post Placébo ut in xl. et quando orationes predictae dicantur in laudibus ut a die animarum usque ad iij. feriam ante pascha : tunc dicatur ab ipso sacerdote executore officii. [77r.]

V. Requiéscant in pace. sine Dóminus vobíscum.

Post orationem ad Dírige. super omnes psalmos ante lectiones hec sola ant Dírige.

Ps. Verba mea. (v.) 242.

Ps. Dómine ne in furóre. (vj.) 243.

Ps. Dómine Deus meus. (vij.) 244.

Ps. Dómimus regit. (xxij.) 249.

Ps. Ad te Dómine levávi. (xxiiij.) 249.

Ps. Dóminus illuminátio. (xxvj.) 251.

Ps. Expéctans expectávi. (xxxix.) 255.

Ps. Beátus qui intélligit. (xl.) 257.

Ps. Quemádmódum. (xlj.) 257.

Repetita antiphona post psalmos sacerdos executor officii dicat

V. Compláceat tibi Dómine ut éruas me.

R. Dómine ad adjuvándum me réspice.

Pater noster. [privatim.]

Deinde dicat sacordos in audientia Et ne nos [indúcas in tentatióne].

Chorus. Sed líbera nos [a malo].

Similiter in audientia omnes lectiones legantur in secunda forma. Versus quoque responsoriorum ab ipsis lectoribus dicantur : ita quod j. et iij. lectio ex parte chori legantur : et ij. lectio ex altera parte : et hec omnia sine nota dicantur statim post vesperas de die et de sancta Maria ante completorium de die. In lectionibus legendis et responsoriis cantandis ordo feriarum servetur, videlicet die dominica et feria iij. lectiones

et responsoria de j. nocturno, et ij. et v. feria lectiones et responsoria de ij. nocturno, et iij. et vj. feria lectiones et respomoria de iij. nocturno: ita tamen quod semper in iij. et vj. feria sit iij. responsorium Libera me Dómine de viis inférni.

In obsequiis mortuorum cum ix. psalmis et iij. lectionibus tertium responsorium nunquam repetatur. Ante laudes quando sequuntur laudes continue : ut a festo sancte Trinitatis usque ad festum omnium sanctorum : dicat sacerdos hunc V̄. Requiéscant in pace. R̄. Amen.

In laudibus hec sola ant. Exultábunt Dómino. 264.

Ps. Miserére. (l.) 265.

Ps. Te decet. (lxiiij.) 266.

Ps. Deus, Deus meus. (lxij. & lxvj.) 267.

Ps. Ego dixi. (Esaie xxxviiij.) 268.

Ps. Laudáte Dóminum de celis. (cxlviij-cl.) 269.

Repetita antiphona post psalmos dicat sacerdos

V̄. Réquiem etérnam [dona eis Dómine].

R̄. Et lux perpétua [lúceat eis].

Ant. Ego sum. 270.

Ps. Benedictus. 271.

Sequatur Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [privatim.] Deinde sine pronunciatione Et ne nos. dicatur sine nota iste psalmus Exaltábo te. (xxix.) 272.

Deinde dicat sacerdos

[V̄.] Réquiem etérnam [dona eis Dómine]. 238.

[R̄.] Et lux perpétua [lúceat eis].

V̄.] A porta inferi.

[R̄.] Erue Dómine [ánimas eórum].

V̄.] Credo vidére [bona Dómni.

R̄.] In terra vivéntium.

[V̄.] Dóminus vobíscum.

[R̄.] Et cum spírítu tuo.

V̄.] Orémus.

Oratio. Deus cujus misericórdie. 273.

Oratio. Inclína Dómine aurem. 273.

Et finiantur sub una terminatione sic Per Christum Dóminum nostrum.

Sequatur. Orémus.

Deinde dicuntur orationes pro defunctis familiaribus ad placitum : quibus expletis sequatur oratio generalis in audientia scilicet Animábus quésumus Dómine. 274. que terminetur sic Qui cum Deo Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas Deus. Per ómnia sécula seculórum. R̄. Amen.

[V̄.] *Requiescant in pace.*

R̄. Amen. sine Dóminus vobíscum.

Quando laudes non sequuntur continue post lectiones, ut a die animarum usque ad quartum feriam ante pascha : tunc non dicatur ante laudes versiculus Requiescant in pace. sed post ultimum responsorium dicatur

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. sine Et ne nos.

Deinde dicatur Psalmus Exaltábo. (xxix.) 272. sine nota cum V̄. et oratione que [77v.] dicende sunt ad laudes alio tempore. Laudes vero tunc dicuntur post matutinas de die et de sancta Maria supradicto modo, et tunc post psalmum Benedictus. dicitur

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. sine Et ne nos. cum psalmo Voce mea. (ij.) (cxlj.) 275. cum V̄. et oratione que dicebantur ad Placébo. 238. et hec omnia tam ad Placébo. quam ad Dirige. sine nota dicantur.

¶ *Sciendum est quod quandocunque dicitur servitium mortuorum in conventu nisi corpus presens fuerit, vel anniversarius episcoporum vel decanorum, et nisi in die animarum : semper dicitur Placébo. sedendo usque ad antiphonam post psalmos : similiter fiat in laudibus. Ad Dirige. vero per totum tempus sedet chorus nisi dum antiphona super psalmos ante lectiones dicitur usque ad inceptionem lectionis. Ita tamen quod lectio et versus responsorii stando dicantur, et legantur ab illis clericis scilicet qui dicturi sunt tantum : chorus vero interim sedeat. In repetitione autem noni responsorii post ultimum versum stet chorus usque ad j. antiphonam incipiendam super laudes. Prostratus vero debet esse chorus in omni feria quando de feria agitur extra tempus paschale in vigiliis mortuorum trium lectionum ad Placébo. ex quo dicitur Kyrieléyson. donec ultima oratio compleatur, et ad Dirige. similiter dum dicitur Pater noster. ante lectionem, et post ultimum responsorium quando non sequuntur continue laudes, et post psalmum Benedictus. eodem modo quo post psalmum Magnificat. ad Placébo. Et hoc sit generale per totum annum, quod quotiens fiunt genuflexiones in choro ad vespervas vel ad matutinas diei : totiens fiant in sequentibus obsequiis mortuorum quamvis fiant ix.*

lectiones nisi corpus presens fuerit : vel dies anniversarius ejusdem ecclesie episcoporum : tunc enim genuflectere chorum non licet : sed continue stare tenetur ad Placébo. quousque finiatur : et etiam in singulis nocturnis ad Dirige. dum dicitur oratio Dominicalis ante lectionem et in laudibus tantum ad primum psalmum scilicet Miserere. et a versiculo ante psalmum Benedictus. quousque illius obsequii officium expleatur. In reliqua psalmodia et in omnibus aliis sedere debet.

¶ *Sciendum est quod in vigilia mortuorum nunquam fiunt prostrationes in paschali tempore, nec in aliquo festo iij. vel ix. lectionum, nec in commemoratione beate Maria vel sancti loci nec in octavis nec infra octavas sanctorum.*

¶ *Quando vero corpus adest presens et in anniversariis episcoporum omnes clerici stare tenentur ad Placébo. per totum tempus : ad Dirige. ut in alio tempore : ad laudes similiter per totum tempus nisi ab inceptioe psalmi Te decet. usque ad versiculum ante Benedictus Dóminus. In vigilia quoque mortuorum iij. lectionum extra tempus paschali omnes versiculi dicantur a sacerdote executore officij loco nec habitu mutato. In vigilia mortuorum ix. lectionum simplici prima antiphona super psalmos ad Placébo. in [78r.] superiori gradu inchoetur. Ceterae omnes antiphonae in prima forma discurrant, excepta antiphona super Magnificat. et prima antiphona super psalmos ad Dirige. et prima antiphona ad laudes et antiphona super Benedictus, quae in superiori gradu discurrant. Tres primae lectiones in prima forma legantur, loco nec habitu mutato : sua quoque responsoria ab eisdem lectoribus cantentur. Tres mediae lectiones in ij. forma cum suis responsoriis dicantur. Tres ultime lectiones in superiori gradu eodem modo cum suis responsoriis dicantur. Ita tamen quod secundus versus ultimi responsorii in eodem gradu ex opposito dicatur. Tertius similiter ex parte chori in eodem gradu dicatur : cetera ut predictum est sunt exequenda.*

¶ *Iste modus servitii mortuorum locum habet in omni anniversario et trigintali, post primum diem trigintalis.*

¶ *In anniversario tamen simplici canonicorum ultimum responsum a duobus de superiori gradu dicatur ad gradum chori, habitu non mutato, cum suis tribus versibus.*

¶ *In prima quoque die trigintalis simplicis canonici eodem modo ultimum responsum dicatur : sed tamen post ultimum versum responsorii ab ipsis cantoribus ad gradum chori repetatur responsum et a choro percantetur. Preterea vj. lectio in superiori gradu cum suo responsorio dicatur.*

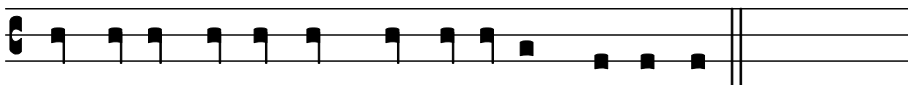
¶ *In anniversariis vero archidiaconorum et subdiaconorum vel succentorum modus servitii fiat sicut in primo trigintali simplicis canonici.*

- ¶ *In anniversario cantorum, thesaurariorum, cancellariorum, antiphone que in simplicibus vigiliis solent esse in prima forma in secunda forma discurrant, ceteris ut in die trigintalibus de canonico.*
- ¶ *In anniversariis decani simile servitium observetur quod de ceteris personis, excepta quod tertia lectio in secunda forma, quinta lectio in superiori gradu cum suo responsorio dicatur.*
- ¶ *De personis vero ecclesie in episcopos promotis in aliis ecclesiis fit servitium in eorum anniversariis juxta dignitatis sue exigentiam quam ante promotionem in ecclesia Sarisburiensi habuerunt.*
- ¶ *De aliis vero episcopis extraneis et pro regibus pro quibus fit servitium : eo modo fiat quo in anniversariis canonici simplicis.*
- ¶ *Sciendum tamen est quod de aliis solummodo fit servitium in anniversariis qui scribuntur in martilogio.*
- ¶ *Sciendum est autem quod in anniversariis iiii. principalium personarum excellentior sacerdos exequitur officium. Episcopus vero in anniversariis episcoporum predecessarum officium exequitur. In anniversariis et trigintalibus episcoporum Sarum ecclesie totum servitium discurret more duplicis festi scilicet Johannis Baptiste, habitus tamen non mutetur in legendo vel cantando. Tabula etiam de lectionibus legendis et responsoriis cantandis disponitur sicut in predicto festo, excepto quod nullum responsorium a tribus cantatur nisi nonum. Tertium quoque, vj. et ix. repetantur ab illis clericis qui versum [78v.] responsorii cantaverunt : lectiones vero non in pulpito sed ad gradum chori super lectrinum legantur. Executor tamen officii in orationibus dicendis locum non mutet nec habitum. Omnes autem versiculi dicantur et respondeantur sub eodem tono quo in tribus noctibus ante pascha, sed in audientia non respondeantur.*
- ¶ *In omnibus aliis anniversariis et trigintalibus j. antiphona super primum psalmum ad Placébo. in superiore gradu inchoetur : cetera omnes antiphone in ij. forma discurrant per ordinem : excepta antiphona super psalmum Magnificat. et j. antiphona super primum psalmum ad Dirige. et j. antiphona ad laudes et antiphona super Benedictus. que in superiore gradu discurrant. Sex prime lectiones in ij. forma legantur loco nec habitu mutato : versus quoque responsoriorum ab eisdem lectoribus cantentur. Septima lectio cum versu responsorii sui et sic deinceps in superiore gradu supradicto modo discurrant. Ita tamen quod ix. responsorium a duobus de superiori gradu cantetur ad gradum chori habitu non mutato cum suis versibus.*
- ¶ *Et sciendum est quod semper dicatur a sacerdote Et ne nos. post Pater noster. ante*

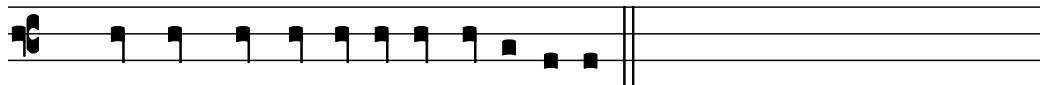
inceptionem lectionum quancuncque dicatur servitium mortuorum tam iij. quam ix. lectionum. Omnes vero versus ab aliquo sacerdote de superiori gradu dicantur sub eodem tono quo⁴¹⁹ in tribus noctibus ante pascha loco nec habitu mutato : vel ab executore officii, et respondeat chorus supradicto modo.

¶ *Quando vero fit servitium pro corpore presentii non pro canonico : omnes antiphone preter quinque principales in secunda forma supradicto modo discurrant : due prime lectiones cum suis responsoriis in j. forma, iij. et iiij. in ij. forma, v. et sic deinceps in superiori gradu. Singula vero responsoria a duobus ad caput defuncti ad orientem conversis habitu non mutato cantentur : ultimum vero responsorium a tribus cum repetitione cantetur loco et habitu supradicto. Ita tamen quod ab ipsis cantoribus cantetur et inchoetur. Singuli vero versiculi a duobus pueris ibidem dicantur habitu non mutato. Non respondeantur in audientia quando dicuntur a duobus : cetera ut in aliis vigiliis predictis.*

1506:78v.⁴²⁰

Equi- em e-térnam do-na e- is Dómi-ne.

Et lux perpé-tu- a lú-ce- at e- is.

Si vero fuerit corpus canonici cujuscunque, eodem modo fiat servitiwn sicut in anniversariis episcoporum ejusdem ecclesie.

¶ *In vigiliis mortuorum.*

Ad vespervas.

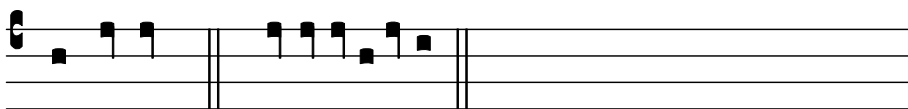
Sine Deus in adjutórium. incipiatur in superiori gradu.

1506:79r; AS:579; Ant-1519-P:180r; Brev-1531-P:51v.⁴²¹

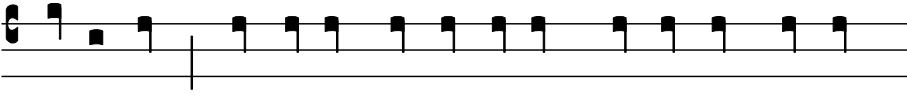
[79r.]

1. Ant.
III.iv.

4293.

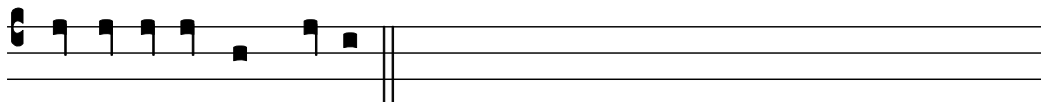

La-cébo. Amen.

Psalmus. (cxiii.)

I-léx-i : quó-ni- am ex-áudi- et Dómi-nus vo-cem

o-ra-ti- ó-nis me- e.

2. Quia inclinávit aurem súam michi :
et in diébus meīs ínvocábo.

3. Circundedérunt me dolôres mortis :
et perícula inférnī ínvenérunt me.

4. Tribulatiónem et dolórēm invéni :
et nomen Dóminī ínvocávi.

5. O Dómine líbera ánimam meam
miséricors Dóminûs et justus : et
Deus nostēr mîserétur.

6. Custódiens párvulos Dóminus :
humiliátus sum et líberávit me.

7. Convértere ánima mea in rēquī
em tuam : quia Dóminus benēfécit
tibi.

8. Quia erípuit ánimam meâm de
morte : óculos meos a láchrymis,
pedes meôs a lapsu.

¶ *Iste sequens versiculus scilicet Placébo Dómino in regione vivórum. eo quod idem est cum antiphona sequenti : non dicatur pro versu nisi tantum in quotidianis obsequiis mortuorum quando una sola antiphona dicitur super psalmum, sed finito versu Quia erípuit. immediate sequatur antiphona.*

Pla-cébo * Dómi-no in re-gi- ó-ne vi-vó-rum.

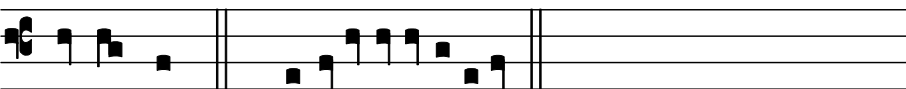
1506:709r; AS:579; Ant-1519-P:180v; Brev-1531-P:52r.

2. Ant.

II.i.

E-u me. Ps. Amen.

3038.

Psalmus. (cxix.)

AD Dóminum cum tribulárē cla-
mávi : et éxaudívit me.

2. Dómine líbera ánimam meam a

lábiis iníquis : et a língua dolósa.

3. Quid detur tibi, aut quid apponá
tur tibi : ad línguam dolósam.

4. Sagitte potēt̃is acúte : cum car-
bónibus dēsôlatóriis.

5. Heu michi quia incolátus meus
prolôngátus est : habitávi cum habi-
tántibus Cedar, multum íncola fuit á

nima mea.

6. Cum his qui odérunt pacem, êrã
m pacíficus : cum loquébar illis im-
pugnábant me gratis.

He- u me * qui- a inco-lá-tus me-us pro- longá-tus est.

1506:79r; AS:579; Ant-1519-P:180v; Brev-1531-P:52r.

2402.

3. Ant.

II.i.

Omi-nus. Amen.

Psalmus. (cxx.)

LEvávi óculos m̃eôs in montes :
unde véniet auxílium michi.

2. Auxílium m̃eũm a Dómino : qui
fecit c̃elum et terram.

3. Non det in commotiõnem p̃edem
tuum : neque dormítet quí custódit
te.

[79v.] 4. Ecce non dormitábit ñeque dór-
miet : qui c̃ustódit Israel.

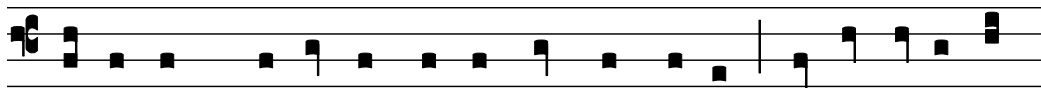
5. Dóminũs custódit te : Dóminus

protéctio tua, super manum d̃exteram
tuam.

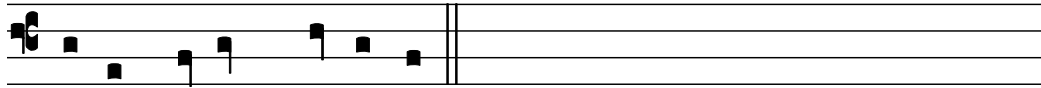
6. Per diem s̃ol non uret te : neque
l̃una per noctem.

7. Dóminus custódit te ab omni
malo : custódiat ánimã tuã Dó-
minus.

8. Dóminus custódiat intróitum
tuum et êxítum tuum : ex hoc nunc
et úsque in séculum.

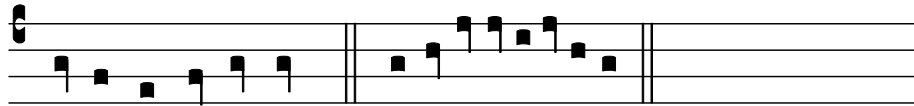
Dómi-nus * custó-dit te ab omni ma-lo : custó-di- at á-

nimam tu- am Dómi-nus.

1506:79v; AS:579; Ant-1519-P:180v; Brev-1531-P:52r.

4. Ant.
VIII.i.

4899.

I i-niqui-tá-tes. Amen.

Psalmus. (cxxxix.)

DE profúndis clamávi ^âad te
Dómine : Dómine exáudĩ vó-
cem meam.

2. Fiant aures tue ^âintendéntes : in
vocem deprecátionis mee.

3. Si iniquitátes observáveris Dó-
mine : Dómine quĩs ^âsustinébit.

4. Quia apud te propiciátio est : et
propter legem tuam ^âsustĩnuĩ te
Dómine.

5. Sustínuit ánima mea in vërbo ejus :
sperávit ánima meã in Dómino.

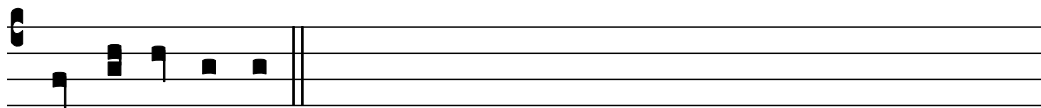
6. A custódia matutína úsq̃e ad
noctem : speret Isráêl in Dómino.

7. Quia apud Dóminum misè
ricórdia : et copiósa apud ^âeum re-
demptio.

8. Et ipse ^ârédĩmet Israel : ex ómni-
bus iniquitátibus ejus.

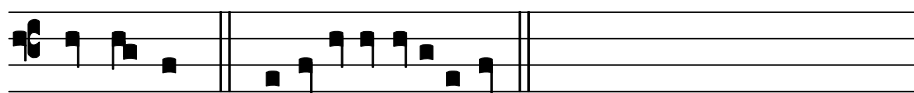
Si i-niqui-tá-tes * observá-ve-ris Dómi-ne : Dó-mi-ne

quis susti-né-bit.

1506:79v; AS:579; Ant-1519-P:180v; Brev-1531-P:52r.

5. Ant.
II.i.

4159.

- pe-ra. Amen.

Psalmus. (cxxxvij.)

Confitebor tibi Dómine in toto
^âcõrde meo : quóniam audísti

verbã ^âõris mei.

2. In conspéctu angelórum psállam

tibi : adorábo ad templum sanctum tuum et confitébor nóm̄ini tuo.

3. Super misericórdia tua et veritatē tua : quóniam magnificásti super omne nomēn sâctum tuum.

4. In quacúnque die invocávero tē exáudi me : multiplicábis in ánima mē a virtútem.

5. Confiteántur tibi Dómine omnes rēges terre : quia audiérunt ómnia verbā óris tui.

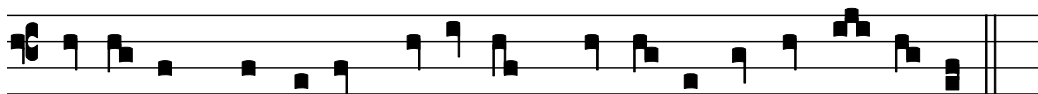
6. Et cantent in viis Dómini :

quóniam magna est glória Dómini.

7. Quóniam excélsus Dóminus et humíliã respicit : et alta a lōnge [80r.] cognóscit.

8. Si ambulávero in médio tribulatiónis vivificábis me : et super iram inimicórum meórum extendísti manum tuam, et salvum me fecit dēxtera tua.

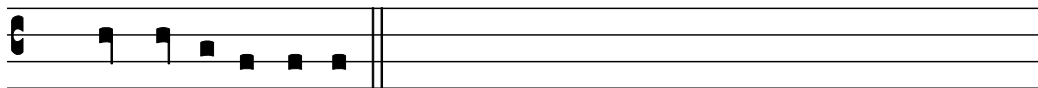
9. Dóminus retríbuet pro me : Dómine misericórdia tua in séculum, ópera mánuum tuárũ nē despicias.

Ope-ra * má-nu-um tu-á-rum Dómi-ne ne despí-ci-as.

Deinde dicitur versiculus hoc modo.

1506:80r; Ant-1519-P:180v; Brev-1531-P:52r.

℣. A porta ínfe-ri.

℞. Erue Dómine ánimas eórum.

¶⁴²² *Et sciendum est quod quandocunque corpus presens fuerit : et in anniversariis et trigintalibus episcoporum Sarum ecclesie : et in die animarum omnes versus tam ad Placébo. quam ad Dirige. a duobus pueris pariter stantibus ad orientem conversis habitu non mutato : sub tono predicto cantentur et sub silentio respondeantur. Ita quod in anniversariis et trigintalibus episcoporum et in die animarum ad gradum chori in medio : et quandocunque corpus presens affuerit ad caput defuncti dicantur.*

¶ *In omnibus vero aliis anniversariis et trigintalibus et quando ultimo fit servitium mortuorum ante pascha, omnes versus ab aliquo sacerdote superiori gradu vel ab exsecutore officii loco nec habitu mutato sub tono supradicto dicantur : et tunc semper respondeat chorus sub hoc tono.*⁴²³

1506:103r.⁴²⁴

R̄. E-ru- e Dómi- ne á-nimas e-ó-rum.

AS:579; 1519-P:181r; 1531-P:52r.

Ant.

II.i.

1528.

Udí-vi vo-cem. Amen.

(Canticum. Luce j. 46.)

Magnificat : ánimã mēa Dó-
minum.

2. Et exultávit spíritus meus : in Deo
salútári meo.

3. Quia respéxit humilitátem ancílle
sue : ecce enim ex hoc beátam me
dicent omnes genēratiónes.

4. Quia fecit michi mágna qui po-
tens est : et sánctum nōmen ejus.

5. Et misericórdia ejus a progénie in
progénies : timéntibus eum.

6. Fecit poténtiam in bráchio suo :
dispersit supérbos mentē cōrdis sui.

7. Depósuit poténtes de sede : et
exáltávit húmiles.

8. Esuriéntes implévit bonis : et
dívites dimísit inánes.

9. Suscépit Israël púerum suum :
recordátus misericórdie sue.

10. Sicut locútus est ad patres nostros :
Abrahám et sémini êjus in sécula.

¶ Nunquam thurificetur corpus alicujus defuncti ad Placébo Dómino. vel ad Dirige
Dómine. secundum usum Sarum.⁴²⁵

Antiphona.

Audí-vi vo-cem * de ce-lo di-céntem : Be-á-ti mórtu- i

[80v.]

qui in Dómi-no mo-ri- úntur.

† Omittatur inflectionem in tonis IV, V et VII.

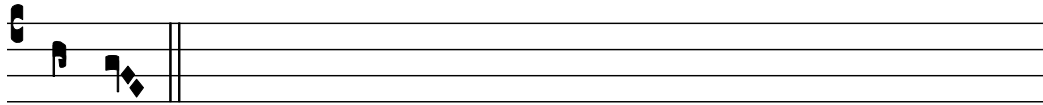
Vigilie mortuorum.

1506:80v; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-1531-P:52r.⁴²⁶

509501.

Y-ri- e-léyson. *R.* Christe-léyson. *V.* Ky-ri- e-

léyson.

Pater noster. Deinde sine pronuntiatione Et ne nos. dicatur iste psalmus sine nota.
(*Psalmus cxlv.*)

LAuda ánima mea Dóminum :
laudábo Dóminum in vita mea,
psallam Deo meo quándiu fúero.

2. Nolíte confidere in princípibus :
in filiis hóminum in quibus non est
salus.

3. Exíbit spíritus ejus et revertétur
in terram suam : in illa die períbunt
omnes cogitatiónes eórum.

4. Beátus cujus Deus Jacob adjútor
ejus spes ejus in Dómino Deo ipsíus :
qui fecit celum et terram, mare et
ómnia que in eis sunt.

5. Qui custódit veritátem in sécu-
lum : facit judícium injúriam pati-
éntibus, dat escam esuriéntibus.

6. Dóminus solvit compeditos :
Dóminus illúminat cecos.

7. Dóminus érigit elisos : Dóminus
díligit justos.

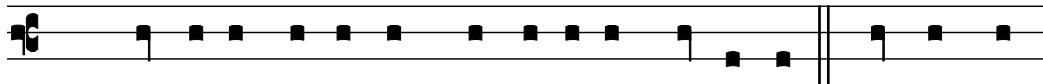
8. Dóminus custódit ádvenas pu-
píllum et víduam suscípíet : et vias
peccatórum dispédet.

9. Regnábit Dóminus in sécula :
Deus tuus Syon, in generatióne et
generatióne.

C Finito psalmo dicat sacerdos loco nec habitu mutato versiculum [sequentem].⁴²⁷

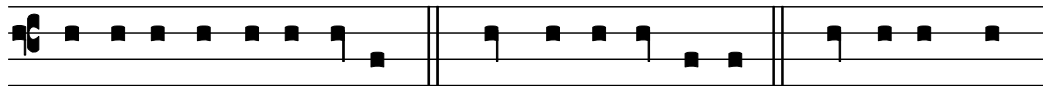
1506:80v; Ant-1519-P:181r; Brev-1531-P:52r.

8183.

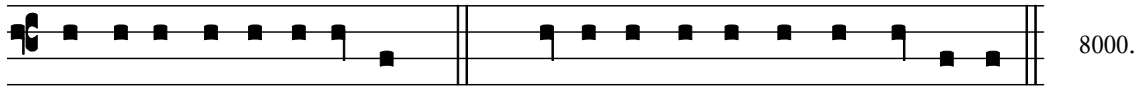
V. Réqui- em e-térnam do-na e- is Dómi-ne. *R.* Et lux per-

7923.

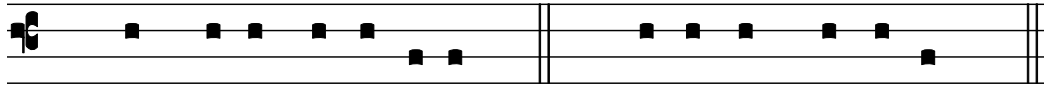
pé-tu- a lú-ce- at e- is. *V.* A porta ínfe-ri. *R.* E-ru- e Dó-

Vigilie mortuorum.

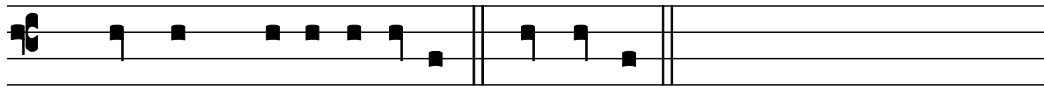
8000.

mi-ne á-nimas e-ó-rum. *℣.* Credo vi-dé-re bo-na Dómi-ni.

800121.

℟. In terra vi-vénti-um. *℣.* Dómi-nus vo-bíscum.

℟. Et cum spí-ri-tu tu-o. *℣.* O-rémus.

¶ *Sciendum est quod quaecumque corpus adest presens licet⁴²⁸ fuerit episcopi, regis, regine, vel alterius magnatis : semper dicantur sub tono sequenti et sub una conclusione tam ad Placébo. quam ad Dirige. quattuor orationes : quarum prima sit pro corpore [81r.] presenti, secunda pro episcopis, tertia pro fratribus et sororibus, et quarta generalis.*

¶ *Si vero eodem die dies anniversarius vel trigintale alicujus non completum contigerit : tunc sit secunda oratio pro illo anniversario vel trigintali : tertia pro fratribus et sororibus, et quarta generalis. Et si trigintale simul cum anniversario idem die contigerit : tunc sit secunda oratio pro illo trigintali, tertia pro anniversario, et quarta generalis.*

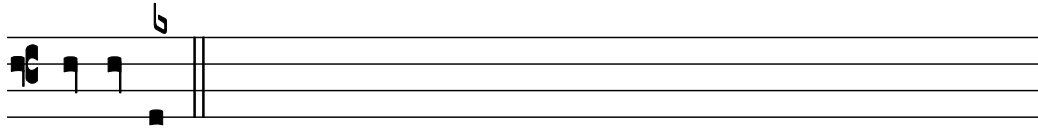
¶ *Tamen hoc non usitatum est in ecclesia Sarum : immo differantur ibidem hujusmodi solennitates et unaqueque per se solennitas celebretur licet in ecclesiis parochialibus fieri non valeat.*

¶ *Similiter in omnibus anniversariis vel trigintalibus semper dicantur quattuor orationes sub una conclusione tam ad Placébo. quam ad Dirige. quarum prima sit pro illo anniversario vel trigintali, secunda pro episcopis, tertia pro fratribus et sororibus, et quarta generalis.*

Pro corpore presenti cujuscunque fuerit tam ad Placébo. quam ad Dirige. dicitur hec oratio.

Deus cui próprium est miseréri semper et párcere, te sípplices deprecámur pro ánima fámuli tui *vel* fámule tue *N.* quam hódie de hoc século migráre jussisti : ut non tradas eam in manus inimíci nec obliviscáris

in finem : sed júbeas illam ab ángelis sanctis súscipi, atque ad regiónem vivórum perdúci : et quia in te sperávit et crédidit, sanctórum tuórum mereátur societáte

le-tá-ri.

In anniversario de quocunque fuerit ad Placébo. tantum dicatur hoc sequens oratio.

Deus indulgentiarum Dómine da
ánime fámuli tui *vel* fámule tue
N. cujus *vel*⁴²⁹ quórum anniversárium

depositiónis diem commemorámus :
refrigérii sedem quiétis beatitúdinem
lúminis claritátem.

¶ *Pro trigintali complendo vel completo seu commemoratione unius defuncti vel plurimorum tam ad Placébo. quam ad Dírige. dicitur hec oratio.*

Deus cui próprium est miseréri
semper et párcere, propiciáre
ánime fámuli tui *vel* fámule tue N. et

ómnia ejus peccáta dimítte : ut mortis
vínculis absolútus⁴³⁰ *vel* absolúta,
transíre mereátur ad vitam.

Pro episcopis defunctis ad Placebo. tantum dicitur ista oratio.

Deus qui inter apostólicos sace-
rdótes fámulos tuos pontificáli
fecisti dignitáte censéri, presta qué-

sumus : ut quorum vicem ad horam
gerébant in terris, eórum perpétuo
consórtio leténtur in celis.

¶ *Pro fratribus et sororibus nostris ad Placébo. tantum dicitur ista sequens oratio.*

[81v.]

Deus vénie largítor et humane
salútis auctor, quésumus cle-
méntiam tuam : ut nostrárum con-
gregatiónum fratres et soróres qui ex
hoc século transiérunt : intercedénte

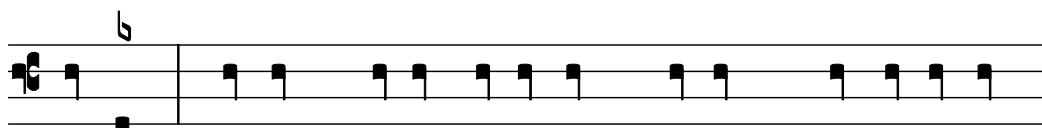
beáta María semper vírgine et beáto
Michaéle archángelo cum ómnibus
sanctis ad perpétue beatitúdinis con-
sórtium perveníre concédas.

¶ *Oratio generalis ad Placébo. tantum dicatur ista⁴³¹ oratio.*

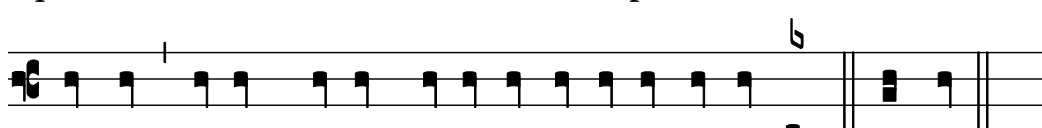
Fidélium Deus ómnium cónditor
et redémptor, animábus ómnium
fidélium defunctórum remissiónem

cunctórum tríbue peccatórum : ut
indulgéntiam quam obtavérunt piis
supplicatióibus conse-

Vigilie mortuorum.

quántur. Qui cum De-o Patre et Spíri-tu Sancto vi-vis et

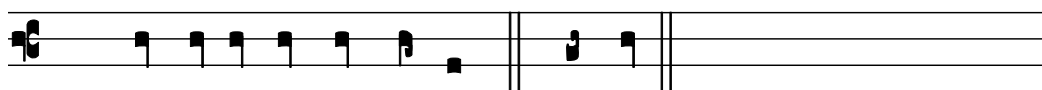

regnas De-us. Per ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum. Amen.

[*Ad matutinas.*]

Non dicitur Dóminus vobíscum. neque Requiéscant in pace. sed absque intervallo incipientur matutine mortuorum ut patet inferius. Tamen quandocunque non dicitur Dirige. statim post Placébo. ut in die animarum et in xl. et quando orationes predicte dicuntur in laudibus : ut a die animarum usque ad quartam feriam ante pascha : tunc finita oratione Fidélium. ut supra dictum est : statim⁴³² dicat sacerdos executor officii sine Dóminus vobíscum. hoc modo.

1506:81v; 1498:108r; Brev-1531-P:52r.⁴³³

800378.

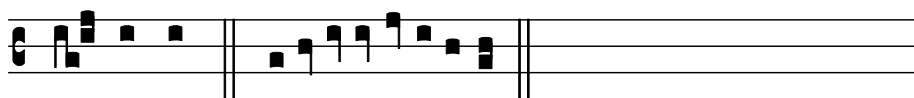
℣. Requi- éscant in pa-ce. ℞. Amen.

¶ *In quotidianis tamen obsequiis mortuorum tertia lectio semper sine nota dicatur et respondeatur. Ad matutinas mortuorum non dicitur Dómine lábia. nec Deus in adjutórium. sed sine invitatorio et sine psalmo Veníte. incipiatur antiphona in superiori gradu hoc modo.*⁴³⁴

In primo nocturno.

1506:81v; AS:580; Ant-1519-P:182v; Brev-1531-P:52r.⁴³⁵

1. Ant.
VII.ii.

2244.

I- ri-ge. Amen.

Psalmus. (v.)

Verba mea aúribus p̄cĩpe Dó-
mine : intéllige clāmórem me-
um.

2. Inténde voci oratió̄nis mee : Rex
meus ē̄t D̄eus meus.

3. Quóniam ad te orábo Dómine :
mane exáudiēs vócem meam.

4. Mane astábo tibi ē̄t vidébo :
quóniam non Deus volens iniqui-
tátem tu es.

5. Neque habitábit juxta tē ma-
lignus : neque permanébunt injústi
ante óculos tuos.

6. Odísti omnes qui operántur iní-
quitátem : perdes omnes qui loquúntur
mendácium.

[82r.] 7. Virum sánguinum et dolósum
abominábĩtur Dóminus : ego autem
in multitúdine misericórdie tue.

8. Introíbo in dómum tuam :
adorábo ad templum sanctum tuum

in tímóre tuo.

9. Dómine deduc me in justícia tua
propter inimícos meos : dírige in
conspéctu tuó v̄iam meam.

10. Quóniam non est in ore eórum
véritas : cor eórum vanum est.

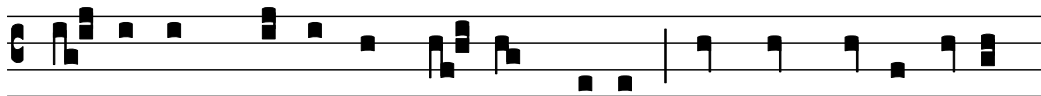
11. Sepúlchrum patens est guttur
eórum linguis suis dolósē agébant :
júdicā illos Deus.

12. Décidant a cogitatió̄nibus suis,
secúndum multitúdinem impietátum
eórum expélle eos : quóniam irrita-
vérunt te Dómine.

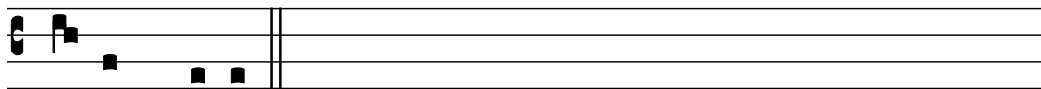
13. Et leténtur omnes qui sp̄erant in
te : in etérnum exultábunt et habi-
tábis in eis.

14. Et gloriabúntur in te omnes qui
diligunt n̄omen tuum : quóniam tu
benēdíces justo.

15. Dóminē ut scuto : bone volun-
tátis tuē cōronásti nos.

Dí- ri-ge * Dómi-ne De- us me-us : in conspéctu tu-o

vi- am me- am.

1506:82r; AS:580; Ant-1519-P:182v; Brev-1531-P:52r.

2. Ant.
VIII.i.

Onvértē-re. Amen.

1921.

Psalmus. (vj.)

Domine ne in furóre tuo arguas me : neque in ira tua cõrrípias me.

2. Misérere mei Dómine quóniã̃m infirmus sum : sana me Dómine quóniam conturbáta sũnt ôssa mea.

3. Et ánima mea turbátã est valde : sed tu Dómine úsquequo.

4. Convértere Dómine et éripe ânĩmam meam : salvum me fac propter misericórdiam tuam.

5. Quóniam non est in morte qui mêmõr sit tui : in inférno autem quis confitêbitur tibi.

6. Laborávi in gémitu meo, lavábo

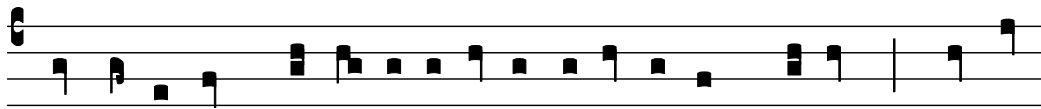
per síngulas noctes lëctum meum : láchrymis meis stratum mēum rigábo.

7. Turbátus est a furóre ôcũlus meus : inveterávi inter omnes inĩmĩcos meos.

8. Discédite a me omnes qui operámini inĩquitátem : quóniam exaudívit Dóminus vocẽm flëtus mei.

9. Exaudívit Dóminus deprecatiõnem meam : Dóminus oratiõnem mēam suscepit.

10. Erubéscant et conturbéntur veheménter omnes inimĩci mei : convertántur et erubéscant vãlde velóciter.

Convérte-re * Dómi-ne et é-ri-pe á-nimam me-am : quó-ni-

am non est in morte qui memor sit tu- i.

1506:82r; AS:580; Ant-1519-P:182v; Brev-1531-P:52r.⁴³⁶

3875. 3. Ant.
VIII.i.

Equándo. Amen.

Psalmus. (vij.)

[82v.]

Domine Deus meus in te sperávi
sálvum me fac : ex ómnibus
persequéntibus me ãt líbera me.

2. Nequándo rápiat ut leo ânĩmam
meam : dum non est qui rédimat,
neque quĩ sálvum fáciat.

3. Dómine Deus meus si fēci istud :
si est iníquitas in mânibus meis.

4. Si réddidi retribuéntibus míchi
mala : decídám mérito ab inimícis mé
is inánis.

5. Persequátur inimícus ânĩmam
meam : et comprehéndat et concúlcat
in terra vitam meam, et glóriam
meam in púlvērē dedúcat.

6. Exúrge Dómine in íra tua : et
exaltáre in finibus inimicórum me-
órum.

7. Et exúrge Dómine Deus meus, in
precepto quód mandásti : et synagóga
populórum cĩrcúndabit te.

8. Et propter hanc in áltũm re-
grédere : Dóminus júdicat pópulos.

9. Júdica me Dómine secúndum
justícĩam meam : et secúndum in-
nocéncĩam méam super me.

10. Consumétur nequícia pecca-
tórum et díriges justum : scrutans
corda ãt rēnes Deus.

11. Justum adjutórium meũm a
Dómino : qui salvos fáciť rēctos
corde.

12. Deus iudex justus fórtis et
pátiens : nunquid iráscitur per
sĩngulos dies.

13. Nisi convérsi fuéritis gládium
sũm vibrábit : arcum suum teténdit
et pãrávit illum.

14. Et in eo parávit vása mortis :
sagíttas suas ardéntibũs effécit.

15. Ecce párturit ínjustíciam :
concépit dolórem et péperit ín-
quitátem.

16. Lacum apéruit et effódit eum :
et incidit in fóvẽam quam fecit.

17. Convertétur dolor ejus in
cãput ejus : et in vérticem ipsius
iníquitas êjus descéndet.

18. Confitébor Dómino secúndum
justícĩam ejus : et psallam nómini
Dómĩní altíssimi.

Nequándo * rá-pi- at ut le-o á-nimam me-am dum non est

qui ré-di-mat neque qui saluum fá-ci- at.

℣. A porta ínferi.

℟. Erue Dómine ánimas eórum.

Pater noster. [*privatim.*]

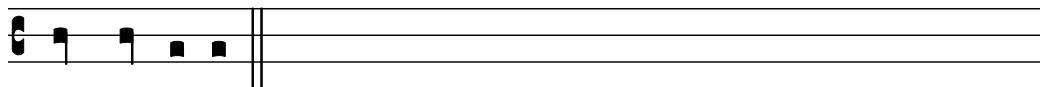
¶ Deinde dicat sacerdos in audientia sub tono consueto Et ne nos [indúcas]⁴³⁷ [in tentatónem]. Chorus similiter in audientia sub eodem tono respondeat Sed líbera [nos a malo].⁴³⁸ quod per totum annum observetur in obsequiis mortuorum cum nota dicendis qualiscunq̄e nocturnus dicitur, ac etiam in die animarum.⁴³⁹ Non dicatur Jube Dómine benedícere. nec Tu autem Dómine. sed ex verbis lectionis finem faciant lectores ut infra patebit [in lectione sequenti].⁴⁴⁰

Lectio prima. (Job. 7. 16.)

[83r.]

Parce michi Dómine : nichil enim sunt dies mei. Quid est homo quia magnificas eum, aut quid appónis erga eum cor tuum ? Vísitas eum dilúculo : et súbito illum. Usquequo non parcis michi, nec dimíttis me ut glútiam salívam meam ? Peccávi. Quid fáciam tibi, o custos

hóminum ? Quare posuísti me contrárium tibi, et factus sum michi metípsi gravis ? Cur non tollis peccátum meum, et quare non auferis iniquitátem meam ? Ecce nunc in púlvere dórmió : et si mane me quesíeris

non subsístam.

Eodem modo finiantur omnes lectiones preter secunda lectio.⁴⁴¹

1506:83r; AS:580; Ant-1519-P:183r; Brev-1531-P:52v.⁴⁴²

6348. 1. Resp.
VIII.

Redo * quod Re-démptor me-us vi- vit et

in no-vís-simo di- e de ter- ra sur-rectú- rus sum.

†Et in car-ne me- a vi-dé- bo De- um Salva-

6348a.

tó- rem me- um. ✠. Quem vi-sú-rus sum e-go

ipse et non á-li- us : et ó-cu-li me- i con- spec-tú-ri

sunt. †Et in car-ne.

Lectio secunda. (Job. 10. 1.).

TEdet ánimam meam vite mee :
dimíttam advérsum me eló-
quium meum. Loquar in amaritúdine
ánime mee : dicam Deo, Noli me
condemnâre. Indica michi : cur me
ita júdices. Nunquid bonum tibi
vidétur si calumniéris et opprímas me
opus mánuum tuárum, et consílium

impiórum ádjues ? Nunquid óculi
cárnei tibi sunt : aut sicut videt homo
et tu vidébis⁴⁴³ ? Nunquid sicut dies
hóminis dies tui, et anni tui sicut
humána sunt témpora : ut⁴⁴⁴ queras
iniquitátem meam, et peccátum
meum scrutéris, et scias quia nichil
ímpium fécerim : cum sit nemo qui

Vigilie mortuorum.

[83v.] de manu tua

1506:83v.

possit e-rú-e-re.

1506:83v; AS:580; Ant-1519-P:183v; Brev-1531-P:52v.⁴⁴⁵

2. Resp.
IV.

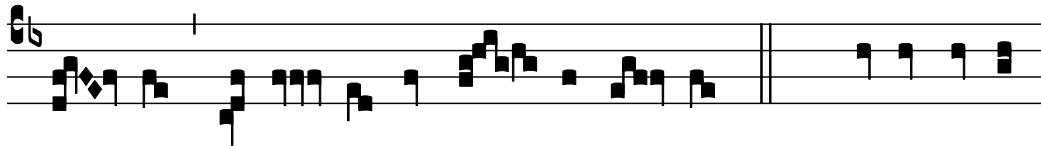

7477.

Ui Lá-za-rum * re-susci-tás-ti a monu-mén-

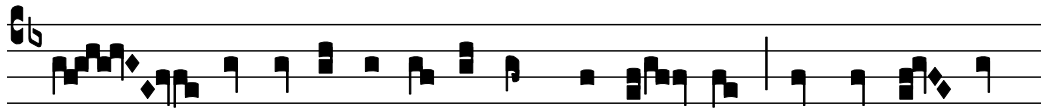

to fé-ti-dum. †Tu e-is Dó-mi-ne do-na ré-

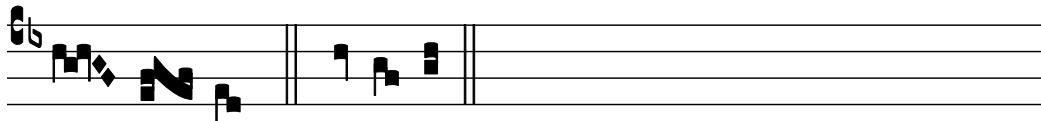

7477b.

qui-em et lo-cum indul-génti-e. ✠. Qui ventú-rus

es ju-di-cá-re vi-vos et mórtu-os et sé-cu-lum

per ig-nem. †Tu e-is.

Lectio tertia. (Job. x. 8.)

MAnus tue fecerunt me : et
plasmaverunt me totum in
circúitu : et sic repénte precipitas
me.⁴⁴⁶ Meménto queso quod sicut
lutum feceris me : et in púlverem
redúces⁴⁴⁷ me. Nonne sicut lac mul-

sísti me : et sicut cáseum me
coagulásti ? Pelle et cárnibus vestísti
me : óssibus et nervis compegísti me.
Vitam et misericórdiam tribuísti
michi : et visitátio tua custodívit
spíritum meum.

Vigilie mortuorum.

1506:84r; AS:581; Ant-1519-P:184r; Brev-1531-P:52v.

6507. 3. Resp. VIII.

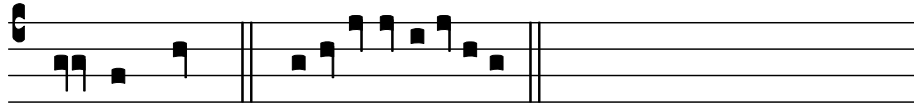

O-mi-ne * quando vé-ne- ris ju-di-cá- re
 ter-ram u-bi me abscón- dam a vul-tu i- re
 tu- e. †Qui- a pec- cá-vi ni- mis in vi-ta
 6507a. me- a. \mathcal{V} . Commíssa me- a pa-vésco et ante te
 e-ru-bés-co dum vé-ne-ris ju-di-cá-re no-li me
 condemná- re. †Qui- a.

Quandocunque corpus adest presens et in anniversariis episcoporum tantum ac etiam in die animarum repetatur iij. vj. et ix. responsorium ab illis clericis qui versum responsorii precedentis cantaverunt.

¶ *In ij. nocturno.*

4. Ant.
VIII.i.

N lo- co. Amen.

3250.

Psalmus. (xxij.)

Dominus regit me et nichil m^hichi
d^héerit : in loco pás^hcue ibi m^he
c^hollocávit.

2. Super aquam refectiónis ^heducávit
me : ánimam m^heám convértit.

3. Dedúxit me super sémit^has justície :
prop^hter n^homen suum.

4. Nam et si ambulávero in médio
úmbre mortis : non timébo mala quó-
n^hiam tu mecum es.

5. Virga tua et b^hac^hulus tuus : ipsa

m^he c^honsoláta sunt.

6. Parásti in consp^hectu m^heo mensam :
adv^hersus eos qu^hi tr^hibulant me.

7. Impinguásti in óleo c^haput meum :
et calix meus inébri^hans qu^ham pre-
clárus est.

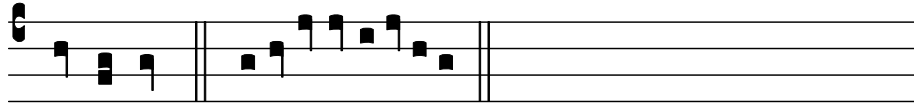
8. Et misericórdia tua s^hubsequétur
me : ómnibus diéb^hus v^hite mee.

9. Et ut inhábitem in d^homo D^homini :
in longitúd^hin^hem diérum.

In lo- co * pás- cu- e i- bi me col- lo- cá- vit.

5. Ant.
VIII.i.

E- lícta. Amen.

2146.

Psalmus. (xxiiij.)

AD te D^homine levávi ^hánimam
meam : Deus meus in te confido
n^hon érubéscam.

2. Neque irrídeant me inimíci mei :
étenim univ^hersi qui s^hústinent te n^hon
c^honfundéntur.

3. Confundántur omnes iníqu^ha a-
géntes : s^hupervácue.

4. Vias tuas D^homine dem^hónstra mi-
chi : et sémitas tu^has ^hédoce me.

5. Dírige me in veritáte tu^ha et doce
me : quia tu es Deus salvátor meus, et

te sustinuit tota die.

6. Reminiscere miserationum tuarum Domine : et misericordiarum tuarum que a seculo sunt.

7. Delicta juventutis mee : et ignorantias meas ne memineris.

8. Secundum misericordiam tuam memento mei tu : propter bonitatem tuam Domine.

9. Dulcis et rectus Dominus : propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

10. Diriget mansuetos in iudicio : docebit mitis vias suas.

11. Universe vie Domini misericordia et veritas requirentibus testamentum ejus : et testimonia ejus.

12. Propter nomen tuum Domine propiciaberis peccato meo : multum est enim.

13. Quis est homo qui timet Dominum : legem statuit ei in via quam elegit.

14. Anima ejus in bonis demorabitur : et semen ejus hereditabit terram.

15. Firmamentum est Dominus timentibus eum : et testamentum ipsius ut manifestetur illis. [84v.]

16. Oculi mei semper ad Dominum : quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

17. Respice in me et miserere mei : quia unicus et pauper sum ego.

18. Tribulationes cordis mei multiplicatae sunt : de necessitatibus meis erue me.

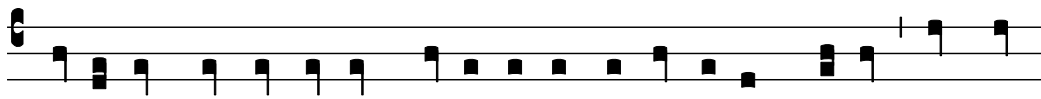
19. Vide humilitatem meam et laborem meum : et dimitte universa delicta mea.

20. Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt : et odio iniquo oderunt me.

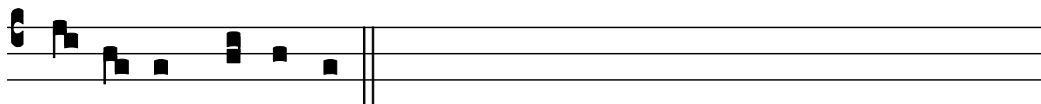
21. Custodi animam meam et erue me : non erubescam quoniam speravi in te.

22. Innocentes et recti adheserunt michi : quia sustinui te.

23. Libera Deus Israel : ex omnibus tribulationibus suis.

De-licta * ju-ventu-tis me-e et igno-ranti-as me-as ne me-

mi-ne-ris Do-mi-ne.

6. Ant.
IV.i.

Redo vi-dé-re. Amen.

1948.

Psalmus. (xxvj.)

Dominus illuminat̃io mea : et sal-
lus meã quẽm timẽbo. ⁴⁴⁸

2. Dõminus protẽctor ṽite mee : a
quõ trẽpidãbo.

3. Dum approp̃iant super mẽ no-
cẽtes : ut edãnt cãrnes meas.

4. Qui tribulant me inim̃ici mei : ipsi
infirmãti sunt et cẽcidẽrunt.

5. Si consistant advẽrsũm me castra :
non timẽbit cor meum.

6. Si exurgat advẽrsũm me prẽlium :
in hoc eẽgo sperãbo.

7. Unam pẽtii a Dõmino hãnc re-
quirãram : ut inhãbitem in domo
Dõmini, omnibus diẽbũs ṽite mee.

8. Ut vidẽam voluntãtem ⁴⁴⁹ Dõmini :
et visitẽm tẽmplum ejus.

9. Quõniam abscondit me in
tabernãculo suo in diẽ malõrum :
protẽxit me in abscondito tabernãculi
sui.

10. In petra exaltãvit me : et nunc
exaltãvit caput meum super inim̃icos
meos.

11. Circuivi et immolãvi in taber-
nãculo ejus hõstiam vociferãtionis :
cantãbo et psalmũm dõicam Dõmino.

12. Exãudi Dõmine vocem meam
qua clamãvi ad te : miserere meĩ et
exãudi me.

13. Tibi dixit cor meum exquisivit
te fãcies mea : fãciem tuam Dõmĩnẽ
requirãram.

14. Ne avẽrtas fãciem tũam a me :
ne declĩnes in ira ã s̃ervo tuo.

15. Adjutor meus esto ne dẽrelĩn-
quas me : neque despicias me Deus
salutãris meus.

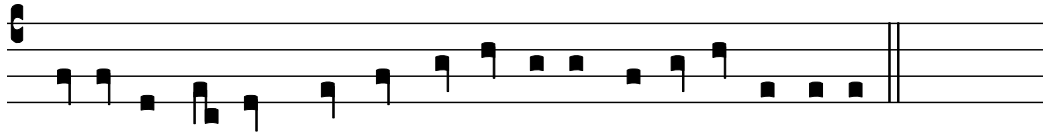
16. Quõniam pater meus et mater
mea dereliquẽrunt me : Dõminus ãu-
tem assumpsit me.

17. Legem pone michi Dõmine in
vĩa tua : et dirige me in sẽmita
recta ⁴⁵⁰ propter inim̃icos meos.

18. Ne tradideris me in ánimas
tribulãntium me : quõniam insurrex-
ẽrunt in me testes inĩqui, et mentita
es inĩquitas sibi.

19. Credo vidẽre bõna Dõmini : in
tẽrra vivẽntium.

20. Expẽcta Dõminum virĩliter age
et confortẽtũr cor tuum : et sustĩne
Dõminum.

[85r.] Credo vi-dé-re * bo-na Dó-mi-ni in terra vi-vénti- um.

℣. In memória etérna erunt justí.

℟. Ab auditióne mala non timébunt.

Lectio quarta. (Job. xij. 23.)

Quantas hábeo iniquitátes et peccáta : scélera mea atque delícta osténde michi. Cur fáciem tuam abscondís : et arbitráris me inimícum tuum ? Contra fólíum quod vento rápítur osténdís poténtiam tuam : et stípulam siccam perséqueris. Scribis enim contra me

amaritúdines : et consúmere me vis peccátis adolescéntie mee. Posuísti in nervo pedem meum, et observásti omnes sémitas meas : et vestígia pedum meórum considerásti. Qui quasi putrédo consuméndus sum : et quasi vestiméntum quod coméditur a tínea.

1506:85r; AS:581; Ant-1519-P:185r; Brev-1531-P:52v.⁴⁵¹

4. Resp.

II.

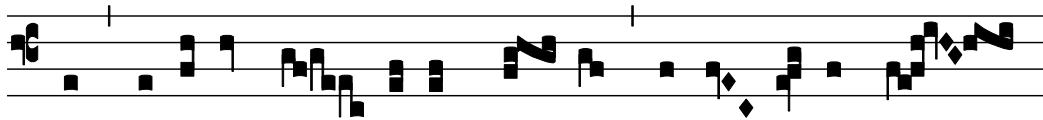
6811.

E-u * mi-chi Dó-mi-ne qui- a pec-cá- vi ni-

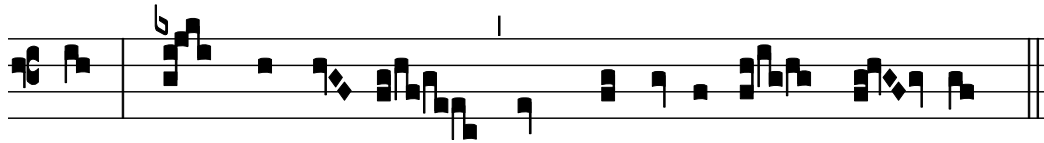

mis in vi-ta me- a : quid fá-ci- am mi- ser u- bi fú- gi-

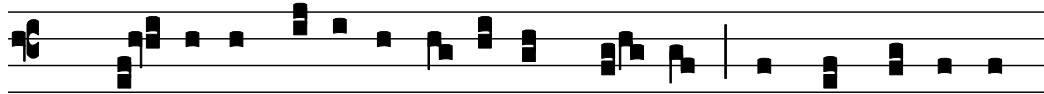

am ni-si ad te De-us me- us mi-se- ré-re me-

Vigilie mortuorum.

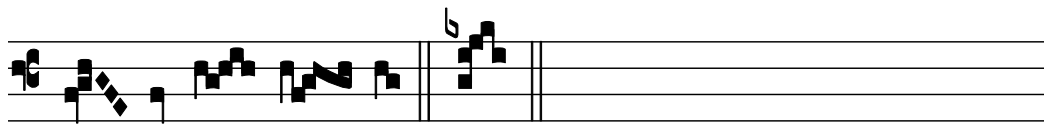

i. †Dum vé-ne- ris in no-víssimo di- e.

6811a.

∞. A- nima me- a turbá- ta est val- de, sed tu Dómi- ne

suc- cúrré e- i. †Dum.

Lectio quinta. (Job. xiv. 1.)

Homo natus de muliere brevi vivens tempore : replétur multis miseriis. Qui quasi flos egréditur et contéritur, et fugit velut umbra : et nunquam in eódem statu pérmanet. Et dignum ducis super hujuscémodi aperíre óculos tuos : et addúcere eum tecum in iudícium ? Quis potest

fácere mundum de immúndo con- céptum sémine ? Nonne tu qui solus es ? Breves dies hóminis sunt : nú- [85v.] merus ménsium ejus apud te est. Constituísti términos ejus : qui preteríri non póterunt. Recéde páu- lulum ab eo ut quiéscat donec optáta véniat : sicut mercenárii dies ejus.

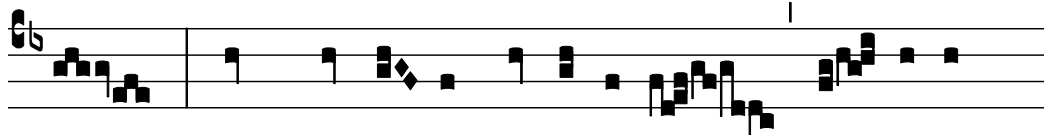
1506:85v; AS:582; Ant-1519-P:186r; Brev-1531-P:52v.

7209.

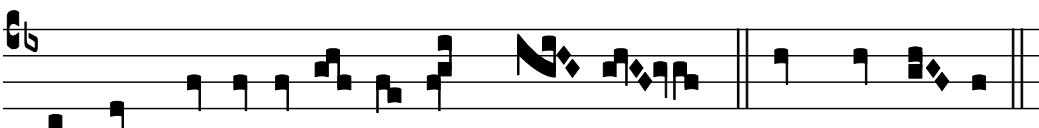

E re-cordé- ris * pec- cá- ta me- a Dó- mi-

ne. †Dum vé-ne- ris ju- di- cá- re sé- cu- lum

Vigilie mortuorum.

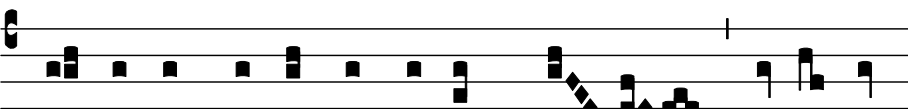
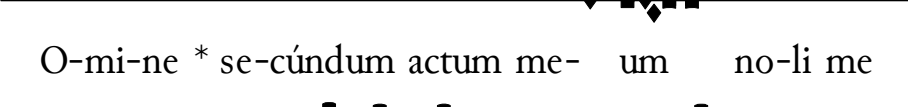

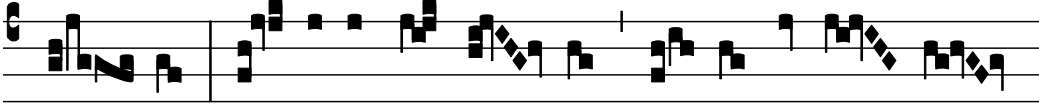

7209a.
 per ig- nem. ✠. Dí- ri-ge Dó-mi-ne De-us me- us

 in conspéctu tu-o vi- am me- am. †Dum vé-ne- ris.

Lectio sexta. (Job. xiv. 13.)

Quis michi⁴⁵² tríbuat ut in in-
 férno prótegas me, et abscondas
 me donec pertránseat furor tuus : et
 constítuas michi tempus in quo
 recordéris mei ? Putásne mórtuus
 homo rursus vivat ? Cunctis diébus

quibus nunc mílito : expécto donec
 véniat immutátio mea. Vocábis me :
 et ego respondébo tibi. Operi má-
 nuum tuárum pórriges délixteram. Tu
 quidem gressus meos dinumerásti :
 sed parce peccátis meis.

1506:85v; AS:582; Ant-1519-P:186v; Brev-1531-P:52v.⁴⁵³

6. Resp.
 6512. VIII.
 O-mi-ne * se-cúndum actum me- um no-li me

 ju-di- cá- re : ni-chil dignum in conspéc-tu tu- o

 e- gi. †I- de-o dé-pre- cor ma- jes-tá-tem tu-

 [85r.] am ut tu De-us dé-le-as i-niqui-tá- tem

6512a.

me- am. V . Ampli- us la-va me Dómi-ne ab injus-
 tí- ci- a me- a, et a de-licto me-o munda me qui- a ti-bi
 so- li peccá- vi. †I- de-o.

In iij. nocturno.

1506:86v; AS-582; Ant-1519-P:187r; Brev-1531-P:53r.

7. Ant.

II.i.

Omplá-ce-at. Amen.

Psalmus. (xxxix.)

EXpéctans expectávi Dóminum :
 et ĩnténdit michi.

2. Et exaúdívit pŕeŕces meas : et
 edúxit me de lacu misérie, et dē lŭto
 fecis.

3. Et státuit supra petram pēdes
 meos : et diréxĭt grēssus meos.

4. Et immísit in os meum cántĭcum
 novum : carmēn Dēo nostro.

5. Vidébunt multi ĕt timébunt : et
 sperábunt in Dómino.

6. Beátus vir cujus est nomen
 Dóminĭ spes ejus : et non respéxit in
 vanitatés et insánias falsas.

7. Multa fecísti tu Dómine Deus
 meus mirabĭlĭa tua : et cogitátionibus
 tuis non est qui símĭlĭs sit tibi.

8. Annuciávi ĕt locútus sum :
 multiplicátĭ sũnt sũper nũmerum.

9. Sacrificĭum et oblatĭonem nŏlu-
 ísti : aures autem perfĭcĭsti michi.

10. Olocáustum et pro peccáto non
 pŏstulásti : tunc dixĭ, Ėcce vénio.

11. In cápĭte libri scriptum est de me
 ut fácerem voluntátem tuam Deus
 mēus vólui : et legem tuam in médiŏ
 cŏrdis mei.

12. Annuciávi justĭciam in ecclĕsĭa

magna : ecce lábia mea non prohibébo, Dómnê tu scisti.

13. Justíciam tuam non abscondi in cõrde meo : veritátem tuam et salutárê tûum dixi.

14. Non abscondi misericórdiam tuam et veritátem tuam : a consílio multo.

15. Tu autem Dómine ne longe fácias miseratiónes tûas a me : misericórdia tua et véritas tua semp̃r súsceperunt me.

16. Quóniam circundedérunt me mala quorum nōn est númerus : comprehendérunt me iniquitátes mee, et non pótuĩ út vidérem.

17. Multiplicáte sunt super capíllos capítis mei : et cor meũm dêrelíquit me.

18. Compláceat tibi Dómine ut êruas me : Dómine ad adjuvándum me respice.

19. Confundántur et revereántur simul : qui querunt ánimam meam ut áuferant eam. [86v.]

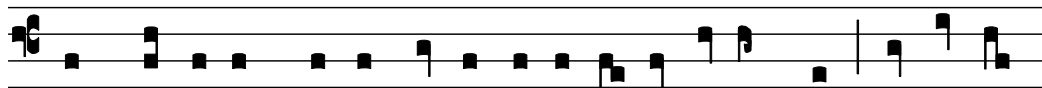
20. Convertántur retrórsum et revereántur : qui volũt mĩchi mala.

21. Ferant conféstim confusióem suam : qui dicunt michĩ Euge euge.

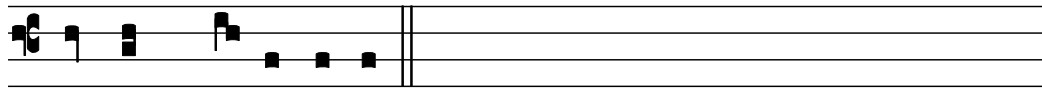
22. Exúltent et leténtur super te om̃nēs querétes te : et dicant semper Magnificétur Dóminus qui díligunt salútáre tuum.

23. Ego autem mendícus sũm et pauper : Dóminus sollícítus est mei.

24. Adjútor meus et protéctor meũs tu es : Deus meũs nê tardáveris.

Complá-ce-at * ti-bi Dómi-ne ut e-rí-pi-as me : ad adju-

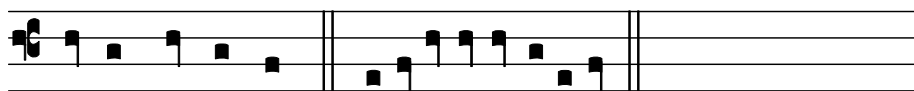
vándum me respi-ce.

1506: 86v; AS-582; Ant-1519-P:187r; Brev-1531-P:53r.

8. Ant.

II.i.

4696.

Ana Dómi-ne. Amen.

Psalmus. (xl.)

Beatatus qui intélligit super egénuū
m et páuperem : in die mala
liberábĭt eūm Dóminus.

2. Dóminus consérvet eum et
vivíficet eum, et beátum fáciat eūm in
terra : et non tradat eum in ánimam
inĩmicórum ejus.

3. Dóminus opem ferat illi super
lectum dolóris ejus : unívrsum stra-
tum ejus versásti in infirmítate ejus.

4. Ego dixi Dómine miserére mei :
sana ánimam meam quia peccávi tibi.

5. Inimíci mei dixerunt mǎla michi
: Quando moriétur et períbĭt nōmen
ejus.

6. Et si ingrediebátur ut vidéret
vana loquebátur : cor ejus congregávit
iniquítatem sibi.

7. Egrediebátur foras : et loquebá-
tūr ĩn idípsum.

8. Advérsum me susurrábant omnes
inimíci mei : advérsum me cogitábānt
mǎla michi.

9. Verbum iníquum constituérunt
advérsum me : nunquid qui dormit
non adjiciēt ũt resúrgat.

10. Etenim homo pacis mee in quo
sperávi qui edébat pānes meos : mag-
nificávit super me supplāntatiónem.

11. Tu autem Dómine miserére me-
i : et resúscita me et retrĭbuam eis.

12. In hoc cognóvi quóniam vól-
ísti me : quóniam non gaudébit ini-
micūs méus super me.

13. Me autem propter innocéntiam
súscépisti : et confirmásti me in con-
spéctu tuó ĩn etérnum.

14. Benedíctus Dóminus Deus Israel
a século ĕt in séculum : fiat fiat.

Sa-na Dómi-ne * á-nimam me-am qui- a peccá-vi ti-bi.

1506:86v; AS-582; Ant-1519-P:187r; Brev-1531-P:53r.⁴⁵⁴

9. Ant.
VIII.i.

I-ti-vit. Amen.

Psalmus. (xlj.)

Quemádmodum desiderat cervus
ad fōntēs aquárum : ita desi-

derat ánima meā ad te Deus.

2. Sitívit ánima mea ad Deum [87r.]

fōntem vivum : quando véniam et apparébo ante fáciem Dei.

3. Fuérunt michi láchryme mee panes dñe ac nocte : dum dicitur michi quotidie, Ubi est Dêus tuus.

4. Hec recordátus sum et effúdi in me ânĩmam meam : quóniam transíbo in locum tabernáculi admirábilis, usque ad dōmum Dei.

5. In voce exultatiónis et confés-siōnis : sonũs êpulántis.

6. Quare tristis es ânĩma mea : et quare contúrbas me.

7. Spera in Deo, quóniam adhuc confitébor illi : salutáre vultus mei est Dêus meus.

8. Ad meípsum ánima mea cōn-turbáta est : proptérea memor ero tui de terra Jordánis et Hermónii⁴⁵⁵ a mōnte módico.

9. Abýssus abýssum ínvocat : in

voce catharactárum tuárum.

10. Omnia excélsa tua et flúctus tui : super mē tránsiérunt.

11. In die mandávit Dóminus mise-ricórdiam suam : et nocte cánticum ejus.

12. Apud me orátio Deo víte mee : dicam Deo Sũscêptor meus es.

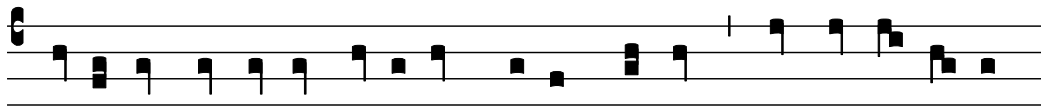
13. Quare oblítũs es mei : quare contristátus incédo, dum affligit mē ínimicus.

14. Dum confringúntur ôssa mea : exprobravérunt michi, qui tríbulant me inímici mei.

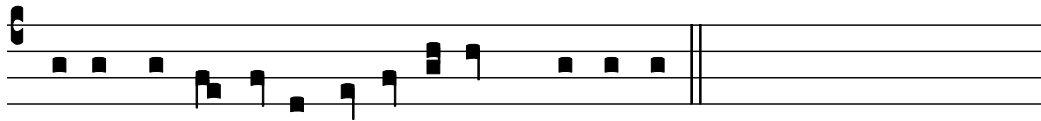
15. Dum dicunt michi per s̄ingũlos dies : Ubi est Dêus tuus.

Quare tristis es ânĩma mea : et quare contúrbas me.

16. Spêrã in Deo : quóniam adhuc confitébor illi, salutáre vultus mei est Dêus meus.

Si-tí-vit * á-nima me-a ad De-um vi-vum quando vé-ni- am

et appa-ré-bo ante fá-ci-am Dómi-ni.

℣. Réquiem etérnam dona eis Dómine.

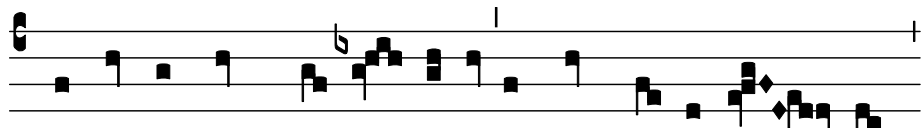
℟. Et lux perpétua lúceat eis.

Lectio vij. (Job. xvij. 1.)

Spiritus meus attenuabitur : dies mei breviabuntur : et solum michi superest sepulchrum. Non peccavi : et in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me Domine et pone me juxta te : et cujusvis manus pugnet contra me. Dies mei transierunt : cogitationes mee dissipate sunt, torquentes cor meum. Noctem

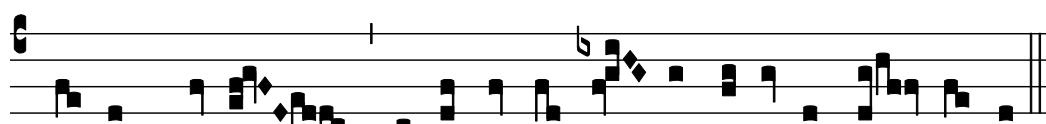
vertentur in diem : et rursum post tenebras spero lucem. Si sustinero infernus domus mea est : in tenebris stravi lectulum meum. Putredini dixi, Pater meus es : mater mea et soror mea vermibus. Ubi est ergo nunc prestolatio mea : et patientia mea ? Tu es Domine Deus meus.

1506:87r; AS:583; Ant-1519-P:187v; Brev-1531-P:53r.⁴⁵⁶

7. Resp. I. 7368.

Deccante me* quo-ti-di-e et non pe-ni-tén-te [87v.]

 timor mortis contúr- bat me. †Qui- a in infér- no nul- la est

 re-démpti- o mi-se-ré-re me- i De- us et sal- va me.

 7368a.

℣. De- us in nómi-ne tu-o salvum me fac Dómi- ne,

 et in virtú-te tu- a lí-be- ra me. †Qui- a.

Lectio octava. (Job. xix. 20.)

Relli mee consúptis cárnibus
adhésit os meum : et derelicta
sunt tantúmmodo lábia circa dentes
meos. Miserémini mei, miserémini
mei, saltem vos amíci mei : quia
manus Dómini tétigit me. Quare
persequímini me sicut Deus : et
cárnibus meis saturámini ? Quis mi-
chi tríbuat ut⁴⁵⁷ scribántur sermónes
mei ? Quis michi det ut exaréntur in
libro stillo férreo : et⁴⁵⁸ plumbi

lámina : vel celte sculpántur in sílice ?
Scio enim quod Redémptor meus
vivit : et in novíssimo die de terra
surrectúrus sum : et rursus circún-
dabor pelle mea : et in carne mea
vidébo Deum Salvatórem meum.
Quem visúrus sum ego ipse, et óculi
mei conspectúri sunt : et non álius.
Repósita est hec spes mea in sinu
meo.

1506:87v; AS:583; Ant-1519-P:188r; Brev-1531-P:53r.

8. Resp. VII.

7533. Equi-em * e-tér- nam do-na e- is

Dómi- ne. †Et lux perpé-tu-a lú- ce-at e-

7533a. is. *℟.* Qui Lá- za-rum re-susci-tásti a monuménto fé-

[88r.] ti- dum, tu e- is Dómi-ne do- na ré- qui- em.

†Et lux.

Lectio nona. (Job. x. 18.)

Quare de vulva eduxisti me ? qui
 útinam consúptus essem ne
 óculus me vidéret. Fúissem quasi non
 essem : de útero translátus ad tú-
 mulum. Nunquid non páucitas dié-
 rum meórum finiétur brevi ? Dimítte
 ergo⁴⁵⁹ me ut plangam páululum do-

lórem meum, ántequam vadam et non
 revértar ad terram tenebrósam : et
 opértam mortis calígne. Terram
 misérie et tenebrárum, ubi umbra
 mortis et nullus ordo : sed sempi-
 térnus horror inhábitans.⁴⁶⁰

1506:88r; AS:583; Ant-1519-P:188v; Brev-1531-P:53r.⁴⁶¹

9. Resp.

II.

I-be-ra me * Dó- mi-ne de mor-te e-tér- na

7091.

in di-e il-la tre-mén- da. †Quando ce-li mo-vén-
 di sunt et terra. ‡Dum vé- ne-ris ju-di-cá- re

sé- cu-lum per ig-nem. ✠. Di-es il-la di-es i- re

ca-lami-tá-tis et mi-sé-ri- e : di-es magna et a-má-ra

val- de. †Quando.

7091g.

Vigilie mortuorum.

[88v.] *Et dicitur usque ad Dum véneris. tantum.*

7091t.

✠. Quid ergo mi-sér-rimus quid di-cam vel quid fá-ci- am

dum nil bo-ni pér-fe-ram ante tan-tum jú-di-cem ? ‡Dum

7091z.

vé- ne-ris. ✠. Nunc Christe te pé-ti-mus mi-se-

ré-re qué-sumus qui ve-nís-ti re-dí-me-re pér-di-tos :

no-li damná-re re-démptos. ‡Dum.

¶ *Deinde repetatur responsorium Libera me Dómine. quod per totum annum observetur quodcumque corpus adest presens : et in anniversariis et trigintalibus episcoporum et quatuor personarum principalium scilicet decani, cantoris, cancellarii, thesaurarii : et in die animarum tantum. In omnibus vero aliis vigiliis mortuorum in quibus dicitur predictum responsorium tunc finito ultimo versu non dicatur Dum véneris. sed statim reincipiatur Libera me Dómine. et repetatur usque in finem.*

¶ *Quodcumque corpus adest presens, in omnibus anniversariis et trigintalibus, et quando ultimo fit servitium mortuorum ante pascha : ac etiam in die animarum : semper erit predictum responsorium Libera me Dómine de morte. ultimum : et semper dicitur cum tribus versibus supradictis nisi in die animarum tantum : tunc enim dicitur cum his ✠. Dies illa. Quando celi. ut supra.*

Vigilie mortuorum.

1506:88v; AS:584; Ant-1519-P:189r; Brev-1531-P:53r.⁴⁶²

7091z.

∟. Ardentes á-ni-me flent si-ne fi-ne flent si-ne fi-ne am-

bu-lántes per té-nebras di-cúntque síngu-le ve, ve, ve : quán-

7091d.

te sunt té-nebre. †Dum vé- ne-ris. ∟. Cre-á-tor ómni- [89r.]

um re-rum De-us, qui me de lymo ter-re formás-ti et

mi-ra-bí-li-ter sán-gui-ne própri-o re-demís-ti, corpúsque

me-um li-cet mo-do pu-trés-cat, de se-púlchro fá-ci-as in

di-e ju-dí-ci-i re-susci-tá-ri, ex-áudi ex-áudi me et

á-nimam me-am in si-nu Abra-he pa-tri-árche tu-i jú-

Psalms. (I.)

Miserere mēi Deus : secūndum magnam misericórdiam tuam.

2. Et secūndum multitudinem miseratiōnū tuarum : dele iniquitatem meam.

3. Amplius lava me ab iniquitate mea : et a peccatō mēo munda me.

4. Quoniam iniquitatem meam egō cognosco : et peccatum meum contrā mē est semper.

5. Tibi soli peccavi et malum corā te feci : ut justificeris in sermōnibus tuis et vincas cū iudicaris.

6. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum : et in peccatis concēpit mē mātēr mea.

7. Ecce enim veritatem dilexisti : incerta et occulta sapiētie tue manifestasti michi.

8. Aspēges me⁴⁶⁶ ysopo et mundabor : lavabis me et super nivem dealbabor.

9. Auditui meo dabis gaudium et leticiam : et exultabunt ossa humiliata.

10. Averte faciem tuam a peccatis meis : et omnes iniquitates meas dele.

11. Cor mundum crea in me Deus : et spiritum rectum innova in visceribus meis.

12. Ne projicias me a facie tua : et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

13. Redde michi leticiam salutis tui : et spiritu principali confirma me.

14. Docēbo iniquos vias tuas : et impii ad tē convertentur.

15. Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis mee : et exultabit lingua mea iusticiam tuam.

16. Domine labia mēa aperies : et os meum annunciabit laudem tuam.

17. Quoniam si voluisses sacrificium dedissem : utique olocāstis nōn delectaberis.

18. Sacrificium Deo spiritus contritulus : cor contritum et humiliatum Deū nōn despicias.

19. Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion : ut edificentur muri Hierusalem.

20. Tunc acceptabis sacrificium iusticie oblationes et olocāusta : tunc impōnent super altare tuum vitulos.

Exultábunt * Dómi-no ossa hu-mi-li-á-ta.

1506:89v; AS:585; Ant-1519-P:190r; Brev-1531-P:53r.

2767.

2. Ant.
VIII.i.

X-áudi Dómi-ne. Amen.

Psalmus. (lxiij.)

TE decet hymnus Dêus in Syon :
et tibi reddetur votũm in Hie-
rúsalem.

2. Exáudi orationem meam : ad te
omnis caro veniet.

3. Verba iniquorum prevaluerunt
super nos : et impietatibus nostris tu
propiciaberis.

4. Beatus quem elegisti et assum-
psisti : inhabitabit in atriis tuis.

5. Replebimur in bonis domus tue :
sanctum est templum tuum mirabile
in equitate.

6. Exáudi nos Deus salutaris noster :
spes omnium finium terre et in mari
longe.

7. Preparans montes in virtute tua
accinctus potentia : qui conturbas
profundum maris sonum fluctuum
ejus.

8. Turbabuntur gentes et timebunt [90r.]
qui habitant terminos a signis tuis :
exitus matutini et vespere delectabis.

9. Visitasti terram et inebriasti eam :
multiplicasti locupletare eam.

10. Flumen Dei replentum est aquis :
parasti cibum illorum quoniam ita est
preparatio ejus.

11. Rivos ejus inebrians⁴⁶⁷ multiplica
genimina ejus : in stillicidiis ejus le-
tabitur germinans.

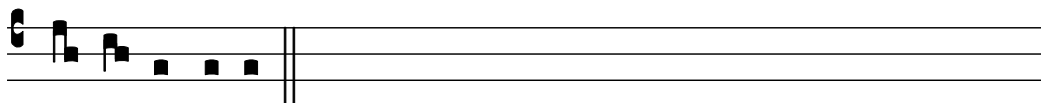
12. Benedices corone anni benigni-
tatis tue : et campi tui replebuntur
ubertate.

13. Pinguescunt speciosa deserti : et
exultatione collis accingentur.

14. Induti sunt arietes ovium, et
valles abundabunt frumento : cla-
mabunt etenim hymnum dicent.

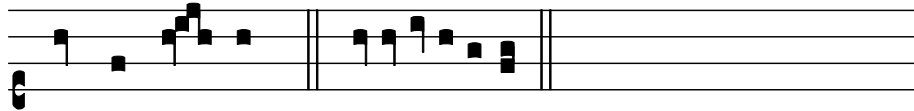
Ex-áudi Dómi-ne * o-ra-ti-ónem me-am ad te omnis

ca-ro vé-ni-et.

1506:90r; AS:585; Ant-1519-P:190v; Brev-1531-P:53r.⁴⁶⁸

3. Ant.
VII.ii.

E suscé- pit. Amen.

3725.

Psalmus. (lxij.)

DEus Dêus meus : ad te dē
lūce vîgilo.

2. Sitîvit in te ânîma mea : quam
multiplicitēr tibi cāro mea.

3. In terra desérta ínvia et inaquósa,
sic in sancto appârũi tibi : ut vidérem
virtútem tuam et glóriam tuam.

4. Quóniam mélior est misericórdia
tua sūper vitas : lábia mēa laudábunt
te.

5. Sic benedicam te in víta mea : et
in nómine tuo levábō mânus meas.

6. Sicut ádipe et pinguédine reple-
átur ânîma mea : et lábiis exultatiónis
laudábit os meum.

7. Sic memor fui tui super stratum
meum, in matutínis meditábor in te :
quia fuísti ádjútor meus.

8. Et in velaménto alárum tuárum
exultábo, adhésit ánima mēa post te :
me suscépit dēxtera tua.

9. Ipsi vero in vanum quesierunt â-
nîmam meam : introíbunt in inferióra
terre, tradéntur in manus gládii partes
vûlpium erunt.

10. Rex vero letábitur in Deo,
laudabúntur omnes qui jûrãnt in eo :
quia obstrúctum est os loquéntiũ
iníqua.

Psalmus. (lxvj.)

DEus misereátur nostri et benedí-
cat nobis : illúminet vultum
suum super nos, et misereátur nostri.

2. Ut cognoscámus in terra ví-am
tuam : in ómnibus géntibus salūtáre
tuum.

3. Confiteántur tibi pópuli Deus :
confiteántur tibi pópuli omnes.

4. Leténtur et exúltent gentes,

quóniam júdicas pópulos in êquitáte :
et gentes ñn tērra dírigis.

5. Confiteántur tibi pópuli Deus,
confiteántur tibi pópuli omnes : terra
dedít frúctum suum.

6. Benedícat nos Deus Deus noster,
benedícat nos Deus : et métuant eum
omnēs fînes terre.

1506:90r; AS:585; Ant-1519-P:190v; Brev-1531-P:53r.

4. Ant.

II.i.

1191.

A porta inferi * erue Domine animam meam.

Psalmus. [Canticum Ezechie. Esaie xxxviiij.]

[90v.]

Ego dixi : In dimidio dierum
meorum vadam ad portas inferi.

2. Quiesivi residuum annorum
meorum : dixi Non videbo Dominum
Deum in terra viventium.

3. Non aspiciam hominem ultra : et
habitarem quietis.

4. Generatio mea ablata est et con-
voluta est a me : quasi tabernaculum
pastorum.

5. Precisa est velut a texente vita mea :
dum adhuc ordier succidit me.

6. De mane usque ad vesperam fi-
nies me : sperabam usque ad mane,
quasi leo sic contrivit omnia ossa mea.

7. De mane usque ad vesperam fi-
nies me : sicut pullus hyrundinis sic
clamabo meditabor ut columba.

8. Attenuati sunt oculi mei : sus-

picientes in excelsum.

9. Domine vim patior responde pro
me : quid dicam aut quid respondebit
michi cum ipse fecerim.

10. Recogitabo tibi omnes annos
meos : in amaritudine anime mee.

11. Domine si sic vivitur et in
talibus vita, spiritus mei corripies me
et vivificabis me : ecce in pace
amaritudo mea amarissima.

12. Tu autem eruisti animam meam
ut non periret : projecisti post tergum
tuum omnia peccata mea.

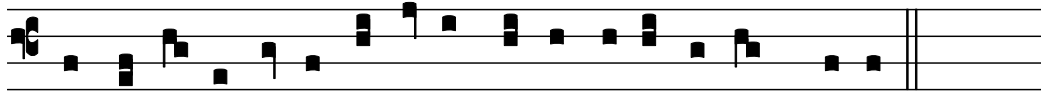
13. Quia non infernus confitebitur
tibi, neque mors laudabit te : non
expectabunt qui descendunt in lacum
veritatem tuam.

14. Vivens vivens ipse confitebitur
tibi sicut et ego hodie : pater filiis no-

tam fáciat veritátem tuam.

15. Dómine sálvum me fac : et psal-

mos nostros cantábimus cunctis dié-
bus vite nostre ín dômo Dómini.

A porta ínfe-ri * é-ru-e Dómi-ne á-nimam me-am.

1506:90v; AS:585; Ant-1519-P:190v; Brev-1531-P:53r.

5. Ant.

VII.i.

4154.

M- nis spí- ri- tus. Amen.

Psalmus. (cxlviij.)

Laudáte Dóminũm de celis :
laudáte eũm ín excélsis.

2. Laudáte eum omnes ángeli ejus :
laudáte eum omnes virtútes ejus.

3. Laudáte eum sôl et luna : laudáte
eum omnes stêlle et lumen.

4. Laudáte eum cêlĩ celórum : et
aque omnes que super celos sunt,
laudênt nômen Dómini.

5. Quia ipse dixit et facta sunt : ipse
mandávit êt creata sunt.

6. Státuit ea in séculum et in
sécũlum séculi : precéptum pósuit et
nõn prêteríbit.

7. Laudáte Dóminũm de terra :
dracónes et ômnes abýssi.

8. Ignis grando nix glácies spíritus

prôcellárum : que fáciũnt vêrbum
ejus.

9. Montes et ômnes colles : ligna
fructífera êt ômnes cedri.

10. Béstie et univêrsa pécora :
serpétes et vólũcrês pennáte.

11. Reges terre et ômnes pópuli :
príncipes et omnes júdices terre.

12. Júvenes et vírgines senes cum
junióribus laudent nômen Dómini :
quia exaltátum est nomen êjus solius.

13. Conféssio ejus super cêlũm et
terram : et exaltávit cornu pópuli sui.

14. Hymnus ómnibus sãnctis ejus :
filiis Israel pópulo appropĩquánti [91r.]
sibi.

Psalmus. (cxlíx.)

Cantáte Dómino cãntĩcum no-
vum : laus ejus in ecclésiã

sanctórum.

2. Letétur Israel in eo qui fêcit eum :

et filii Syon exultent in rege suo.

3. Laudent nomen eius in choro :
in tympano et psalterio psallant ei.

4. Quia beneplacitum est Domino
in populo suo : et exaltavit mansuetos
in salutem.

5. Exultabunt sancti in gloria :
letabuntur in cubilibus suis.

6. Exultationes Dei in gutture eorum :
et gladii ancipites in manibus

eorum.

7. Ad faciendam vindictam in nationibus :
inreparationes in populis.

8. Ad alligandos reges eorum in
compedibus : et nobiles eorum in
manicis ferreis.

9. Ut faciant in eis iudicium con-
scriptum : gloria hec est omnibus
sanctis eius.

Psalmus. (cl.)

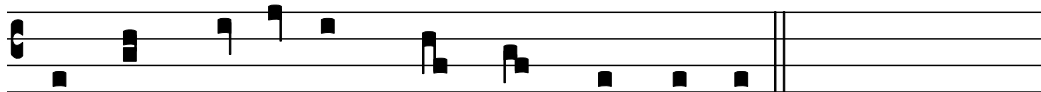
Laudate Dominum in sanctis eius :
laudate eum in firmamento
virtutis eius.

2. Laudate eum in virtutibus eius :
laudate eum secundum multitudinem
magnitudinis eius.

3. Laudate eum in sono tube :
laudate eum in psalterio et cythara.

4. Laudate eum in tympano et
choro : laudate eum in cordis et
organo.

5. Laudate eum in cymbalis
benesonantibus, laudate eum in cym-
balis jubilationis : omnis spiritus lau-
det Dominum.

Omnis spí-ri-tus * lau-det Dó-mi-num.

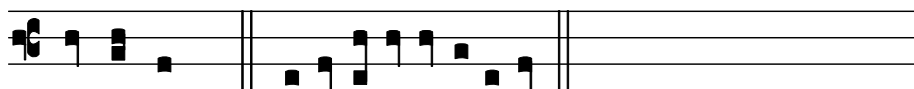
8183.

℣. Réquiem etérnam dona eis Dómine.

℟. Et lux perpétua [lúceat eis].

1506:91r; AS:585; Ant-1519-P:190v; Brev-1531-P:53r.⁴⁶⁹

2601.

- go sum. Amen.

Psalmus. (Canticum Zacharie. Luce. j. 68.)

Benedictus Dóminus Deus Israel :
quia visitávit et fecit redemp-
tióñem plêbis sue.

2. Et eréxit cornu salutis nobis : in
domo David pûeri sui.

3. Sicut locúsus est pèr os sanctorum :
qui a sêculo sunt prophêtârum ejus.

4. Salutem ex inimicis nostris : et
de manu ómniũ quí odérunt nos.

5. Ad faciendam misericórdiam cum
pátribus nostris : et memorári tes-
taménti sũi sancti.

6. Jusjurandum quod jurávit ad
Abrahám patrem nostrum : datúrum
se nobis.

7. Ut sine timóre de manu inimi-

córum nostrórum liberáti : serviámus
illi.

8. In sanctitate et justiciã coram ipso :
ómnibus díebus nostris.

9. Et tu puer prophéta Altíssimí
vocáberis : preíbis enim ante faciẽ
Dómini parárẽ vias ejus.

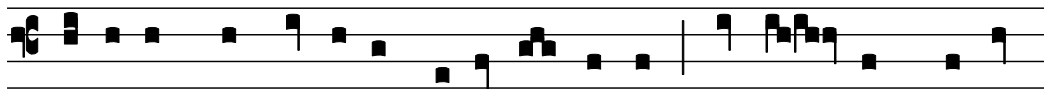
10. Ad dandam sciéntiam salutis
plêbi ejus : in remissionem peccató-
rum eórum.

11. Per víscera misericórdie Dèi nostri :
in quibus visitávit nos oriẽns ex alto.

12. Illumináre his qui in ténébris et
in umbrã mórtis sedent : ad dirigén-
dos pedes nostros ñn viã pacis.

Ego sum * re-surrécti-o et vi-ta qui cre-dit in me

é-ti- am si mórtu- us fú- e- rit vi- vet, et om- nis qui vi-

[91v.]

vit et cre-dit in me non mo-ri- é- tur in e- térnum.

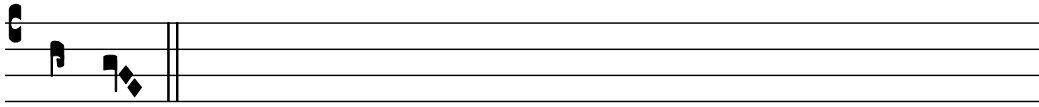
1506:91v; AS:586; Ant-1519-P:190v; SB-P:281.⁴⁷⁰

Y-ri- e-léyson. *R̄*. Christe-léyson. *Ÿ*. Ky-ri- e-

509501.

[†] Omittatur inflectionem in tonis IV, V et VII.

léyson.

Deinde dicatur Pater noster. sine pronuntiatione Et ne nos.

Et dicatur iste psalmus sine nota hoc modo.

(Psalmus xxix.)

EXaltábo⁴⁷¹ te Dómine quóniam
suscepisti me : nec delectásti
inimícos meos super me.

2. Dómine Deus meus clamávi ad te :
et sanásti me.

3. Dómine eduxísti ab inférno
ánimam meam : salvásti me a des-
cendéntibus in lacum.

4. Psállite Dómino omnes sancti ejus :
et confitémini memórie sanctitátis
ejus.

5. Quóniam ira in indignatióne ejus :
et vita in voluntáte ejus.

6. Ad vésperum demorábitur fletus :
et ad matutínium letícia.

7. Ego autem dixi in abundántia mea :
Non movébor in etérnum.

8. Dómine in voluntáte tua : presti-

tísti decóri meo virtútem.

9. Avertísti fáciem tuam a me : et
factus sum conturbátus.

10. Ad te Dómine clamábo : et ad
Deum meum deprecábor.

11. Que utilitas in sángine meo :
dum descéndo in corruptiónem.

12. Nunquid confitébitur tibi pulvis :
aut annunciábit veritátem tuam.

13. Audívit Dóminus et misértus est
mei : Dóminus factus est adjútor
meus.

14. Convertísti planctum meum in
gáudium michi : concidísti saccum
meum, et circundedísti me letícia.

15. Ut cantet tibi glória mea et non
compúngar : Dómine Deus meus in
etérnum confitébor tibi.

Quo finito dicat sacerdos loco nec habitu mutato Réquiem etérnam. et cetera ut supra ad vespervas 238. cum orationibus subscriptis secundum ordinem et numerum orationum que prius dicebantur ad vespervas videlicet pro corpore presenti, oratio. Deus cui próprium. major ut supra ad vespervas. 239.

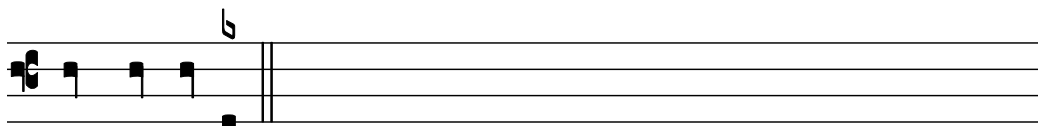
In die anniversario cujusunque fuerit oratio. Deus cui próprium. minor ut supra ad vespervas. 240.

Pro trigintali cujusunque fuerit ad laudes tautum.

Oratio.

D Mnípotens sempitérne Deus cui
nunquam sine spe misericórdie
supplicátur, propiciáre ánime fámuli

tui *vel* fámule tue : ut qui de hac vita
in tui nóminis confessióne decéssit,
sanctórum tuórum número fácias

aggre-gá-ri.

C *Pro episcopis defunctis ad laudes tantum.*

D Eus cujus misericórdie non est
númerus, súscipe pro animábus
famulórum tuórum pontíficum preces

nostras : et lucis eis leticiéque regi-
ónem in sanctórum tuórum societáte
concéde.

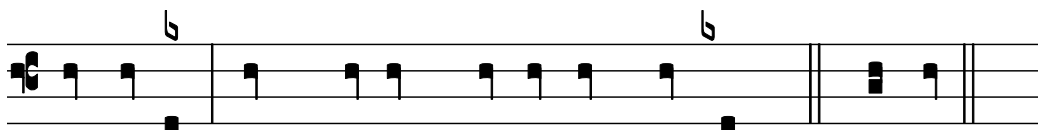
C *Pro fratribus et sororibus ad laudes tantum.*

[92r.]

Oratio.

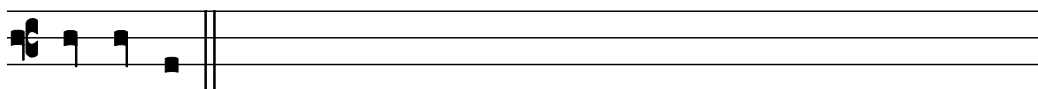
I Nclína Dómine aurem tuam ad
preces nostras quibus miseri-
córdiam tuam súpplíces deprecámur :
ut ánimas famulórum famularúmque

tuárum quas de hoc século migráre
jussísti : in pacis ac lucis regióne
constítuas, et sanctórum tuórum
júbeas esse

consórtes. Per Christum Dómi-num nostrum. *R.* Amen.

Sequatur

O-rémus.

C *Deinde dicitur privatim oratio pro defunctis familiaribus videlicet*

Oratio.

D Eus qui nos patrem et matrem
honoráre precepísti : miserére

cleménter animábus patrum et ma-
trum fratrum sorórum benefactorum

Vigilie mortuorum.

nostrorum defunctorum eorumque
omnia peccata dimitte : nosque eos in

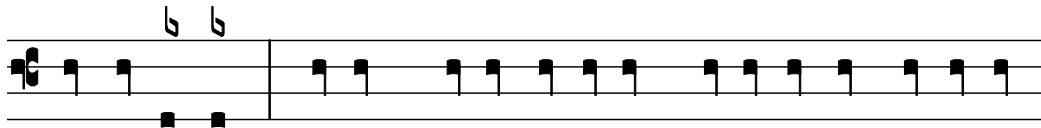
etérne claritatis gaudio fac videre.

Vel aliqua alia ad placitum, quibus expletis sequatur oratio generalis in audientia sub eodem tono quo orationes priores dicebantur :

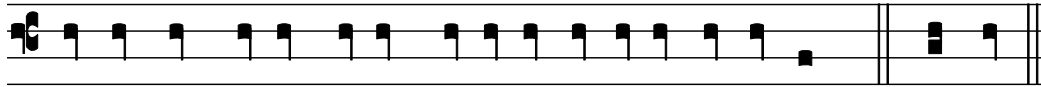
[Oratio.]⁴⁷²

Animabus quæsumus Dómine
ómnium fidélium defunctorum
oratio proficiat supplicántium : ut eas

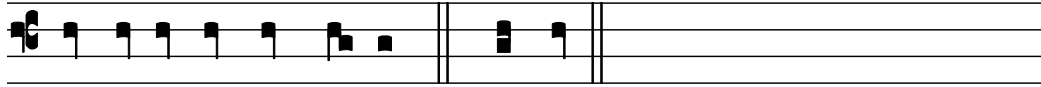
et a peccátis ómnibus éxuas, et tue
redemptiónis fácias

par-tí-ci-pes. Qui cum De-o Patre et Spí-ri-tu Sancto vi-vis

et regnas De-us per ómni- a sé-cu-la se-cu-ló-rum. *R̄.* Amen.

Requi- éscant in pa-ce. *R̄.* Amen.

¶ *Sciendum est quod in vigiliis mortuorum tam iij. lectionum quam ix. lectionum a die animarum usque ad iiij. feriam ante pascha sive corpus presens fuerit sive non : finito ultimo responsorio non dicatur V̄. Requiéscant in pace. sed statim post ultimum responsorium sequatur*

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[*Psalmus.*] Exaltábo. (xxix.) 272. cum V̄. et orationibus eodem modo et ordine sicut alio tempore anni post laudes dici solent : laudes vero tunc dicantur post matutinas de die et de sancta Maria : ita quod dicta antiphona post psalmus Benedictus. dicatur

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

Deinde sine pronuntiatione Et ne nos. dicatur sine nota sequens.

Psalmus. (cxlj.)

Voce mea ad Dóminum clamávi :
voce mea ad Dóminum depre-
cátus sum.

2. Effúndo in conspéctu ejus orati-
ónem meam : et tribulatióem me-
am ante ipsum pronúncio.

3. In deficiéndo ex me spíritum me-
um : et tu cognovísti sémitas meas.

4. In via hac qua ambulábam :
abscondérunt láqueum michi.

5. Considerábam ad déxteram et
vidébam : et non erat qui cog-
nósceret me.

6. Périit fuga a me : et non est qui
requírat ánimam meam.

[92v.]

7. Clamávi ad te Dómine : dixi, Tu
es spes mea, pórtio mea in terra
vivéntium.

8. Inténde ad deprecatióem meam :
quia humiliátus sum nimis.

9. Líbera me a persecuéntibus me :
quia confortáti sunt super me.

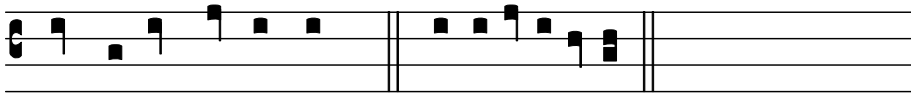
10. Educ de custódia ánimam
meam, ad confiténdum nómini tuo :
me expéctant justí, donec retriúbas
michi.

¶ *Quo dicto dicat sacerdos loco nec habitu mutato V. et orationes eodem modo per omnia quo prius dicebantur ad vespervas videlicet ad Placébo.*

[Commendatio animarum.]

¶ *Notandum est vero quod quodocunque per totum annum missa pro corpore presenti, anniversario, vel trigintali cujuscunque in choro vel in capitulo fuerit celebranda : ubi et missa ibi etiam commendatio animarum statim post primam ante missam capitularem pro defunctis a tota choro cum nota dicatur incipiente antiphonam aliquo de superiore gradu. Ita tamen quod si in die sepultures deportetur corpus ad ecclesiam : tunc finita oratione Súscipe Dómine ánimam servi tui. vel ancille tue. statim sequatur commendatio animarum eodem modo et ordine sicut post deportationem corporis ad ecclesiam supradictum est. Preterea omni die per totam xl. quando de feria agitur : statim post primam ante missam capitularem dicatur in choro commendatio animarum : nisi in crastino festorum duplicium : et hoc sine nota quando Dírige. sine nota preceserit. Et sciendum est quod quodocunque dicatur commendatio animarum : semper dicatur sedendo usque ad antiphonam post laudes dicendam.*⁴⁷³

4617. Ant.
VII.ii.

Equi- em e-térnam. Amen.

(*Psalmus cxvij.*)

BEáti immaculátī in via : qui
ámbulant ĩn lêge Dómini.

2. Beáti qui scrutántur testi-
mónĭa ejus : in toto corde ěxquĭrunt
eum.

3. Non enim qui operántur inĭ-
quitátem : in viis ejus ámbŭlavérunt.

4. Tu mandásti mandáta tua : cus-
tōdíri nimis.

5. Utinam dirigántur vie mee : ad
custodiéndas justificatiōnes tuas.

6. Tunc nōn confúndar : cum
perspéxero in ómnibus mándátiis tuis.

7. Confitébor tibi in directiōne cordis :
in eo quod dídici júdicia jústicie tue.

8. Justificatiōnes tuás custódiám :
non me derelínquās úsquequáque.

9. In quo córrigit adolescéntior ví-
am suam : in custodiéndo sĕrmónes
tuos.

10. In toto corde meo ěxquisívi te :
ne repéllas me a mándátiis tuis.

11. In corde meo abscondi elóquĭa
tua : ut nōn péccem tibi.

12. Benedíctŭs es Dómine : doce
me justificatiōnes tuas.

13. In lábiis meis pronŭnciávi : óm-
nia júdiciā óris tui.

14. In via testimoniórum tuórum

dĕlectátus sum : sicut in ómnĭbŭs
divítiis.

15. In mandátiis tuis ěexercébor : et
considerábō vias tuas. [93r.]

16. In justificatiōnibus tuis mĕditá-
bor : non oblivíscar sĕrmónes tuos.

17. Retribue servo tuo vivífica me :
et custódiám sĕrmónes tuos.

18. Revéla ócŭlos meos : et con-
siderábo mirábĭlia dĕ lêge tua.

19. Incola ego sŭm in terra : non
abscondas a me mándáta tua.

20. Concupívit ánima mea desi-
deráre justificatiōnes tuas : ĩn ómni
tĕmpore.

21. Increpástĭ supĕrbos : maledícti
qui declínant a mándátiis tuis.

22. Aufer a me oppróbrium ět
contĕmptum : quia testimónia tuā
ěxquisívi.

23. Etenim sedérunt príncipes et
advĕrsum me lŏquebántur : servus
autem tuus exercebátur in justificati-
ónibus tuis.

24. Nam et testimónia tua meditá-
tiō mea est : et consílium meum
justificatiōnes tue.

25. Adhésit pavímĕnto ánĭma mea :
vivífica me secúndŭm vĕrbum tuum.

26. Vias meas enunciaui et exaudisti me : doce me justificationes tuas.

27. Viam justificationum tuarum instrue me : et exercebor in mirabilibus tuis.

28. Dormitavit anima mea pre tedio : confirma me in verbis tuis.

29. Viam iniquitatis amove a me : et de lege tua miserere mei.

30. Viam veritatis elegi : judicia tua non sum oblitus.

31. Adhesi testimoniis tuis Domine : nolite me confundere.

32. Viam mandatorum tuorum cucurri : cum dilatasti cor meum.

Legem pone michi Domine viam justificationum tuarum : et exquiram eam semper.

34. Da michi intellectum et scrutabor legem tuam : et custodiam illam in toto corde meo.

35. Deduc me in semita mandatorum tuorum : quia ipsam volui.

36. Inclina cor meum in testimonia tua : et non in avariciam.

37. Averte oculos meos ne videant vanitatem : in via tua vivifica me.

38. Statue servo tuo eloquium tuum : in timore tuo.

39. Amputa obprobrium meum quod suspicatus sum : quia judicia tua jocunda.

40. Ecce concupiui mandata tua : in equitate tua vivifica me.

41. Et veniat super me misericordia tua Domine : salutare tuum secundum eloquium tuum.

42. Et respondebo exprobrantibus michi verbum : quia speravi in sermonibus tuis.

43. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque : quia in judiciis tuis supersperavi.

44. Et custodiam legem tuam semper : in seculum et in seculum seculi.

45. Et ambulabam in latitudine : quia mandata tua exquisivi.

46. Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum : et non confundebar.

47. Et meditabar in mandatis tuis : que dilexi.

48. Et levavi manus meas ad mandata tua que dilexi : et exercebor in justificationibus tuis.

49. Memor esto verbi tui servo tuo : in quo michi spem dedisti.

50. Hec me consolata est in humilitate mea : quia eloquium tuum vivificavit me.

51. Superbi inique agebant usquequaque : a lege autem tua non declinavi.

52. Memor fui iudiciorum tuorum a [93v.] seculo Domine : et consolatus sum.

53. Defectio tenuit me : pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.

54. Cantabiles michi erant justi-

ficatiões tue : in loco peregrinatiões mee.

55. Memor fui nocte nóminis tui Dómine : et custodívi lêgem tuam.

56. Hec fáctã est michi : quia justificatiões tuãs êxquisívi.

57. Pórtio mēã Dómine : dixi custodírẽ lêgem tuam.

58. Deprecátus sum fáciem tuam in toto cõrde meo : miserére mei secúndum elóquium tuum.

59. Cogitávi viãs meas : et convérte pedes meos in testimõnia tua.

60. Parátus sum et non sũm turbátus : ut custódiã mândãta tua.

61. Funes peccatórum circumplēxi sunt me : et legem tuam nõn sũm oblítus.

62. Média nocte surgébam ad confiténdum tibi : super júdicia justificatiõnis tue.

63. Párticeps ego sum ómnium timéntium te : et custodiéntium mândãta tua.

64. Misericórdia tua Dómine plēnã est terra : justificatiões tuãs doce me.

65. Bonitátem fecisti cum servo tuo Dómine : secúndum vêrbum tuum.

66. Bonitátem et disciplínam et sciéntiam doce me : quia mandátis tuis crédi.

67. Priúsquam humiliárer êgõ delíqui : proptérea elóquium tuũm cústodívi.

68. Bõnus es tu : et in bonitáte tua doce me justificatiões tuas.

69. Multiplicáta est super me iníquitas sũperbórum : ego autem in toto corde meo scrutábor mândãta tua.

70. Coagulátum est sicut lac cõr eórum : ego vero legem tuãm meditátus sum.

71. Bonum michi quia humiliásti me : ut discam justificatiões tuas.

72. Bonum michi lex õris tui : super mília aurĩ êt argénti.

73. Manus tue fecerunt me et plasmáverunt me : da michi intelléctum et discam mândãta tua.

74. Qui timent te vidébunt me et létábuntur : quia in verba tua sũpersperávi.

75. Cognóvi Dómine quia équitas júdicia tua : et in veritate tua hũmiliásti me.

76. Fiat misericórdia tua ut cõsolétur me : secúndum elóquium tuũm sêrvo tuo.

77. Véniant michi miseratiões tuẽ et vivam : quia lex tua meditatio mea est.

78. Confundántur supérbi quia injúste iniquitátem fecerunt in me : ego autem exercébor in mândátis tuis.

79. Convertántur míchĩ timéntes te : et qui novérunt testimõnia tua.

80. Fiat cor meum immaculátum in

justificatiōnibus tuis : ūt nōn confūdar.

Defecit in salutāre tuum ânima mea : et in verbum tuum sūp̄esperāvi.

82. Defecerunt óculi mei in elóquūm tuum : dicētes quando consōlāberis me.

83. Quia factus sum sicut uter in pruina : justificatiōnes tuas nōn sūm oblītus.

84. Quot sunt dies s̄ervi tui : quando fácies de persecúentibūs mē iudícium.

85. Narraverunt michi iníqui fabulatiōnes : sed nōn ūt lex tua.

86. Omnia mandata tua v̄ritas : iníqui persecúti sunt mē adjuva me.

87. Paulóminus consummaverunt mē in terra : ego autem non derelíqui m̄andata tua.

[94r.] 88. Secúndum misericórdiam tuam vivífica me : et custódiā testimóniā ôris tui.

89. In et̄rnum Dómine : verbum tuum permānēt in celo.

90. In generatiōne et generatiōnem v̄ritas tua : fundásti t̄rram et permānet.

91. Ordinatiōne tua perseverat dies : quóniam ómnia s̄erviunt tibi.

92. Nisi quod lex tua meditatio mea est : tunc forte periíssem in humilitate mea.

93. In et̄rnum non oblivíscar justificatiōnes tuas : quia in ipsis v̄vivícasti me.

94. Tuus sum ego s̄alvum me fac : quóniam justificatiōnes tuās êxquisívi.

95. Me expectaverunt peccatóres ut p̄derent me : testimónia tuā intelléxi.

96. Omnis consummatiōnis v̄idi finem : latum mandátum tuum nimis.

97. Quómodo diléxi legem tuam Dómine : tota die meditatio mea est.

98. Super inimicos meos prudētem me fecisti mandáto tuo : quia in et̄rnum michi est.

99. Super omnes docētes me intelléxi : quia testimónia tua meditatio mea est.

100. Super senes intelléxi : quia mandata tua quesívi.

101. Ab omni via mala prohibui p̄des meos : ut custodiām v̄rba tua.

102. A iudiciis tuis non d̄clinavi : quia tu legem posuísti michi.

103. Quam dúlcia fáucibus meis elóquā tua : super mē ôri meo.

104. A mandatis tuis intelléxi : propterea odívi omnem viam iniquitatis.

105. Lucerna p̄dibus meis v̄rbum tuum : et lumen s̄emitis meis.

106. Jurávi et státui : custodíre iudicia justicie tue.

107. Humiliátus sum usquequaque

Dómine : vivífica me secúndum vêrbum tuum.

108. Voluntária oris mei beneplacitâ fac Dómine : et judiciã tuã doce me.

109. Anima mea in mânibus mēis semper : et legem tuam nōn sūm oblītus.

110. Posuerunt peccatóres láquẽum michi : et de mandátis tuīs nōn errávi.

111. Hereditáte acquisívi testimónia tua ín etérnum : quia exultatiō cōrdis mei sunt.

112. Inclínávi cor meum ad faciéndas justificatiónes tuas ín etérnum : propter retrībútióne.

113. Iníquos ódiō hábui : et legem tuã diléxi.

114. Adjútor et suscéptor mēus es tu : et in verbum tuum sūp̄ersperávi.

115. Declínate a mē malígni : et scrutábor mandátã Dēi mei.

116. Súscipe me secúndum elóquium tuũ et vivam : et non confúndas me ab expectatióne mea.

117. Adjuva me et sálvus ero : et meditábor in justificatióne tuis semper.

118. Sprevísti omnes discedétes a judiciis tuis : quia injústa cogitatió eórum.

119. Prevaricántes reputávi omnes peccatóres terre : ideo diléxi testimónia tua.

120. Confige timóre tuo cárnas

meas : a judiciis enĩm tuis tímui.

121. Feci júdicium et justiciam : non tradas me calumniántibus me.

122. Súscipe servum tuũ in bonum : non calumniéntũr mē sup̄erbi.

123. Oculi mei defecérunt in salutare tuum : et in elóquium justicie tue.

124. Fac cum servo tuo secúndum misericórdiam tuam : et justificatiónes tuas doce me.

125. Servus tuũ sum ego : da michi intelléctum ut sciam testimónia tua.

126. Tempus faciéndi Dómine : dissipavérũt légem tuam.

127. Ideo diléxi mandátã tua : super aurũm et topázion. [94v.]

128. Propterea ad ómnia mandátã tua dirígēbar : omnem viam iníquã ódio hábui.

MIrabilia testimónia tuã Dómine : ideo scrutátã est ea ánima mea.

130. Declaratio sermónum tuórum illúminat : et intelléctum dat párvulis.

131. Os meum apéruí et attráxi spíritum : quia mandátã tua dēsiderábam.

132. Aspice in me et miserere mei : secúndum júdicium diligétiũm nōmen tuum.

133. Gressus meos dirige secúndum elóquũm tuum : et non dominétur

mei omnīs in̄justicia.

134. Rēdime me a calūn̄iis hō-
minum : ut custōdiam m̄ndāta tua.

135. Fāciem tuam illūmina super
s̄rvum tuum : et doce me justificat̄-
ōnes tuas.

136. Exitus aquarum deduxerunt ō-
cūli mei : quia non custodiērunt lē-
gem tuam.

137. J̄stūs es Dōmine : et rectum
jud̄icium tuum.

138. Mandāsti justiciam testimōn̄ia
tua : et veritatē tūam nimis.

139. Tabescere me fecit z̄elus meus :
quia obliti sunt verba tua in̄m̄ici mei.

140. Ignitum elōquium tuum vē
hemēter : et servus tuus d̄l̄exit illud.

141. Adolescētulus sum ego ēt
contēptus : justificatiōnes tuas nōn
s̄m̄ oblitus.

142. Justicia tua justiciā in̄ et̄rnum :
et l̄x tūa veritas.

143. Tribulatio et angustia in̄ve-
nerunt me : mandāta tua meditatio
mea est.

144. Equitas testimōnia tua in̄ e-
t̄rnum : intell̄ctum da m̄ichi et
vivam.

145. Clamāvi in toto corde meo ex-
aud̄i me Dōmine : justificatiōnes tūas
requiram.

146. Clamāvi ad te s̄lvum me fac :
ut custōdiam m̄ndāta tua.

147. Preveni in maturitatē ēt cla-

māvi : quia in verba tua s̄p̄sperāvi.

148. Prevenērunt ōculi mei ad tē di-
lūculo : ut meditārer elōquia tua.

149. Vocem meam audi secūndum
misericordiam tūam Dōmine : et
secūndum jud̄icium tuum v̄v̄ifica me.

150. Appropinquaverunt perse-
quētes me in̄iquitati : a lege autem
tuā lōnge facti sunt.

151. Prope es tu Dōmine : et omnes
viē tūe veritas.

152. In̄itio cognōvi de testimōn̄iis
tuis : quia in et̄rnum f̄ndāsti ea.

153. Vide humilitatem meam et ē
ripe me : quia legem tuam nōn s̄m̄
oblitus.

154. J̄dica jud̄icium meum et rē-
dime me : propter elōquium tuum v̄-
v̄ifica me.

155. Longe a peccatōribus salus :
quia justificatiōnes tuas non ēxqui-
siērunt.

156. Misericordie tue m̄lte Dōmine :
secūndum jud̄icium tuum v̄v̄ifica me.

157. Multi qui persecūntur me et
tribulant me : a testimōniis tuis nōn
dēclināvi.

158. Vidi prevaricāntes et t̄bescē-
bam : quia elōquia tua non c̄stōdi-
ērunt.

159. Vide quoniam mandāta tua di-
lēxi Dōmine : in misericordia tua v̄-
v̄ifica me.

160. Prīcipium verbōrum tuōrum

véritas : in etérnum ómnia júdícia
jústíciæ tuæ.

161. Príncipes persecúti sũnt me
gratis : et a verbis tuis formidávit cor
meum.

[95r.] 162. Letábor ego super elóquãia tua :
sicut qui invénit spólia multa.

163. Iniquitátem ódio hábui et abô-
minátus sum : legem autem túam
diléxi.

164. Sépties in die laudem díxi tibi :
super júdícia jústíciæ tuæ.

165. Pax multa diligéntibus lēgem
tuam : et non ēst illis scándalum.

166. Expectábam salutáre túum
Dómine : et mandáta túa diléxi.

167. Custodívit ánima mea testimô-
nã tua : et diléxit eã vêheménter.

168. Servávi mandáta tua et testimô-
nã tua : quia omnes vie mee in cõn-
spéctu tuo.

169. Appropínquet deprecátio mea
in conspéctu túo Dómine : juxta
elóquium tuum da michĩ íntelléctum.

170. Intret postulátio mea in con-
spéctu tuo : secúndum elóquium tu-
ũm éripe me.

171. Eructábunt lábia mēa hymnum :
cum docúeris me justificátiones tuas.

172. Pronunciábit lingua mea eló-
quũm tuum : quia ómnia mandátã
túa équitas.

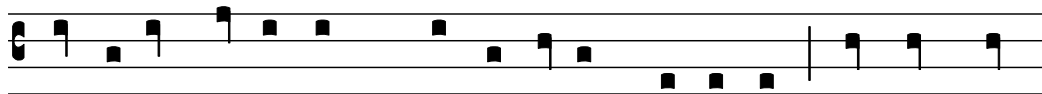
173. Fiat manus túã ut salvet me :
quóniam mandáta túa elégi.

174. Concupívi salutáre túum Dó-
mine : et lex tua meditátio mea est.

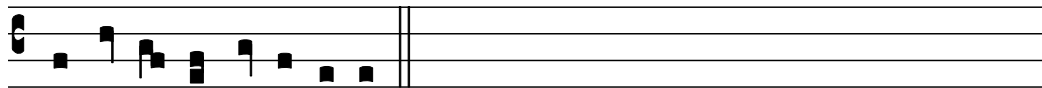
175. Vivet ánima mea et laudábit te :
et júdícia tuã ádjuvábunt me.

176. Errávi sicut óvis que périit :
quere servum tuum, quia mandáta tua
nõn sũm oblítus.

¶ *Finitis psalmis repetatur antiphona.*

Requi-em e-térnam * do-na e-is Dómi-ne : et lux per-

pé-tu-a lú-ce-at e-is.

1506:95r; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-SB-P:281.⁴⁷⁵

509501.

Y-ri- e-léyson. R̄. Christe-léyson. V̄. 7. Ky-ri- e-léyson.

¶ Deinde dicatur Pater noster. et sine pronuntiatione Et ne nos indúcas.
Sequatur sine nota iste psalmus.

(Psalmus cxxxvii.)

Domine probásti me et cognovísti me : tu cognovísti sessionem meam et resurrectionem meam.

2. Intellexísti cogitationes meas de longe : sémitam meam et funiculum meum investigásti.

3. Et omnes vias meas previdísti : quia non est sermo in lingua mea.

4. Ecce Dómine tu cognovísti ómnia novíssima et antiqua : tu formásti me et posuísti super me manum tuam.

5. Mirábilis facta est sciéntia tua ex me : confortáta est et non pótero ad eam.

6. Quo ibo a spírítu tuo : et quo a fácie tua fugiam.

7. Si ascéndero in celum tu illic es : si descéndero in inférnum ades.

8. Si sumpsero pennas meas dilúculo : et habitávero in extrémis

maris.

9. Etenim illuc manus tua dedúcet me : et tenébit me délixtera tua. [95v.]

10. Et dixi, Fórsitan ténebre conculcábunt me : et nox illuminátio mea in delíciis meis.

11. Quia ténebre non obscurabúntur te : et nox sicut dies illuminábitur, sicut ténebre ejus ita et lumen ejus.

12. Quia tu possedísti renes meos : suscepísti me de útero matris mee.

13. Confitébor tibi quia terribíliter magnificátus es : mirabilia ópera tua, et ánima mea cognóscet nimis.

14. Non est occultátum os meum a te quod fecísti in occulto : et substáncia mea in inferióribus terre.

15. Imperfécum meum vidérunt óculi tui, et in libro tuo omnes scribéntur : dies formabúntur et nemo in eis.

16. Michi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus : nimis confortatus est principatus eorum.

17. Dinumerabo eos et super arenam multiplicabuntur : exurrexi, et adhuc sum tecum.

18. Si occideris Deus peccatores : viri sanguinum declinate a me.

19. Quia dicitis in cogitatione : Accipient in vanitate civitates suas.

20. Nonne qui oderunt te Domine oderam : et super inimicos tuos tabescebam.

21. Perfecto odio oderam illos : inimici facti sunt michi.

22. Proba me Deus et scito cor meum : interroga me, et cognosce semitas meas.

23. Et vide si via iniquitatis in me est : et deduc me in via eterna.

¶ ⁴⁷⁶ *Deinde sine intervallo incipiat missa pro defunctis sacerdote interim exeunte ad locum sepulchri signandum si corpus presens affuerit : ut supra dictum est. Tamen quandocunque singillatim extra dicitur commendatio animarum : tunc immediate post psalmum Domine probasti me et [cognovisti me].* ⁴⁷⁷ *sequatur*

℣. Requiem eternam [dona eis Domine.

℞.] Et lux [perpetua luceat eis.

℣.] A porta inferi.

[℞.] Erue Domine [animas eorum.

℣.] Credo videre [bona Domini.

℞.] In terra viventium.

[℣.] Dominus vobiscum.

[℞.] Et cum spiritu tuo.

℣.] Oremus.

Oratio.

¶ **T**ibi Domine commendamus animas famulorum famularumque tuarum : ut defuncti seculo tibi vivant : et que per fragilitatem conversationis

peccata admisérunt, tu venia misericordissime pietatis abstérge. Per Christum Dominum nostrum.

¶ *Nunquam dicatur alia commendatio in ecclesia Sarum sive corpus fuerit presens sive non.* ⁴⁷⁸

[*Missa pro defunctis.*]

Ad missam.

Officium. VI.

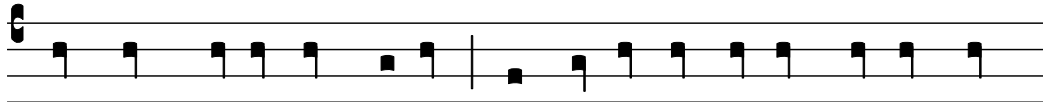
1506:95v; GS:232; Grad-1508-C:45r; Missal-1513-C:45v.⁴⁷⁹

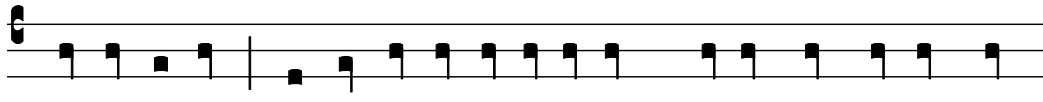
Equi- em e- tér- nam do- na e- is Dómi- ne :

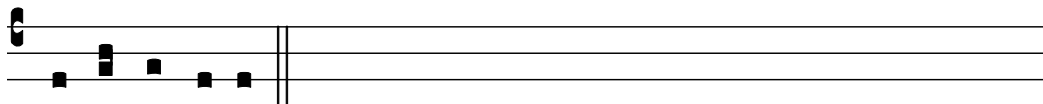
et lux perpe- tu- a lú- ce- at e- is. *Ps.* Te de- cet

hymnus De- us in Sy- on : et ti- bi reddé- tur vo- tum in [96r.]

Hie- rú- sa- lem : ex- áudi o- ra- ti- ónem me- am ad te omnis

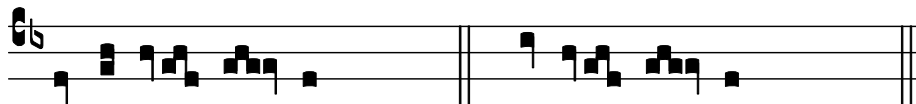

ca- ro vé- ni- et.

Quandocumque corpus adest presens, et in anniversariis et tribintalibus, et quando ultimo fit servitium mortuorum ante pascha, et in die animarum tantum : dicatur hic cantus.

1506:96r; Grad-1508:54r.⁴⁸⁰

V.

Y- ri- e- léy- son. *ijj.* Christe- léy- son. *ijj.*

Missa pro defunctis.

Ky- ri- e- léyson. ij. Ky- ri- e- léy- son.

Quotidie ante diem sepulture cujuscunque fuerit dicatur ista oratio.

DEus cui próprium est miseréri
semper et párcere, te súpplíces
deprecámur pro ánima fámuli tui *vel*
fámule tue *N.* quam hódie de hoc
século migráre jussísti : ut non tradas
eam in manus inimíci : nec oblivis-

cáris in finem : sed júbeas illam ab
ángelis sanctis súscipi atque ad regi-
ónem vivórum perdúci : et⁴⁸¹ quia in
te sperávit et crédidit sanctorum
tuórum mereátur societáte letári. Per
Dóminum.

In die vero⁴⁸² sepulture cujuscunque fuerit corpus, dicatur ista oratio.

OMnipotens sempitérne Deus
misericordiám tuam súpplíces
deprecámur : ut ánimam fámuli tui⁴⁸³
cujus córpori débitum sepultúre
officium persólvimus : in sinum A-

brahe patriárche tui júbeas collocári :
ut cum dies agnitiónis tue advénerit,
inter sanctos et eléctos tuos eum
resuscitári precípias. Per Dóminum.

In anniversariis de quocunque fuerit dicatur ista oratio.

DEus indulgentiárum Dómine da
ánime fámuli tui *vel* fámule tue
cujus anniversárium depositiόνis diem

commemorámus : refrigerií sedem
quiétis beatitúdinem [et]⁴⁸⁴ lúminis
claritátem. Per Dóminum.

In die tricennali de quocunque fuerit dicatur ista oratio.

DEus cui próprium est miserére
semper et párcere, propiciáre
ánime fámuli tui *vel* fámule tue et
ómnia ejus peccáta dimítte : ut mortis

vínculis absolútis *vel* absolúta : tran-
sire mereátur ad vitam. Per Dó-
minum.

In anniversario episcoporum tantum sic pronuncietur Deus indulgentiárum Dómine da ánimam fámuli tui pontíficis cujus. et cetera ut supra.

[96v.] *Hoc generaliter notandum est quod ad quamlibet missam que pro corpore presenti celebratur cujuscunque fuerit nisi pro rege vel regina vel pro alio magno domino : quinque orationes dicuntur ad missam : quarum prima pro corpore presenti ut supra ad missam :*

secunda pro episcopis.

Oratio.

Deus qui inter apostólicos sacer-
dotes fámulos tuos pontificáli
fecisti dignitate censéri : presta qué-

sumus ut quorum vicem ad horam
gerébant in terris, eórum perpétuo
consórtio leténtur in celis.

Secreta.

Offerimus tibi Dómine oblati-
ónem nostre servitútis, pro
ánimabus famulórum tuórum ponti-
ficum supplicántes : ut cum pre-

súlibus apostólice dignitátis, quorum
sunt exécuti officium habére mere-
ántur sempitérne beatitúdinis porti-
ónem.

Postcommunio.

Proficiat quésumus Dómine ani-
mábus famulórum tuórum pon-
tificum divíni celebrátio mystérii : ut

quos in terris pósitos, hujus mún-
eris dispensatóres esse fecisti, inter
eléctos antístites eos júbeas connumerári.

Tertio oratio pro fratribus et sororibus.

[*Oratio.*]

Deus vénie largítor et humane
salútis amátor,⁴⁸⁵ quésumus cle-
méntiam tuam : ut nostrárum con-
gregatiónum fratres et soróres : qui ex
hoc século transiérunt : intercedente

beáta María semper vírgine et beáto
Michaéle archángelo cum ómnibus
sanctis : ad perpétue beatitúdinis con-
sórtium pervenire concédas.

Secreta.

Deus cujus misericórdie non est
númerus, súscipe propítius
preces humilitátis nostre : et ani-
mábus fratrum et sorórum nostrárum

congregatiónum quibus tui nóminis
dedísti confessiónem, per hec sacra-
ménta salútis nostre cunctórum
remissiónem tríbue peccatórum.

Postcommunio.

Presta quésumus omnipotens et
miséricors Deus : ut ánime fra-
trum et sorórum nostrárum congre-

gatiónum : pro quibus hoc sacrificium
laudis tue obtúlimus majestáti : per
hujus virtútem sacraménti a peccátis

ómnibus expiáte, lucis perpétue te | miseránte recípiant beatitúdinem.

¶ *Quarta oratio pro parentibus et benefactoribus.*

(Oratio.)

Mnípotens et miséricors Deus, |
única salus mortálium : te súp-
plices exorámus pro animábus famu-
lórum famularúmque tuárum, parén-
tum et benefactorum nostrórum : ut

intercedénte beáta Dei genitrice
María, cum ómnibus sanctis⁴⁸⁶ : pec-
catorum eis largíri dignéris indul-
géntiam, et in novíssimo die beáte
resurrectiónis letíciam.

Secreta.

Sanctífica quésumus Dómine |
hec fidélium ómnium vitália
sacraménta et presta : ut⁴⁸⁷ inter-
veniénte beáta Dei genitrice María
cum ómnibus sanctis tuis, ánime⁴⁸⁸

famulórum famularúmque tuárum
paréntum et benefactorum nostró-
rum⁴⁸⁹ : ab ómnibus vítiis expiáte
pábulo vite reficiántur etérne.

¶ *Postcommunio.*

[97r.]

Puríficet⁴⁹⁰ nos quésumus Dó-
mine salutáre quo pasti sumus
sacraméntum : ut⁴⁹¹ interveniénte be-
áta Dei genitrice María cum ómnibus
sanctis tuis : concéde ut hoc ipsum
proficiat animábus famulórum famu-

larúmque tuárum paréntum et bene-
factorum nostrórum : ad prome-
réndam tue propiciatiónis grátiam, et
percipiéndam futúre resurrectiónis
glóriam sempitérnam.

¶ *Quinta oratio generalis.*

(Oratio.)

Fidélium Deus ómnium Cónditor |
et Redémptor animábus ómni-
um fidélium defunctorum remissi-
ónem cunctorum tríbe peccatorum :
ut indulgéntiam quam semper opta-

vérunt piis supplicatióibus conse-
quántur. Qui cum Deo Patre et
Spíritu Sancto vivis et regnas Deus.
Per ómnia sécula seculórum.

Secreta.

Hostias quésumus Dómine quas tibi pro animábus ómnium fidélium defunctorum offérimus pro-

piciátus inténde : ut quibus fidei Christiáne méritum contulísti dones et prémium.

Postcommunio.

Animábus quésumus Dómine ómnium fidélium defunctorum óratio proficiat supplicántium : ut eas et a peccátis ómnibus exúas, et tue

redemptiónis fácias esse partícipes. Qui cum Deo Patre et Spíritu Sancto vivis et regnas Deus. Per ómnia sécula seculórum. Amen.⁴⁹²

¶ *Item infra trigintale cujuscunque fuerit defuncti⁴⁹³ : quinque dicuntur orationes quarum prima pro ipso trigintali. Item in omnibus aliis anniversariis quinque dicuntur orationes quarum prima pro anniversarius : cetera⁴⁹⁴ ut supra pro corpore presenti.*

Quandocunque corpus adest presens et in anniversariis episcoporum et in die animarum tantum.

¶ *Lectio epistole beati Pauli ad Thessalonicenses. (I. iiij. 13-18.)*

Fratres. Nólumus vos ignoráre de dormiéntibus : ut non contristémini, sicut et céteri qui spem non habent. Si enim crédimus quod Jesus mórtuus est et resurrexit : ita et Deus eos qui domiérunt per Jesum addúcet cum eo. Hoc enim vobis dícimus in verbo Dómini : quia nos qui vívimus qui resídui sumus, in advéntu Dómini non perveniémus eos

qui dormiérunt. Quóniam ipse Dóminus in jussu et in voce archángeli et in tube Dei descéndet de celo : et mórtui qui in Christo sunt, resúrgent primi. Deínde nos qui vívimus qui relínquimur : simul rapiémur cum illis in núbibus, óbviám Christo in áera : et sic semper cum Dómino érimus. Itaque consolámini ínvicem : in verbis istis.

¶ *In omnibus aliis anniversariis et trigintalibus epistola.*

Lectio libri Machabeorum. (II. xij. 42-46.)

[97v.] **I**N diébus illis. Vir fortíssimus Judas⁴⁹⁵ collatióne facta, duódecim mília dragmas argénti misit Hierosólymam : offérrí ea ibi pro peccátis mortuórum : juste et religióse de

resurrectiÓne cógitans. Nisi enim eos qui ceciderant resurrectúros speráret : supérfluum viderétur et vanum oráre pro mórtuis. Sed⁴⁹⁶ quia considerábat quod hi qui cum pietáte dormitiÓnem

Missa pro defunctis.

accéperant : óptimam habérent repó-
sitam grátiam. Sancta ergo et salúbris

est cogitátio pro defúntis exoráre : ut
a peccátis solvántur.

In omnibus aliis missis pro defunctis dicuntur he due epistole alternis vicibus per hebdomadam, ita tamen quod primo dicatur epistola Audívi vocem. quod per totum annum observetur quando ferialiter dicatur missa.

Epistola. Lectio libri Apocalypsis Johannis apostoli. (xiiij. 13.)

IN diébus illis. Audívi vocem de
celo, dicéntem michi, Scribe :
Beati mórtui qui in Dómino mori-

úntur. Amodo enim⁴⁹⁷ jam dicit Spí-
ritus : ut requiéscent a labóribus suis.
Opera enim illórum : sequúntur illos.

Alia epistola. Ad Corinthios. (I. xv. 20-23.)

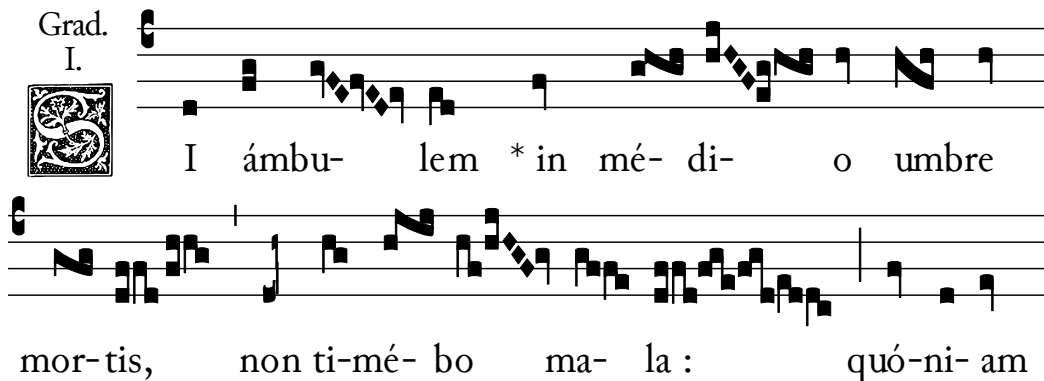
FRatres. Christus resurréxit a
mórtuis primitie dormiéntium :
quóniam quidem per hómínem mors,
et per hómínem resurréctio mortu-
órum. Et sicut in Adam omnes mori-

úntur : ita et in Christo omnes
vivificabúntur. Unusquisque autem
in suo órdine. Per Jesum Christum
Dóminum nostrum.⁴⁹⁸

¶ *Sciendum autem quod istud sequens gradale scilicet Si ambulémus. nunquam debet dici pro corpore presenti episcoporum et eorum trigintalibus et anniversariis secundum usum Sarisburiensis ecclesie : tunc enim dicatur a tribus clericis de secunda forma habitu non mutato ad caput defuncti : si corpus adest presens sin autem ad gradum chori dicatur gradale.*

1506:97v; GS:61; Grad-1508:73v; Grad-1508-C:45v; Missal-1513:50r.⁴⁹⁹

059-04. Grad. I.

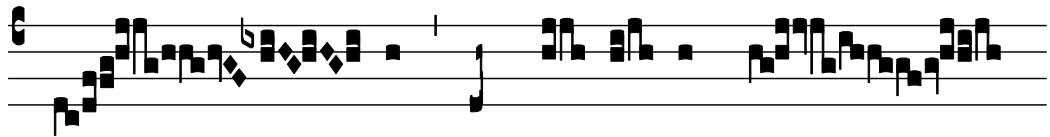
SI ámbu- lem * in mé- di- o umbre
mor- tis, non ti- mé- bo ma- la : quó- ni- am

Missa pro defunctis.

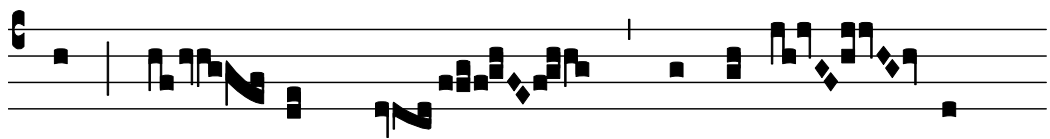

059-05.

tu me- cum es Dómi-ne. Vir- ga

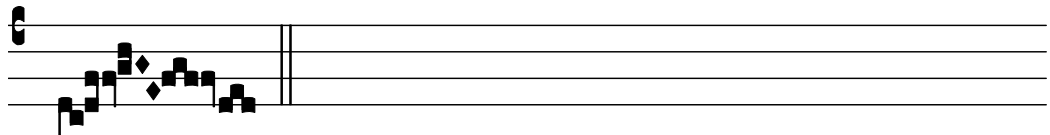

tu- a et bá- cu- lus tu-

us : ip- sa me conso-lá- ta

[98r.]

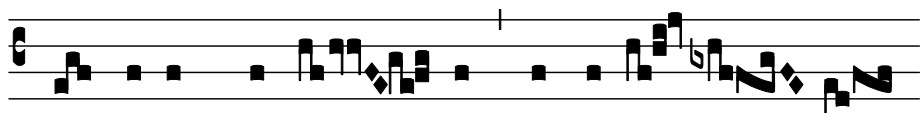

* sunt.

In omnibus aliis missis defunctorum dicatur a toto choro istud gradale.

GS:232; 1508-C:45v; 1513-C:46v.⁵⁰⁰

Grad.
II.

E-qui- em * e-tér- nam do-na e- is Dó-

mi-ne : et lux perpé- tu- a

lú- ce- at e- is.

Missa pro defunctis.

Hoc modo finiatur quando feriale dicitur missa.

e- is.

∞. Anime e-ó- rum in bo- nis demo-rén- tur : et semen e-ó- rum he-ré- di-tet ter- ram.

Hoc modo finiatur quando feriale dicitur missa.

ter-ram.

Quando corpus adest presens et in anniversariis episcoporum dicatur tractus Sicut cervus. a quatuor clericis de superiori gradu habitu non mutato ad caput defuncti interim stantibus continuo si corpus adest presens : sin autem ad gradum chori : ita tamen quod omnes illi iiij. clerici simul primum versum incipiant quem duo ex parte cliori principali prosequuntur et ita alterius vicibus. Singuli versus ab illis iiij. clericis totius tractus dicantur choro interim sedente. Ita tamen quod omnes simul ipsum tractum terminent.

1506:98v; GS:112; Grad-1508:108v, C:45v; Missal-1513:86v, C:46v.⁵⁰¹

079-04. Tract. VIII.

[98v.] I-cut cer-vus * de-sí- de-rat ad fontes aquá-

Missa pro defunctis.

rum : i- ta de- sí-de-rat á-nima me-a ad te

De- us. *∞*. Si-tí- vit á-nima me- a ad

De-um vi- vum : quando vé-ni- am et appa-

ré-bo ante fá- ci- em De- i me- i.

∞. Fu-é- runt michi lách- rime me e

pa- nes di- e ac noc- te dum dí- ci- tur michi

per sín- gu- los di- es u- bi est De- us tu-

us.

Missa pro defunctis.

[99r.] *In omnibus aliis missis pro defunctis dicitur a toto choro iste tractus cum cantu sequenti.*

1506:99r; GS:25; Grad-1508:42v, C:46r; Missal-1513:24r, C:46v.⁵⁰²

034-06. Tract.
VIII.

E pro-fún-dis * clamá- vi ad te Dó-mi-ne :

Dómi- ne ex-áu-di vo- cem me-

am. *℣.* Fi- ant aures tu- e in-tendén- tes :

in o- ra- ti- ó- nem

ser- vi tu- i. *℣.* Si i- niqui- tá- tes ob-

servá- ve- ris Dó- mi- ne : Dómi- ne quis

sus- ti- né- bit. *℣.* Qui- a a- pud te pro-

Missa pro defunctis.

pi-ci- á-ti- o est : et propter le- gem
 tu- am sustí- nu- i te * Dó- mi-
 ne.

¶ *Et dicatur iste tractus cum cantu prenotato choro interim sedente quandocumque dicatur : nisi in die animarum tantum : tunc enim dicatur cum eodem cantu quo in dominica de septuagesima a quattuor clericis de superiori gradu habitu non mutato ad gradum chori supradicto modo. Item in anniversariis episcoporum et decanorum : et [99v.] quandocumque corpus adest presens postquam exsecutor officii inceptione misse altare thurificaverit : dyaconus cum thuribulo circumeundo tumbam vel corpus, illud incenset : sed ex utraque parte videlicet incipiendo a capite. Similiter fiat ante evangelium dum tractus canitur incensato prius altari : et tertio postquam sacerdos sacrificium ante lotionem suo loco deposuerit, thurificet⁵⁰³ idem dyaconus sicut prius. Nunquam enim thurificetur corpus ad Placébo. vel ad Dírige. secundum usum Sarisburiensem, sed semper ad missam tantum.*

¶ *In dominicis diebus et in secundis feriis : et etiam pro corpore presenti et in anniversariis et trigintalibus : et in die animarum tantum dicatur hoc evangelium.⁵⁰⁴*

Secundum Johannem. (xj. 21-27.)

IN illo témpore. Dixit Martha ad Jesum, Dómine si fuísses hic : frater meus non fuisset mórtuus. Sed et nunc scio quia quecúmque popósceris a Deo : dabit tibi Deus. Dicit illi Jesus, Resúrget frater tuus. Dicit ei Martha, Scio quia resúrget in resurréctione : in novíssimo die.

Dixit ei Jesus, Ego sum resurréctio et vita. Qui credit in me : étiam si mórtuus fúerit, vivet. Et omnis qui vivit et credit in me : non moriétur in etérnum. Credis hoc ? Ait illi, Uti- que Dómine. Ego crédidi quia tu es Christus Fílius Dei vivi : qui in hunc mundum venísti.

¶ *Feria iij.*

Evangelium. Secundum Johannem. (vj. 37-40.)

IN illo tēmpore. Dixit Jesus discípulis suis et princípibus⁵⁰⁵ Judeórum, Omne quod dat michi Pater ad me véniet : et eum qui venit ad me non ejiám foras. Quia descēdi de celo, non ut fáciám voluntátem meam : sed voluntátem ejus qui misit me. Hec est autem

volúntas ejus qui misit me Patris : ut omne quod dedit michi non perdam ex eo : sed resúscitem illud in novíssimo die. Hec est autem⁵⁰⁶ volúntas Patris mei qui misit me : ut omnis qui videt Fílium et credit in eum, hábeat vitam etérnam. Et ego resuscitábo eum : in novíssimo die.

¶ *Feria iiij.*

Evangelium. Secundum Johannem. (v. 24-29.)

[100r.]

IN illo tēmpore. Dixit Jesus discípulis suis,⁵⁰⁷ Amen amen dico vobis : quia qui verbum meum audit et credit ei qui misit me : habet vitam etérnam. Et in iudícium non venit : sed tránsiit a morte in vitam. Amen amen dico vobis : quia venit hora et nunc est quando mórtui áudient vocem Fílii Dei : et qui audierint vivent. Sicut enim Pater habet vitam

in semetípso : sic dedit et Fílio vitam habére⁵⁰⁸ in semetípso. Et potestátem dedit ei iudícium fácere : quia Fílius hóminis est. Nolíte mirári hoc : quia venit hora in qua omnes qui in monuméntis sunt, áudient vocem Fílii Dei. Et procédent qui bona fecérunt : in resurrecciónem vite. Qui vero mala egerunt : in resurrecciónem iudícii.

¶ *Feria quinta evangelium.*

Secundum Johannem. (v. 21-24.)

IN illo tēmpore. Dixit Jesus discípulis suis : et turbis Judeórum, Sicut⁵⁰⁹ Pater súscitat mórtuos et vivíficat : sic et Fílius quos vult vivíficat. Neque enim Pater júdicat quemquam : sed omne iudícium dedit Fílio. Ut omnes honoríficent Fílium : sicut honoríficant Patrem. Qui non

honoríficat Fílium : non honoríficat Patrem qui misit illum. Amen amen dico vobis : quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me : habet vitam etérnam. Et in iudícium non véniet⁵¹⁰ : sed tránsiet⁵¹¹ a morte in vitam.

¶ *Feria vj.*

Evangelium. Secundum Johannem. (vj. 41-44.)

IN illo tēmpore. Dixit Jesus discípulis suis : et turbis Judeórum, Ego sum panis vivus : qui de celo descēdi. Si quis manducáverit ex hoc pane : vivet in etérnum. Et panis quem ego dabo : caro mea est pro mundi vita. Litigábant ergo Judéi adínvicem dicētes, Quómodo potest hic carnem suam dare nobis⁵¹² ad

manducándum ? Dixit ergo eis Jesus, Amen amen dico vobis : nisi manducáveritis carnem Fílii hóminis, et bibéritis ejus sánguinem : non habébitis vitam in vobis. Qui mandúcat meam carnem, et bibit meum sánguinem : habet vitam etérnam. Et ego resuscitábo eum : in novíssimo die.

¶ *Sabbato.*

Evangelium. Secundum Johannem. (vj. 54-55.)

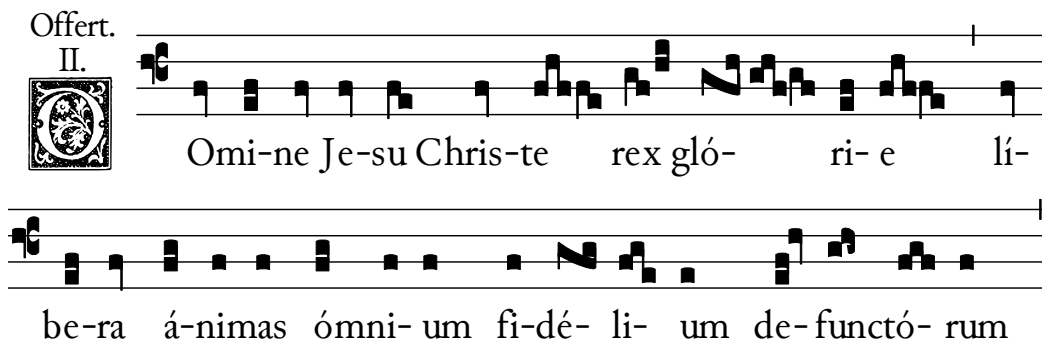
IN illo tēmpore. Dixit Jesus discípulis suis : et turbis Judeórum, Amen amen dico vobis : nisi manducáveritis carnem Fílii hóminis, et bibéritis ejus sánguinem : non habé-

bitis vitam in vobis. Qui mandúcat meam carnem, et bibit meum sánguinem : habet vitam etérnam. Et ego resuscitábo eum : in novíssimo die.

¶ *Hoc sequens offertorium dicatur in omnibus missis pro defunctis nisi in die animarum tantum.*

1506:100r; GS:232; Grad-1508-C:46v; Missal-1513-C:47v.⁵¹³

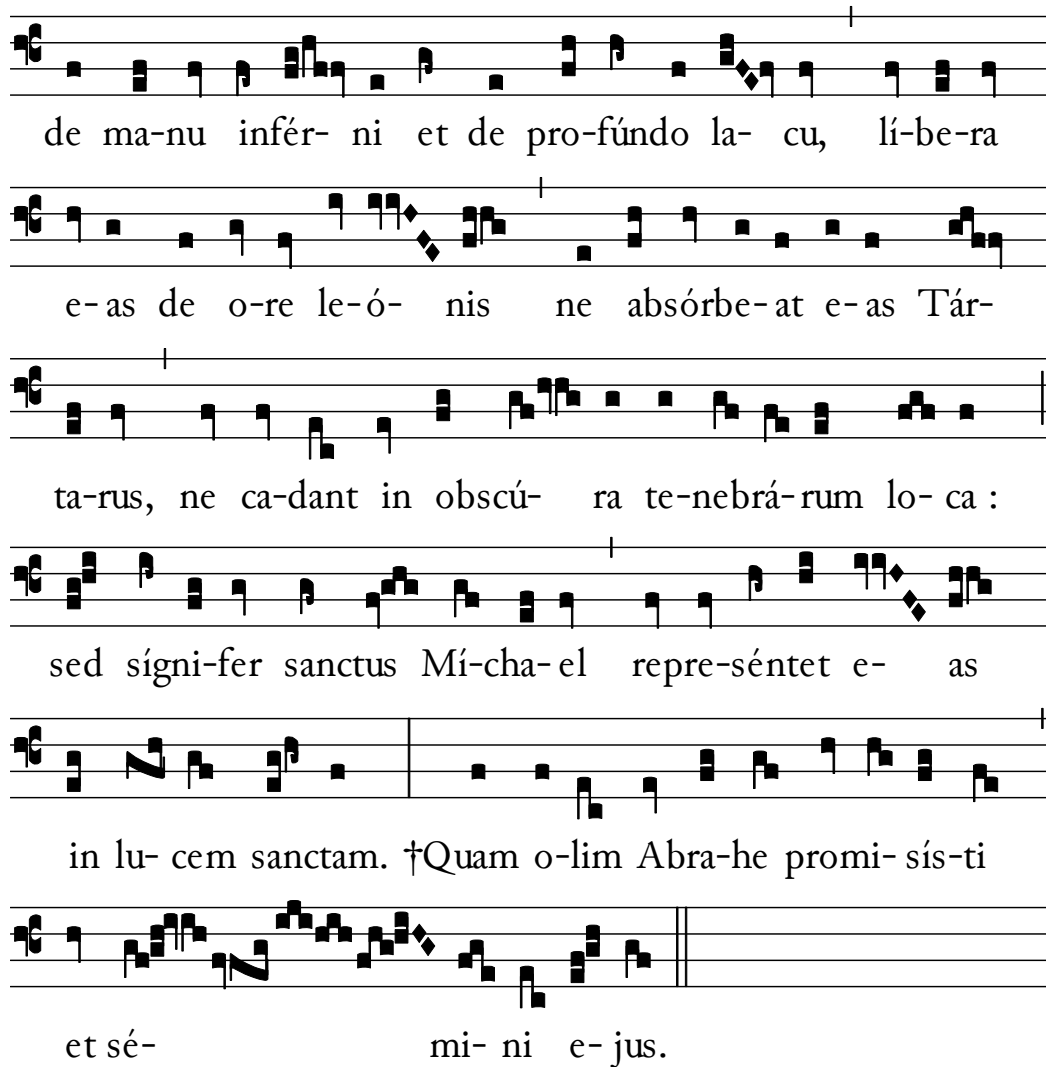
Offert.
II.

Omi-ne Je-su Chris-te rex gló-ri-e lí-
be-ra á-nimas ómni-um fi-dé-li-um de-functó-rum

Missa pro defunctis.

[100v.]

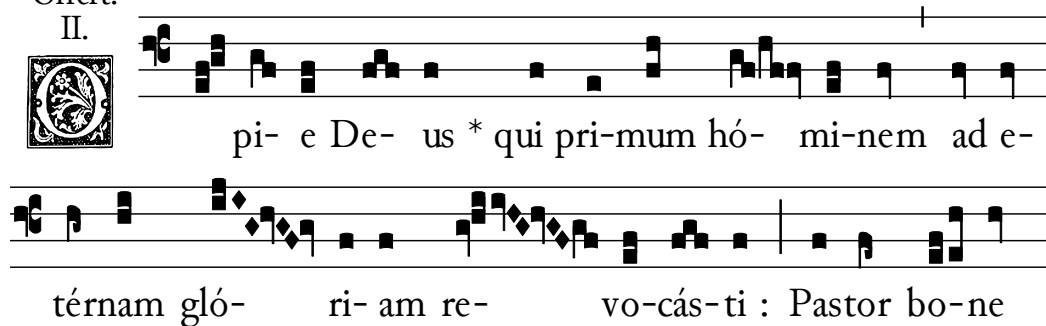
de ma-nu infér- ni et de pro-fúndo la- cu, lí-be-ra
e-as de o-re le-ó- nis ne absórbe-at e-as Tár-
ta-rus, ne ca-dant in obscú- ra te-nebrá-rum lo- ca :
sed sígni-fer sanctus Mí-cha-el repre-séntet e- as
in lu- cem sanctam. †Quam o-lim Abra-he promi- sís-ti
et sé- mi- ni e- jus.

Hoc sequens offerturium dicatur in die animarum tantum.

1506:100v.⁵¹⁴

g02387.

Offert.
II.

pi- e De- us * qui pri-mum hó- mi-nem ad e-
térnam gló- ri- am re- vo-cás-ti : Pastor bo-ne

Missa pro defunctis.

qui o-vem pér-di- tam pi- o húme- ro ad ó-vi- le repor-
tás-ti : juste Ju-dex dum vé-ne-ris ju-di-cá- re lí-be-ra de
morte á-ni- mas e-ó- rum quas re-de- mís-ti : ne tra-das
bésti- is á- nimas confi-téntes ti- bi : ne de- [101r.]
re- línquas e- as in fi- nem.

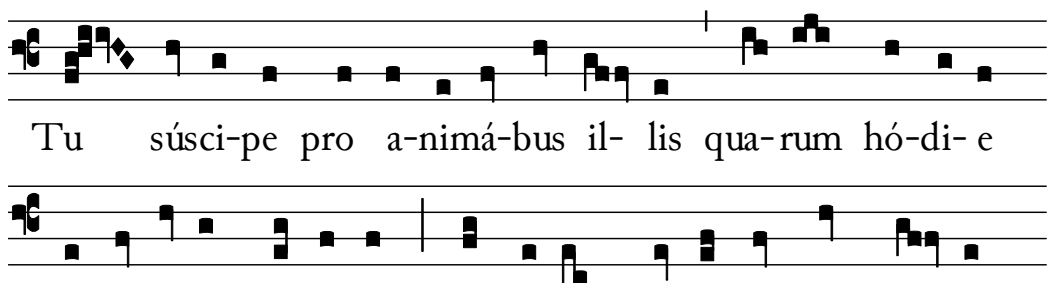
Post ablutionem manuum junctis manibus in medio altaris incipiat sacerdos.

1506:101r; GS:233; 1550-C:47v; Grad-1508-C:46r(2); Missal-1513-C:47v.⁵¹⁵

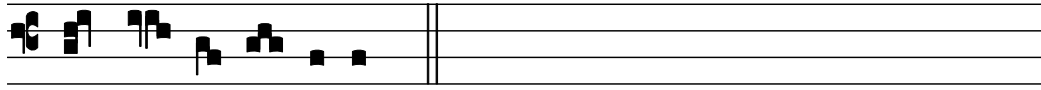
N Osti- as et pre-ces ti-bi Dómi-ne of-fé-rimus.

Chorus respondeat hoc modo.

Tu súsci-pe pro a-nimá-bus il- lis qua-rum hó-di- e
memó-ri- am á-gimus : fac e- as Dómi-ne de mor- te

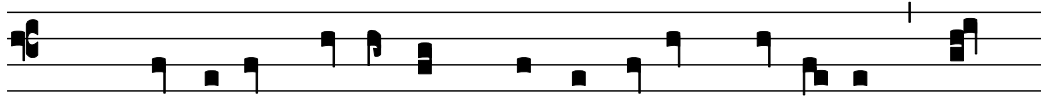
Missa pro defunctis.

trans-í- re ad vi-tam.

Et interim dicat sacerdos In spiritu humilitátis. privatim more solito : deinde dicat sacerdos Oráte fratres. Chorus respondeat cantando.

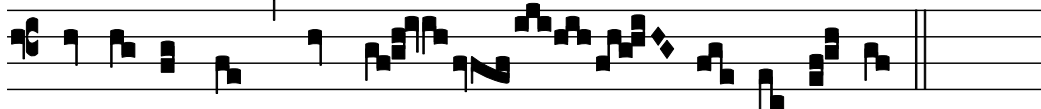
1506:101r; Grad-1508-C:46r(2); Missal-1513-C:47v.⁵¹⁶

℟. Réqui-em e-térnam do-na e-is Dómi-ne : et

lux per-pé-tu- a lú- ce- at e- is. †Quam o-lim Abra-he

promi- sís-ti et sé- mi- ni e- jus.

¶ *Notandum est quod quandocunque corpus adest presens et in omnibus anniversariis et trigintalibus dicitur Hóstias et preces. cum ℟. Réquiem etérnam. et Quam olim. et in die animarum non dicatur.*

Quotidie ante diem sepulture cujuscunque fuerit dicatur istud secretum.

§ Uscipe quésusmus Dómine mi-
séricors Pater oblatiónem quam
tibi offérimus pro ánima fámuli tui *vel*
fámule tue *N.* quam hódie de carnáli
corruptióne liberásti, et concéde : ut
ab ómnibus humáne conditiónis ex-

céssibus his remédiis expiétur : et in
réquie sempitérna in diem resurrecti-
ónis prestolétur. Per Dóminum nos-
trum Jesum Christum filium tuum.
Qui tecum.

¶ *In die sepulture cujuscunque fuerit secretum.*

[101v.]

§ Uscipe Dómine pro ánima
fámuli tui *vel* fámule tue

hóstiam quam Deo Patri benigne
obtulísti pro nobis : et quia causa

Missa pro defunctis.

hóminum descendísti de celis : te
redeúnte sanctórum tuórum mereatur

adjúngi consórtiis : per te Salvátor
mundi. Qui cum Deo Patre. *etc.*

In anniversario de quocunq̄ue fuerit dicatur istud secretum.

Propiciáre quésumus Dómine
supplicaciónibus nostris pro áni-
ma fámuli tui *vel* fámule tue : cujus
hódie ánnua dies ágitur pro qua tibi

offérimus sacrificium laudis : ut eam
sanctórum tuórum consórtio sociáre
dignéris. Per Dóminum.

In die tricennali de quocunq̄ue fuerit secretum.

Intuére quésumus omnípotens
Deus et placátus suscipere dig-
náre hoc sacrificium quod tibi offe-
rimus pro ánima fámuli tui *vel* fámule

tue : et concéde illi pacem perpétuam
et réquiem sempitérnam. Per Dó-
minum.

Prefatio quotidiana. (Missal:1169.)

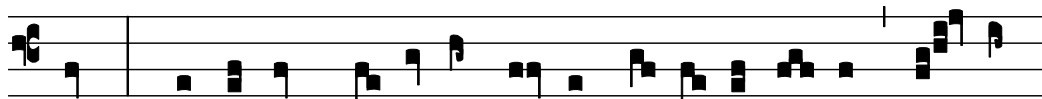
*Quando corpus adest presens et in omnibus anniversariis et trigintalibus et quando
ultimo fit servitium mortuorum ante pascha et in die animarum dicatur hic cantus.*

1506:101v; GS:16#; Grad-1508-C:59r; Missal-1513-141r.⁵¹⁷

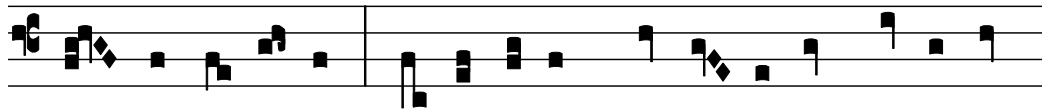
II.

Anctus. *Sanctus. Sanctus. Dómi-nus De-us Sá-ba-

oth. Ple-ni sunt ce-li et ter-ra gló-ri- a tu- a o- sán-

na in excél-sis. Be-ne-díctus qui ve- nit in nómi-ne

Dó- mi-ni o- sánna in excél-sis.

Missa pro defunctis.

Quando corpus adest presens et in omnibus anniversariis et trigintalibus : et quando ultimo fit servitium mortuorum ante pascha et in die animarum dicatur hic cantus.

1506:101v.

II.

Gnus De- i qui tol-lis peccá-ta mundi do-na
e- is ré-qui- em. Agnus De- i qui tol-lis peccá-ta
mundi do-na e- is ré-qui- em. Agnus De- i qui tol-lis
peccá-ta mundi do-na e- is ré-qui- em sempi-térnam.

[102r.] *In omnibus missis pro corpore presenti et in anniversariis et trigintalibus : et quando ultimo fit servitium mortuorum ante pascha et in die animarum, dicatur hec sequens communio.*

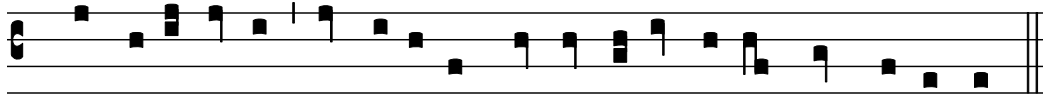
1506:102r; GS:233; Grad-1508-C:47v; Missal-1513-C:47v.⁵¹⁸

Comm.
VII.

Ro quo-rum memó-ri- a corpus Chris-ti súmi-tur :
do-na e- is Dómi-ne réqui- em sempi-térnam. ✂ Et lux
perpé-tu-a lú-ce-at e- is. Pro quo-rum memó-ri- a sanguis

Missa pro defunctis.

Chris-ti súmi-tur do-na e- is Dómi-ne réqui- em sempi-térnam.

¶ *In omnibus aliis missis pro defunctis dicatur hoc communio.*

1506:102r; GS:233; Grad-1507-C:47v; Missal-1513-C:47v.⁵¹⁹

Comm.
VIII.

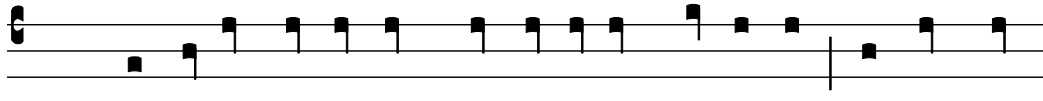

Ux e-térna lú-ce-at e- is Dómi-ne. †Cum sanctis

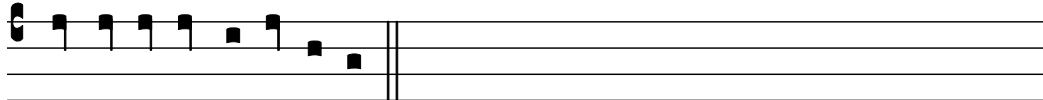

tu- is in e-térnum qui- a pi- us es.

Et dicitur cum V̇. sic.

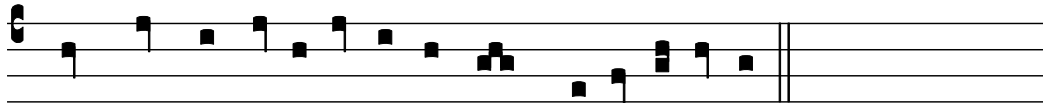

V̇. Réqui- em e-térnam do-na e- is Dómi-ne : et lux per-

pé-tu- a lú-ce- at e- is.

Et cum repetitione.

†Cum sanctis tu- is in e-térnum qui- a pi- us es.

¶ *Quotidie ante diem sepulture dicitur ista postcommunio.*

¶ Resta quésumus omnipotens
Deus ut ánimam fámuli tui *vel*
fámule tue *N.* ab ángelis lucis sus-

céptam : in preparáta habitácula de-
dúci fácias beatórum. Per Dóminum.

In die sepulture cujuscunque fuerit dicatur ista postcommunio.

Missa pro defunctis.

Resta quésumus Dómine ut
ánima fámuli tui *vel* fámule tue
cujus córpori hódie officia humani-

tátis exhibémus : his sacrificiis expiáta
salvatióis tue perpétuo múnere
gratulétur. Per Dóminum.

In anniversario de quocunque fuerit dicatur hec sequens postcommunio.

Resta quésumus Dómine ut
ánima famuli tui *vel* fámule tue
cujus anniversárium depositiόνis diem

recólimus, hiis purgáta sacrificiis in-
dulgéntiam páriter et réquiem cápiat
sempitérnam. Per Dóminum.

In die trigintali de quocunque fuerit dicatur hoc postcommunio.

[102v.]

Rosít quésumus Dómine ánime
fámuli tui *vel* fámule tue divíni
celebrátio sacraménti : ut ejus in quo

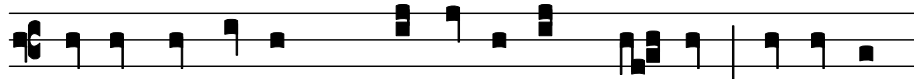
sperávit et crédidit : etérnum cápiat te
miseránte consórtium. Per Dó-
minum.

[*Inhumatio defuncti.*]⁵²⁰

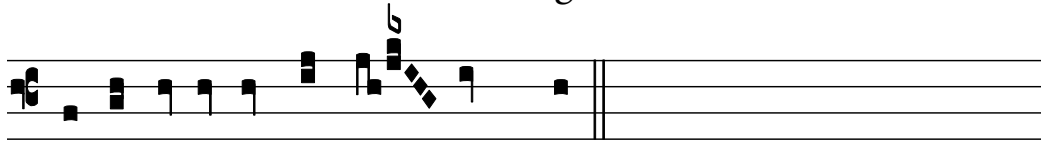
Post missam accedat sacerdos ad caput defuncti alba indutus absque cappa serica : et duo clerici de ij. forma ad caput defuncti stantes incipiant tribus vicibus⁵²¹ antiphonam sequentem quam chorus singulis vicibus totam prosequatur usque in finem.⁵²²

Rylands-24:463; 1506:102v.⁵²³

Ant.
VI.

Ircunde-dé-runt * me gémi-tus mor-tis do-ló-res

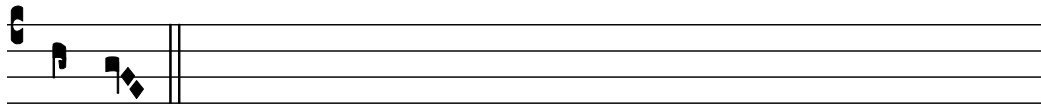
ínferni circunde-dé- runt me.

Deinde post tertiam repetitionem sequatur.

1506:102v; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-SB-P:281.⁵²⁴

Y-ri- e-léyson. *R̄.* Christe-léyson. *Ÿ.* Ky-ri- e-

léyson.

509501.

Non dicatur Pater noster. nec Dóminus vobiscum. neque Orémus. sed tantum oratio sacerdote dicente modesta voce videlicet sine nota.

Non intres in iudicium cum sérvulo tuo *vel* sérvula tua Dómine : quóniam nullus apud te justificábitur homo nisi per te óm-nium peccatórum tribuátur remíssio. Non ergo eum *vel* eam tua quésumus judiciális senténtia premat, quem tibi

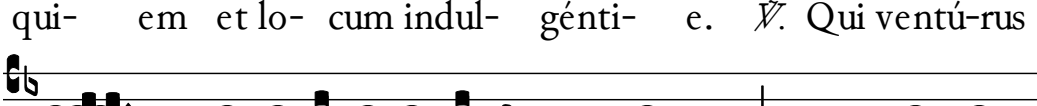
vera supplicátio fidei Christiáne comméndat : sed grátia tua illi succurrénte mereátur evádere iudicium ultiónis : qui *vel* que dum víveret insignítus *vel* insigníta est signáculo sante Trinitátis. In qua vivis et regnas.

Inhumatio defuncti.

Eodem modo dicuntur omnes orationes sequentes.

Deinde incipiat cantor responsorium.

1506:102v; AS:580; Ant-1519-P:183v; Brev-1531-P:52v.⁵²⁵

7477. 2. Resp. IV. **U**i Lá-za-rum * re-susci-tás-ti a monu-mén-
to fé-ti-dum. †Tu e- is Dó-mi- ne do-na ré-
7477b. qui- em et lo- cum indul- génti- e. ✠. Qui ventú-rus
 [103r.] es ju-di-cá-re vi-vos et mórtu- os et sé-cu- lum
 per ig-nem. †Tu e- is.

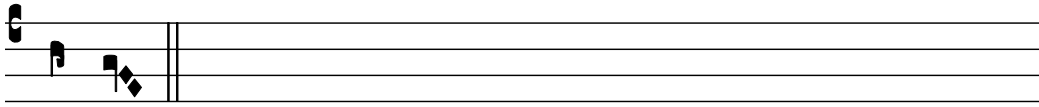
 Et percantetur a choro cum suo versu, et interim sacerdos cum thuribilo circumeundo corpus illud incenset. Similiter fiat in responsoriis sequentibus.

Deinde dicitur.

1506:103r; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-SB-P:281.⁵²⁶

509501. **Y**-ri- e-léyson. ✠. Christe-léyson. ✠. Ky-ri- e-

Inhumatio defuncti.

léyson.

sine Pater noster. *et sine* Dóminus vobíscum. *sed tantum cum* Orémus.

Oratio.

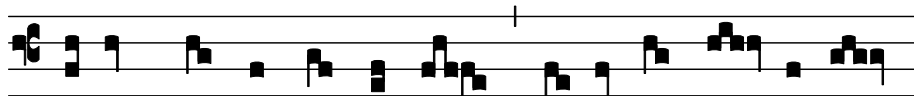
DEus cui ómnia vivunt, cui non péreunt moriéndo córpora nostra sed mutántur in mélius : te súp- plices deprecámur ut quicquid fá- mulus *vel* fámula tuus *vel* tua viciórum tue voluntáti contrárium fallénte diabolo et própria iniquitáte atque fragilitáte contráxit : tu pius et misé- ricors ábluas indulgéndo, ejúsque ánimam súscipi júbeas per manus sanctórum angelórum tuórum dedu- céndam in sinum partirarchárum

tuórum Abrahe scílicet amíci tui : et Ysaac elécti tui : atque Jacob dilécti tui : quo áffugit⁵²⁷ dolor et tristícia atque suspírium : fidélium quoque ánime felíci jocunditáte letántur. Et in novíssimo magni júdicii die inter sanctos et eléctos tuos eam fácias perpétue glórie tue percípere porti- ónem : quam óculos non vidit : nec auris audívit : et in cor hóminis non ascéndit que preparásti diligéntibus te. Per Christum Dóminum nostrum.

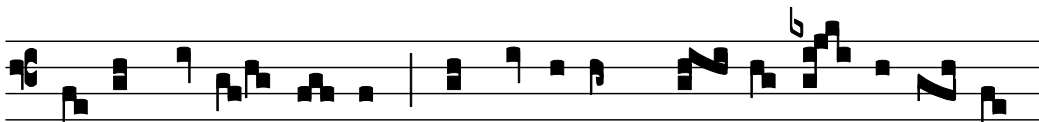
1506:103r; AS:581; Ant-1519-P:185r; Brev-1531-P:52v.⁵²⁸

Resp.

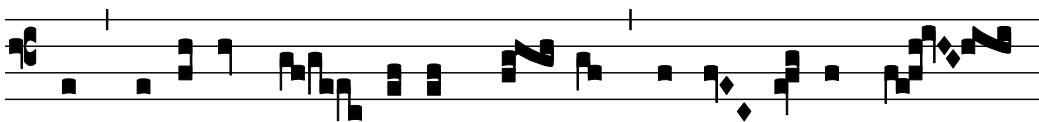
II.

E-u * mi-chi Dó-mi-ne qui- a pec-cá- vi ni-

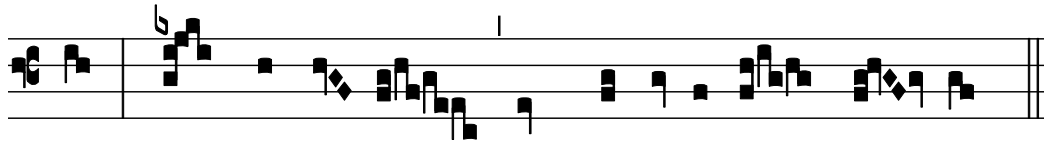
mis in vi-ta me- a : quid fá-ci- am mi- ser u- bi fú- gi-

am ni-si ad te De- us me- us mi-se- ré-re me-

6811.

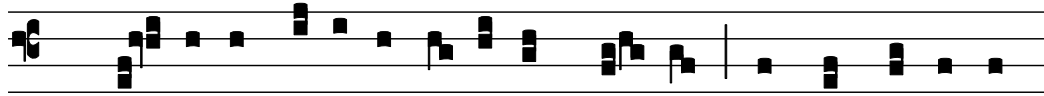
Inhumatio defuncti.

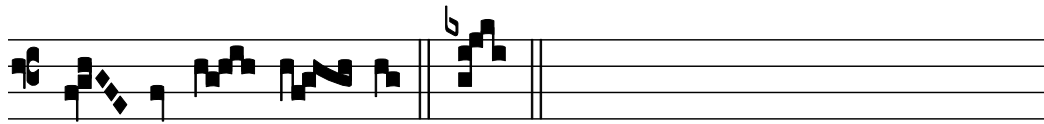
[103v.]

i. †Dum vé-ne- ris in no-víssimo di- e.

6811a.

℣. A- nima me- a turbá- ta est val- de, sed tu Dómi- ne

suc- cúrré e- i. †Dum.

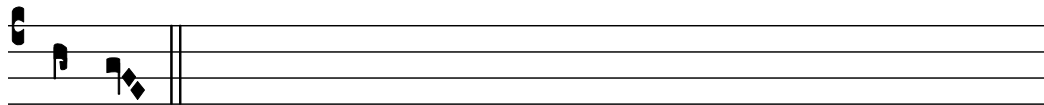
¶ *Et percantetur a choro cum suo versu : et interim incensetur corpus ut supra.
Deinde sequatur.*

1506:103r; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-SB-P:281.⁵²⁹

509501.

Y-ri- e-léyson. ℞. Christe-léyson. ℣. Ky-ri- e-

léyson.

Sine Dóminus vobiscum. sed tantum cum Orémus.

Oratio.

FAc quésumus Dómine hanc cum sérvulo tuo defúncto *vel* sérvula tua defúncta misericórdiam : ut sanc- tórum suórum in penis non recípiat vicem : qui *vel* que tuam in votis

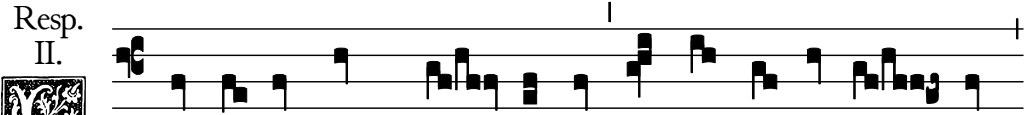
ténuit voluntátem : et quia hic illum *vel* illam vera fides junxit filium turmis, illic eum *vel* eam tua miserátio sóciat angélicis choris. Per Christum Dóminum nostrum.

Inhumatio defuncti.

Deinde incipiat cantor responsorium.

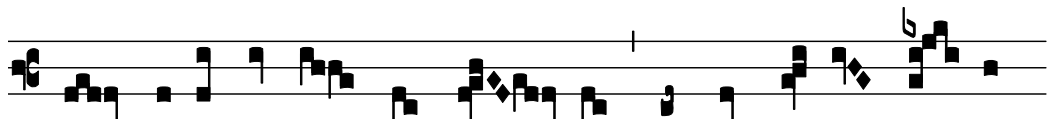
1506:103v; AS:583; Ant-1519-P:188v; Brev-1531-P:53r.⁵³⁰

Resp.
II.

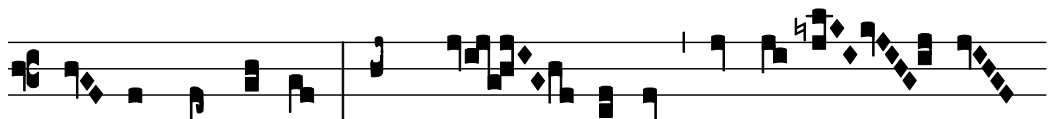

I-be-ra me * Dó- mi-ne de mor-te e-tér- na

7091.

in di-e il-la tre-mén- da quando ce-li mo- vén-

di sunt et terra. Dum vé- ne-ris ju-di-cá- re

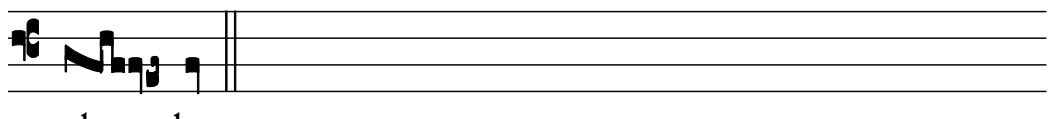
sé- cu-lum per ig-nem. ✠. Di- es il-la di- es i- re

7091g.

ca-lami-tá-tis et mi-sé-ri- e : di- es magna et a-má-ra

[104r.]

val- de.

Et percantetur a choro cum suo versu tantum scilicet Dies illa. ut supra, et interim incensetur corpus a sacerdote semel circumeundo : et postea aspergatur aqua benedicta : deinde sequatur.

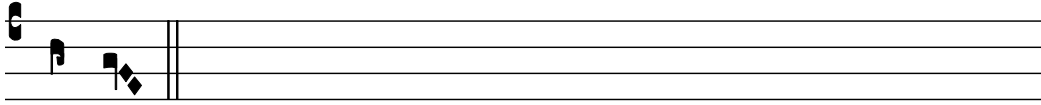
1506:103r; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-SB-P:281.⁵³¹

Y-ri- e-léyson. ✠. Christe-léyson. ✠. Ky-ri- e-

509501.

Inhumatio defuncti.

léyson.

Deinde roget sacerdos circumstantes orare pro anima defuncti dicens.

Pro ánima *N.* et pro animábus ómnium fidélium defunctórum.

Pater noster. [*privatim.*]

[*V.*] Et ne nos [indúcas in tentatiónem.

R.] Sed líbera [nos a malo].⁵³²

[*V.*] Non intres in iudícium cum servo tuo *vel* sérvula tua Dómine.

[*R.*] Quia non justificábitur in conspéctu tuo omnis vivens.

[*V.*] A porta ínferi.

[*R.*] Erue Dómine ánimas eórum.

[*V.*] Credo vidére bona Dómini.

[*R.*] In terra vivéntium.

[*V.*] Dómine exáudi [oratiónem meam.

R.] Et clamor meus at te véniat.

V.] Dóminus vobíscum.

[*R.*] Et cum spírítu tuo.

V.] Oremus.

Oratio.

INclína Dómine aurem tuam ad
preces nostras quibus miseri-
córdiam tuam súplices deprecámur :
ut ánimam fámuli tui *vel* fámule tue

quam de hoc século migráre jussísti,
in pacis ac lucis regióne constitúas : et
sanctórum tuórum júbeas esse
consórtem. Per Christum.

¶ *Hic deportetur corpus ad sepulchrum cantore incipiente.*

Rylands-24:464; 1506:104r.⁵³³

Ant.
VII.i.

N pa-ra-dí-sum. Amen.

Psalmus. (cxiiij.)

IN éxitu Israel dê Egýpto : domus Jacob de pópulo bárbaro.

2. Facta est Judéa sanctificátio ejus : Israel pōtēstas ejus.

3. Mare vidīt et fugit : Jordánis convérsus ést retrórsum.

4. Montes exultavérunt út arietes : et colles sicūt âgni óvium.

5. Quid est tibi mare quôd fugisti : et tu Jordánis quia convérsus és retrórsum.

6. Montes exultástis sicūt arietes : et colles sicūt âgni óvium.

7. A faciē Dómini môtā est terra : a faciē Dêi Jacob.

8. Qui convértit petram in stâgnā aquárum : et rupem in fōntes aquárum.

9. Non nobis Dóminē non nobis : sed nómini túo da glóriam.

10. Super misericórdia tua et veritate tua : nequándo dicant gentes, Ubi est Dêus eórum.

11. Deus autem nōstēr in celo : ómnia quecúnque vóluit fecit.

12. Simuláhra géntium argéntum et aurum : ópera mánuum hóminum.

13. Os habent et nōn loquéntur : óculos habent et nōn vidébunt.

14. Aures habent et non áudient : nares habent et nōn ódorábunt.

15. Manus habent et nōn pal-

pábunt : pedes habent et non ambulábunt, non clamábunt in gútture suo.

16. Símites illis fiant qui faciunt ea : [104v.] et omnes qui confidunt in eis.

17. Domus Israel sperávit in Dómino : adjutor eórum et protéctor eórum est.

18. Domus Aaron sperávit in Dómino : adjutor eórum et protéctor eórum est.

19. Qui timent Dóminum speravérunt in Dómino : adjutor eórum et protéctor eórum est.

20. Dóminus memor fuit nostri : et benédixit nobis.

21. Benedixit dómui Israel : benedixit dómui Aaron.

22. Benedixit ómnibus qui timent Dóminum : pusillīs cūm majóribus.

23. Adjiciat Dóminus super vos : super vos et super filios vestros.

24. Benedicti vós a Dómino : qui fecit cēlum et terram.

25. Celum cēli Dómino : terram autem dedit filiis hóminum.

26. Non mórtui laudábunt te Dómine : neque omnes qui descéndunt in inférnum.

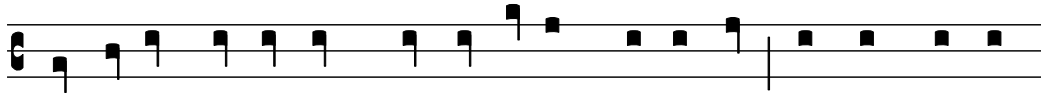
27. Sed nos qui vivimus benedícimus Dómino : ex hoc nunc et usque in séculum.

Alius psalmus si tantum restat iter scilicet Ad te Dómine levávi ánimam meam.

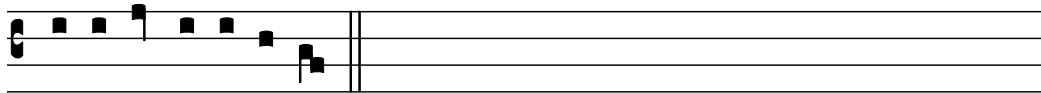
Inhumatio defuncti.

(xxiiij.) 249.

Finito psalmo vel psalmis dicatur iste versus.

Réqui-em e-térnam do-na e-is Dómi-ne : et lux perpé-

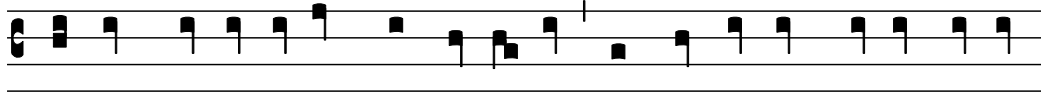

tu-a lú-ce-at e-is.

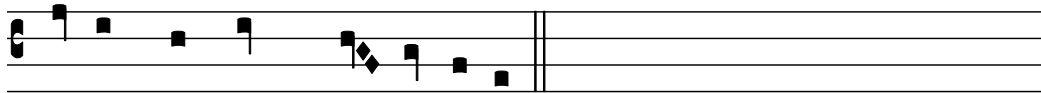
Deinde repetatur antiphona

In pa-ra-dí-sum * de-dú-cant te ánge-li in su-um con-

véntum suscí-pi-ant te mártý-res et perdú-cant te in ci-vi-

tá-tem sanctam Hie- rú-sa-lem.

¶ *Quibus dictis dicat sacerdos sine Dóminus vobiscum. sed tantum cum Orémus humili voce.*

[Oratio.]

Recordatiónis afféctu fratres charíssimi commemoratiónem faciámus cari nostri *vel* care nostre : quem *vel* quam Dóminus noster de tentatióibus hujus séculi assúmpsit. Obsecrámus misericórdiam Dei nostri : ut ipse ei tribúere dignétur : plácitam

et quiétam mansiónem : et remíttat ei omnes lúbrice temeritátis offénsas : ut concéssa sibi vénia plene indulgéntie quicquid in hoc século próprio *vel* aliéno reátu delíquit : totum ineffábili pietáte ac benignitáte sua déleat et abstérget. Per Christum.

Alia oratio cum Orémus.

Oratio.

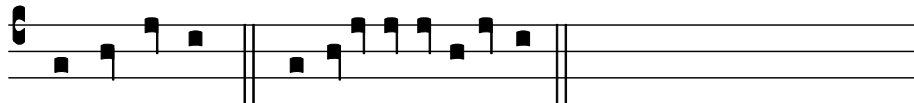
[105r.] **T**E Dómine sancte Pater om-
nípotens etérne Deus suppliciter
deprecámur pro spírítu fratris nostri
vel soróris nostre quem *vel* quam
voragínibus hujus séculi accersíri
jussísti : ut dignéris Dómine dare ei
lúcidum locum refrigérii et quiétis.
Líceat ei transíre portas inferórum et
penas tenebrárum : maneátque in
mansiónibus sanctórum : et in luce
sancta quam olim Abrahe promisísti

et semíni ejus. Nullam⁵³⁴ lesiónem
séntiat spírítus ejus : sed cum magnus
ille dies resurrectiónis advénerit,
resuscitáre eum *vel* eam dignéris una
cum sanctis et eléctis tuis : deleásque
ejus ómnia delícta atque peccáta
usque ad novíssimum quadrántem :
tecúmque immortalitátis tue vitam et
regnum consequátur etérnum. Per
Christum [Dóminum nostrum].⁵³⁵

Finitis orationibus aperiatur sepulchrum cantore incipiente antiphonam.

1506:105r.

Ant.
III.iv.

- pé-ri-te. Amen.

1446.

Psalmus. (cxvij.)

Confítémini Dómino quóníam
bonus : quóniam in séculum
misericórdia ejus.

2. Dicat nunc Israel quóníam bonus :
quóniam in séculum misericórdia
ejus.

3. Dicat nunc dōmus Aaron : quóníam
in séculum misericórdia ejus.

4. Dicant nunc qui tíment Dómi-
num : quóniam in séculum miseri-
córdia ejus.

5. De tribulatióne invocávi Dómi-
num : et exaudívit me in latitúdine
Dóminus.

6. Dóminus mîchĩ adjutor : non
timébo quid faciāt mîchi homo.

7. Dóminus mîchĩ adjutor : et ego
despíciam inímicos meos.

8. Bonum est confidérē in Dómino :
quam confidērē in hómine.

9. Bonum est sperárē in Dómino :
quam sperárē in princípibus.

10. Omnes gentes circūiérunt me : et
in nómine Dómini quia ultūs sūm in
eos.

II. Circundántes circūdedérunt me :
et in nómine Dómini quia ultūs sūm
in eos.

12. Circundederunt me sicut apes et exarsérunt sicut ignis in spinis : et in nómine Dómini quia ultus sum in eos.

13. Impulsus eversus sum ut caderem : et Dóminus suscepit me.

14. Fortitudo mea et laus mea Dóminus : et factus est michi in salutem.

15. Vox exultationis est salutis : in tabernaculis justorum.

16. Dextera Dómini fecit virtutem, dextera Dómini exaltavit me : dextera Dómini fecit virtutem.

17. Non moriar sed vivam : et narrabo opera Dómini.

18. Castigans castigavit me Dóminus : et morti non tradidit me.

19. Aperite michi portas justicie, et ingressus in eas confitebor Dómino : hec porta Dómini justi intrabunt in eam.

20. Confitebor tibi quoniam exaudisti me : et factus es michi in

salutem.

21. Lapidem quem reprobaverunt edificantes : hic factus est in caput anguli.

22. A Dómino factum est istud : et est mirabile in oculis nostris.

23. Hec est dies quam fecit Dóminus : exultemus et letemur in ea.

24. O Dómine salvum me fac, o Dómine bene prosperare : benedictus qui venit in nómine Dómini.

25. Benediximus vobis de domo Dómini : Deus Dóminus et illuxit nobis.

26. Constituite diem solennem in condensis : usque ad cornu altaris.

27. Deus meus es tu et confitebor tibi : Deus meus es tu et exaltabo te. [105v.]

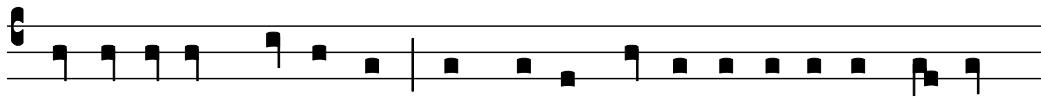
28. Confitebor tibi quoniam exaudisti me : et factus es michi in salutem.

29. Confitemini Dómino quoniam bonus : quoniam in seculum misericordia ejus.

¶ *Finita psalmo tota dicatur antiphona.*

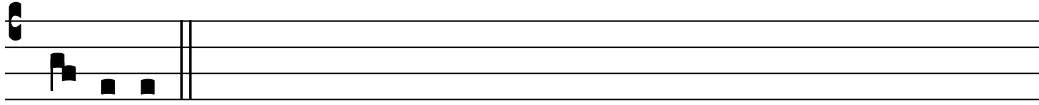

Apé-ri-te michi portas justí-ci-e et ingressus in e-as

confi-tébor Dómi-no : hec porta Dómi-ni justi intrá-bunt

Inhumatio defuncti.

in e- a.

Qua dicta dicat sacerdos Orémus.

Oratio.

Bsecrámus misericórdiam tuam omnipotens etérne Deus qui hóminem ad imáginem tuam creáre dignátus es : ut ánimam fámuli tui *vel* fámule tue *N.* quam hodiérna die rebus humánis exími : et ad te accersíri jussísti, blande et misericórditer suscipias. Non ei dominéntur umbre mortis : nec tegat eum *vel* eam chaos

et calígo tenebrárum : sed exútus *vel* exúta ómnium críminum labe in sinu Abrahe collocátus *vel* collocáta : locum refrigérii se adéptum *vel* adéptam esse gáudeat : ut cum dies iudícii advénerit : cum sanctis et eléctis tuis eum *vel* eam resuscitári júbeas. Per Christum Dóminum nostrum].⁵³⁶

Alia oratio cum Orémus.

Deus qui justis supplicatióibus semper presto es : qui pia vota dignáris intuéri : da fámulo tuo *vel* fámule tue *N.* cujus depositióri hódie

officia humanitátis exhibémus : cum sanctis atque fidélibus tuis beáti múnere portiónem. Per Christum Dóminum.

Deinde dicatur benedictio sepulchri sine Orémus. hoc modo.

Rogámus te Dómine omnípotens Pater sancte etérne Deus : ut bene ✠ dícere et sanctificáre dignéris hoc sepúlchrum, et corpus in eum collocándum : ut sit remédium

salutáre in eo quiescénti et redémptio ánime ejus atque tutéla et munímen contra seva jácula inimíci. Per Christum Dóminum nostrum.

[Alia benedictio tumuli.

[V.] Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

[R.] Qui fecit celum et terram.

Benedic Dómine locum sepúlchri hujus, sicut benedixísti sepúl-

crha Abrahe, Isaac, et Jacob.

℣. Ostēde nobis, Dómine, misericórdiam tuam.

℞. Et salutáre tuum da nobis.

Oratio.

Deus qui fundásti terram et formásti celos : qui ómnia sidéribus institúta fixísti : qui captum láqueis mortis hóminem lavácri ablutióne réparas : qui sepúlto Abraham, Isaac, et Jacob in spelúnca dúplici, in libro vite ac totíus glórie príncipes annotásti benedicēdos : ita bene ✠-dicere dignéris hanc fámulum tuum

vel ancíllam tuam : ut eum vel eam requiescere fácias : et in sinu Abrahe collocáre dignéris : qui Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium tuum : devíctis láqueis inferórum resúrgeret et in se credéntium suórum membra resuscitáre jussísti. Qui ventúrus est judicáre vivos et mórtuos et séculum per ignem.

Oratio.

Respice Dómine super hanc fábricam sepultúre : et descēdat in eam Spíritus tuus : ut te jubénte sit ei in hoc loco quiéta dormítio, et témpore judícii cum

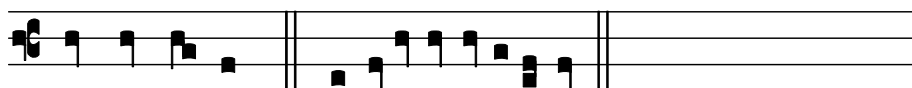
ómnibus sanctis sit vera resurréctio. Te prestánte Dómino nostro qui in Trinitáte perfécta vivis et regnas per cuncta sécula seculórum. [℞.] Amen.]⁵³⁷

¶ *Hic aspergatur aqua benedicta super sepulchrum et incensetur : finitis orationibus ponatur corpus in sepulchro cantore incipiente.*

1506:105v.

Ant.
II.i.

3335.

Ngré-di- ar. Amen.

Psalmus. (xlj.)

Quemádmódu desiderat cervus ad fôntēs aquárum : ita desiderat ánima meã ad te Deus.

2. Sitívit ánima mea ad Deum fôntem vivum : quando véniam et apparébo ante fâciem Dei.

3. Fuérunt michi láchryme mee [106r.] panes díe ac nocte : dum dicitur michi quotidie, Ubi est Dêus tuus.

4. Hec recordátus sum et effúdi in me ânĩmam meam : quóniam transíbo in locum tabernáculi admirábilis,

usque ad domum Dei.

5. In voce exultationis et confessionis : sonus epulantis.

6. Quare tristis es anima mea : et quare conturbas me.

7. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi : salutare vultus mei est Deus meus.

8. Ad meipsum anima mea conturbata est : propterea memor ero tui de terra Jordanis et Hermonii a monte modico.

9. Abyssus abyssum invocat : in voce catharactarum tuarum.

10. Omnia excelsa tua et fluctus tui : super me transierunt.

11. In die mandavit Dominus miser-

¶ *Dicto psalmo repetatur antiphona.*

Ingre-di- ar in lo-cum ta-berná-cu-lum admi-rá-bi-lis

usque ad domum De-i.

¶ *Qua dicta dicat sacerdos orationem hoc modo.*

✠ Rémus fratres charissimi pro spiritu cari nostri *vel* care nostre N. quem Dominus de laqueo hujus seculi liberare dignatus est cujus corpusculum hodie sepulture traditur : ut eum *vel* eam pietas Domini in sinu Abrahe collocare dignetur : ut cum

ricordiam suam : et nocte canticum ejus.

12. Apud me oratio Deo vite mee : dicam Deo Susceptor meus es.

13. Quare oblitus es mei : quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus.

14. Dum confringuntur ossa mea : exprobraverunt michi, qui tribulant me inimici mei.

15. Dum dicunt michi per singulos dies : Ubi est Deus tuus.

16. Quare tristis es anima mea : et quare conturbas me.

17. Spere in Deo : quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei est Deus meus.

magni iudicii dies advenerit, inter sancto et electos suos eum *vel* eam in parte dextera collocandum *vel* collocandam resuscitari faciat. Qui tecum vivit et regnat Deus. Per omnia secula.

Alia oratio cum Orémus.

Oratio.

Deus qui humanárum animárum
etérnus amátor es : ánimam
fámuli tui *vel* fámula tua *N.* quam
vera dum in córpore máneret ténuit
fides, ab omni cruciátu inferórum

redde es extórrem : ut segregáta ab
infernálibus claustris sanctórum tuó-
rum mereátur adunári consórtiis. Per
Christum.

¶ *Finitis orationibus claudatur sepulchrum*⁵³⁸ *ponente prius sacerdote absolutionem*⁵³⁹
super pectus defuncti sic dicendo.

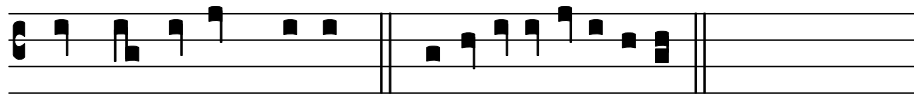
[106v.] **D**ominus Jesus Christus qui
beáto Petro apóstolo suo cete-
risque discipulis suis licéntiam dedit
ligándi atque solvéndi : ipse te
absólvat *N.* ab omni vínculo delic-
tórum : et in quantum mee fragilitáti

permíttitur : precor sis absolútus *vel*
absolúta ante tribúnal ejúsdem Dó-
mini nostri Jesu Christi : habeásque
vitam etérnam et vivas in sécula
seculórum. [R.] Amen.

¶ *Hic aspergatur tumulus aqua benedicto et incensetur, cantore incipiente antiphonam.*

1506:106v.

3012. Ant.
VII.ii.

Ec réqui- es me- a. Amen.

Psalmus. (cxxxj.)

Memento Dómine David : et
omnis mansuetúdinis ejus.

Sicut jurávit Dómino : votum vovít
Dêo Jacob.

2. Si introíero in tabernáculum dô-
mus mee : si ascéndero in lectũm
stráti mei.

3. Si dédero somnum ôcūlis meis :
et pálpebris meis dormitátionem.

4. Et réquiem tempóribus meis

donec invéniam lôcum Dómino : ta-
bernácūlum Dêo Jacob.

5. Ecce audívimus eã in Effrata :
invénimus eam ñn câmpis silve.

6. Introíbimus in tabernácūlum ejus :
adorábimus in loco ubi steterũnt pê-
des ejus.

7. Surge Dómine in réquiem tuam :
tu et arca sanctificatíonis tue.

8. Sacerdótes tui induántũr justíci-

am : et sancti tui exultent.

9. Propter David servum tuum : non avertas faciem Christi tui.

10. Juravit Dominus David veritatem et non frustrabitur eam : de fructu ventris tui, ponam super sedem tuam.

11. Si custodierint filii tui testamentum meum : et testimonia mea hec que docebo eos.

12. Et filii eorum : usque in seculum sedebunt super sedem tuam.

13. Quoniam elegit Dominus Syon :

elegit eam in habitacionem sibi.

14. Hec requies mea in seculum seculi : hic habitabo quoniam elegi eam.

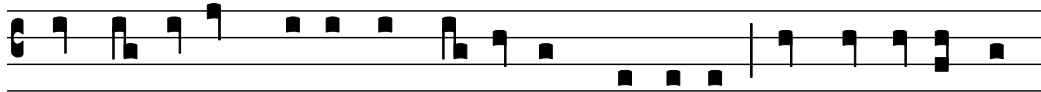
15. Viduam ejus benedicens benedicam : pauperes ejus saturabo panibus.

16. Sacerdotes ejus induam salutari : et sancti ejus exultatione exultabunt.

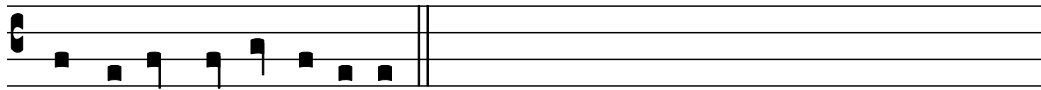
17. Illuc producam cornu David : paravi lucernam Christo meo.

18. Inimicos ejus induam confusione : super ipsum autem effloreat sanctificatio mea.

Finito psalmo dicatur antiphona.

Hec requies me-a * in se-cu-lum se-cu-li : hic ha-bi-ta-bo

quo-ni-am e-le-gi e-am.

¶ *Qua dicta dicat sacerdos orationem cum Orémus.*

Oratio.

DEus apud quem spiritus mortuorum vivunt, et in quo electorum anime depositio carnis onere plena felicitate letantur, presta supplicantes nobis : ut anima famuli tui vel famule tue N. que temporali per corpus visionis hujus luminis caruit visu, eterne illius lucis solatio potiatur. Non eam tormentum mortis at-

tingat : nec dolor horrende visionis afficiat. Non penalis timor excruciet : [107r.] non reorum pessima cathena constringat : sed concessa sibi venia omnium delictorum, optate quietis consequatur gaudia repromissa. Per Christum Dominum nostrum. [R.] Amen.

¶ *Alia oratio cum Orémus.*

Oratio.

TU Dómine Deus omnípotens
précibus nostris aurem tue
pietátis accommodáte dignéris : tu
míseris opem feras : et misericórdiam
largiáris : et spíritum fámuli tui *vel*
fámule tue *N.* vínculis corporálibus

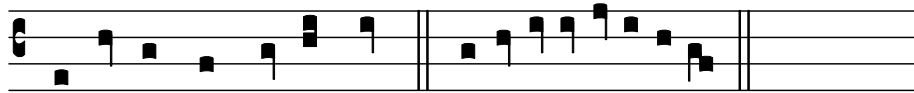
liberátum in pacem sanctórum
tuórum recípias : ut locum penálem
et gehénne ignem in regiónem
vivéntium translátus evádat. Per
Christum.

¶ *Finitis orationibus executor officii terram super corpus ad modum crucis ponat : et corpus thurificet et aqua benedicta aspergat : et dum sequens psalmus canitur corpus omnino cooperiatur cantore incipiente antiphonam.*

1506:107r.

2123.

Ant.
VII.i.

E terra plasmasti me. Amen.

Psalmus. (cxxxviiij.)

Domine probasti me et cōgno-
visti me : tu cognovisti ses-
sionem meam et resurrectionem
meam.

2. Intellexisti cogitationes meās de
longe : sémitam meam et funiculum
meum ĩnvêstigasti.

3. Et omnes vias meas prêvidisti :
quia non est sermo ĩn lĩngua mea.

4. Ecce Dómine tu cognovisti
omnia novíssima êt antĩqua : tu
formasti me et posuisti super mē mât-
num tuam.

5. Mirábilis facta est sciéntia túa ex
me : confortáta est et non pótêrô ad
eam.

6. Quo ibo a spírĩtu tuo : et quo a
fáciẽ túa fugiam.

7. Si ascéndero in cêlũm tu illic es :
si descéndero in ĩnférnum ades.

8. Si sumpsero pennas meās dilúculo :
et habitávero in ĩtrémis maris.

9. Etenim illuc manus túa dedúcet
me : et tenébit me dêxtera tua.

10. Et dixi Fórsitan ténebre cōcul-
cábunt me : et nox illuminátio mea in
delĩciis meis.

11. Quia ténebre non obscurábuntur
a te : et nox sicut dies illuminábitur,
sicut ténebre ejus ita êt lũmen ejus.

12. Quia tu possedisti rênes meos :
suscepisti me de úterô mâtis mee.

13. Confitébor tibi quia terribíliter magnífícatús es : mirabília ópera tua, et ánima mea cõgnõscet nimis.

14. Non est occultátum os meum a te quod fecísti ín occúlto : et substância mea in inferiõribus terre.

15. Imperfécum meum vidérunt óculi tui, et in libro tuo ómnēs scribéntur : dies formabúntur et nẽmo in eis.

16. Michi autem nimis honorificáti sunt amíci tui Deus : nimis confortátus est principátus eórum.

17. Dinumerábo eos et super arénam multiplicabúntur : exurréxi, et ádhuc

sum tecum.

18. Si occideris Deus pēccátóres : viri sánguínium declínáte a me.

19. Quia dícitis in cogitátione : [107v.] Accípient in vanitáte civitátes suas.

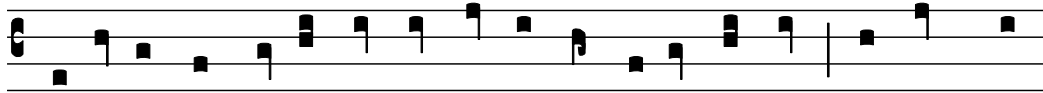
20. Nonne qui odérunt te Dómíne óderam : et super inimícos tuos tábescébam.

21. Perfécito ódio ódēram illos : inimíci⁵⁴⁰ fácti sunt michi.

22. Proba me Deus et scítõ cor meum : intérroga me, et cognósce sēmitas meas.

23. Et vide si via iniquitátis in me est : et deduc me in vía etérna.

Finito psalmo tota dicatur antiphona.

De terra plasmásti me * et carnem indu-ís-ti me : Re-démptor

me- us Dómi-ne re-súsci-ta me in no-víssi-mo di-e.

Qua dicta dicat sacerdos sine Dóminus vobiscum. et sine Orémus.

Comméndo ánimam tuam Deo Patri omnipoténti : terram terre : cínerem cíneri : púlverem púlveri. In

nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti. [R?] Amen.

¶ *Deinde dicat sacerdos hanc orationem sine Orémus.*

Oratio.

Temeritátis quidem est Dómine ut homo hóminem, mortális mortálem, cinis cínerem tibi Dómino

Deo nostro áudeat commendáre : sed quia terra súscipit terram : et pulvis convértitur in púlverem : donec om-

nis caro in suam redigatur originem :
inde tuam Deus piissime Pater
lachrymabiliter quæsumus pietatem :
ut hujus famuli tui *vel* famule tue *N.*
animam quam creasti : de hujus
mundi voragine cenulenta ducis ad
patriam,⁵⁴¹ Abrahe amici tui sinu
recipias, et refrigerii rore perfundas.
Sit ab estuantis gehenne truci
incendio segregata : et beate requiei te
donante conjuncta. Et si que illi sunt

Domine digne cruciatibus culpe : tu
eas gratia mitissime lenitatis indulge :
ne peccati vicem sed indulgentie tue
piam sentiat bonitatem. Cumque
finito mundi termino supernum
cunctis illuxerit regnum, novus homo
sanctorum omnium ceteribus aggregatus
vel aggregata : cum electis tuis
resurgat in parte dextera coronandus
vel coronanda. Per Christum.

Alia oratio cum Orémus.

Oratio.

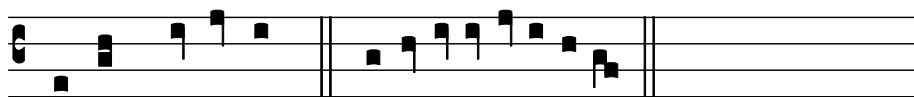
Deus vite dator et humanorum
corporum reparator : qui te a
peccatoribus exorari voluisti : exaudi
preces quas speciali devotione pro
anima famuli tui *vel* famule tue tibi
lacrymabiliter fundimus : ut liberare

eam ab infernorum cruciatibus et
collocare inter agmina sanctorum
tuorum digneris, veste quoque celesti
et stola immortalitatis, indui et
paradisi amenitate jubeas confoveri.
Per Christum.

Finita oratione incipiat cantor antiphonam.

Rylands-24:466; 1506:108r.

4154.
Ant.
VII.i.

Mnis spí-ri-tus. Amen.

[108r.]

Psalmus. (cxlvij-cl.)

Laudate Dominum de celis :
laudate eum in excelsis.
2. Laudate eum omnes angeli ejus :
laudate eum omnes virtutes ejus.
3. Laudate eum sol et luna : laudate
eum omnes stelle et lumen.

4. Laudate eum celi celorum : et
aque omnes que super celos sunt,
laudent nomen Domini.
5. Quia ipse dixit et facta sunt : ipse
mandavit et creata sunt.
6. Statuit ea in seculum et in seculum

lum séculi : precéptum pósuit et nōn prēteribit.

7. Laudáte Dóminūm de terra : dracónes et ōmnes abýssi.

8. Ignis grando nix glácies spíritus prócellárum : que fáciūnt vĕrbum ejus.

9. Montes et ōmnes colles : ligna fructífera ēt ōmnes cedri.

10. Béstie et univĕrsa pĕcora : serpĕntes et volūcrĕs pennáte.

11. Reges terre et ōmnes pópuli : príncipes et omnes júdices terre.

12. Júvenes et vírgines senes cum junióribus laudent nōmen Dómini : quia exaltátum est nomen ĕjus solius.

13. Conféssio ejus super cĕlūm et terram : et exaltávit cornu pópuli sui.

14. Hymnus ōmnibus sánctis ejus : filiis Israel pópulo appropĩnquánti sibi.

(Ps. cxlix.).

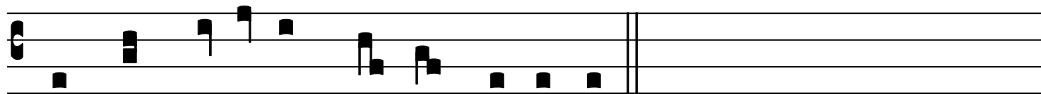
1. Cantáte Dómino cāntícum novum : laus ejus in ecclĕsiā sanctorum.

2. Letétur Israel in eo qui fĕcit eum : et filii Syon exúltent ĩn rĕge suo.

3. Laudent nomen ĕjūs in choro : in týmpano et psaltériō psállant ei.

4. Quia beneplácitum est Dómino in pópulo suo : et exaltávit mansuétōs

Finito psalmo tota dicatur antiphona scilicet.

Omnis spí-ri-tus * laudet Dómi-num.

ĭn salútem.

5. Exultábunt sánctĩ in glória : letabúntur in cubílibus suis.

6. Exultatióes Dei in gútturĕ eórum : et gládii ancípites in mánībūs eórum.

7. Ad faciéndam vindíctam in nā-tiónibus : increpatiōes in pópulis.

8. Ad alligádos reges eórum ĩn compédibus : et nóbiles eórum in mánicis férreis.

9. Ut fáciant in eis judiciūm conscriptum : glória hec est ōmnibūs sánctis ejus.

1. Laudáte Dóminum in sánctis ejus : laudáte eum in firmaménto virtútis ejus. (Ps. cl.).

2. Laudáte eum in virtútibus ejus : laudáte eum secúndum multitudinem magnitúdinis ejus.

3. Laudáte eum in sōno tube : laudáte eum in psalteriō et cýthara.

4. Laudáte eum in týmpanō et choro : laudáte eum in cōrdis et órgano.

5. Laudáte eum in cýmbalis benesonántibus, laudáte eum in cýmbalis jubilâtionis : omnis spíritus laudet Dóminum.

¶ *Qua dicta dicat sacerdos sine Dóminus vobiscum. et sine Orémus.*

Oratio.

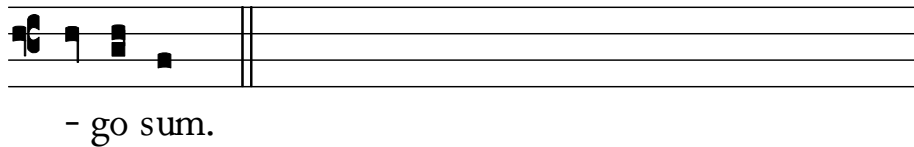
[108v.] **D**ebitum humáni córporis sepeli-
éndi officium fidélium more
complétes : Deum cui ómnia vivunt
fidéliter deprecémur, ut hoc corpus
cari nostri *vel* care nostre *N.* a nobis
infirmítate sepúltum, in órdine

sanctórum suórum resúscitet : et ejus
spíritum sanctis et fidélibus suis
aggregári júbeat : cum quibus inenar-
rábili glória, et perhénni felicitáte
pérfrui mereátur. Per Dóminum
nostrum.

Finita oratione incipiat sacerdos antiphonam.

Rylands-24:466; 1506:108v.⁵⁴²

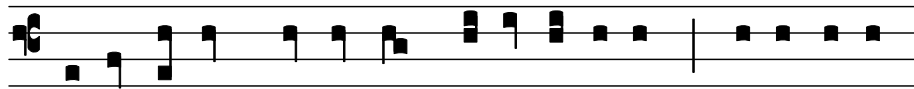
2601. Ant.
II.i.

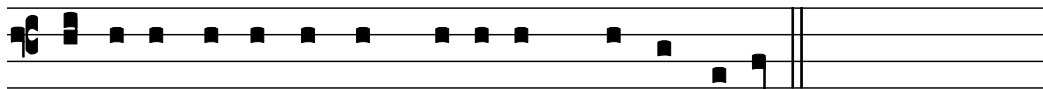
*Et intonetur psalmus Benedictus. modo sequenti : totus psalmus dicatur et cantetur hic
sollenniter sicut ad matutinas.*⁵⁴³

Psalm.

II.i.

Ene-díctus Dómi-nus De-us Isra-el : qui- a vi-si-

tá-vit et fe-cit re-dempti-ónem ple-bis su-e.

2. Et eréxit cornu salútis nobis : in
domo Davíd púeri sui.

3. Sicut locúsus est pèr ós sanctórum :
qui a século sunt prophētárum ejus.

4. Salútem ex inimícis nostris : et
de manu ómniũm quí odérunt nos.

5. Ad faciéndam misericórdiam cum
pátribus nostris : et memorári testa-
ménti sùí sancti.

6. Jusjurándum quod jurávit ad
Abrahám patrem nostrum : datúrur
se nobis.

7. Ut sine timóre de manu ini-
micórum nostrórum liberáti : serviá-
mus illi.

8. In sanctitáte et justiciá córam ipso :
ómnibus díebus nostris.

9. Et tu puer prophéta Altíssimí

Inhumatio defuncti.

vocáberis : preíbis enim ante fáciem
Dómini paráre vîas ejus.

10. Ad dandam sciéntiam salútis
plebí ejus : in remissíonem peccatô-
rum eórum.

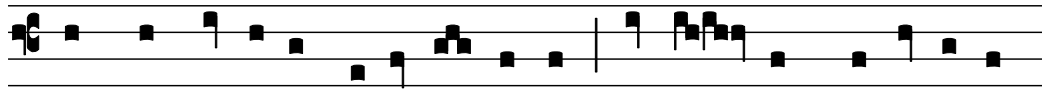
Finito psalmo, tota dicatur antiphona.

11. Per víscera misericórdie Dei nostri :
in quibus visitávit nos oriẽns ex alto.

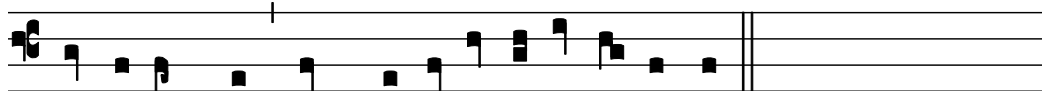
12. Illumináre his qui in ténebris et
in umbra mórtis sedent : ad diri-
gẽdos pedes nostros ĩn vîam pacis.

Ego sum * re-surrécti- o et vi-ta : qui cre-dit in me é-ti-

am si mórtu-us fú-e-rit vi-vet : et om- nis qui vi-vit et

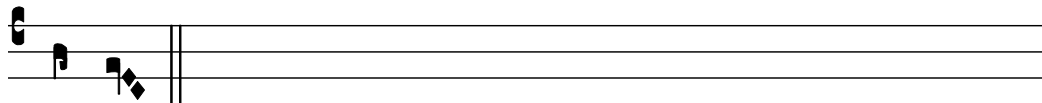
cre-dit in me non mo-ri- é-tur in e-térnum.

Qua dicta sequatur hoc modo :

1506:108v; AS:586; Ant-1519-P:190v; Brev-SB-P:281.⁵⁴⁴

Y-ri- e-léyson. *R̃*. Christe-léyson. *Ṽ*. Ky-ri- e-

léyson.

509501.

¶ *Hic roget sacerdos orare pro anima defuncti ita dicens.*

Pro ánima *N.* et pro animábus ómnium fidélium defunctórum.

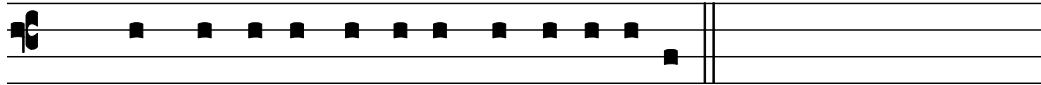
Pater noster. [*privatim.*]

[109r.]

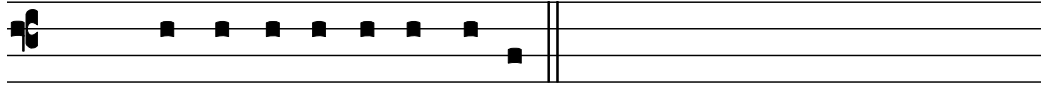
Inhumatio defuncti.

¶ Deinde dicat sacerdos.

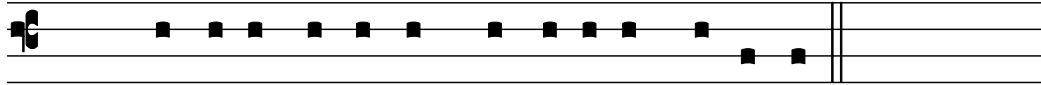
1506:109r.

[V.] Et ne nos indú-cas in tenta-ti- ónem.

[R.] Sed lí-be-ra nos a ma-lo.

[V.] Réqui- em e-térnam do-na e- is Dómi-ne.

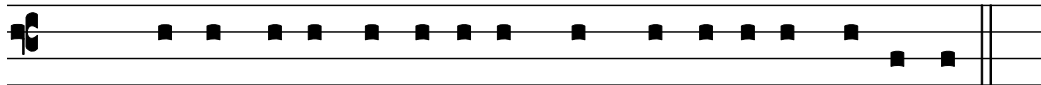
[R.] Et lux perpétua lúceat eis.

[V.] A porta ínferi.

[R.] Erue Dómine ánimas eórum.

[V.] Credo vidére bona Dómini.

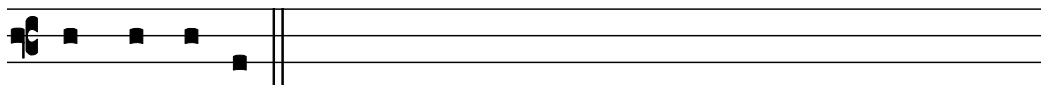
[R.] In terra vivéntium.

[V.] Non intres in ju-dí-ci- um cum servo tu-o Dómi-ne.

[R.] Qui- a non justi-fi-cá-bi-tur in conspéctu tu-o

omnis vi-vens.

[V.] Dómine exáudi oratiónem meam.

[R.] Et clamor meus ad te véniat.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

[V.] Orémus.

Oratio.

Deus órigo pietátis, Pater misericordiárum, solámen trístium, indúltor críminum, de cujus múnere venit omne quod bonum est et procedit : réspice propícuis súpplícium preces. Et quamvis própria nos réputet indignos consciéntia, te dignum nostris flecti petitióibus : pulsámus tamen quantulumcúnque concéditur aures tue pietátis. Nam si omíttimus, in utróque verémur esse rei : quóniam et te précipis a peccatóribus exorári : nostróque etsi non mérito, hoc agéndum te prestánte tribúitur ministério. Ergo te Dómine sancte Pater omnípotens etérne Deus, qui únicum Fílium tuum Dóminum nostrum Jesum Christum incarnári de Vírgine constituísti, quo vetústum sólveret próprio cruóre peccátum :

ut⁵⁴⁵ vitam rédderet mundo, ipso opitulánte, ánimam fratris nostri *vel* soróris nostre *N.* ab ergástulo cenolénate matérie exéptam ab ómnibus piáculis quésumus absólvas. Nullas patiátur insídias occursántium demónium : propter quam misísti ad terras unigénitum Fílium tuum. Líbera et absólve a tetra voráginge inférni quam redemísti precíoso sángine unigéniti Fílii tui. Líbera et absólve eam ab estuántis gehénne truci incéndio cóllocans in paradísi amenitáte. Non séntiat piíssime Pater quod calet in flámmis, quod stridet in penis, et [109v.] quod horret in ténebris : sed munificéntie tue múnere prevénta mereátur evádere júdicium ultiónis : et beáte requiéi ac lucis etérne felicitáte pérfrui. Per Christum.

Alia oratio cum Orémus.

Tibi Dómine commendámus ánimam fámuli tui *vel* fámule tue *N.* ut defúnctus *vel* defúncta século tibi vivat : et que per fragilitátem

mundáne conversatiónis peccáta admísit, tu vénia misericordíssime pietátis abstérge. Per Christum.

His dictis dicatur psalmus Miserére. j. (l.) 265. cum antiphona. Réquiem etérnam. 282.

Qua dicta dicat sacerdos in auditu omnium.

Pater noster. pro ánima ejus *N.* et pro animábus quorum ossa in hoc cemetério vel in áliis requiésunt : et pro animábus ómnium fidélium defunctorum.

Deinde dicat sacerdos.

[V.] Et ne nos [indúcas in tentatióem.

R.] Sed líbera [nos a malo.

V.] A porta ínferi.

[R.] Erue Dómine [ánimas eórum.

V.] Ne tradas Dómine béstiis ánimas confiténtes tibi.

[R.] Et ánimas páuperum tuórum ne obliviscáris in finem.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

V.] Orémus.

Oratio.

Deus cujus miseratióne ánime
fidélium requiéscunt animábus
famulórum famularúmque tuárum :
hic et ubíque in Christo requiéscunt :

da propícus suórum véniam pecca-
tórum : ut a cunctis reátibus absolúti,
tecum sine fine leténtur. Per
Christum.

*Postea reverentes clerici de tumulo dicant septem psalmos penitentiales 182. vel psalmum
De profúndis. 186. cum antiphona Réquiem etérnam. 282.*

Sequatur.

Kyrieléyson. Christeléyson. Kyrieléyson.

Pater noster. [*privatim.*]

[V.] Et ne nos [indúcas in tentatióem.

R.] Sed líbera [nos a malo.

V.] A porta ínferi.

[R.] Erue Dómine [ánimas eórum.

V.] Anima ejus in bonis demorábitur.

[R.] Et semen ejus hereditábit terram.

[V.] Credo vidére bona Dómini.

[R.] In terra vivéntium.

[V.] Non intres in judícium cum servo tuo Dómine.

[R.] Quia non justificábitur in conspéctu tuo omnis vivens.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.

V.] Orémus.

Oratio.

¶ Atisfáciat tibi Dómine Deus noster pro ánima fámuli tui *N.* fratris nostri sancte Dei genetrícis sempérque vírginis Maríe et sanctíssimi apóstoli tui Petri omniúmque sanctórum tuórum orátio : et preséntis famílie tue húmilis et devóta

supplicátio : ut peccatórum ómnium véniam quam precámur obtíneat : nec eam patiáris cruciári gehennálibus penis, quam Fílii tui Dómini nostri Jesu Christi precíoso ságuine redemísti. Qui tecum vivit. *℣.*

¶ *In fine omnium demissa voce dicatur sic.*

[*V.*] Anima ejus et ánime ómnium fidélium defunctórum per Dei misericórdiam requiéscant in pace.

[*R.*] Amen.

¶ *Missa de sancta cruce.*

Officium.

Os autem gloriári opórtet in cruce Dómini nostri Jesu Christi : in quo est salus vita et resurréctio nostra : per quem salváti et liberáti sumus. *Ps.* Deus misereátur nostri et benedicat nobis : illúminet vultum suum super nos et misereátur nostri. Glória Patri. (Missal:[207].)

Oratio.

[110r.] **D**eus qui unigéniti Fílii tui Dómini nostri Jesu Christi precioso sángine vivífice crucis vexillum sanctificáre voluísti : concéde quésu-

mus eos qui ejúsdem sancte crucis gaudent honóre, tua quoque ubique protectióne gaudére. Per eúndem Dóminum.

Ad Philippenses. (ij. 8-11.)

Fratres. Christus factus est pro nobis obédiens usque ad mortem : mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltávit illum et donávit illi nomen quod est super omne nomen :

ut in nómine Jesu omne genu flectátur, celéstium terréstrium et infernórum. Et omnis lingua confiteátur : quia Dóminus noster⁵⁴⁶ Jesus Christus in glória est Dei Patris.

Gradale. Christus factus est pro nobis obédiens usque ad mortem : mortem autem crucis. *V.* Propter quod et Deus exaltávit illum : et dedit illis nomen quod est super omne nomen. (Missal:[208].)

Allelúya. *V.* Dulce lignum dulces clavos dúlcia ferens póndera : que sola fuísti digna sustínere Regem celórum et Dóminum. (Missal:[209].)

Evangelium secundum Mattheum. (xx. 17-19.)

In illo témpore. Ascéndens Jesus Hierosólymam : assúpsit duodecim discipulos suos secréto et ait illis, Ecce ascéndimus Hierosólymam : et Fílius hóminis tradétur

príncipibus sacerdotum et scribis : et condemnábunt eum morte. Et tradent eum géntibus ad illudéndum : et flagellándum et crucifigéndum. Et tértia die resúrget.

Offertorium. Prótege Dómine plebem tuam per signum sancte crucis ab ómnibus

Ad missam de cruce.

insídiis inimicórum ómnium : ut tibi gratam exhibeámus servitútem : et acceptábile tibi fiat sacrificium nostrum allelúya. (Missal:[210].)

Secreta.

H ec oblátio quésumus Dómine ab ómnibus nos purget offénsis : que in ara crucis immoláta : étiam	tótius mundi tulit offénsas. Per Dóminum.
---	--

Communio. Per lignum servi facti sumus : et per sanctam crucem literáti sumus : fructus árboris sedúxit nos Fílius Dei rédemit nos allelúya. (Missal:[211].)

Postcommunio.

A desto nobis Dómine Deus noster : et quos sancte crucis le- tári facis honóre, ejus quoque per-	pétuis defénde subsidiis. Per Dó- minum.
---	---

¶ *Missa de sancta Maria* *per totum adventum.*

Officium.

Oráte celi désuper et nubes pluant justum : aperiátur terra et gérmínet
Salvatórem. *Ps.* Et justícia oriátur simul : ego Dóminus creávi eum.
Glória Patri. *etc.* (Missal:[223].)

Oratio.

DEus qui de beáte Maríe vírginis
útero verbum tuum ángelo
nunciánte carnem suscípere voluísti :
presta supplicibus tuis ut qui vere eam

Dei genitricem crédimus, ejus apud te
intercessiónibus adjuvémur. Per eúndem
Dóminum.

¶ *Lectio Esaie prophete. (vij. 10-15.)*

IN diébus illis. Locútus est Dó-
minus ad Achaz dicens, Pete tibi
signum a Dómino Deo tuo in pro-
fúndum inférni : sive in excélsu
supra. Et dixit Achaz, Non petam :
et non temptábo Dóminu. Et dixit,
Audíte ergo domus David. Numquid
parum vobis est moléstos esse ho-

mínibus : quia molésti estis et Deo
meo ? Propter hoc dabit Dóminus
ipse vobis signum, Ecce virgo con-
cípíet et páriet filium : et vocábitur
nomen ejus Emánuel. Butýrum et
mel cómedet : ut sciat reprobáre [110v.]
malum, et elígere bonum.

Gradale. Tóllite prtas príncipes vestras et elevámini porte eternáles : et introíbit
rex glórie. *℟.* Quis ascéndet in montem Dómini ? aut quis stabit in loco sandto
ejus ? innocens mánibus et mundo corde. (Missal:[225].)

Allelúya. *℟.* Ave María grátia plena Dóminus tecum : benedícta tu in muli-
éribus. (Missal:[226].)

Secundum Lucam. (j. 26-38.)

IN illo témpore. Missus est án-
gelus Gábriel a Deo in civitátem

Galilée cui nomen Náza-reth, ad vír-
ginem desponsátam viro cui nomen

erat Joseph de domo David : et nomen virginis María. Et ingressus angelus ad eam : dixit, Ave grátia plena : Dóminus tecum. Que cum audisset turbáta est in sermóne ejus : et cogitábat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei, Ne tíneas María : invenísti enim grátiam apud Deum. Ecce concípies in útero et páries filium : et vocábis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus : et Fílius Altíssimi vocábitur. Et dabit illi Dóminus Deus sedem David patris ejus, et regnábit in domo Jacob in etérnum : et regni ejus non erit finis. Dixit

autem María ad ángelum, Quómodo fiet istud : quóniam virum non cognósco ? Et respóndens ángelus dixit ei, Spiritussánctus supervéniet in te : et virtus Altíssimi obumbrábit tibi. Ideóque et quod nascétur ex te sanctum : vocábitur Fílius Dei. Et ecce Elísabeth cognáta tua : et ipsa concépit filium in senectúte sua. Et hic mensis sextus est illi que vocátur sterilis : quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem María, Ecce ancílla Dómini. Fiat michi secúndum verbum tuum.

Offertorium. Ave María grátia plena Dóminus tecum, benedícta tu in muliéribus : et benedíctus fructus ventris tui. (Missal:[234].)

Secreta.

IN méntibus nostris quésumus Dómine vere fidei sacraménta confirma : ut qui concéptum de vírgine Deum et hómínem firmiter

confitémur : per ejúsdem salutífere resurrectionis poténtiam : ad etérnam mereámur pervenire letíciam. Per Dóminum.

Communio. Ecce virgo concípíet et páriet filium : et vocábitur nomen ejus Emánuel. (Missal:[235].)

Postcommunio.

GRátiam tuam quésumus Dómine méntibus nostris infúnde : ut qui ángelo nunciánte Christi Fílii tui incarnationem cognóvimus, per

passiónem ejus et crucem ad resurrectionis glóriam perducámur. Per [eúndem Dóminum].⁵⁴⁷

[*Missa de sancta Maria*]

A purificationem usque ad adventum.

Officium.

Alve sancta parens enixa puérpera regem : qui celum terrámque regit in
sécula seculórum. *Ps.* Benedícta tu in muliéribus : et [benedíctus fructus
ventris tui].⁵⁴⁸ Glória Patri et Fílio. (*Missal*: [248].)

Oratio.

Concède nos fámulos tuos qué-
sumus Dómine Deus perpétua
mentis et córporis salúte⁵⁴⁹ gaudere :
et gloriósa beáte Maríe semper vír-

ginis intercessióne a presénti liberári
tristícia, et etérna pérfrui letícia. Per
Dóminum.

Lectio libri Sapientie. (*Ecclus. xxiii. 14-16.*)

AB inítio et ante sécula creáta
sum : et usque ad futúrum sé-
culum non désinam : et in habi-
tatione sancta coram ipso ministrávi.
Et sic in Syon firmáta sum et in

civitáte sanctificáta simíliter requiévi :
et in Hierúsalem potéstas mea. Et [111r.]
radicávi in pópulo honorificáto : et in
parte Dei mei heréditas illíus. Et in
plenitúdine sanctórum deténtio mea.

Gradale. Benedícta et venerábilis es virgo María : que sine tactu pudóris invénta
es mater Salvatóris. *V.* Virgo Dei génitrix quem totus non cait orbis, in tua se
clausit víscera factus homo. (*Missal*: [249].)

Allelúya. *V.* Post partum virgo invioláta permansísti : Dei génitrix intercède pro
nobis. (*Missal*: [238].)

In tempore paschali. Allelúya. *V.* Per te Dei génitrix nobis est vita pérdita data :
que de celo suscepísti prolem et mundo genuísti Salvatórem. (*Missal*: {440}.)

Secundum Lucam. (*xj. 27-28.*)

IN illo témpore. Loquente Jesu
ad turbas : extóllens vocem que-
dam múlier de turba dixit illi, Beátus

venter qui te portávit : et úbera qui
suxísti. At ille dixit, Quinímmo ?
Beáti qui áudiunt verbum Dei : et

custódiunt illud.

Secundum Johannem. (xix. 25-27.)

IN illo témpore. Stabant juxta
cruce[m] Jesu mater ejus et soror
matri[s] ejus : María Cléophe et María
Magdaléne. Cum vidisset ergo Jesus
Matrem et discipulum stantem quem

diligébat : dixit matri sue, Múlier :
ecce filius tuus. Deínde dixit discí-
pulo,⁵⁵⁰ Ecce mater tua. Et ex illa
hora : accépit eam discipuli in
suam.⁵⁵¹

Offertorium. Felix namque es sacra virgo María et omni laude digníssima : quia
ex te ortus est sol justicie Christus Deus noster allelúya. (Missal:[255].)

Secreta.

TUa Dómine propiciatione et
beate Marie semper virginis
intercessionem ad perpetuam atque pre-

sentem hec oblatio nobis proficiat
prosperitatem et pacem. Per Dó-
minum.

Communio. Beata viscera Marie virginis que portaverunt eterni Patris Filium.
(Missal:[256].)

In tempore paschali. Communio. Vera fides geniti purgavit crimina mundi : et tibi
virginitas inviolata manet allelúya. (Missal:[256].)

Postcommunio.

SUmptis Dómine salutis nostre
subsidiis : da quésumus beate
Marie virginis nos patrociniis ubique

protegi : in cujus veneratione hec tue
obtulimus majestati. Per Dóminum.

*Epistola [et evangelium] de Trinitate.*⁵⁵²

Ad Corinthios. (II. xij. 13.)

FRatres. Grátia Dómini nostri
Jesu Christi, et cáritas Dei : et
communicátio Sancti Spíritus : sit

semper cum ómnibus vobis.⁵⁵³ In
Christo Jesu : Dómino nostro.

Secundum Johannem. (xv. 26-27.; vj. 1-4.)

IN illo témpore. Dixit Jesus dis-
cípulis suis, Cum vénerit Pará-
clytus quem ego mittam vobis a Patre,
Spíritum veritátis qui a Patre procedit :
ille testimónium perhébit de me. Et
vos testimónium perhibébitis : quia
ab inítio mecum estis. Hec locútus
sum vobis : ut non scandalizémini.

Absque synagógis fácient vos. Sed ve-
nit hora ut omnis qui interfícit vos :
arbitrétur obséquium se prestáre Deo.
Et hec fácient vobis : quia non no-
vérunt Patrem neque me. Sed hec
locútus sum vobis : ut cum vénerit
hora eórum reminiscámini : quia dixi
vobis.

¶ *Missa de Sancto Spiritu.*

Officium.

Spiritus Dómini replévit orbem terrárum allelúya : et hoc quod cóntinet ómnia sciéntiam habet vocis allelúya allelúya allelúya. *Ps.* Exúrgat Deus et dissipéntur ínimici ejus : et fúgiant qui odérunt eum a fácie ejus. *et Glória* [111v.]
Patri. (Missal:[196].)

Oratio.

Deus qui corda fidélium Sancti Spíritus illustratióne docuísti, da nobis in eódem Spíritu recta sá-

pere : et de ejus semper consolatióne gaudére. Per Dóminum⁵⁵⁴ [nostrum].⁵⁵⁵ [In unitáte] ejúsdem.

¶ *Lectio actuum apostolorum. (viiij. 14-17.)*

IN diébus illis. Cum audissent apóstoli qui erant Hierosólymis quod recepisset Samária verbum Dei : misérunt ad eos Petrum et Johánnem. Qui cum venissent oravérunt pro ipsis : ut accíperent Spíritum Sanctum.

Nondum enim in quemquam illórum vénerat : sed baptizáti tantum erant in nómine Dómini Jesu. Tunc imponébant manus super illos : et accipiébant Spíritum Sanctum.

Gradale. Beáta gens cujus est Dóminus Deus eórum : pópulus quem elégit Dóminus in hreeditátem sibi. *V.* Verbo Dómini celi firmáti sunt : et spíritu oris ejus omnis virtus eórum. (Missal:[197].)

Alleluya. *V.* Veni Sancte Spíritus, reple tuorum corda fidélium : et tui amóris in eis ignem accénde. (Missal:[198].)

¶ *Evangelium. Secundum Johannem. (xiiij. 23-31.)*

IN illo témpore. Dixit Jesus discípulis suis, Si quis díligit me : sermónem meum servábit. Et Pater meus díliget eum : et ad eum veniémus, et mansiónem apud eum faciémus. Qui non díligit me : sermónes

meos non servat. Et sermónem quem audístis non est meus : sed ejus qui misit me Patris. Hec locútus sum vobis : apud vos manens. Paráclitus autem Spíritus Sanctus quem mittet Pater in nómine meo : ille vos docébit

omnia, et suggeret vobis omnia
quaecumque dixerō vobis. Pacem re-
linquo vobis : pacem meam do vobis.
Non quomodo mundus dat, ego do
vobis. Non turbetur cor vestrum :
neque formidet. Audistis quia ego
dixi vobis : vado et venio ad vos. Si
diligere me, gaudebitis utique quia
vado ad Patrem : quia Pater major me

est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat :
ut cum factum fuerit credatis. Jam
non multa loquar vobiscum. Venit
enim princeps mundi hujus : et in me
non habet quicquam. Sed ut cognoscat
mundus quia diligo Patrem : et
sicut mandatum dedit michi Pater, sic
facio.

Offertorium. Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis a templo tuo quod est
in Hierusalem : tibi offerent reges munera alleluia. (Missal:[201].)

Secreta.

Munera quæsumus Domine ob-
lata sanctifica : et corda nostra
Sancti Spiritus illustratione emunda.

Per eundem Dominum [nostrum].⁵⁵⁶
[In unitate] ejusdem.

Communio. Factus est repente de celo sonus advenientis spiritus vehementis ubi
erant sedentes alleluia : et replati sunt omnes Spiritu Sancto, loquentes magnalia
Dei alleluia alleluia. (Missal:[202].)

Postcommunio.

Sancti Spiritus Domine corda
nostra mundet infusio : et sui

roris intima aspersione fecundet. Per
Dominum. [In unitate] ejusdem.

[*Articuli generalis majoris*

excommunicationis in lingua materna.]⁵⁵⁷

[¶ *Isti*⁵⁵⁸ *sunt generales articuli majoris excommunicationis in lingua materna : et dicantur hoc modo.*

[184r.]

¶ God men et wymmen it is ordeyned bi the counseil of al holy chirche, First of oure holy fader the Pope of Rome et his cardinalis and al his counceil, sithen of alle erchebisshopes, bisshopes & al the clergie that everich man of holichirche that hath soule for to kepe shulde shewe among hem foure sithes bi 3ere, the articles that ben writen in the general sentence, that is for to seyn the pointes that longen to the grete curs, that on is the first Sunday of Advent, that other is the first Sunday of Lenten, and the nexte Sunday after Wit Sunday, and the firste Sunday after the Assumption of oure Lady⁵⁵⁹ : of thwo maner of cursyng, holi chirche telleth. *iiij. questione iiij. Engeldrudam. et extra de except. Pia.*⁵⁶⁰ That on is cald the lesse curs, that other is cald the more curs, and this moste openlich be tau3t unto lewed men, that thei mowe knowe parfitliche the mischef ther of, that no man shulde have materie to excuse hym by, werfor 3e shul understonde atte the bygynnyng, that this worde cursyng, is thus miche to seye, as a departyng fro God & alle goode werkes. *xj. questione iij. ca. Ad mensam. S. Evidenter.*⁵⁶¹ That we calle the lesse curs, is of this strenghte, that evericher man and woman that falleth ther inne, it departeth hem fro alle the sacramentis that ben in holichirche that they may none of hem receyve til that thei ben asoiled.

[184v.]

¶ The more curs is miche wers and is of this strenghte, for is departeth a man fro God and fro holichirche, & also fro the companie of all Cristene folk, nevere to be saned be the passion of Criste, ne to be holpen by the sacramentis that ben done in holichirche, ne to have part in praiere wither no Cristene man, as witnesseth wel seynt Austin. *ix. questione iij. Omnis Christianus.*⁵⁶² Clerks sein that a child bi fore it be Cristned it hath a wikked spirid dwellinge in the soule. *ut habetur de consec. di. iiij. Sive parvuli.*⁵⁶³ The whiche wikkede spirid is conjured, & cast out thorough praiere of the prest bi fore the chirche dore whanne it shal be Cristned, the wicher sacrament of bapteme is ground and bigynning of alle sacramentis as was verely be tokned in the passion of oure Lorde Jesu Christ, bi water that ran out of his syde whan al his blod was gon, so that by the sacrament of bapteme he his mad

Godes child, & he recevith there part of the passion of Crist and part of alle sacramentis and preyris that ben don in holichirche, and also he recevith part of alle gode dedis that be don among alle Cristene folk, & zif he holde unto God covenant that he maketh there for to have a dwellynge place for evere, in the blisse of hevене, but what tyme he trespasse⁵⁶⁴ ther so aȝen the lawe of God that he is worthi to be acursed of holichirche, than is he departid fro God & alle goode werkes, *ut habetur. xxiiij. questione iij. Certum.*⁵⁶⁵ and he his thanne delyvered aȝen unto the fend of helle for to putte hym for his synne in the peyne with outen hende, *ut habetur. xj. questione iij. Nemo. et ca. xj. Omnis Chrispianus.*⁵⁶⁶ And ther fore is no thing in al this world that a Cristene man aughte so gretli for to drede, as for to falle bi any wey in to the sentence of cursynge, the which departeth hym fro God that is Fader, and fro holichirche his moder. *ut habetur xj. questione iij. Nichil.*⁵⁶⁷ Also cursynge is cleped the swerd of holichirche. *ut habetur xvj. questione ij. Visis. in fine. et xxiiij. questione iij. Corruptantur.*⁵⁶⁸ For right as we se that the strok of the swerd it stethe and departithir le lyf fro the body ryght so the strok of this gostly swerd, it departeth & doth a way God fro a man or a womman whichir that is a acursed, that is the lif of here soules, that they & here werkis ben everemore dede after, bote zif they have special grace of God, for to amende hem here. For as many clerkes prove, that at the day of dome wolde oure lady Marie, and seynt John the Baptist, & alle that ben in heveyner knele doun alle at ones bi fore the face of God they schulde nought mowe⁵⁶⁹ in that tyme thorough prayere of hem alle delyvere the soule of a man or of a womman that deyeth in any dedly synne, *ut habetur xxv. di. Qualis. et xiiij. questione ij. In presenti.*⁵⁷⁰ For that were expresse ageynnes the holi gospels, where Crist seith himselfen that he shal trewly zȝeve evericher man there right os he hath deserved here.

¶ And zif the day of dome shal be so hard with alle tho that deye in any dedly sinne, what shal thanne be tyde of hem en that same [tyme]⁵⁷¹ : that ben funden openly acursed of God et holichirche in this grete perils damnation of soule ben al tho men & wommen that I shal speke of.

¶ So that first and formest we denonse acursed alle tho that holichirche falsly depriven of any right or profit either by lawe writen, or elles by good custum whicher that hath ben holden & used of old tyme, and in this poynt falleth iij. manere of folk, first alle tho that stelether holichirche goodes in what place so they

ben don for to kepe. Or elles that stele unhalwed thinges out of holy⁵⁷² place, or thynges that ben halwed out of place unhalwed, & alle tho that wytyngly breken and destroie any point of fredam that longether to holichirche, & this is nought al ouli understande of other special⁵⁷³ fredames, whicher that sum chirche hather more on, than an other, temperal or spiritual, whethir so it be.

¶ The thridde poynt is that alle tho ben acursed, that purchace writes or lettres of any lewed⁵⁷⁴ curt for to lette the processe of the lawe of holichirche of causes that longen skilfully unto Cristene court, the whichir shulde nought be demed by non other lawe, & alle tho that lette erchebisshopes, bisshops, or any other, that hath jurediction and power by the lawe of holichirche, that they mowe nought visite here sogettes, or dur nought use here lawe for to amende the soules of hem that they have to kepe, and alle tho that falsly flen away, fro o place til a nother, that holichirche may nought chastyse hem, ne reule hem as he sholde. *ut habetur in consit. provinc. in consilio apud Oxon. celebrato c. j.*⁵⁷⁵ [186r.]

¶ Also God and holichirche acurseth alle tho that leye hand in violence on prest or on clerk, or on any man or womman of religion, bote gif it be that they mowe nought elles save hem selven, or elles that it be in certeyn pointes that the lawe gevith leve *ut patet per X. Ludens ignorans me defendendo docendo. Prelati jussu si premonitus ferat arma. Si cum conjuncta : michi reperiam muliere. Percussi clericum : sine pena casibus istis. Et melius de sententia excom. per Raymundum. S. Item circa illum. qñe inde.*⁵⁷⁶ And alle that mayntene shuch deedes by counseil or by strengthe. *extra de sententiis excom. c. Non dubium. & ca. Mulieres. & ca. Parochianos. et ca. Porro. & ca. Religioso & ca. Cum quis. li. vj. & xvij. q. iiij. Si quis suadente.*⁵⁷⁷

Also we denounce alle tho acursed, that maliciously stele or destroye the godes that longether to maneres, or to graunges of any men or wymen of religion, or of erchebisshop, or bisshop, other of any other place of mennes of holichirche with oute special leve of hem that have the goodes to kepe. *ut habentur in constitut. Octoboni. Ad tutelam.*⁵⁷⁸ [186v.]

Also tho that falsly areste, or by any wey take, or empresoun, or destresse men of holichirche, wher thorough they forsake here benefices for meschef, or whenne they have apeled to the court of Rome, or elles ben somoned thider by citacion, or to any other court, alle tho ben acursed, that lette hem to pursue here rigt, & alle

that therto geve holp or any maner counseil. *ut habetur in processu quem facit Romanus pontifex in cena Domini, et in octava sancti Martini, per W. Dur. & alios doctores & ut habetur tr. de penis, c. Multorum. in Cle.*⁵⁷⁹

Also alle tho ben acursed, be they nevere so grete, that procure, or geve leve, or comaunde any other to sle or to mayme hem or to bete, or by any other wey to greve any ordinaire or juge of the lawe of holichirche, in body or in here goodes, for also myche as he gaf lawful sentence, of suspendenge, or coursynge : or of enterdyntyng, agen kyng or prince, meir, sherreve, or bayly : or agens any other of what stat so he be, bote gif he make amendes with inne the viij. daies, & also tho ben acursed that use suche mennes leve or don here comaundementes, ne they mowe nought ben asoiled bote by the court of Rome. *ut habentur de sentent. excom. c. Quicumque. lj. vj.*⁵⁸⁰

[187r.] And also alle tho be thei nevere so grete, the whiche that ben suspended & don out of holichirche, or elles ben par aventure openly acursed, gif they make by strengthe, or constreine, by any wey any maniere of ordenarie, that longeth to holy chirche either him that suspendede hem or acursede hem, or elles any other, or for drede, or for manace, or any other point for to asoile hem of that sentence a geyns his wille, first an foremost that absolution is nought, and alle suche ben accursed in the grete curs. *ut habetur de his que vi metus ve. causa fiunt. ca. Absolutionis. lj. vj.*⁵⁸¹

And also tho that have any temporal lordshipe, and forbede here soget by manas : or by peine that they shul nought selle chaffare that thei use, unto prelatis, ne men of holichirche, ne beye no thing of hem that thei have to selle. *ut habetur de min. ecclesie ca. Eos qui. lj. vj.*⁵⁸² These pointes ther ben, and also many othre that often ful gretly greve & anoye men of holichirche of whiche alle the doers and maynteners falle in this grete curs as witnessether wel the lawe of God & holichirche, bote I trowe it be no nede to shewe mo of hem here, and therefore I passe over atte this tyme to speke of other pointes.

[187v.] ¶ Also alle tho ben acursed bi al holichirche that brecke or destorble the unite & the pes, first of oure lord the kyng, and sithen of his keme, by power, or bi counseil, bi word or bi werk, or elles by any way to keste⁵⁸³ or to compace is deth or any point of traitourie of him or of his lond. And alle tho that falsly wither holde

his eritage or any other rigt that hym oughte lawfulli to have, and alle tho ben acursed, that geue mede, or elles take any maniere giftes for to lette pes, & for to procure strif in any degre, other more or lasse among Cristene folk. *ut habentur in constit. provinc. in consilio apud Oxon. celebrato c. j. et in constit. Octoboni. c.*⁵⁸⁴

¶ Also thei ben acursed in henyun & in erthe, that falsi forswere hem up on the holidam,⁵⁸⁵ and knowe wel that it is fals whenne they begynne to swere, in questes, or in acises⁵⁸⁶ or in any other fals cause. And alle tho that hire suche men, or make hem to be hired, or maintene hem, or teche hem, either bi word or werk, for to lette trewe martimoyne or lawful eritage, or testament, or ought elles that is trewly ordeyned, and also alle tho advokettis of lawe of holichirche that in plee of matrimonie or any other trewe cause make wityngli, and with avyusement⁵⁸⁷ false exceptiones for to destroie, or lette, or tarie a trewe cause, that it may nougt spedly be discussed, & ended after the cours of lawe. *ut habetur eodem consti. quo proximo supra ca. ij. in principio.*⁵⁸⁸

¶ Also alle tho ben acursed, that for hate or for mede, or any other enchesun⁵⁸⁹ sclandre falsly, or defame : any man or womman, so that thei be brought fro good fame unto wikked, wherfore that thei have nede to perge hem bi the lawe and ben therfore gretly greved, & anoyed in body & in soule. *ut habetur eadem constitutione* [188r.] *quo supra, ca. ij. S. j.*⁵⁹⁰

¶ Also alle tho ben acursed, in this grete sentence iiij. tymes bi gere, that for malice or for wretthe, of⁵⁹¹ persoun or of viker⁵⁹² or of parisprest, or elles of any other withholde tithes or offrynges fro here parisscherche, or any othere right that it aughte lawfulli to have either by lawe writen, or elles by goode custome, or turne hem in to other us,⁵⁹³ or do hem in other place after here owne wille, so that they ben nought don to that same place thei shulde be.

¶ And alle tho ben acursed that procure, or lette, by word or dede any man or womman for to do here goode wille & here devocion to God & to holichirche ware her.⁵⁹⁴

Nota. Also alle tho men of religion : freres & alle othere wiche that use to go aboute and preche goddes word : gif thei preche or teche any thing prively or apertly by any manere colour wherfore⁵⁹⁵ man or womman is ought⁵⁹⁶ turned a weyward, & hath the wers wille for to paye his tithes and his offrynges, un to his parishchirche, alle suche ben acursed bi this grete curs, as it is writen in the lawe of holychirche. *ij. de penis ca. Cupientes. in Cle.*⁵⁹⁷ And in that same place, the holi

[188v.] pope Clement the firste, with alle his counsel, bi al the power tha he hadde of God and holichirche, he emoyneþ & chargith alle suche religious men, first and formest on peril of here sules, & as thei wille answeere to God at the dredful day of dome, and also uppeyne of endeles damnacion, that thei preche openly viij. sithes be gere, unto the comune peple for to make hem to have consciens of here tithes, & of here⁵⁹⁸ offrings, unto here parishchirches, that is for to seye, the firste Sunday of Lenten & the ferthe et the laste Sunday of Lenten, and in the feste of the Ascension of our Lord, & Wit Sunday, and in the nativite of seint Johan Baptist, and also in the festis of the Assumption, & in the Nativite of oure Lady whanne thei be required and beden of men of holichirche : wiche that kepe the place that thei preche inne, and that thei do treuly her by sines to alle that here hem, for to enforme hem & teche hem bi word & bi enseple, that thei do treuthe in alle poyntes unto here parish cherchis.

¶ And right so ben thei bounden bi the same lawe & be the same peyne for to do to alle men & wommen that thei here any schrifte of, or elles thei falle in to gret perls of soule that I spak of er.

¶ And that Cristine men & wommen be harde bounden up peyne of dedly synne, nought al only be the ordenaunce of man, bote first & formest be the ordenaunce and the commaundement of al myghty God him selven bothe in the olde lawe & also in the newe, for to paye trewli to God and holichirche, the tenthe part of al manere of thynges that hem ne with by gere, also wel the tenthe part of al manere encrease that thei winne trewli by the grace of God bothe with here travayle and also with here craftes, also the tenthe part of al manere fisshes & foules, & bestes both wilde & tame, & of al manere frutes that growe out of the erthe, witnessether wel seynt Austyn in his decre, as it is writen in te lawe of holichirche. *xvj. questione prima. Decime. & in glosa, & extra, decimis, ca. Ex transmissa. et optime per Innocentium, titulo de parochiis. c. ultimo.*⁵⁹⁹

¶ And what veniaunce that our Lord God takether upon this world, by encheson of hem that wil nought paye here tithes, and also for them that falsli tithe, & in what manere that oure Lord God hath gunded⁶⁰⁰ iiij. thynges to alle them that trewli tithe. Tellether openli seynt Jerome in the same cause & question, I seyde ere. *xvj. q. j. c. Revertimini.*⁶⁰¹ and also seynt Austyn in the same chapter, Decime.⁶⁰² that is the nexte shewyng after.

Also men of holichirche have leve bi Goddis lawe, for to acurse alle tho bi name that wil nought paye here tithes, it is writen in many places in the lawe of holichirche. *extra de decimis, ca. Pervenit. c. Tua nobis.*⁶⁰³ *c. xiiij. q. j. Statuimus. c. multis aliis.*⁶⁰⁴

And also ȝe shul knowe wel that alle tho ben acursed, that in violence drawe out any man or womman that fleth for help & socure unto holychirche, or elles out of any other place that is halwed, bote in certeyn poyntes, that the lawe ȝeuethen leve. [189v.] *xvj. q. iiij. Sicut.*⁶⁰⁵ *ex. de. iiij. Hec. c. j. c. Inter. c. ca. ultimo.*⁶⁰⁶ or lette hem to have sustenaunce ther while thei ben there, & alle tho that ȝeve ther to help or conseil.

¶ Also alle tho ben acursed that lette or procure to lette the testament, & the laste wil of folk whan thei deye, of thynges that ben here owne, & that thei mowe skilfulli bequethe bothe by lawe of holichirche & by good⁶⁰⁷ custome, whether it be testament of wyves or of widewes, or of any other wymmen bote al ouly of hem that ben bounden wher that it is ordeyned so by olde custome of the contre, & of hem that ben bounden un to religion the whicher shulde bi lawe of holichirche have nothyng of here owne, and also that besworne and charged with executoriis, & fulfille nought the dedes⁶⁰⁸ wil, as here charge axeth. *ut habetur in const. de Lameth, Bonifacii c. Contingit. S. Item testamento. c. Statuimus.*⁶⁰⁹

Also alle to ben acursed what that evere thei be, that make statutes or any lawes or any othere customes ayens the privileges, and the fredams, & lawes that longeth to holichirche, & alle tho that deme holichirche, or any men of holichirche,⁶¹⁰ after suche statutes, & alle tho that wytingli or wilfully write hem or make to be write bote thei destroie hem for evemore with inne a mone ther after. *extr. de sent. excom. c. Noverit.*⁶¹¹

Also tho seclere justises or juges what that evere thei be, be thei nevere so grete, that ben put in office & have the lawe to kepe whiche tyme, & also often as thei be [190r.] preyde & required for to do, here offis in helpyng of tho folk that have suffred wronges & harmes ther before, bote yif thei do trewth & rigtfulnesse, bi here connyng, bothe in lerede & lewede⁶¹² and principally tho men of holichirche, as the lawe asketh, and as here offys wolde, elles thei ben acursed in this grete curs. *ut habetur xxiiij. questione quinta. Administratores.*⁶¹³

¶ Also alle tho seclere men which that be reuleres & lederes of citees, and of

townes, gif thei make any unlefful taxes, or taliages, or any exactiones on prestes & clerkes, and men of holichirche, & constreyne hem by here lewed power or elles le⁶¹⁴ any wey for to do, or destroye the jurediccion of prelates, of holichirche, bote gif thei leve sucher doinge for evere, wicher tyme that thei be amonested lawfulli therto, elles thei ben acursed in this grete curs, & mowe nought be assoyled or thei have mad ful amendes, bothe to hen that thei have so greved & also to holichirche. *ut habetur extra de inimicis, ecclesie. Non munis.*⁶¹⁵

[190v.] ¶ Also tho alle ben thus openli acursed that ben wittingli wedded ayen the lawe of God & of holichirche in grees⁶¹⁶ that ben forbode, as in grees of consanguinite or affinite, or of gossibrede, & alle tho men and wommen that ben professed in any religion which that is approved by the lawe of holichirche, & brek out of here ordre, and taken wyves or hosebondes, & also prestes and clerkes that ben withinne holi ordres, that forsake here ordre & here degre, and put hem to be maried, and alle that knowe in matrymonie whan it shal be mad any gret defaute or lettyng, bote gif thei be sum wey telle holichirche therof. *ut habetur ti. de constitutionibus et affin. capitulo Eos qui. in Cle.*⁶¹⁷

And also alle tho men of religion whether he be monk or chanon or frere of any ordre thath minstre or zeue any other mennes parichenes either lered or lewed any of these iij. sacramentis that I shal speke of, that is to seye the holy sacrament of hously[n]g, or of anyntyng or elles of weddyng, bote gif thei have special leve ther to of hem that kepe the soules of tho parishens, or gif thei assoille any man or womman which that is acursed, either of the lawe of holichirche writen or elles of any ordinaire or juge that longeth to holichirche, or bi any constitution provincial or synodal whiche that erchebisshop and bisshop make with the counseil of here clergie in help & amendement of tho soules that thei have for to kepe, bote thei have special privilege, et leve therto of the court of Rome, or elles gif thei asoyle any man, a pena & a culpa or of any other gret poynt, which that is reserved, alle suche ben acursed by the lawe of holichirche & thei mowe nought be assoiled bote by the court of Rome. *ut habetur ti. de privileg. Religiosi. in Cle.*⁶¹⁸

[191r.] And ther in the same place the pope comaundeth & biddeth erchebisshop and bisshop & alle othere ordinaires that longen to holichirche that which tyme that thei mowe wite, that any religions man hath trepased in any of alle these poyntes, that thei denounce hym openly acursed fro day to day, in citees & in townes, wher

folk ben most gadered and that thei ne cese nought ne lette by no way unto that thei knowe that thei be assoiled bi te court of Rome. And also the pope amonesteth & chargeth alle religions men first on peril of here soles, & also up peyne of cursinge, that thei neither in sarmons ne bakbite nought, ne despise prelates ne men of holichirche, ne that thei seye nought that thei have perdon, or privilege, or power, more than thei have to deceyve here owne soules & other mennes bothe, or yf any of hem be in place ther any testament is mad, that thei procure nought unto hem selven ne unto her covent tho goodes that have ben falsli geten, or with holden, the whicher moste nede be restored bi the lawe of God, ne tithes, ne offringes, ne other rightes that ben with holden falsli fro holichirche, ne non other dettes that longen til other folk, alle these poyntes ben written in the *cap. Religiosi. in Clementinis*, That I, spak of er the which was mad by pope⁶¹⁹ Clement the firste & his cardinales, & al his general counseil, & it is put in lawe of holichirche, in perpetuel mynde, to make alle religious men afferd to do suche grete [191v.] defautes, & for grete peynes and harde, wee shul chastise hem that vertu may nought teche.

Also ye shul knowe wel that alle tho ben acursed, whether thei be religious men or other that preche or precure prively, or apertli, any of other mennis parishenes for to chese here sepulture & here biryngge amonges hem, & for tho leve & forsake the sepulture & the beryngge that longeth unto here parishcherches, or elles yif any man or womman chese of here owne fre wille to be biried amonges men of religion, or in any other place than in his owne parishe, alle tho al tho⁶²⁰ that procure hem to make a vow therto, or make hem for to swere any gret oth, that thei shul nevere after chaunge that purpos, ne that wil, alle suche ben accursed in this grete sentence by pope Boniface the viij. and his cardinales, & bi alle the clergie and counseil of holichirche in mynde for evere more. *De sepulturis. cap. j. lj. vj.*⁶²¹ and ther the same pope Boniface ordeyned et jugged with his counseil that alle tho men & wommen, that thus chese hem here sepulture bi procurement of any oth or swere or make a vow thereto by other mennes enforminge, that thei be nought biried whan thei ben dede neither in that place that thei so chese, ne in none other place bote al onli in his owne parisschirche or chircheyerd ther he tok his sacramentis, ther while he was a lyne⁶²² : and also alle tho men religious & other that receyve [192r.] any such man or womman into here sepulture, bote yif thei withinne x. daies fro

the tyme that the cors is biried amonges hem, tak him up ageyn & restore the same cors un tho⁶²³ his parischirche, with al manere profites and avauntages that thei receyve therfore, elles the chirche or chirche yerd or what place that it be, ther that cors is biried, it is suspended & enterdyted by the same lawe, & alle tho that thus do, & alle that procure ther to ben openly acursed & mowe nougt be assoiled bote bi te court of Rome. *ut supra* de sepulturis. c. j. lj. vj.⁶²⁴ And suche ben acursed also bi pope Clement the fifte, & bi al his conseil. *ut habetur ti. de penis. c. Cupientes. S. ult. in Clement.*⁶²⁵ And ther the same Pope Clement revoketh et destroieth alle maner statutes & privileges which that ben contraire to anye of alle these poyntes : also what tyme that any chirche or chapel, or any holi place is suspended or acursed or, elles enterdited, either bi sentence of lawe writen, or elles bi any lawful dome, of any ordinaire, we denounce openli alle tho acursed that constreyne any prest for to syngre ther inne, or bi ryngyng of belles or bi any other way maketh to here masse, that ben openli acursed bi name, or elles enterdited.

[192v.] ¶ And also whanne any man of holichirche bi his commission doth out⁶²⁶ of holichirche or acurseth either man or womman, and amoneste him bi name, on holichirche bi halve that thei go out of chirche while that Godes servise is in doynge, bote yif thei do his biddyng, thei falleth in this grete curs, & alle that mayntene hem, or bidde hem holde hem stille in chirche and none of these may be assoiled bote by the court of Rome. *ut habetur de senten. excom. ca. Gravis. in Cle.*⁶²⁷

Also alle tho ben acursed that maliciousli for wynnyngre or for hatrede or any encheson forsake for to fulfille the biddyngre & the commaundement of oure lord the kyngre, for to take hem to prisone that ben openly acursed, & ligge therinne xl. dayes, and alle tho that helpe hem for to be delyvered withouten assent & wityng of hem that acursed hem & until thei have mad amendes to God and to holichirche. *ut habetur in consti. Octoboni & in const. apud Oxon. ce. c. &. S. ult.*⁶²⁸ & *in cons. provincial domini Roberti Kilwardby Cantuar. archiepi.*⁶²⁹ c. Primo quidem. S. vij. *in const. provinci. in con. ce. apud Lameth,*⁶³⁰ c. Preterea.⁶³¹ Also whanne any cherche is voide alle tho ben acursed, that put any debate, or ple, in the patronage. wher thoroug the verrey patron is letted of his right. *ut habetur in constit. provinci. apud Oxon.*⁶³² ce. ca. ij. S. penultimo.⁶³³ Also alle tho that breke any point of t[h]e kynges great chartre, or elles any point⁶³⁴ of chartre of t[h]e forest,⁶³⁵ in whiche chartres ben writen the fredams of this lond, that diverse kynges have graunted⁶³⁶

[193r.]

bote to te lered & to t[h]e lewed,⁶³⁷ in the grete chartre ben xxxv. poyntes, and the chartre of the forest comprehendith xv. poyntes. *ut in tractatu qui vocatur pars oculi in prima parte plenius continetur.*⁶³⁸ That alle erchebishops and bishops that longen to Engelond have acursed alle tho that breke wytyngli any of alle thise poyntes the which sentence of cursynge hath ben often confermed bi the court of Rome. And alle tho ben acursed, that false the popes lettres or his seel, or any other lettres or seles that ben autentyk, & alle tho that hem purchase, & alle tho that use wytyngli suche false purchased lettres. *ut habetur extra de cri[m]ine fals[i]. c. Ad falsariorum. c. Dura.*⁶³⁹

¶ And also alle tho ben acursed that stele, or destroie, or falsli withholde chartres or testamentes, or any other maner lettres, that longen til other men, wherfor thei lese here eritage, or any right that thei shulde have bi lawe.

¶ And alle tho that use false weghtes, or false yerdes, or any other false mesures for to deceyve the peple with.⁶⁴⁰ And alle tho that false the kinges moneye, or clippethe or maketh lasse bi cause of here profit.

¶ And also alle tho that brek, or brenne holichirche, or any other holi⁶⁴¹ place of religion, or do in holichirche, or in any other holi place⁶⁴² any foul synne, wherfor it hath nede either to be newe halwed, or elles to be reconsiled. *ut habetur extra de senten. excommunicationis. capitulo Tua. c. Conquesti.*⁶⁴³ *c. xvij. q. iiij. Omnes ecclesie.*⁶⁴⁴ [193v.]

¶ And alle heretikes ben acursed, et alle tho that mayntene heresie. *extra eodem*⁶⁴⁵ *c. Ad abolendam. c. Excommunicamus.*⁶⁴⁶ & alle tho that use symonie. *extra eodem ca. Tanta.*⁶⁴⁷ & alle usureres. *extra eodem ca. Quia.*⁶⁴⁸

¶ And alle tho that make whanne usures is taken, that it be nought restored ayen, and alle tho that leve on such craft, & alle tho that ben acursed bi name, and alle tho that wilfulli flee hem selven. *ut habetur xiiij. questione prima. ij. Quibus. c. Pro obeuntibus. xxiiij. q. j. Placuit.*⁶⁴⁹

¶ And none of alle these mowe be biried among non Cristene folk, and alle tho ben acursed that mayntene or defende any of hem either bi word or dede.

¶ Also we denounce acursed alle opene theves & robberes, & alle that hem receyve wityngli, or yeve hem help or counseil.

¶ And hem that in violence drawe blod on her fader or moder, & this is understonde bothe of bodeli fader & moder, and gostli.

¶ And alle tho that wilfulli sle her owne child, or caste hem away atte chirches, or atte hospitales or in any other place,⁶⁵⁰ many other pointes also longe und to⁶⁵¹ this grete sentence, bote I trowe to God it be no nede to reherce here no mo.⁶⁵²

[194r.] ¶ Bote be autorite of oure Lord God Almighty, and oure Lady seinte Marie & alle seintes of hevene⁶⁵³ : of angeles and archaungeles,⁶⁵⁴ patriarkes and prophetes, apostoles & evangelistes, martyres, confessoros & virgines, & also bi the power of al holichirche that oure Lord Jesu Crist yaf unto seint Peter, we denounce alle tho openli acursed that we have rekened thus unto yow, & alle tho that mayntene hem⁶⁵⁵ in here synnes, or geve hem therto help or counseil, so that thei be departed fro God & al holichirche, & that thei have no pert of the passion of oure Lord Jesu Crist ne of no sacrement that ben in holichirche, ne no part of the prayere among Chistene folk, bote that thei ben acursed of God & ⁶⁵⁶ holichirche, fro the sole of the foot unto the crowne of the heved : slepyng & wakyng,⁶⁵⁷ sittyng & standyng, & in al here wordes & werkes, & bote gif thei have grace of God, for to amende hem here by here live, for to dwelle in the peynes of helle for evere withouten ende : fiat, fiat. Amen.

¶ *Et nota quia licet omnes et singuli qui notantur vel innodantur in hac generali excommunicatione sint ipso facto et jure excommunicati in tantum quod hec sententia non indigeat judicis adminiculo, nihilominus potest denunciator, quotienscunque eam denunciat, si viderit expedire ad terrorem audientium : uti illa debita solennitate qua tam de jure quam de consuetudine utitur ecclesia in aliis articulis majoris excommunicationis sententias fulminando, videlicet cum cruce erecta, pulsatis campanis, candelis accensis, et in terram projectis et extinctis, &c. non obstante⁶⁵⁸ pena capituli, Cum medicinalis. de sent. excom. in. vj. edito per Innocen. iij. in concil. Lugdunum,⁶⁵⁹*
[194v.] *cujus verba penalia sunt hec, Quisquid enim excommunicatur excommunicatione in scriptis proferat, et cause excommunicationis expresse conscribat propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero hujus scripture teneatur tradere excommunicato infra messe si fuerit requisitus : supra qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum : vel litteras testimoniales confici sigillo autentico consignatas.*

¶ Si quis autem judicium hujus constitutionis temerarius extiterit violator per mensem unum ab ingressu ecclesie et divinis noverit se suspensum, superior vero ad quem recurritur sententiam ipsam sine difficultate relaxans latorem excommunicato

ad expensas et omne interesse condemnet, et alias puniat animadversioe condigna, ut pena docente discant iudices quam grave sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hec eadem in suspensionis et interdicti sententiis volumus observari. Caveat autem ecclesiarum prelati et iudices universi : ne predictam penam suspensionis incurrant : quam si contigerit eos sic suspensos divina officia exequi sicut prius irregularitatem non effugient juxta canonicas sanctiones super qua non nisi per sumus pontificem poterit dispensari. *Nam dicit cardinalis in eodem c. Cum medicinalis. in X. Quisquis.*⁶⁶⁰ *prope finem postquam disputaverit pro et contra quod hoc capitulo loquitur tantum quicumque sententia excommunicat. suspensionis vel interdicti lata est in certas personas et determinatas propriis earum nominibus denunciatioe hujus sententie publice expressatur. Sed quotienscunque sententia est vaga et incerta : non dicit qui pena istius capituli non habet locum et est conclusio sua in dicto X. Quisquis. ubi dicit sit Prius dictum credo equius et magis cum textu concordat. &c. et hoc idem dicit Innocentius in predicto capitulo. Cum medicinalis. in principio.* [195r.]

S Equitur de absoluteione et modo et auctoritate absolvendi a sententia excommunicationis majore et minore. Et est sciendum quod generaliter in forma confessionis sacramentalis prius est penitentia injungenda : et consequenter absolutio imponenda sub hac forma. Ego auctoritate Dei Patris omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli et officii michi in hac parte commissi : absolvo te ab his peccatis michi per te confessis : et ab aliis de quibus non recordaris. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.

*In consti. Octoboni cap. Quoniam ceca.*⁶⁶¹ *hec forma absolvendi traditur. Ego auctoritate qua fungor absolvo te a peccatis tuis*⁶⁶² *de quibus es contritus et michi confessus : et Dominus te absolvat. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. et debet premiti oratio, Misereatur tui omnipotens Deus.]*⁶⁶³ *ne forte effectus sacramenti impediatur ex parte penitentis.*

Et post absoluteionem convenienter apponitur, In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. Ad insinuandum quod sacerdos non propria auctoritate absolvit : sed quasi minister, tamen hoc relinquitur sacerdotis arbitrio, nec requiritur ut absoluteione manus impositio, quia hoc sacramentum non ordinatur ad exequendum aliquam excellentiam gratie : sed ad remissionem culpe et ideo magis competit crucis signatio : quia fuit instrumentum nostre redemptionis secundum Timotheum qui dicit quod hec verba, [195v.]

Eg absolvo te. *sunt de forma absolutionis requisita.*

Absolutio a minore excommunicatione impendenda est sub hac forma. Excommunicatus excommunicatione minore confiteatur se esse excommunicatum : et causam specialiter exprimat pro qua excommunicatus est et petat se absolvi : et hoc a proprio sacerdote fieri potest, extra de senten. ex. Nuper.⁶⁶⁴ et debet sacerdos hec verba vel similia dicere, Auctoritate qua fungor absolvo te ab omni vinculo excommunicationis minoris. vel sic a vinculo excommunicationis qua ligatus es pro tali facto. exprimendo illud factum in speciali, et sacramentis ecclesie te restituo. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.

[*Modus absolvendi.*]⁶⁶⁵

Et potius est absolutio sic imponenda, cum verbo singularis numeri quam pluralis, secundum theologos quamvis Hostiensis⁶⁶⁶ aliter dicat.

[196r.] ¶ *In absolutione a majori excommunicatione sunt iij. observanda. Primum est quod excommunicatus juret se stare mandatis ecclesiam. extra de sent. ex Tenore.⁶⁶⁷ sed hoc juramentum non est de substantia absolutionis. ut extra de. sen. ex. Cum desideres.⁶⁶⁸ unde et si omittetur quod tamen fieri non debet non minus tenet absolutio. Porro de pueris an jurare debent iudicio relinquatur. Mulieres vero indubitanter jurare debent.*

¶ *Secundum est ut si quis excommunicatus⁶⁶⁹ pro notaria offensa in aliquem non absolveretur nisi prius sufficiens emendatio prestetur. Pro occulta vero offensa : aut pro contumacia sufficit juratoria cautio, ubi scilicet nulle expense petuntur. Sed si vero expense petuntur vel satisfactio damni : non debet reus absolvi nisi satisfaciat : si satisfacere valeat⁶⁷⁰ : et peccat qui talem absolvit : si tamen de facto absolvat absolutus est. secundum W. Si autem emendationem facere non potest debet absolvi recepta prius ab eo ydonea cautione scilicet fidejussoria vel pignoratitia de satisfaciendo, cum ad pinguiorem fortunam pervenerit, extra de solut. Odardus cler.⁶⁷¹ quam si prestare non potest saltem prestat juratoriam et absolvatur, xvj. q. vj. Si presbiter.⁶⁷² talis quoque ad petitionem adversarii tenetur cedere bonis. ut dicit. W. super. x.⁶⁷³*

¶ *Tertium est quod excommunicatus absolvatur per eum qui tulit sententiam vel per ejus superiorem aut ab aliquo auctoritate alterius eorum et per sacerdotem reconcilietur. Nam quamvis non sacerdos possit excommunicare et absolvere a sententia judiciali : tamen dicere debet absoluto : ut ostendat se sacerdoti qui ratione clavis ipsum absolvere debet quantum ad solennem reconciliationem et ecclesie satisfactionem : quia hec in absolutione excommunicati requiruntur. extra de vita & honestate clericorum. Quoniam.*

in fine.⁶⁷⁴ *Et si minor excommunicatio requirat episcopum vel proprium sacerdotem pro absoluteione obtinenda : multo fortius hoc requiritur in majori. secundum Hostiensem.* [196v.]

Deinde consuetum est ut fiat absolutio hoc modo. Excommunicatus vestibus suis spoliatus ponat se ante januas ecclesie prostratum : vel flexis genibus eorum illo qui debet eum absolvere : qui absolvens alba vel superpellicio cum stola indutus, teneat virgam in manu sua dicendo totum et integrum psalmum, Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. (j.) 184. cum Glória Patri. et Sicut erat. interim verberando penitentem cum virga videlicet percutiendo eum semel in quolibet versu vel magis vel minus, lenius vel acrius secundum quantitatem delicti : deinde finito psalmo dicat,

Kýrie eléyson. Christe eléyson. Kýrie eléyson.

Pater noster. [privatim.]

[V.] Et ne nos [inducas in tentationem.

R.] Sed libera [nos]⁶⁷⁵ [a malo.

V.] Salvum fac servum tuum *vel* ancillam tuam Dómine.

[R.] Deus meas sperántem in te.

[V.] Nichil proficiat inimicus in eo *vel* in ea.

[R.] Et filius iniquitátis non appónat nocere ei.

[V.] Esto ei Dómine turris fortitudinis.

[R.] A fácie inimíci.

[V.] Dómine exáudi orationem meam.

[R.] Et clamor meus ad te véniat.

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum [spíritu tuo].⁶⁷⁶

[V.] Orémus.

Oratio.

Deus cui próprium est miseréri
semper et párcere súscipe depr-
cationem nostram : et hunc fámul-
lum tuum *vel* hanc fámulam tuam

quem *vel* quam excommunicatiónis
cathéna constríngit : miserátio tue
pietátis absólvat. Per Christum Dó-
minum nostrum. Amen.

Deinde dicat absolvens sic.

Auctoritáte Dei Patris omnipo-
téntis et beatórum apostolórum

suórum Petri et Pauli et ecclesie sue
sancte et nostra absólvimus te ab

[197r.] omni vínculo excommunicationis majoris quam incurristi pro tali facto, *exprimendo illud factum in speciali* : et restituimus te communioni et partici-

pationi ecclesie et omnium fidelium et ecclesiasticis sacramentis. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

¶ *Multa hic posita non sunt de essentia absolutionis sed de bene esse : et ponuntur hic ad instructionem simplicium sacerdotum.*

*Quartum requisitum est : quod absolvens post absolutionem injungat absolute rationabilia mandata. Nam si irrationabilia injungeret posset appellare, extra de pact.*⁶⁷⁷ *ca. fi. b. j. m. ¶ con. li. iij. ti. xxxiiij. q. c. vij.*⁶⁷⁸

¶ *Et sciendum est quod in predictis non intelligitur absolvens illicite communicare cum excommunicato : sed licite facit, quia hec ad salutem anime pertinent, et in his licitum est cum excommunicatis communicare seu participare, nec sententiam incurrit, extra de sententia excommunicationis Cum voluntate.*⁶⁷⁹

¶ *Nota quod excommunicato a canone in sua absolutione principaliter injungendum est sub juramento suo : quod contra canonem illum nunquam veniat : videlicet incendiario, quod nunquam incendat nisi in bello justo : et percussori clerici, quod nunquam percutiat nisi in casu licito et ita de similibus, xxiiij. q. ult. Pessimam.*⁶⁸⁰ *extra de sent. ex. Ex tenore.*⁶⁸¹ *In quibusdam autem requiritur cautio : quod de cetero talia non faciant, extra de sent. ex Gravem.*⁶⁸²

[197v.] ¶ *Item quando excommunicatus habens justum impedimentum ne possit accedere ad eum a quo de jure foret absolvendus : et propter periculum mortis : vel aliud simile absolvitur ab eo qui alias eum absolvere non posset injungendum est ei ut quam cito poterit se presentet ei qui de jure absolvere debuit vel consuetudine recepturus mandata*⁶⁸³ *ejus et satisfactorius, nam aliter reincident in eandem sententiam : et eodem modo reincident absolvi a sede apostolica vel a legatis ejusdem sedis, quibus in absolutione injungitur ut ordinario vel alteri se presentent pro penitentia suscipienda : et quod satisfaciant injuriam passis et*⁶⁸⁴ *hoc non faciunt quam citius commode poterunt, extra de sent. excom. Eos qui. li. vj.*⁶⁸⁵

¶ *Item si quis absolverit aliquem de facto ab excommunicatione a qua de jure non potuit absolvere cum hoc advertit, tenetur sic absolutum certificare de errore suo et consulere quod impetret sibi absolutionem ab eo qui de jure absolvere potest.*⁶⁸⁶

[*Generalis sententia.*]

[*Sequitur*⁶⁸⁷ *generalis sententia excommunicationis quater in anno in singulis ecclesiis cathedralibus publicanda, ordinata in convocation cleri, anno Domini M° CCCC° xxx° iiiij^{to}*⁶⁸⁸.

By the autorite of oure holi father the ('pope' *erased*) *N.* and alle his ('cardenallis' *erased*) archebisshopes bisshopes and alle holy chirche I denonce accursed and here now accurse alle tho that presume to take away or pryve ('any church of y^et crowded over an erasure) ryght that longeth ther to. Or elles, ayen ryght, stryve to breke or to trouble⁶⁸⁹ the libertees of the chirche. And alle yos that purchase any manere of lettres for any temporell court to lette any proces of spirituell' luges in such cause that longeth to spirituell' court.

¶ And alle thoo⁶⁹⁰ that (*erasure*) with peple and noyse cometh to spirituell courtes, [20r.] and putteth the luges or the partyes or partie that there plede in fere, or ell', for as much as the parties sewe in spirituel court suche causes as longeth to spirituel court, make or procur any of such partyes her' advocates, procuratours, or other ministres of spirituel court, to be endyted, arested, or any wyse to be vexid.

¶ *Item alle thoo that* (*erasure*) presume to destrowble the pees⁶⁹¹ and tranquyllite of the kyng cure sovereyn lord or this reeme of Ynglond, and alle thoo that wrongfully with holde any rygth longynge to the kyng.

¶ *Item alle thoo that* wytyngly bereth fals wytnesse or procur' fals wytnesse to be bore, or wytyngly bryngeth forth to jugement false wytnesses to lette ryghtfulle matrimony, or procuryng the disenheryement of any persone.

¶ *Item alle thoo that* of malice putteth any cryme or desclauder⁶⁹² to any man or woman whiche was not desclaudred by fore among goode men⁶⁹³ so that he or she so desclaudrede be clepid to lugement and purgacoñ assigned to him or here uppon the same crime, or greved in any other wise.

¶ *Item alle tho that* receyueth the kynges writis or comaūdementis to take such persones as ben cursed and for mede⁶⁹⁴ or favor or any other wilfulle cause doth not diew execucion ther of.

¶ And thei that letteth suche execucion or procure wrongfull' delyu'raunce of suche as ben cursed.

¶ Item alle thoo that taketh a wey, wasteth, or withdraweth any thyng out of hows, maners, grawng', or other places [of] archebisshope bisshops or any persones of holy chirche ayenst here wille ; Or ayenst the wille of suche persones that ben ordeyned and deputed kepers therof.

¶ Item alle thoo that draweth out of Sayntwarie any man or woṃan that fleithe thidyr to chirche or chirch yerd' or cloister for socour and ynmate⁶⁹⁵ of holy chirche. Or lette or forbede necessarie lyflode,⁶⁹⁶ to be zēven to suche persones beyng w^t ynne Seyntuaries.

¶ And they that putteth violent handis on prest or clerk.

¶ Item alle thoo that usen any wichcrafte or soresserie or zive ther to faith or credence.

¶ Item alle fals lurours and such ('that' *interlin.*) ben for swor on the boke ('or' *interlin.*) any other thinge.⁶⁹⁷

[20v.] ¶⁶⁹⁵ Item alle wilfulle brenners of hows.

¶ Item alle usuriers.

¶ Item all' tho that doth symonie or sacrilege.

¶ Heretykis.

¶ Lollardis and fawtours or favoroures of hem.

¶ Item alle famo⁹ theves, robbers, and ravesshours.⁶⁹⁸

¶ Item alle falsaries of the ('pope his' *erased*) lettres.

¶ The kyng' lettres.

¶ Or any other ordinaries lettres of holy chirche.

¶⁶⁹⁹ Item alle countrefetours of testamentis.⁷⁰⁰

¶ Item alle tho that letteth diew execucioñ of testiment or testamentis.

¶ Item alle withholders of tythes or other spirituel' coṃoditez longinge to holy chirch⁷⁰¹ and alle that lette or procur' to lette tithes to be paid to the curat, or ellis aresteth, pledeth, or vexeth any man for fecching' or leding' away of tithes witholde.

¶ Item alle feloñs and meynteners of felons, conspiratours and menteners of fals' quarell.

¶ Item alle tho that usen fals weightis or fals mesur and in especial alle tho that usen a weight that be cleped an Annselle Shaft on poundr'.⁷⁰²

¶ Or holdeth or kepeth suche weight prively or openly.

Fiat, fiat.⁷⁰³]

¶ *Benedictiones episcoporum
et suffraganeorum.
Confirmatio puerorum.*

[118r.]

In primis dicat episcopus

[℣.] Adjutorium nostrum [in nómine Dómini.

℞. Sit nomen Dómini benedíctum.

℣.] Dóminus vobíscum.

[℞. Et cum spírítu tuo.

℣.] Orémus.

Oratio.

✠ Omnipotens sempitérne Deus :
qui regeneráre dignátus es hos
fámulos tuos ex aqua et Spírítu
Sancto, quique dedísti eis remissi-
ónem ómnium peccatórum, immítte
in eos septifórmem Spírítum Sanctum
Paráclítum de celis. Amen. Spírítum
sapientiæ et intelléctus. Amen. Spíri-

tum sciéntie et pietátis. Amen. Spí-
ritum consílii et fortitúdinis. Amen.
✠ Et imple eos spírítu timóris Dó-
mini. ✠ Amen. Et consígna eos
signo sancte crucis ✠ et confirma eos
chrismáte salútis in vitam propiciátus
etérnam. Amen.

*Et tunc episcopus petat nomen et ungat pollicem chrismate : et faciat in fronte pueri
cruce[m] dicens, Consigno te N. signo crucis ✠ et confirmo te chrismáte salútis. In
nómine Pa✠tris, et Fí✠lii, et Spírítus ✠ Sancti. Amen.*

Pax tibi.

Orémus.

Oratio.

✠ Deus qui apóstolis tuis Sanctum
dedísti Spírítum, quique per eos
eórum successóribus ceterisque fidé-
libus tradéndum esse voluísti, réspice
propicius ad nostre humilitátis famu-
látum et presta : ut horum corda

quorum frontes sacrosáncto chrismáte
delinívimus : et signo sancte crucis
consignávimus, idem Spírítus Sanctus
advéniens templum glórie sue dig-
nánter inhabitándo perficiat. Per Dó-
minum. *℣c.* [In unitáte ejúsdem.]

Ecce sic benedicetur omnis homo, qui timet Dóminum.

Benedícat vos Dóminus ex Sion : ut videáti bona Hierúsalem ómnibus diébus vestris.

Benedícat vos omnípotens Deus : Pa✠ter, et Fí✠lius, et Spíritus ✠ Sanctus. Amen.

¶ *Benedictio indumentorum sacerdotalium.*

[V.] Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

[R.] Sit nomen Dómini benedíctum.]

[V.] Dóminus vobíscum.

[R.] Et cum spírítu tuo.]

Ista in omnibus benedictionibus primo dicantur.

[V.] Orémus.

Oratio.

OMnípotens sempitérne Deus, qui per Moysen fámulum tuum : pontificália, se sacerdotália ac levítica vestiménta : ad expléndum mystérium⁷⁰⁴ eórum in conspéctu tuo, et ad decórem tui nóminis fieri decrevísti :
[118v.] adésto propícuis invocatióibus nostris, ut⁷⁰⁵ hec induménta désuper irrigáta grátia tua ingénti benedictióne per nostre humilitátis servitútem purificáre ✠ benedícere ✠ et consecráre ✠ dignéris, ut divínis cúltribus

et sacris mistériis apta et bene✠dícta existant, hiisque sacris véstibus pontífices, sacerdotés seu levíte tui indúti, ab ómnibus impulsiónibus ea tentatióibus malignórum spírituum múniti ac defénsi esse mereántur : [omnésque eis uténtes]⁷⁰⁶ tuis mystériis apti et condígni⁷⁰⁷ servíre atque in hiis plácide inherére et devóte perseveráre tríbue. Per [Dóminum nostrum].⁷⁰⁸

Oratio.

DEus invícte virtútis auctor : et ómnium rerum Créator ac Sanctificátor : inténde propícuis, ut hec induménta sacerdotális et levítice glórie : ministériis tuis finiéndam⁷⁰⁹ tuo ore próprio bene✠dicere et sancti✠

ficáre et consecrá ✠ re dignéris, omnésque eis uténtes tuis mistériis aptos : et tibi in eis devóte et amicábíliter serviéntes : gratos éffici concédas. Per Christum [Dóminum nostrum].⁷¹⁰ Amen.]

Et aspergat ea episcopus aqua benedicta et idem faciat in benedictione cujuslibet specialis indumenti.

¶ *Benedictio specialis cujuslibet indumenti.*

Orémus.

Deus omnipotens bonarum virtutum dator : et omnium benedictionum largus infusor, te supplices exoramus, ut manibus nostris opem tue benedictionis infundas, ut hunc amictum *vel* albam *vel* cinctorium *vel* manipulum *vel* dalmaticam *vel* planetam *vel* pluviále⁷¹¹ divino cultui preparatum : virtute Sancti Spiritus

Oratio.

benedicere, et sanctificare, atque consecrare digneris. Et omnibus eis utentibus gratiam sanctificationis sacri mysterii tui benignus concede, ut in conspectu tuo sancti et immaculati atque irreprehensibiles appareant : et auxilium misericordie tue acquirant. Per Christum.⁷¹²

¶ *Benedictio amictus.*

Orémus.

Bene dic Domine quæsumus, omnipotens Deus amictum istum : tam levitici quam sacerdotalis officii, et concede propicius, ut

Oratio.

quicumque eum capiti suo impo-
suerit, benedictionem tuam accipiat,
sitque in fide solidus et saucitatis
gravédine fundatus. Per Christum.⁷¹³

¶ *Benedictio albe.*

Orémus.

Deus invicte virtutis auctor : et omnium rerum Creator et Sanctificator : intende propicius, ut albam levitice ac sacerdotalis glorie tuo ore proprio benedicere sancti

Oratio.

ficare atque consecrare digneris :
omnesque ea utentes tuis mysteriis
aptos : et tibi in ea devote et
amicabiliter serviétes gratos effici
concedas. Per Dominum nostrum.

Benedictio cinguli.

Orémus.

DMnípotens sempitérne Deus :
qui Aaron et filiis suis
sacerdotáli ministério : cingulo cum
bálteo in rénibus stringi jussísti,
adésto supplicatió nibus nostris, ut
omnes tue sancte operatió nis minístri
hac zona justície circumsépti : renes

Oratio.

lumbósque sancta pudicítia precíngere
sátagant atque preváleant, quátenus
nec vento elatió nis : nec iniquitátis
tabéscant : sed magis ac magis te
opitulánte confirmári roborári ad tibi [119r.]
plácita queant. Per [Dóminum].⁷¹⁴

Benedictio manipuli.

Orémus.

EXáudi nos Dómine sancte Pater
Omnípotens eterne Deus, ut
hanc manípulum sacri mystérii úsui

Oratio.

preparátum bene ✠ dícere : sancti ✠
ficáre, atque conse ✠ cráre dignéris.
Per Dóminum.

Benedictio stole.

Orémus.

DEus, qui stolis predicatóribus
collum et pectus muníri jussísti :
exáudi nos propícus : ut quicúmque
tuórum sacerdótum huic stole colla

Oratio.

subjécerint : quicquid corde credunt
boni protulérint⁷¹⁵ et quod edocúerint :
factis adimplére festíneat. Per
Christum.⁷¹⁶

Benedictio stole et manipuli simul.

[Orémus.]

Domine Jesu Christe Fili Dei vivi :
qui pius et miséricors ore tuo
sancto et benedícto dixísti, Veníte ad
me omnes qui laborátis et oneráti

Oratio.]

estis, et ego reficiam vos et inveniétis
réquiem animábus vestris, jugum
enim meum suáve est et onus meum
leve, stolam istam et manípulum

istum quem fámuli tui sacerdótes et levíte tui⁷¹⁷ : ad ostendéndum se servitúti tue mancipátos gestatúri sunt : bene ✠ dícere, sancti ✠ ficáre atque conse✠cráre dignéris : quátinus⁷¹⁸ eis

uténtes jugum tuum suáve : et onus tuum leve séntiant et animábus suis réquiem invéniant sempitérnam. Per te Salvátor mundi Rex glórie. Qui vivis.

Benedictio casule.

Oratio.

Deus fons pietátis et justície qui tui óperis ministros ad extrémum vestimentórum suórum cásula cujus muniménto intérius ómnia tegeréntur vestíri sanxísti concéde précibus nostris virtútem et benedictionem grátie tue : ut omnes hac cásula indúti : enumerátis intérius

ómnium virtútum ornáméntis : vinculum perfécte caritátis super ómnia hábeant et consérvent : quo perficere váleant sacrificium tibi gratum pro vivis et mórtuis et que devóta mente adipísci desíderant : implére váleant. Prestánte Dómino nostro Jesu Christo. Qui vivit et regnat.

¶ *Benedictio mapparum seu lintheaminum altaris.*

Oratio.

Exáudi preces nostras Dómine : et hec lintheámina sacri altária úsui preparáta bene ✠ dícere et sancti-

✠ ficáre dignéris. Per Christum.⁷¹⁹ Amen.

Orémus.

Oratio.

Domine Deus omnipotens qui ornáménta et lintheámina fácere Móysen fámulum tuum per quadragínta dies [ornáménta et lintheámina fácere]⁷²⁰ docuísti : que étiam María téxuit in usum tabernáculi féderis

bene ✠ dícere : sancti ✠ ficáre et conse✠cráre dignéris hec lintheámina ad tegéndum et involvéndum altáre gloriosíssimi Fílii tui Dómini nostri Jesu Christi. Qui [tecum]⁷²¹ vivit.

Benedictio patene.

Oratio.

 Rémus fratres dilectíssimi : ut
divíne grátie benedíctio cón-
se ✠ cret et sancti ✠ ficet hanc pá-
tenam : ad confringéndum in ea cor-

pus Dómini nostri Jesu Christi : qui
crucis passióem sustínuit pro salute
ómnium nostrum. Qui vivis et
regnis.⁷²²

Oratio.

 Mnípotens sempitérne Deus
qui legálium institútor es
hostiárum : quique inter eas con-
spérsam similáginem deférris in pátenis
[119v.] áureis et argénteis ad altáre tuum
jussísti : bene ✠ dicere : sancti ✠ ficare

atque con ✠ secráre dignéris hanc
pátenam in administratióem eucha-
ristie Jesu Christi Fílii tui, qui pro
nostrum ómnium salute seípsum tibi
Deo Patri in crucis patíbulo elégit
immolári. Qui tecum.

Hic faciat episcopus crucem cum pollice de oleo sancto super patenam : et mox liniat lotam superficiem cum ipso pollice dicens Con ✠ secráre et sancti ✠ ficare dignáre Dómine pátenam istam : per istam unctiónem et nostram sanctam benedictiónem : in Christo Jesu Dómino nostro. Qui tecum.

Prefatio ad calicem.

 Rémus dilectíssimi fratres : ut
Deus et Dóminus noster cá-
licem istum in usum sui ministérii
consecrándum celéstis grátia inspi-

ratione sanctíficet : et ei⁷²³ ad habén-
dam plenitúdinem divíni amoris
accómodet. Per [Dóminum].⁷²⁴

Benedictio calicis.

 Ignáre Dómine Deus noster
cálicem istum bene ✠ dicere, in
usum ministérii tui pia devotiónem
formátum : et sanctificatióem perfún-
dere : qua Melchisedech fámuli tui

sacrátum vas vel cálicem perfudísti : et
quod arte vel metálo éffici non potest
altáribus tuis dignum : fiat tua bene-
dictiónem sanctificátum. Per Chris-
tum.⁷²⁵

Hic faciat crucem de chrismate a labio ejus in labium cum pollice et mox liniat et

perungat calicem totum infra dicens Con✠secrâre et sancti✠ficâre dignâre câlicem istum per istam sanctam unctiônem et nostram benedictiônem : in Christo Jesu Dómino nostro. Qui tecum. Actiões nostras quésumus Dómine aspirândo preveni et adjuvândo proséquere : ut cuncta nostra operâtió et a te semper incípiat, et per te cepta finiâtur. Per Christum.⁷²⁶

Orémus.

[Oratio.]

Quóniam omnipotens sempitérne Deus má nibus nostris quésimus ope-
pem tue benedictiônis infúnde : ut
per nostram benedictiônem hoc
vásculum cum pátena sancti ✠ fi-

céntur et córporis et sânguinis
Dómini nostri Jesu Christi novum
sepúlchrum Sancti Spíritus grátia
perficiâtur. Per Christum.

Vasa sacra et alia ornamenta ecclesie in genere benedicantur hoc modo.

[V.] Adjutórium nostrum [in nómine Domini.]

R. Qui fecit celum et terram.]

[V.] Orémus.

[Oratio.]

Exáudi Dómine preces nostras
clementíssime Pater : et hec
purificánda vasa et ornáménta sacri
altáris atque ecclésie tum sacre mys-

térii úsui preparáta bene ✠ dícere et
sancti ✠ ficâre dignéris. Per Chris-
tum.⁷²⁷

[Oratio.]

Quóniam omnipotens et miséricors Deus :
qui ab inítio utília et necessariá
homínibus creásti : templáque manu
homínium facta : nómini tuo sancto
dicári : tuéque habitatiônis loca vocári
voluísti, quique per fámulum tuum
Móysen vestiménta pontificália et
sacerdotália et levítica : et ália queque
divérsi géneris ornáménta ad cultam
et decórem tabernáculi et altáris fieri

decrevísti, exáudi propícuis preces
nostras, et ómnia hec diversárum
speciérum ornáménta in usum basilice
tue vel altáris, ad honórem et glóriam
tuam preparáta, puri ✠ ficâre bene ✠
dícere sancti ✠ ficâre atque conse ✠
crâre dignéris : ut divínis cúl-
tibus sacrisque mystériis apta et benedícta
exístent, hiisque⁷²⁸ confectiônibus
córporis et sânguinis Dómini nostri

Jesu Christi dignis páreant famu- | látibus. Qui tecum.
Et aspergantur aqua benedicta.

¶ *Benedictio librorum.*

[V.] Adjutórium nostrum. *et cetera.* 363.

[V.] Orémus.

[Oratio.]

[120r.] **D**escéndat Dómine virtus Spíri-
tus Sancti super hunc librum,
qui eum mundándo puríficet et
benedícat atque sanctíficet : et óm-
nium in eo legéntium cleméner

corda illúminet : et verum intelléctum
tríbuat, sed et intelligéndo tua
precépta conserváre : et implére
secúndum voluntátem tuam : bonis
opéribus concédatur. Per Dóminum.

Et aspergantur aqua benedicta.

Benedictio thuribuli.

[V.] Adjutórium. *et cetera.* 363.

[V.] Orémus.

Oratio.

Domine Deus qui dum filios
Israel in desérto murmurántes :
ob rebéllem suam audáciam durum
vastáret incéndium, Aaron sacerdotem
tuum ac repléto igne altáris thuríbulo
tibi incénsu ponéntem exaudíre

eósque de incéndio liberáre dignátus
es, béne ✠ dic quésumus Dómine
thuríbulum hoc et presta, ut quóties
in eo thus adolébitur : votum pópuli
tui boni odóris efficias. Per
Dóminum.

Benedictio incensi.

[V.] Adjutórium. *et cetera.* 363.

[V.] Orémus.

Oratio.

Domine Deus omnípotens : cui
astat exércitus angelórum cum
tremóre : quorum servítium spirituále
et ígneum esse cognóscitur, dignáre

respícere, béne ✠ dícere et sancti ✠
ficáre hanc creatúram incénsi ut
omnes languóres : cunctéque insídie
inimíci odórem ejus sentiéntes : ef-

fúgiant et separéntur a plasmáte tuo :
quod pretiósó sáanguine redemísti, ut
nunquam ledántur a morsu antíqui

serpéntis. Per Dóminum [nos-
trum].⁷²⁹

¶ *Benedictio corporalis.*⁷³⁰

[V.] Adjutórium nostrum in nómine Dómini.

[R.] Qui fecit celum et terram.

[V.] Orémus.

Oratio.

Clementíssime Deus : cujus iner-
crábilis est virtus : cujus mistéria
archánum⁷³¹ miraculis celebrántur,
tríbue quésumus ut hoc lintéamen tue
propiciatiónis benedictióne sanctifi-

cétur [: et]⁷³² ad consecrándum super
illud corpus Dei et Dómini nostri
Jesu Christi Filii tui dignum
efficiátur. Per eúndem.

Orémus.

Oratio.

Deus qui pro humáni géneris
salvatióne verbum caro factus
es, et habitáre totus in nobis non
dedignátus es, quique traditóri tuo
pérfido ósculum píum dedísti : dum
pro vita ómnium píus mactári voluísti,
atque sindóne líneo texto te invólvi
permisísti, réspice propícus ad vota
nostra : qui tua fidéliter charismáta
amplécti cúpimus : quésumus Dómi-
ne sancti ✠ ficáre bene ✠ dicere et
conse ✠ cráre dignéris hoc corporále
in usum altáris tui : ad consecrándum
super illud : sive ad tegéndum invol-
vendúmque sacrosánctum corpus et
sáanguinem tuum. Dómine Jeau

Christe : dignisque páreat famulá-
tibus, ut quicquid sacro ritu super hoc
immolábitur sicut Melchisedech
oblátum, pláceat tibi holocáustum et
obtíneat per hoc prémium quicúnque
obtúlerit votum. Te quoque humili-
ter rogámus ac pétimus : ut hoc
corporále tue sanctificatiónis ubertáte
per Sancti Spíritus grátiam purífices
et sanctífices, qui te pro nobis
ómnibus offérre sacrificium voluísti :
et presta ut super hoc sint tibi
libámina accépta, sint grata, sint
píngua,⁷³³ et Spíritus Sancti rore
perfúsa, Salvátor mundi. Qui vivis.

Orémus.

Deus qui digne tibi serviéntium nos imitari desideras famulatum, respice propicius ad humilitatis nostre servitútem, et hoc corporale nómini tuo dedicatum et servitútis tue úsibus preparatum : celéstis virtútis benedictióne sancti ✠ fica pu-

Oratio.

ri ✠ fica et cón ✠ secre : quátenus super illud Spíritus Sanctus tuus descéndat : qui et oblatiónes pópuli [120v.] tui benedícat : et corda sive córpora suméntium benígnus refíciat. Per Dóminum [nostrum].⁷³⁴

*Benedictio preculorum.*⁷³⁵

Deus ómnium benedictiónum largus infúsor : ac ómnia bone actiónis inspirátor, qui ómnia tabernáculi fédere ornáména ad devotiónem pópuli tuo ore próprio fieri precepísti, te húmili prece depóscimus ut hec orácula sive precária sanctitátis effigiem pretendéntia : et ad devóte orándum beatíssimam vírginem Mariam Dei genetrícem adoptáta : et ad psalléndum ejúsdem sanctíssimae vírginis psaltérium confécta et preparáta : illa benedictióne perfúndas et benedícas : qua olim per manus sacerdotum

utensília tabernáculi perfudísti : [Et]⁷³⁶ concéde ut quicúnque his oráculis sive precáriis ipsam gloriosíssimam vírginem suppliciter honoráre studúerint, aut in hiis quocúnque loco coram sua imáGINE preces effúndere decreverint, aut ejus patrocinium postuláverint, illius precibus et obténtu grátiam et glóriam : consummáto vite preséntia término obtíneant : et tue propiciatiónis indulgéntiam consequántur. Per [Dóminum nostrum Jesum Christum. et cetera].⁷³⁷

Orémus.

Solus et ineffábilis et incomprehensibilis Creátor omnipotens Deus cujus verbo et potestate cuncta sunt creáta, cujus dono percépimus que ad vite remédia possidémus, te súplices obnixis

Oratio.

precibus deprecámur, ut de sede majestátis tue : hec orácula sive precária fidélium famulórum tuórum sanctitati conveniéntia : tua benedictióne et celésti sanctificatióne perfúndere dignéris : quátinus⁷³⁸ beneplá-

citum munus in his orantium accipias. Sintque hec oracula sive precaria in conspectu tue clementie libenter accepta sicut Abel alumni tui vel sicut Melchisedech munera tibi placuerunt oblata, ut qui in his beatissimam Dei genetricem Mariam : suis sanctis nititur decorare obsequiis, Filius ejus Dominus noster Jesus Christus magna pro parvis recompenset, devotionem ejus accipiat,

peccata dimittat, fide eum repleat, indulgentia foveat, misericordia protegat, adversa destruat, prospera concedat, habeat in hoc seculo bone actionis documentum, caritatis studium, sancti amoris affectum et in futuro cum sanctis angelis gaudium adipiscatur perpetuum. Per eundem Dominum nostrum Jesu Christum. *Et c.*

[**C**] *Benedictio ad omnia quecunque volueris.*

[V.] Adjutorium nostrum. 365.

Benedic ✠ Domine creaturam istam. *N.* ut sit remedium salutare generi humano : et presta per invocationem sanctissimi nominis tui : ut

quicumque ex ea sumpserit, corporis sanitatem et anime tutelam precipiat. Per Dominum nostrum Jesum Christum. *Et c.*]⁷³⁹

[*Benedictio campane.*⁷⁴⁰

[161r.] *Incipit modus ad signandum sive campanam benedicendum.*⁷⁴¹

In primis presbyter indutus superpellicio et stola et cruce precedente cum clero et populo congregato dum metallum decurrit pro campana facienda incipit hymnum Veni Creator. 154. cum versu et collecta de Sancto Spiritu. Quando vero completa est incipit Te Deum laudamus. (Brev.: [44].) Et omnes clerici una voce debent cantare. Et in fine, Da pacem.

Versus. A Dómino factum est istud.

R. Et est mirábile [in óculis nostris.

V.] Dóminus vobíscum.

[*V.* Et cum spírítu tuo.

V. Orémus.]

Oratio.

Actiões nostras quésumus Dó-
mine aspirándo prevéni et
adjuvándó proséquere : ut cuncta nos-

tra orátio et operátio a te semper
incípiat, et per te cepta finiátur. Per
Christum.

Quando volunt pendere, possunt : sed primitus benedicatur, et consecratur in modum qui sequitur.

¶ *Benedictio aque.*

V. Adjutorium nostrum [in nomine Domini.

R. Qui fecit celum et terram.]

V. Sit nomen [Dómini benedíctum.

R. Ex hoc nunc et usque in séculum.

V.] Orémus.

Oratio.

Bene **✠** dic Dómine hanc aquam
benedictióne celésti : et assistat
super eam virtus Spírítus Sancti, ut
cum hoc vásculum ad invitándos filios
ecclesie preparátum in ea fúerit
tinctum, ubicúnque sonúerit ejus
tintinnábulum : longe recédát virtus

inimicórum, umbra phantásmatum,
incúrsio túrbinum : percússio fúlmi-
num lésio tonítruum, calámitas tem-
pestátum, omnisque spírítus procel-
lárum. Et cum clangórem illíus audí-
erint filii Christianórum, crescat in eis
devotiónis augméntum : ut festinán-

[161v.] tes ad pie matris grémium, content tibi in ecclesia sanctorum, deferentes in sono tube preconium, modulationem per psalterium, exultationem per organum, suavitatem per tym-

panum, jocunditatem per cymbalum, gentes invitare valeant in templo sancto tuo suis obsequiis et precibus exercitum angelorum. Per Dominum. In unitate ejusdem.

¶ *Postea debet cantare hos sex psalmos :*

Lauda anima mea Dominum. (cxlv.) 238.

Laudate Dominum quoniam bonus est. (cxlvj.) (Brev.: [362]).

Lauda Hierusalem Dominum. (cxlvij.) (Brev.: [363]).

Laudate Dominum de celis. (cxlviii.) 322.

Cantate Domino canticum novum : laus ejus in ecclesia sanctorum. (cxlix.) 323.

Laudate Dominum in sanctis ejus. (cl.) 323.

¶ *Et dum cantantur debet sacerdos lavare cloacam de supradicta aqua benedicta cum oleo benedicto, et sale benedicto : quod benedicitur sicut in die dominico. Deinde dicit orationem sequentem.*

Orémus.

Oratio.

DEus, qui per beatum Moysen legiferum tubas argenteas fieri precepisti : quas dum Levite sacrificii clangent, sonitu dulcedinis populus monitus ad adorandum te fieret preparatus : quarum clangore hortatus ad bellum tela prosterneret adversantium : presta ut hoc vasculum tue ecclesie preparatum sanctificetur Spiritu Sancto : ut per illius tactum, fideles invitentur ad premium. Et cum melodia illius auribus insonerit

populorum, crescat in eis devotio fidei : procul pellantur omnes insidie inimici. Frigor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum temperentur. Infesta tonitrua, ventorum flagra fiant salubriter ac moderate suspensa. Prosternas aereas potestates dextera tue virtutis : ut hoc audientes tintinnabulum, tremiscant et fugiant ante sancte crucis vexillum. Per Dominum[. In unitate] ejusdem.

¶ *Tunc debet eam extergere linteo, dicendo hunc psalmum.*

(*Psalmus xxviii. 3-11.*)

Vox Dómini super aquas Deus
majestátis intónuit : Dóminus
super aquas multas.

4. Vox Dómini in virtúte : vox
Dómini in magnificéntia.

[162r.] 5. Vox Dómini confringéntis cedros :
et confrínget Dóminus cedros Líbani.

6. Et commínuet eas tanquam ví-
tulum Líbani : et diléctus quemá-
dmodum filius unicórniū.

7. Vox Dómini intercidéntis flam-
mam ignis : vox Dómini concutiéntis

desértum, et commovébit Dóminus
desértum Cades.

8. Vox Dómini preparántis cervos et
revelábit condénsa : et in templo ejus
omnes dicent glóriam.

9. Dóminus dilúvium inhabitáre facit :
et sedébit Dóminus Rex in etérnum.

10. Dóminus virtútem pópulo suo
dabit : Dóminus benedícet pópulo
suo in pace.

Glória Patri et Fílio.

Sicut erat. *Éc.*

¶ *Post hec tangere eam debet de chrismate foris septies : et intus quarter dicendo.*

Orémus.

Oratio.

Ignipotens sempitérne Deus,
qui ante arcam féderis, per
clangórem tubárum muros lapídeos
quibus adversántium cingebátur
exércitus, cádere fecisti : tu hoc
tintinnábulum celésti benedictióne
perfúndere, ut ante sónitum ejus
lóngius effugéntur igníta jácula
inimíci, percússio fúlminum, ímpetus
lápídum, lésio tempestátum, ut ad
interrogatióne prophéticam, Quid
est tibi mare quod fugisti ? suis
mótibus cum Jordánico retroácto
fluéndo respóndeat, A fácie Dómini
commóta est terra : a fácie Dei Jacob.

Qui convértit sólídā petram in
stagna aque : et rupem in fontes
aquárum. Non ergo nobis Dómine
non nobis : sed Dómini tuo da
glóriam. Super misericórdia tua et
veritáte tua. Ut cum presens váscu-
lum (sicut reliqua altáris vasa) sacro
chrismáte tángitur et úngitur óleo
sancto : quicúnque ad sónitum ejus
convénerint, ab ómnibus inimicórum
tentatióne liberī, semper fidei
cathólice documénta secténtur. Per
Dóminum nostrum. In unitáte
ejúsdem.

¶ *Tunc ponit incensario ignem et thymiamam et thus et myrrham, erigendo clocam supra*

incensarium, ut totum illum fumum colligat, dicendo hanc antiphonam.

Deus in sancto via tua : quis Deus magnus sicut Deus noster ?

[162v.]

Psalmus. (lxxvj. 17-22.)

Vidérunt te aque Deus vidérunt te
aque et timuérunt : et turbáte
sunt abýssi.

18. Multitúdo sónitus aquárum :
vocem dedérunt nubes.

19. Etenim sagítte tue tránseunt :
vox tonítrui tui in rota.

20. Illuxérunt coruscatiónes tue
orbi terre : commóta est et con-
trémuit terra.

121. n mari via tua, et sémite tue in
aquis multis : et vestígia tua non
cognoscéntur.

22. Deduxísti sicut oves pópulum
tuum : in manu Móysi et Aaron.

Gloria Patri et Filio : et Spiritui
Sancto.

Sicut erat in principio et nuuc, et
semper : et in secula seculorum amen.

Postea dicit.

[*V.*] Dómine exáudi [oratióem meam.

R. Et clamor meus ad te véniat.

[*V.*] Dominus vobiscum.

[*R.* Et cum spíritu tuo.

V. Orémus].

Oratio.

OMnípotens dominátor Christe,
quo secúndum assumptióem
carnis dormiénte in navi dum obórta
tempésta mária conturbásset : et
prótinus excitáto et imperánte
dissíluit : tu cecessitátibus pópuli tui
benígnus succúrre. Tu hoc tintin-
nábulum Sancti Spíritus rore per-
fúnde : ut ante sónitum illíus semper
fúgiat inimícus : invitétur ad fidem
pópulus Christiánus : hostílis terre-
átur exércitus : confortétur in Dó-

mino per eum pópulus evocátus :
atque sicut Davídica cíthara delectátus
désuper descéndat Spíritus Sanctus.
Atque ut Samuэле agnum mactánte in
holocáustum tuum, rex etérni impérii
fragóre aurárum turbam répulit
adversántem : ita dum hujus vásculi
sónitus transit per núbila, ecclésie
convéntum manus servet angélica :
fruges credéntium et mentes et
córpora, salvet protéctio sempitérna.
Qui vivis. ejúsdem.

Benedictio campane.

¶ Deinde aspergatur aqua benedicta, et totus populus presens. Et imponatur sibi nomen per sacerdotem, apponendo manus supra et simul imponunt patrini et matrine. Et post presbyterum nominant suum nomen cooperando cloacam linteis. ¶ Finis.]

[*Compotus.*]

[¶ *Sequuntur*⁷⁴² *quedam regule secundum parvum compotum ecclesie Romane cum multis aliis documentis.* [1522:203r.]

Compotus est talis proprie dictus manualis.

¶ *Pro litera dominicali.*

A. b. c. sunt extra : g. supra : d. e. f. manent infra.

¶ *Pro annis domini habendis.*

Octo bis ex centum remanent : ex mille⁷⁴³ viginti.

Versus. Filius esto Dei celum bonus accipe gratis.

¶ *Pro bissexto.*

Bissexto sexte martis tenere kalende.

Posteriori die celebrantur festa Mathie.

Sabbata si teneant ibi non alibi celebrantur.

¶ *Pro concurrente.*

A. sex. b. quinque. c. quattuor. e. duo. d. tres.

Primus concurrens f. littera, septimus est g.

¶ *Pro numero dierum cujuslibet mensis.*

[203v.]

Junius, Aprilis, September, et ipse November

Dant triginta dies : reliquis superadditur unus.

De quorum numero Februarius excipitur.

Nanque quater septem fertur habere dies.

Sed cum bissextus fuerit superadditur unus.

¶ *De septem planetis.*

Sol Ve. Mercu. Luna Saturnus Juppiter et Mars.

¶ *Quot nona idus et kalendas.*

Sex Mayus nonas October Julius et Mars.

Quattuor at reliqui : tenet idus quilibet octo.

Inde dies reliquis omnes dic esse kalendas.

¶ *De duoecim signis.*

Est Aries Taurus Geminji Cancer Leo Virgo.

Libraque Scorpius Architenens Capricornus et Urna.

Qui tenet et Pisces : sita sunt hoc ordine signa.

Semper quindenis ponuntur signa kalendis.

¶ *De numero aureo.*

Aureus hinc numerus his versibus est manifestus.

Versus. Ternus undin. nod. octo sex quinque tred. ambo decem doct.

Septem quind. quartus dud. iota novem dest sextus quat.

¶ *Pro situatione.*

Est sine din Febru. sine to Pril : Junius : Augu.

October sine que. bo vultque December agesse.

¶ *Pro lunatione embolismali.*

Embolismalis lunatio semper erit par.

Impare par, impar pare, fit lunatio mense.

Illius est mensis cui dat lunatio finem.

¶ *Pro clavibus.*

Prima g Jani supremaque g que secunda

[204r.] Martis : et Aprilis g teria g que suprema.

¶ *Pro adventu.*

Andree festo vicinior ordine quovis.

Adventum domini prima colit feria.

Si cadat in lucem domini celebratur ibidem.

¶ *Pro inditionibus.*

Si per quindenos domini diversis annos

His tre adjungens inditio fit tibi presens.

Dant centurm gentes tibi mille decem quoque reddit.

Dum redit October inditio fit nova semper.

Quattuor atque tribus ipsi prelata diebus.

¶ *Pro diebus egris.*

Augurio decies audito lumine clangor.

Linqvit olens abies colit colus fercula gallus.

¶ *Pro solstitiis.*

Hec duo solsticia faciunt Cancer Capricornus.

Sed noctes equant Areis et Libra diebus.

¶ *Pro observatione jejuniorum.*

Petrus et Andreas Paulus cum Simone Judas

Ut jejunemus nos admonet atque Matheus.

Nat. Domini, penteque Johan. Lau. sumptio sancta.

Sed cum predictis addes sanctos simul omnes.

Horum vigiliis jejunes luceque Marci.

¶ *Pro quattuor temporibus.*

Post penthecostes cru. Luci. scio tempora quattuor anni.

¶ *Pro festis mobilibus inveniendis.*

Post epiphaniam tres pri. tres di. pascha Domini fit.

¶ *In septuagesima tres sunt dominici.*

Circunderunt me. Esto. Exurge.

[204v.]

¶ *In quadragesima sex.*

In. Re. O. Le. Ju. Do.

¶ *In tempore paschali sex.*

Re. Qua. Mi. Ju. Can. Vo.

Lune post, rogationes celebrantur. Jovis sequenti ascensio Domini.

Secunda dominica post, celebratur penteco.

Et in octava die festum sanctissime Trinitatis estivalis.

Et Jovis sequenti, festum sanctissimi sacramenti.

Et dominica proximiori adventui, festum Trinitatis hyemalis.

Et inter illa festa Trinitatis celebrantur historie.

¶ *Versus pro historiis fuendis.*

India da bursas auratas ad data clausas.

¶ *Nota quod unst septem historie post Trinitatem estivalem que sunt celebrande infra trinitatem hyemalem.*

Prima est Deus omnium. Secunda In principio. Tertia Si bona. Quarta Peto Domine. Quinta Adonai. Sexta Adaperiat. Septima Vidi Dominum.

Quelibet historia habet tot dominicas quota est in ordine alphabeti cujuslibe dictionis hujus versus India dat. ut supra.

¶ *Regula sponsalium.*

Adventus Domini, sep. ro. sponsalia demit.

Post octa. epi. pas. pente. tunc illa resumit.

Aspiciens veterem circum. qua. quis benedicta.

Adventum Domini post festum suscipe Lini.

Salve festa dies que vulnera nostra coherces.

Angelus est missus : est passus in cruce Christus.

Est Adam factus et eodem tempore lapsus.

[205r.] Ob meritum decime cadit Abe fratris ab ense.

Latro dulce tamen per Christum suscipit amen.

In cruce pro te sum : fili me respice cesum.

Pro vita populi respice quanta tuli.

¶ *Sequuntur festa in quorum missa dicitur Credo.*

Festa Dei matrisque sue, sancti simul omnes.

Crux, Michael, nascens precursor, apostolus omnis.

Magdalena, dominique dies hec Credo requirunt.

¶ *Quando dicitur Gloria in excelsis. et Ite missa est. et Te Deum.*

Versus. Non est Glo. sine Te. sine Glo. non dicitur Ite.

Cantat circun. Te. sine Glo. nec dicitur Ite.

Ac etiam dico duo sabbata dant sine Te. Glo.

¶ *Pro collectis finiendis.*

Si collecta Patrem prenominet, et tamen infra

Mentio sit Prolis : in fine legas Per eundem.

Mentio nulla sit Prolis : tunc Per Dominum dic.

Si procedat in hac nomen nati sine Patre

Qui cum Patre Deo vivis, concluditur illa.

Ejusdem dicas si Spiritus intus habetur.

¶ *Pro exorcistis.*

Omnibus Oremus exorcistis prohibemus.

His non Per Dominum, liceat concludere finem.

Sed per eum qui venturus damnare per ignem.

¶ *De proprietatibus hostie.*

Candida triticea tenuis non magna rotunda.

Expers fermenti, non falsa sit hostia Christi.

Mortuus iste semel : sed ultra non morietur.

Item quotidie super aras sacrificatur.

Ara crucem, tumulumque calix, lapidemque patena.

Sindonis effectum candida byssus habet.]⁷⁴⁴

[*Modus*⁷⁴⁵ *ejiciendi seu separandi leprosos* [164v.]
*infirmos a sanis.*⁷⁴⁶

 N primis enim infirmus seu leprosus vestitus toga et habitu solito, existens in doma sua : adventum presbyteri ituri ad domum ipsius et ad ecclesiam ducturi non habet ignorare, sed eum sic expectare. Nam presbyter indutus superpelliceo et stola, cruce precedente, progreditur ad domum infirmi, verbis salutaribus alloquens, et pretendens ei et demonstrans quod hac infirmitate corporali sanitatem anime domumque salutis eterne, benedicens Deum et laudans patienterque tolerans, secure potest sperare. Et aliis verbis secundum materiam subjectam prolatis, presbyter leprosum aqua benedicta reapersum ducat ad ecclesiam, cruce precedente, et presbytero sequente, deinde infirmo. In ecclesia vero ante altare pannus niger, si habeatur, supponatur duobus tretellis disjunctis, et juxta stet infirmus, genibus flexis, inter tretellos subtus positus, similitudinem [165r.] mortui gerens, quamvis vivat corpore et spiritu, Deo donante : et sic ibi devote possit missam audire. Qua finita el aspersa aqua benedicta, per presbyterium cum cruce ad locum ubi moram debet trahere ducenudus est. Quo ibidem pervento, sacre scripture utendo documentis, scilicet Memorare novissima tua, et in eternum non peccabis. unde Augustinus dicit : Facile contemnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum. Presbyter cum palla terram super quemlibet pedum ejus projicit dicendo Sis mortuus mundo, vivens iterum Deo. Et eum consolans et in patientia corroborans verbis Esaie de Domino nostro Jesu Christo dicentis Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit, et reputavimus eum quasi leprosum percussum a Deo et humiliatum. et dicat Si in infirmitate corporali causa patientie Christo assimilaveris, profecto sperare potes, quod spiritu cum Deo letaberis. Hoc tibi concedat Altissimus in libro vite ascribens te cum fidelibus. Amen.

Notandum quod presbyter debet eum ducere ad ecclesiam de templo ad suam domum ut defunctum, cantando responsorium Libera me Domine. ita quod idem infirmus fuerit coopertus panno nigro. Et celebratur missa in exclusione ejusdem ad libitum presbyteri vel infirmi, sed tamen consuetum est dicere istam.

*Introitus.*⁷⁴⁷ Circumdedérunt me. *Quere in septuagesima.* (Missal:217.)

Collecta. Omnipotens sempiternus Deus salus eterna credentium. (Missal:[276].)

Epistola. Carissimi. Tristatur quis⁷⁴⁸ vestrum. (Missal:[276].)

Resp. Miserere mei. *Vers.* Conturbata sunt. (Missal:381.)

Allelúya. *Ÿ*. Qui sanat. (Missal:1073.)

Si in quadragesima, tractus. Commovisti. (Missal:229.)

[166v.]

Evangelium. Intrávit Jesus in Caphárnaum.⁷⁴⁹

Offertorium. Dómine exáudi. (Missal:629.)

Secreta et postcommunio in communibus orationibus. (Missal:277.)

Communio. Rédime [me] Deus Israel ex ómnibus angústii nostris. (Missal:456.)

Missa vero celebrata exeundo extra templum stare debet ad portam aspergendo eum aqua benedicta. Et debet eum recommendare populo. Prius tamen infirmus debet confiteri in ecclesia et non plus : et eum conducendo iterum incipit responsorium Libera me Dómine. cum aliis versiculus. Deinde quando pervenit in campis facit sicut predictum est.

Et concludit faciendo prohibitiones sibi in modum qui sequitur.

Deféndo tibi nunquam intráre ecclésiis, in foro, in molendíno, in fumo, et in societátibus populórum.

Item deféndo tibi nunquam laváre manus taas, nec étiam ália tui necessária in fóntibus neque in rívilis quarumcúmque aquárum. Et si vis bíbere : háurias aquam cum tuo busílllo vel áliquo vase.

Item deféndo tibi ne de cétero vadas sine hábitu leprosáli : ut cognoscáris ab áliis : et noli decalciátus esse extra domum tuam.

Item deféndo tibi ne tangas áliquam rem quam voluérís emére, in quocúnque loco fúeris : nisi cum quadam virga vel quodam báculo, ut cognoscátur quid queris.

Item deféndo tibi ne de cétero intres tabérnas : vel álias domos si velis vinum emére : vel quod datur fác illud pónere in tuo busílllo.

Item deféndo tibi ne commisceáris alicui mulíeri nisi tue cónjugi.

Item precípío tibi eúndo per itínera alicui te interrogánti non respóndear nisi prius fúeris extra iter sub vento : ut non de te male hábeat. Et quod non de cétero vadas per strictum vicum, ne óbvies alicui.

[166r.] Item precípío tibi si necéssitas urget tibi per quoddam pedágium super apra vel álibi ire, ut non tangas stípites vel instruménta mediántibus quibus transiéris : nisi prius posúeris tuas cyrótecas.

Item deféndo tibi quod non tangas infántulos neque júvenes quicúnque sint, neque eis vel áliis aliquándo des de bonis tuis.

Item precípío tibi ne de cétero cómedas neque bibas in societátibus nisi cum leprósis. Et scias quod quando moriéris in domo tua sepúltus eris : nisi fúerit de

grátia precedénte petíta in ecclésia.

Sed nota quod antequam intret domum suam : debet habere tunicam et caligas de griseo : sotulares proprios videlicet simplices : et signum suum clamitelas : unum caputium et unam togam, duplicia lintheamina, unum busillum, unum intrusorium, unum corrigiam, unum cultellum, et unam scutellam. Domus enim debet esse parva : unus puteus, unum cubile ornatum lintheaminibus, auricale, unam arcam, unam mensam, unam sedem, unum luminare, unam pallam, unum potum : et alia necessaria.

Deinde omnibus completis sacerdos sibi demonstrat decem precepta que sibi fecit : et vivat in terra in pace cum proximo. Nunc demonstranda sunt ei decem precepta Dei, ut vivat in celis cum beatis et dicit ei presbyter populo presente. Quere infra illa decem precepta suo loco. Demonstrat ei etiam sacerdos quod quotidie quilibet fidelis Christianus tenetur dicere devote, Pater noster. Ave María, Credo in Deum. et Credo in Spíritum. 77. Munire se signo crucis sepe dicendo Benedícite. Presbyter recedit dicens Deum adoráte et grátias Deo réddite. Patiéntiam habe : et tecum erit Dóminus. Amen.]

[*Instructiones literarum.*⁷⁵⁰

¶ *Sequuntur quedam instructiones pro curatis seu curam animarum habentibus. Et primo. Forma testamenti.*

N nomine Domini. Universis presentes literas inspecturis, curatus ecclesie parochialis de Roffiaco sancti Flori diocesis⁷⁵¹ salutem in Domino. Notum facimus quod in nostra presentia ac testium infra

[166v.] personaliter constitutus honestus vir Petrus *N.* clericus parochianus noster jacens in lecto egritudinis, infirmus corpore, sanus tamen mente : attendens et considerans quod vita hominis est brevis super terram : et quod nichil est certius morte, nichil vero incertius ejus hora : cupiens providere saluti anime sue, et ad gaudia felicitatis eterne pervenire : testamentum suum ac ejus ultimam voluntatem fecit et disposuit in modum et formam sequentum. In primis enim animam suam recommendavit altissimo Deo Creatori suo dum de corpore exierit : et beate Marie virgini, totique curie celesti. Corpus vero suum terre vermibus volens illud inhumari in cimiterio vel ecclesia de dicto Roffiaco. Deinde voluit et ordinavit omnia sua debita solui : forefacta et male acquisita per eum in que sint reddi et restitui lcis et personis quibus fuerit faciendum.

Item dictus testator de bonis a Deo sibi collatis ob remedium anime sue levavit fabrice vel luminarie predicte ecclesie v. sol. t.

Item curato totidem.

Item vicario xii. d.t.

Item clerico vi.d.t.

Item fabrice ecclesie beate Marie sancti Flori ii.sol. vi.d.t.

Item elemosyne ejusdem ecclesie xii.d.t.

Item hospitalibus *N.* cuilibet vi.d.t.

Item conventui fratrum predicatorum xii.d.t.

Item legavit filiolis suis cuilibet xv.d.t.

Item confratrie *N.* xii.d.t.

Et ad premia omnia et singula tenenda dictus testator nominavit executores suos Petrum *N.* ejus patrem, et Nicolaum *N.* ejus fratrem. Quibus executoribus pro premissis omnibus et singulis adimplendis dictus testator obligavit omnia bona sua quecunque et ubicunque revocando omnia alia testamenta si que sint alias per eum

facta. Volens hoc suum robur obtinere firmitatis melioribus, via, modo et forma quibus valere potest et debet. In cujus rei testimonium signum meum manuale ego [167r.] *N.* prefatus curatus una cum sigillo prelibate parochialis ecclesie de Roffiaco apposui huic presenti testamento. Acta fuerunt in domo dicti testatoris. Anno domini millesimo cccc. nonagesimo die vero *N.* mensis *N.* presentibus Johanne *N.* Jacobo *N.* et pluribus aliis testibus ad hoc rogatis et vocatis.]⁷⁵²

[*Forma bannorum proclamatorum.*]⁷⁵³

[¶ *Forma litere testimonialis bannorum proclamatorum pro matrimonio contrahendo.*

Niversis presentes literas inspectris curatus ecclesie parochialis de *N.* sancti Flori diocesis curato de tali loco ejusdem diocesis salutem in Domino. Notum facimus quod Richardus *N.* parochianus noster non est in registris nostris aliqua excommunicationis sententia innodatus. Nec scimus in eo aliquod impedimentum canonicum propter quod ecclesiastica sacramenta sibi debeant denegari seu etiam retardari. Insuper tria banna per tres dies dominicos sive festivos solennes : ad solennizationem matrimonii futuri de ipso cum Margareta *N.* in ecclesia nostra predicta palam et publice proclamavimus seu proclamari fecimus quibus nullus se opposuit seu contradixit. Rogamus igitur discretionem vestram quatenus dictum *N.* parochianum nostrum cum Margareta *N.* parochiana vestra per verba de presenti in ecclesia vestra matrimonialiter copuletis : nisi quod ex parte vestra sit aliquod aliud impedimentum quod obsistat. Et hec omnibus quorum interest aut interesse poterit in futurum tenore presentium certificamus. Datum sub sigillo ecclesie nostre prefate. Anno Domini millesimo cccc. nonagesimo die *N.* mensis *N.*

[¶ Finis.]⁷⁵⁴

Offices from the St. John's College MS. Manual. ⁷⁵⁵

[*Forme absolutionis.*

Forma ad absolvendum quemcumque [de plena remissione]⁷⁵⁶ peccatorum semel in articulo mortis, audita confessione, injuncta sibi aliqua penitentia, dicat infirmus si potest Confiteor Deo. (Brev.: [410].) et cetera, vel alius pro eo : quo finito, petatur si habeat injuste quid alicui et imponatur ei ut reddat.

Postea dicat sacerdos Misereatur tui omnipotens Deus. more solito. (Brev.: [410].)

Postea dicat sacerdos.

Ego auctoritate Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti et domini nostri pape, summi pontificis, et totius universalis Ecclesia qua fungor

in hac parte, te absolvo ab omni sententia excommunicationis, suspensionis et interdicti si quam incurristi, et sacramentis ecclesie te restituo.

Absolutionem et remissionem omnium peccatorum tuorum, spacium vere penitentiae, emendati-

onem vite, gratiam et consolationem Sancti Spiritus : tribuat te omnipotens et misericors Dominus. Amen.

Vel communiter dicatur sic.

Dominus Jesus Christus per suam piissimam misericordiam te absolvat. Et ego auctoritate ejusdem Domini et domini summi pontificis et officii michi commissi et indulgentie privilegii per ipsum pontificem concessi, absolvo te de omnibus tuis

peccatis de quibus ore confessus et corde contritus existis et etiam oblitus : et in quantum totius universalis ecclesie claves extendunt, et quantum secundum auctoritatem prenotatam possum aut debeo, te absolvo et penam remitto. In nomine Patris.

Alia absolutio.

Auctoritate Dei omnipotentis et beatorum Petri et Pauli apostolorum et sancte Romane ecclesie et auctoritate domini nostri summi pontificis michi in hac parte commissa et in quantum debeo, te absolvo

a penis tibi in purgatorio debitae propter culpas et offensas quas contra Deum commisisti : et in quantum michi permittitur et claves sancte matris ecclesie extendunt, restituo te illi innocentis in qua eras quando

baptisátus fuísti.

Benedíctio Dei Patris omnipoténtis et Fílii et Spíritus Sancti descéndat super te et máneat semper. Amen.

*Servitium includendorum.*⁷⁵⁷

Quo modo homo vel mulier includi debeat. Primo celebretur missa festive in ecclesia juxta quam includi debet et post evangelium offeret professionem suam scriptam, et communicet loco suo, et induat habitum professioni congruum, quem cum sacerdos benedictum et aqua benedicta respersum includendo dederit, dicat hanc orationem.

EXuat te Dóminus véterem hó-
minem cum áctibus suis, et
índuat novum, qui secúndum Deum

creátus est in justícia et sanctitáte
veritátis. Amen.

Finita autem missa, sint duo parati qui litanias sonore cantent. Sacerdos vero qui missam celebraverit in alba et stola et capa serica maneat. Finita litania, incipiat ipse sacerdos alta voce hymnum, Veni Créator. 154. Et sic exeant in processione, precedente cruce, incenso, aqua benedicta et ceteris pertinentibus, processionaliter usque ad locum. Hymnoque dicto incipiatur antiphona Aspérget me. 5. vel Vidi aquam. 6. prout tempus exegerit. Et interim sacerdos aspergat domum intus et extra aqua benedicta. Post hac incipiatur hec antiphona.

Dómine ad te dirigátur orátio mea, sicut incénsum in conspéctu majestátis tue.⁷⁵⁸

Et iterum incenset sacerdos domum intus et extra. His finitis, si homo vel mulier que ingredi debet virgo sit et literas nesciat, habeat juxta se clericum vel virginem qui pro eo vel ea incipiat antiphonam. Ipsi sum desponsáta cui ángeli sérvunt, cujus pulchritúdinem sol et luna imitántur. Amen.⁷⁵⁹ (Brev.:{169}.)

Psalmus. Deus misereátur. (lxvj.) 267. totus psalmus dicatur cum Glória Patri.

Repetatur antiphona.

Hinc idem clericus incipiat aliam antiphonam. Annulo meo subarrávit me Dóminus meus Jesus Christus, et tanquam sponsam decorávit me corónam.⁷⁶⁰ Amen.

Psalmus. Laudáte Dóminum omnes gentes. (cxvj.) 141. cum Glória Patri.

Repetatur antiphona.

Tertio vero idem clericus antiphonam. Déxteram meam et collum meum cinxit lapídibus precíosis : trádidit áuribus meis inestimábiles margarítas. Amen.⁷⁶¹ (Brev.:{153}.)

Psalmus. Laudáte Dóminum in sanctis ejus. (cl.) 270. cum Glória Patri.

Repetatur antiphona.

His dictis accipiat eum vel eam sacerdos per manum dexteram, et sic ducat in domum.

3389. *Antiphona.* Introíbo in domum tuam, Dómine, et adorábo ad templum sanctum tuum. (Brev.:{1421}.)

Quos sequitur in eandem domum clericus qui pro eo vel ea antiphonas incipit, et finita antiphona idem clericus incipit responsorium.

7524. Regnum mundi et omnem ornátum séculi contépsi propter amórem Dómini mei Jesu Christi. †Quem vidi, quem amávi, quem crédidi, quem diléxi. ✠. Eruc-távit cor meum verbum bonum : dico ego ópera mea regi. (Brev.:[872].)

Hoc responsorio cantato pro eo vel pro ea ex toto choro cum Glória Patri. sequitur benedictio super domum cum Orémus.

ADesto Dómine supplicaciónibus nostris et hanc domum serénis óculis tue pietátis illústra : descéndat super habitántes in ea grátia tue pietátis : larga benedictio ut in his

manufáctis habitáculis cum sobrietáte manéntes : ipsi tuum semper sint habitáculum. Per Christum Dóminum nostrum.

Oratio.

EXáudi nos Dómine sancte Pater omnipotens etérne Deus ut si qua sint advérsa si qua contrária in

hac domo fámuli tui *N.* auctoritáte majestátis tue pellántur. Per Dominum.

Sequitur alia oratio cum Dóminus vobíscum. et cum Orémus.

Oratio.

Bene ✠ dic Dómine domum istam et locum istum : ut sit in ea sánitas : sánctitas : cástitas : virtus : victória, et sanctimónia, humílitas : lénitas : mansuetúdo : plenitúdo legis et obediéntia Deo Patri et Fílio et Spirítui Sancto : et sit super locum istum et super onnes habitántes in eo

tua larga bene ✠ díctio ut in his manufáctis habitáculis cum sobrietáte manéntes ipsi tuum sint semper habitáculum. Per Dóminum nostrum Jesum Christum Fílium tuum qui tecum vivit et regnat in unitáte Spíritus Sancti Deus.

Sequitur psalmus sine nota. Laudáte Dóminum omnes gentes. (cxvj.) 141.

Psalmus. Laudáte Dóminum in sanctis ejus. (cl.) 270. cum Glória Patri. et iterum sacerdos cum clerico domum exeat. Vir vel mulier sola remaneat, et deforis domus firmiter claudatur. Tunc moneat sacerdos presentes orare pro eo vel ea, et ut dicant.

Pater noster. [*privatim.*]

[*℣.*] Et ne nos [indúcas in tentatióem.

℟.] Sed líbera [nos a malo.

℣.] Osténde nobis [Dómine misericórdiam tuam.

℟.] Et salutáre tuum da nobis].

[*℣.*] Fiat pax [in virtúte tua.

℟.] Et abundántia in túrribus tuis.

℣.] Salvum fac servum tuum *vel* ancíllam tuam Dómine.

[*℟.*] Deus meus sperántem in te.

℣.] [Mitte]⁷⁶² ei Dómine auxílium [de sancto.

℟.] Et de Sion tueátur te.]

[*℣.*] Dómine exáudi [oratióem meam.

℟.] Et clamor meus ad te véniat.

℣.] Dóminus vobíscum.

[*℟.*] Et cum spírítu tuo.

℣.] Orémus.

Oratio.

Deus qui justificas ímpium et non vis mortem peccatóris, majestátem tuam suppliciter deprecámur ut fámulum tuum de tua misericórdia confidéntem celésti pró-

tegas benígnus auxílio, et assídua protectióne consérves, ut tibi júgiter famulétur et nullis temptatióibus a te separétur.

Alia oratio.

Rege quémus Dómine fámulum tuum *N.* et intercedéntibus ómnibus sanctis tuis grátie tue in eo dona múltiplica, ut ómnibus liber

offénsis et temporálibus non destituátur auxiliis, et sempitérnis gaudeat institútis. Per Dóminum.

De visitationis infirmorum.

My dere sone in God, you hiest fast thi wai to Godward ; there thou shalt see alle thi former faderis, apostila, matiris, confessoris, virginis, and alle men and women that be sauid. And yerfor be of gode comfort in God, and thou must leyen a ston in the wal of cite of hevene, wit outen ani noise or strif. And therefore ar thou wenden out of this world, thou must make this ston redi, and than shalt þu nougt be lette.

The ston is thi soule wiche thou makest clene ; the noise that þu must make here is the thinking of ti sinne, wýche thou must telle the prest ; the stroke is penaunce, that thou shalt be sori for thi sinne and smithe thi self on thi brest : and whan thou hast made redi thus thi ston, then maý thou go thi wai in God, and lai thi ston sý kerlie wit oute noise in the citie of heuene ; and therfor I counsail the þat þou schrive the clene, and make the redi. And this is nougt onlý to seke men but also to hole, for everi dai a man nehieth his deth ner and ner ; and of a man it is said, the more he wexith the more he unwexith; and þerfor saith the gospel : Awake, for thu wost never whan oure God will come ; and þerfor look zu alwai be redi. And thu shalt wite, gode man, that God visiteth mani man for his sinnes diverslý ; some wit prisonig, some wit diverse sekenes, and if the sinne were awai, than his sekenes shulde aslake. Hereof berith witnes the gospel, that God seith thus to ten mesels, whan he had helid hem of here lepre : Go, he said, and sinne no more, on aunter gow falle wors ; as who seith : For gowre sinne ze had this sekeness. And therfor it is ordeined be the law that ther shal no leche given no bodili medicine to a seke man, till he be helid gostli ; and that he have take gostli medicine, that is to sai, schrift and housel ; and if ze be wel schrive and veraýe repentaunt, I drede nougt that the sekenes shal a slake wiche he hath for sinne, or ellis it shal turne him to more blisse after his deth ; and þerfor if his sekeness a slake nougt thou shalt comfort him on this maner :

How thou shalt confort a man that he grucche nougt whan he it seke :

Sone, lovest thou thi Lord God ? He wil sai, ze. Than thus, git thou love God, thou levest that he doith, and he skorgeth the and þerfor thou shalt gladli suffre it. Here of spekit Salamon and seith : Sone, speke nougt agen the chastising of thi fader, for it is no sone whom the fader chastisith nougt, and it a cordith wit commine maner of speche. Ffor if a man see anotheris child do schreudeli in his fader presence, and the fader chastised him nougt, than wold that othir man seie : It is nougt his sone, or ellis he loveth him nougt ; for if he were his child or ellis

loved him, he wold chastise him : and þerfor be nougt evil afraide of thi Fadirs chastising of hevene. For he seith himself : Whom I love, him (I) chastise. Also sekene of bodi makith soule hele, and soule hele is nougt but of God : þerfor despice nougt Godis scorge, but whan God ponissche the, thanke him and love him that he emendith thee aud undernemith the and blameth the and ponische the nougt in his warth ne in his wodnes but in his grete mercy. Thank thi God, and thinke that his merci passeth alle his grete wrethe ; he is jugge, he wil nougt damne the, but he wil have merci on the. Mercjfulli he chastise the, and ther thou hast deservid for to have his wrath and be damned for ever, he puttith over his eniaunce, and suffrith of his grete mercye, and ponische the here but a wile, and þerfor despice nougt his gerde of merci, ne grucche nougt ther azena, but suffire it gladli, for al the domis of God ben rihtful. Now sethen sekene of God is hele to the soule, and wille thou or nilt thou shal have hit, gif thou grucche a zen God, and wit thi grucching thou makist thi soule more feble, and so thou profitist nougt to thi self wit thi grucching a zen thi Fadir, which is thi leche, but grevist thi self on divers maners : on is, that thou grevist thi God ; another, thou shalt nougt have so miche gostly mede, as thou shuldest gif thou suffred deth pacientliche. And thou shalt knowe that God Fadir of hevene ponische nougt o thing tuyes, and þerfor wit a glad hert thou shalt suffre sekeness that God hathe sent the here, for it shal alegge thee of the peyne of purgatorie, so that thou the more soner shall come to the kingdome of hevene. Thenke that if the king to whom thou hast be tretour forgevith the thi deth and ponische the but a wile in esi prison, thou art michil hold to him : so thou art to God, to whom thou hast bon tretour, and he hath for give the everlasting deth, and ponischinge the wit a litul sekeness here.

gif a man be nie the deth : speke to him on this maner and sai :

Man, gif thou thougthist and wel seie the mischeivis of this world, tiou shuldest desire to dýe and be wit God : Holi writ seith, Blessed be thei, that die in God. Loke thi beginning of thi lif, care and sorwe ; thi forthliving travail and dene and disese, and so thu ledest thi lif. Now whether is it better die wel or lif evele ? Parde, die wel ; thou maist nougt lif fulli wel be no wai in this wrecchid world, for holi writ seith : Everi man is a lier, that is to seie, sinful ; and also it seith that sevene sithes in the dai fallith a rithfulman, and that seith Seint Poul, that no man liveth wit out sum defaute, as Catun seith : and seith thus to God, I desire to be dede, and be wit God for the wickidness of this world mai no man telle. Here is

hunger and thirst, cold and hete ; travail and werinesse, envie and wrath, glotonie and lecherie, pride and slouthe, covetise and falsnesse, manslaughter and thefte, and many other ; and there is no man wit oute alle these, that he ne hath som of these, for everi man is sinful, and yerfur these old filosofhurs maden ever sorwe whnhere children were bore, and joie whan thei died and passid out of the wo of this world. And Seint Austin whan he shuld be ded, he spak to deth on this maner : A thou deth, end of alle wickidnes, thou deth, end of travail, beginning of ese and alle joie, what man mai be thenke the profitis, and the blisses that thou bringest wit the ? thou art desireful to me for a Cristin man may nought evil die, but wel die, and lif wit Criste.

Whan thou hast told him alle this, or ellis gif thou have no time to sai alle for hast of deth, begin here, and speke to him on this maner whan thou seest that he neiheth the deth :

Brother, art thou glad that thou shalt die in Cristin feith ? Resp. ꝛe.

Knowleche that thou hast nought wel lived, as thou shuldest ? Resp. ꝛe.

Art thou sori therfor ? Resp. ꝛe.

Hast thou wil to amend the, gif thou haddist space of lif ? Resp. ꝛe.

Levist thou in God, Fader Almighty, Maker of hevене and of erthe ? Reap. ꝛe.

Livist thou in the Fader and Sone and HoliGost, thre persons and on God ? Resp. ꝛe.

Levist thou that oure Lord Ihu Crist, Godis Sone, was consevid of the HoliGost, and toke flesche and blode of oure ladi Seint Marie, and was borne of hir, she being modir and mayde. Resp. ꝛe.

Levist thou that he suffrid pine and deth for oure trespas and nought for his gilt under Pounce Pilate, and that he was don on the cros, and died for the on god Fridai, and was buried ? Resp. ꝛe.

Thankest thou him therfor ? Resp. ꝛe.

Levist thou that thou may nought be savid but thorw his deth ? Resp. ꝛe.

Tunc dicat sacerdos.

Wil thi soule is in thi bodi, put alle thi trust in his passion and in his deth, and thenke only theron ond on non other thing : wit his deth medil the, and wrappe the therinne, nought thinking on thi wif, ne on thi children, ne on thi richesse, but al on the passion of Crist, and have the crosse to fore the and sai thus : I wot wel thou art nought my God, but thou art imagened aftir him, and makest me have more minde of him after whom thou art imagened. Lord, Fader of hevене, the deth of

oure Lord Ihu Crist, thi Sone, wiche is here imaged, I set betwene the and mý evel dedis and the desert of Ihu Crist I offre, for that I shuld have deservid and have nougt. *Sej agen:* Lord, the deth of oure Lord Ihu Crist, the Sone which was bore of saint Marie, moder and maiden, I sette betuene me and thi wrath. *And sai :* Into thi hi handes, Lord, I betake my soule, for thou God of treuthe bougtist me, *and sei so thrise.* *Seinte Austin spake to God on this maner :* A mý Lord God, mý mercý, mý refute ; the I desire, to the I fle, I hie to come to the ; Lorde despice nougt me, thow I be wrecched and sinful, but be to me helper in theis mj grete nedis, for I maý nougt helpe and agen bie mý self wit mý dedis ; but thou, Lorde, hast bougt me, thou bring me out of care and have mercý on me. I trust nougt on mý dedis, but despeir of hem : save git I trust more on thi merciis than in the despeir of mý wicked dedes : thou art mý hope, thou art mý God ; thou art ful of mercý, agein the I have sinned thorw mý grete defaute. I come and knouleche to the ; I be seche the of merci, wiche deniest to no man merci.]

¶ *Sequitur tabula continens singula in hoc manuali contenta : secundum numerum foliorum.*

Benedictio salis et aqua.	1	rum sive pastillarum pasche.	133
Aspersio aqua benedicta tempore pasche.	6	Benedictio novorum fructuum.	133
Benedictio panis dominicis diebus.	9	Benedictio ad omnia quecunque vo- luerit.	134
Cantus evangelii Liber generationis quod in nocte nativitate Domini canitur.	10	Benedictio seminis.	134
Lectio alternatim cantanda eadem nocte.	15	Benedictio pomorum et die sancte Jacobi apostoli.	134
Cantus evangelii factum est autem in nocte epyphanie cantandus.	20	Benedictio elemosine.	135
Benedictio luminis in festo purificationis beate Marie.	26	[Benedictio panis.]	136
Servitium quattuor temporum in capite jejunii cum benedictione cinerum.	33	Benedictio scuti et baculi ad duellum.	136
Benedictio frondium in dominica palmarum.	38	[Benedictio oculorum.]	138
Servitium in cena Domini.	43	[Benedictio navis.]	139
Servitium in vigilia pasche.	55	Benedictiones ante prandium.	140
Ordo ad faciendum cathecuminum.	72	Benedictiones ante prandium cum fuerit jejunium.	144
De mundatione fontis.	78	Benedictiones ante prandium tempore pasche.	146
De baptismo.	89	Servitium includendorum.	148
De purificatione mulierum.	96	[Benedictio agni paschalis.]	183
Ordo sponsaliorum.	97	Prefationes communes per totum annum.	164
De secundis nuptiis.	115	Canon cum rubrica : a novo incipientibus commodissima.	169
Servitium peregrinorum.	120	Ordo ad visitandum infirmum.	182
Benedictio ensis novi militis.	131	De extrema unctione.	197
Benedictio carniū in die pasche.	132	[Commendatio animarum in articulo mortis.]	209
Benedictio carnis, casei, butiri, ovo-		Commendatio animarum.	214
		Vespere mortuorum.	225
		Vigilie mortuorum.	232
		[Commendatio animarum.]	275

Specialia quaedam pro defunctis. 275	Benedictiones episcoporum. 357
Missa pro defunctis. 285	[Confirmatio puerorum. 357
Servitium super corpus defunctus. 305	Benedictiones omnium rerum eccle-
Missa de sancta cruce. 330	siasticarum. 358
Missa de beata virgine. 332	Benedictio ad omnia. 367
Epistola cum evangelium de Trinitati. 336	Benedictio campane. 368
Missa de Sancto Spiritu. 337	Compotus. 373
Articuli generales majoris excommu-	Modus separandi leprosos. 377
nicationis in lingua materna. 339	Forma testamenti. 380
Modus absolvendi. 352	Forma bannorum proclamatorum. 381] ⁷⁶³
[Generalis sententia.] 355	

¶ Huic volumini Ricardus Pynson finem imponere jubet ad intersignium sancti Georgi in flestrete commorans penes ecclesiam sancti Dunstani Anno Domini M.cccc.vj.

Appendix.

Sentences of excommunication.

From the Council of Oxford, Stephen Langton, Archbishop, 1222.⁷⁶⁴

Auctoritate Dei Patris, et beate virginis, et omnium sanctorum, et presentis concilii excommunicamus omnes illos, qui ecclesias malitiose suo jure privare presumunt, aut per malitiam libertates earunde minfringere, vel perturbare contendunt.

Item omnes illos excommunicationis sententia innodamus, qui pacem et tranquillitatem domini régis injuriose perturbare presumunt et qui jura domini regis injuste detinere contendunt.

Adjicimus autem omnes illos simili sententia involutos, qui scienter et prudenter falsum perhibent testimonium, vel perhibere procurant vel etiam qui tales testes scienter producunt, vel subornant in causa matrimoniali : ubi scilicet agitur contra matrimonium, vel ubi agitur ad exheredationem alicujus. Advocatos quoque omnes excommunicamus, qui in causis matrimonialibus malitiose exceptiones opponunt, vel opponi procurant, ne matrimonia vera debitum sortiantur effectum, vel ut contra justiciam processus cause diutius suspendantur.

Item, excommunicamus omnes illos, qui gratia lucri, odii, vel favoris, vel alia quacunq; de causa alicui malitiose crimen imponunt, cum infamatus non sit apud bonos et graves viros, ut sic saltem ei purgatio indicatur, vel alio modo gravetur. Preterea omnes illos excommunicationis sententia innodamus, qui vacante ecclesia malitiose opponunt vel opponi procurant patronatus questionem, ut verum patronum illius ecclesie collatione saltem illa vice defraudent.

Excommunicamus etiam omnes illos, qui gratia lucri, odii, aut alias [malitiose] contemnunt exequi domini régis mandatum, contra excommunicatos editum, claves ecclesie contemnent.

From the constitutions of Richard Poore, Bishop of Sarum, 1223.⁷⁶⁵

De sententia excommunicationis.

Auctoritate Dei Patris, et beate virginis, et omnium sanctorum, et presentis concilii excommunicamus illos omnes, qui malitiose ecclesias jure suo privare presumunt, aut per malitiam libertates earundem infringere vel perturbare contendunt.

Item omnes illos excommunicationis sententia innodamus, qui pacem et tranquillitatem regis et regni injuriose perturbare presumunt, et qui jura domini régis injuste detinere contendunt. Amen.

Primo quidem excommunicamus, auctoritate Oxoniensis concilii a sancte memorie Stephano, Cantuar. archiepiscopo, celebrati, omnes, qui malitiose ecclesias jure suo privare presumunt, aut per malitiam, et contra justiciam libertates earundem infringere, vel perturbare contendunt. Ex quo intelligimus, excommunicationis vinculo subjacere omnes illos, qui literas impetrant a quacunque curia laicali, ad impediendum processum ecclesiasticorum judicum in talibus, que per sacros canones ad forum ecclesiasticum pertinere noscuntur.

Item excommunicamus secundo, omnes illos, qui pacem et tranquillitatem domini régis et regni injuriose perturbare presumunt, et quicumque jura regis injuste detinere contendunt ; ex quod quo intelligimus , non solum excommunicari guerrarum suscitantes horrorem, verum etiam latrones publicos, et omnes etiam pariter predones, et quoscunque regulam justicie temere impugnantes.

Item excommunicantur tertio universi ; qui scienter falsum perhibent testimonium, vel perhibere procurant, ad impendiendam justum matrimonium, vel ad exheredationem alicujus hominis procurandam.

Item excommunicantur quarto advocati omnes, qui malitiose per quascunque exceptiones verum matrimonium impediunt, ne effectum debitum sortiatur, et in quibuscunque causis, ut contra justiciam processus ecclesie diutius suspendatur.

Item excommunicantur quinto omnes illi, qui gratia lucri vel odii, vel favoris malitiose crimen imponunt alicui, cum apud bonas et graves personas non fuerit prius infamatus ; ut sic ei purgatio indicatur, vel alio modo gravetur.

Item excommunicantur omnes, qui malitiose, vacante ecclesia, opponunt, vel opponi procurant questionem de jure patronatus, ut verum patronum illius ecclesie

impediant illa vice.

Item excommunicantur septimo omnes illi, qui malitiose contemnunt exequi mandata domini régis de excommunicatis capiendis, vel qui eorum impediunt captionem, seu procurant injuste eorum liberationem, contra discretionem ecclesiastice discipline.

Item excommunicantur in concilio sancte memorie Ottoboni omnes illi, qui pro impedimento pacis, seu compositione litigantium quicquam recipiunt, donec ipsum sic receptum restituerint donatori.

Item excommunicantur per eundem, quicumque de domibus, maneriis, vel grangiis, vel locis aliis archiepiscoporum, episcoporum, vel aliarum ecclesiasticarum personarum contra ipsorum voluntates, seu custodum rerum earundem aliquid auferunt, vel consumunt, vel injuriose contrectant ; qua sententia ligantur nec absolvi possunt, donec de injuria satisfecerint competenter.

Item excommunicantur ab eodem, quicumque abstulerint violenter reum ad ecclesiam vel cimiterium, vel claustrum fugientem, vel ei victum necessarium prohibent exhiberi ; vel qui res alienas in locis predictis expositas violenter asportant, vel asportari faciunt ; vel qui asportationem talem factam, nomine suo, vel a familiaribus suis ratam habeant vel qui ad hoc publice vel occulte consilium vel auxilium prebuerint, seu consensum.

Item excommunicantur ab omnibus archiepiscopis, et episcopis Anglie, qui veniunt contra magnam chartam domini régis, aut faciunt ; quae sententia per sedem apostolicam pluries est confirmata.

Item isti sunt articuli, in quibus incurritur excommunicationis sententia ipso jure.

Primus, cum quis incidit in heresim jam damnatam, vel novam confingit ; et generaliter quecunque vel quoscunque Romana ecclesia, vel singulares episcopi in suis diocesis hereticos judicaverint.

Secundus, cum quis receptat vel abscondit hereticos.

Tertius, cum quis in clericum, monachum, conversum, monialem, vel conversam, vel aliquam religiosam personam manus injecerit violentas.⁷⁶⁶

Quintus, cum quis possit defendere clericum, et non facit.

Sextus, cum potestates, consules, seu rectores civitatum et locorum angarias vel exactiones indebitas imponunt in redemptionem, et auctoritate prelatorum, ita evacuando, ut nil potestatis eis in suis hominibus videatur remansisse ; et

commoniti desistere noluerunt, tam ipsi quam fautores eorum excommunicationi se noverint subjacere.

Septimus, incendiarii, et violatores ecclesiarum.

Octavus, cum quis a paucioribus, quam a duabus partibus cardinalium in summum pontificem electus, pro papa se gesserit, nisi humiliter voluerit abstinere.⁷⁶⁷

Nonus, cum quis falsat literas domini pape, vel scienter utitur etiam ab alio falsatis.

Decimus, cum quis differt arma, ligna, ferrum.⁷⁶⁸

Duodecimus est in sagittariis, et balistariis contra Christianos in bello injusto.

Decimus tertius est his, qui statuta contra ecclesiasticas consuetudines, vel abusiones contra ecclesiasticam libertatem faciunt observari. Item in statutariis.

Decimus quartus in scriptoribus statutorum illorum.

Decimus quintus in potestatibus, consulibus, rectoribus, et consiliariis locorum, in quibus hujusmodi statuta vel consuetudines edite fuerint vel statute.

Decimus sextus in his, qui . . . ea prasumpserit judicare.

Decimus septimus in his, qui in publica forma redegerint judicata.

Auctoritate domini episcopi in concilio London, ultimo celebrato ordinatum est ; inprimis, qui pacem domini regis et regni sui injuriose perturbant, vel aliquid faciunt, per quod dicta pax et tranquillitas valeant perturbari, vel ad perturbationem perveniatur, publice et solenniter accensis candelis, pulsatis campanis, cruce erecta in singulis ecclesiis sue provincie denuncientur excommunicati.

Item omnes illi sunt excommunicati eodem modo, qui bona aliorum rapiunt, et occupant, contra pacem et voluntatem eorum, ad quos pertinent ; et maxime clericorum.

Item, quod complices et fautores eorum eodem modo denuncientur excommunicati, contra quos omnes in concilio Oxoniensi, et ab aliis sacris patribus divina sententia ab olim lata fuerat.

Item ordinatum est, quod omnes vere penitentes, qui pacem, et tranquillitatem predictas defendere nitentur ; aut pro eis orationem dominicam ter dicentes, cum totidem salutationibus beatae virginis CC. dies indulgentie per dominum archiepiscopum, et undecim suffraganeos suos in dicto concilio concessos habeant.

Item, quod in singulis ecclesiis parochialibus, semel in hebdomada, cum major parochianorum adfuerit multitudo, fiant processiones pro pace, et misse sequentes ; et quod omnia fiant premissa, sub pena majoris excommunicationis.

Gab. Cossatius constitutiones Richardi, episcopi Sarum, hac finit observatione. "Anglicane collectionis ordinem in his edendis constitutionibus secuti sumus, ejusque fide Oxoniensi concilio anni MCCXXII. eas praposuimus. Sed tunc tandem animadvertimus fuisse postponendas, cum in earum capite ultimo mentio fiat Oxoniensis istius concilii, ejusque ipsa verba referantur. In eadem collectione sequitur concilium Dunelmense, sive constitutiones Richardi, episc. Dunelm. que sunt ad verbum eadem atque constitutiones Richardi, episcopi Sarum, supra edite. Hoc differunt uno, quod diversa est partitio capitulorum, et Dunelmenses postremis capitulis careant a LXXV. Eas igitur hic omittimus. Profuerunt ad tollenda menda plurima, que in Sarumensibus erant. Ceterum non errore librarii dictas esse Dunelmenses, sed reipsa in Dunelmensi concilio promulgatas, eo per suadeor, quod sublata in iis sint aliquot linee de fabrica ecclesie Sarum, que in harum capite LXX. leguntur."

Sentences of excommunication also appear in:

Statuta synodalia Richardi (de la Wich ejus nominis secundi) Cicestren. episcopi. (1246).⁷⁶⁹

Constitutiones domini Johannis Peckham Cantuar. archiepiscopi. (1279).⁷⁷⁰

Synod Exoniensis diocesis a Petro Quivil, ejusdem empiscopo. (1287).⁷⁷¹

Constitutiones synodales D. Gilberti, episcopi Cicestrensis. (1289).⁷⁷²

Constitutiones synodales Sodorenses. (1291).⁷⁷³

Constitutiones sunodales per Henricum Woodloke, Winton. episcopum. (1308).⁷⁷⁴

Constitutiones per dom. Willielmum, archiepiscopum Eborum. (1311).⁷⁷⁵

Manuale et processionale ad usum insignis ecclesie Eboracensis (1882):119-122.

Notes.

Notes.

¹ The 1506 Pynson-Rouen edition is taken as the basis for this edition. The 1498 (1497) Rembolt edition, the 1529 Regnault edition, and the 1554 Valentin edition are used as supplementary sources, in particular to fill in gaps in 1506. Bodleian Barlow 7 has been consulted. The Henderson edition (1882) has been compared. Collins (1960) has been consulted. The music generally conforms to the versions that appear in the Noted Breviary and Noted Missal editions. A comprehensive list of printed editions appears in Christopher Wordworth, *Ceremonies and Processions of the Cathedral Church of Salisbury* (Cambridge: Cambridge University Press, 1901): 333-336.

² A woodcut showing the arrangement of persons and objects for this blessing appears in the Sarum processions.

³ 'quam', 1506:23.; 'aquam', 1516:2r.

⁴ 'turribulariis', 1506:2; 'thuribulariis', 1516:2r.

⁵ 'matutina', 1506:2r; 'matutinas', 1516:2r.

⁶ 1506:2r. [BL copy] has a blank space where 'exorcizá-' should be.

⁷ 'versúsia', 1506:2r; 'versútia', 1516:2v.

⁸ 1529:5r; Pro-1519:4r.

⁹ In 1506:4v. 'Amen' is set EF.E.

¹⁰ In 1529:5r. 'ut predicatur' is in parentheses.

¹¹ 'ubi', 1529:5r.

¹² 'primia', 1506:4v.

¹³ 1529:5r.

¹⁴ 1529:5r.

¹⁵ In this note parenthetical numbers indicate the line of music to which the note refers.

(1) In AS:51. 'Dóminus' is set G.G.A.

(5) In AS:51. 'David' is set ACBBC A. In 1519:56v 'Abraham' is set G.AGFEEFE.E. 1531:30v. has 'Abraham génuít'.

(7) In 1519:56v. 'Judam' is set A.G. In AS:51 'autem' is set ACCAC.BA.

(9) In 1519:56v. 'autem' is set DE.FEDEEDC ; the first Esrom is set FEDEFEEC C. 1531:30v has Esron.

(13) In AS:51. the second Booz is set EF.EDC. In 1519:57r. autem is set DE.FEDEEDC.

(15) In 1519:57r. the first David is set GFEF.GAGAF.

(17) In 1531:30v. has 'Róboam autem génuít'.

(18) 1531:30v. has Abía AS:51. and 1519:57r. have Asam.

(19) In 1519:57r. autem is set DE.FEDEEDC ; Jósaphat is set FG.FEDEFEEC.C.

(20) 1531:30v. has 'Joram autem'. In 1519:57r. 'Oziam' is set G.FEFFE.E.

(21) In 1519:57r. 'Jóatham' is set GA.GFEFFE.E. 1531:30v. has 'Jóatham autem'.

(23) In 1519:57r. 'autem' is set DE.FEDEEDC.

(25) In 1519:57r. 'Josám' is set G.FEFFE.E ; 'autem' is set DEG.GG.

(27) In AS:52. 'Jechónias' is set G.G.ACBBC.A.

(29) In 1519:58r. 'autem' is set DE.FEDEEDC.

(33) In 1519:58r. 'Eliud autem' is set E.E.FEDC DE.FEDEEDC.

(34) In 1519:58r. the first 'Eléazar' is set F.GFED.EFECC.C.

¹⁶ 1529:8r.

¹⁷ Grad-1508:18v.

¹⁸ 'géntium' does not appear in the *Vulgate*. 1508:19r. 'súpera atque yma.', 'Parvulus enim natus est nobis', 1508:19r. 'Natus est nobis', 1508:19r. In 1508:19r. 'principátus' appears to be set B.B.B.D. 1527:19r. has B.B.B.B. In 1508:19v. '-vid et super regnum' appears a third lower. This error is repeated in 1527:19v. and 1532:21r. 'Ut confirmet illud', 1526:11v. [SM:51.] 'usque ad occiduos', 94; 1526:11v; 57, [SM:51.]

¹⁹ 'in', 1506:8v; 1529:10r.

²⁰ 1529:10r; Grad-1508:36v.

²¹ In AS:88. 'vobíscum' is set G.GAGFE.E; 'sancti' is set GGf.FE. In PEN:34v. 'Evangélii' is set F.ED.DE.DEG.G. In BL-52359:64v. 'Lucam' is set GGAGFE.E. The crosses are found in 1508:36v.

²² The 'Qui fuit' section cycles through nine small phrases. Each third phrase comes to rest on the finalis. In AS:88-89. bar lines group the 'Qui fuit *N.*' phrases in threes. This is followed in the edition. 1519:108r. groups the phrases in threes but with an irregular grouping of two near the beginning (Matathie, Amos) and with a group of four at the end (Enos, Seth, Adam, Dei).

The Sarum sources include considerable variants in the spelling of the Hebrew names, as the following list indicates : Joseph, Hely/Heli, Mathat, Levi, Melchi, Janne, Joseph, Matathie/Mathathie, Amos, Nahum/Naim/Naum, Heli/Helsi/Ely/Hesli, Nagge, Maath/Mathat/Mahath/Maaht, Matathie/Mathathie, Semei, Joseph, Juda, Johanna/Joanna, Resa, Zorobabel, Salathiel/Salachiel, Neri, Melchi, Addi, Thosan/Cosan/Cosam, Elmadan/Helmadan/Helmadam, Her, Jesu/Jhesu, Elieser/Eliezer/Eliazar/Helieser/Heliazar, Jorym/Jorim, Matath/Mathat, Levi, Symeon/Simeon, Juda, Joseph, Jona, Eliachim/Elyachim/Elyachym/Eliakim, Melea/Melca/Melcha, Menna, Matatha/ Mathatha, Nathan/Natham, David, Jesse, Obeth/Obed, Booz/Boz, Salmon, Naason/Naasson, Aminadab, Aram, Esrom/Esron, Phares, Jude, Jacob, Isaac/Ysaac, Abrahe, Thate, Nachor, Seruch/Sarug/Saruch/Seruth, Ragau, Phaleg/Phalech, Heber, Sale, Chaynam/Cainan/Chainam/Caynan, Arphaxat/Arphaxad, Sem, Noe, lamech/Lameth, Mathusale/Methusale/Matusale, Enoch/Henoch, Jareth/Jard, Melalehel/Malaleel, Chaynam/Cainan/Chainam/Caynan, Enos/Henos, Seth, Adam.

In the following notes numbers in parentheses refer to lines of the music.

(1) In 1519:108r. 'baptizarétur' is set A.CC.AG.AAG.FEF. In AS:88. 'omnis' is set GFED.E.

(2) In BL-52359:64v. 'baptizáto' is set D.EG.GGF.E.

(3) In BL-52359:64v. 'descéndit' is set A.BBCb.A. In PEN:34v. no flat appears; 'corporáli' is set G.GFEG.AABG. The flat appears only in AS:88.

(4) In AS:88. 'ipsum' is set DE.G. In 1508:36v. and 1519:108r. 'ipsum' is set EFG.G. The flat

appears only in AS:88.

(5) In 1508:36v. 'celo' is set GFE.F. In PEN:34v. 'celo' is set GFE.F. In BL-52359:64v. 'facta' is set AABA.GFEFFE.

(6) In 1519:108r. 'ipse' is set ABA.FFE.

(7) In 1519:108r. 'triginta' is set D.EFG.G.

(8) In AS:88. 'fuit Mathat' is set G.FFE E.E.G. In BL-52359:64v. 'filius' is set AAB.G.GFEF.

(10) In 1519:108v. 'Mathathie' is set G.A.A.B. In 1508:36v. the first 'fuit' is set FF.EFG; the second 'fuit' is set ABC.BCBAG.

(11) In BL-52359:64v. 'Qui fuit Helsi' is set to the melody of the following phrase: G FFE.D E.G.

(13) In 1508:36v. and 1519:108r. 'Mathathie' is set G.A.A.B. In PEN:34v. the first 'fuit' is set C.BAG. In BL-52359:64v. 'Sémei' is set A.B.B.

(14) In 1508:36v. the first 'fuit' is set DEDCB.C.

(15) In BL-52359:64v. 'Zoróbabel' is set C.D.E.E. In PEN:34v. 'Neri' is set AGF.FEE.

(16) 1519:108v. has 'Thosan.' In BL-52359:64v. the three phrases use the music of the following line.

(17) 1519:108v. has 'Helmádan.' In 1508:36v. the second 'fuit' is set DEDCB.C. In BL-52359:64v. 'Qui fuit Her' is set to the phrase BC.CBAG.A.B; 'Qui fuit Jesu' is set to the phrase D.FFD.FEG.FE.E.

(18) 1519:108v. has 'Heliéser.' In BL-52359: the first 'fuit' is set FEEFD.C.

(19) 1531:53r. has 'Matath.' In 1519:108v. 'Sýmeon' is set A.A.B. In 1508:36v. 'Mathat' is set AGF.FEE. In 1508:36v, 1519:108r. and PEN:34v. 'Sýmeon' is set A.A.B.

(21) 1519:108v. has 'Elíachim.' Some Sarum sources have 'Melcha' F.GG.

(22) In 1519:108v. 'Máthata' is set A.GFFE.E. In AS:88. 'Mathátha' is set G.GGFE.E; the third 'fuit' is set GAB.BC. In 1508:36v. 'Mathátha' appears to be set A.GF.FE.E. In BL-52359. 'Mathátha' is set GAF.FE.E.

(24) In 1508:36v. the second 'fuit' is set DEDCB.C. In AS:88. 'Booz' is set D.DCB.

(25) In 1508:36v. 'Naáson' is set C.D.E; the third 'fuit' is set FEF.G. In BL-52359. 'fuit Naáson' is set FED.C D.E.E.

(28) In PEN:34v. the second 'Qui' is set FE.

(29) In AS:89. 'fuit Ragau' is set GABBC.G A.A.

(29) In 1508:36v. and PEN:34v. 'Ragau' is set as two syllables, G.AA.

(30) In 1519:109r. 'fuit Heber' is set FED.EFG FE.E.

(31) In 1519:109r. 'fuit Cáynan' is set DE.DCBCD C.CB.B; 'fuit Sem' is set FEEFDC.D E. In AS:88. 'Cháynan' is set DC.CB.B; the third 'fuit' is set FEFDCD.

(33) In 1519:109v. 'Mathúsale' is set G.G.A.B. In 1508:36v. the second 'fuit' is set FF.EFG. In AS:88. 'Mathúsale' is set G.A.A.B.

(34) In 1519:109v. 'fuit Malaléel' is set ABC.BCBA G.A.B.B; 'Chaynan' is set C.BBA.A. In AS:88. 'Malaléel' is set G.A.B.B; 'Cháynam' is set DC.CB.B.

(35) In AS:88. the second 'fuit' is set FEFDCD.

(36) In AS:89. 'fuit Dei' is set AGFEF.G AGFFE.E. In 1508:36v. 'Dei' is set AGF.FEE. The conclusion, beginning at 'Spíritu', appears in GS:pl. j.

²³ A woodcut showing the arrangement of persons and objects for this rite appears in the Sarum processions.

²⁴ 'illa rubrica non est vera que dicit "*Sacerdos benedicens candelas seu palmas stabit versus austrum cum Ordinale Sarum dicit ad orientem.*", *Defensorium Directorii*, cap. 21. 'Falsi libri habent *ad austrum*, et male.', *Crede Michi*, cap. 134.

²⁵ 1506:10v. omits '*Chorus. Et cum spíritu tuo. V̄.*'

²⁶ 'thono', 1506:10v; 'tono', 1516:13v.

²⁷ 'daprecámur', 1506:11r.

²⁸ At the fifth line from the end of the following prayer, 1555, unpagéd has 'gubernáre ut portum'.

²⁹ 1529:15r; Pro-1519:140v.

³⁰ 'et', Pro-1519:141r.

³¹ 'Christum', Pro-1519:141r.

³² 1529:15r.

³³ Here the Processional:141r. has '*His dictis sacerdos cum suis ministris descendat ad gradum [chori] et si episcopus presens fuerit officium exsequatur et in sedem suam se recipiat.*'

³⁴ In 1506:12v. and 1529:15v. 'secúndum' is set C.C.C.

³⁵ '*stabit versus orientem.*', *Defensorium Directorii*, cap. 21; *Crede Michi*, cap. 72.

³⁶ SP:27r. has one less note than required for the next.

³⁷ 'fletum', 1506:27r.

³⁸ 1529:17r.

³⁹ 'castrameáti', 1523:41v.

⁴⁰ 'Profécti', 1529:17v.

⁴¹ 'hanc' is not in the *Vulgate*.

⁴² 'et Aaron' is not in the *Vulgate*.

⁴³ 'Cunque enim' appears in the Processional, 41v. The *Vulgate* omits 'enim'.

⁴⁴ 'univérsum', 1506:14v. 'omnem' appears in the Missal-1513:61r. and in the *Vulgate*.

⁴⁵ 'vénerat', *Vulgate*.

⁴⁶ 'audisset', 1506:14v. Pro:41v. and the *Vulgate* have 'audissent'.

⁴⁷ 'venit Jesus', Pro:41v., *Vulgate*.

⁴⁸ 'scrptúra (sic) erant', 1506:14f; 'scripta erant', 1529:18r; 'erant scripta', Pro:42r, *Vulgate*.

⁴⁹ 'ergo cum', 1506:14v; 'ergo', 1529:18r, *Vulgate*.

⁵⁰ 'proficitis', 1506:14v; 'proficimus', 1529:18r, *Vulgate*.

⁵¹ 'illa rubrica non est vera que dicit "*Sacerdos benedicens candelas seu palmas stabit versus austrum cum Ordinale Sarum dicit ad orientem.*", *Defensorium Directorii*, cap. 21. 'Falsi libri habent *ad austrum*, et male.', *Crede Michi*, cap. 134.

⁵² In most of the Manuals 'Per eum qui ventúrus' etc. is set a fifth higher, in the C-clef. However the F-clef appears in 1498:19r.

- ⁵³ 'suscípiens eas', 1882:46.
- ⁵⁴ 1529:18v; Pro:43r.
- ⁵⁵ 1882:46.
- ⁵⁶ 'passiónis appropínquans a turbis', 1882:47.
- ⁵⁷ 1529:19r; Pro:43v.
- ⁵⁸ 'veneráde', 1506:15v; 'venerande', 1516:20r.
- ⁵⁹ In 1529:19v. 'o veneránde pón.tifex' is in parentheses.
- ⁶⁰ 'orat', 1529:19v.
- ⁶¹ 'thonóleo', 1506:16r; tholóneo', 1516:20v; 'telóneo', 1529:19v..
- ⁶² 1498:20v; 1529: 20r; Pro:53r.
- ⁶³ Pro:53r.
- ⁶⁴ 1498:20v; Pro:53r.
- ⁶⁵ Pro:53r.
- ⁶⁶ In Pro:53v. the third 'Veníte' is set F.FDCF.F. In the missal the repetition is of 'Veníte veníte'.
- ⁶⁷ 'sic', 1529:20r.
- ⁶⁸ 'versus orientem', *Defensorium Directorii*, cap. 21; *Crede Michi*, cap. 80.
- ⁶⁹ 'Et', 1529:20v.
- ⁷⁰ 1529:20v.
- ⁷¹ 'domno', 1506:17r.
- ⁷² 1529:21r.
- ⁷³ Pro:54v.
- ⁷⁴ Pro:54v.
- ⁷⁵ 1516:22r; 'Dóminum', 1529:21r.
- ⁷⁶ 'dignáris', 1506:17r. 'dignéris' appears in 1529:21r.
- ⁷⁷ The verses 'Lota mente' and 'Sit hec dies leta cunctis' do not appear in the processions. In the processions the 'Sit dies hec festa nobis' appears as 'Sit hec dies festa nobis'.
- ⁷⁸ Pro:62v.
- ⁷⁹ 'Dicit', 1506:18v.
- ⁸⁰ The Processional begins this reading here.
- ⁸¹ 'quem diligébat Jesus', *Vulgate*.
- ⁸² The *Vulgate* has a question mark.
- ⁸³ 'ergo', *Vulgate*.
- ⁸⁴ In 1529:23v. 'sicut dixi Judéis' is in parentheses.
- ⁸⁵ 'et', 1529:24v.
- ⁸⁶ 'in superiori', 1529:24v.
- ⁸⁷ 'portionem', 1529:24v.
- ⁸⁸ A woodcut showing the arrangement of persons and objects for this station appears in the Sarum processions.
- ⁸⁹ 'misericórdia', Pro-1519:71v. 'lumen ex eo', Pro-1882:77.

⁹⁰ 'spiritális', 1882:77.

⁹¹ 1882:77.

⁹² Pro:72r.

⁹³ Pro:72r.

⁹⁴ 1529:25v.

⁹⁵ Missal-1513:80r.

⁹⁶ Pro:72r.

⁹⁷ 'tu', 1506:20v; 'tua', 1498:26v.

⁹⁸ 'per virtútem et nomen', Sarum missals.

⁹⁹ 1498:26v.

¹⁰⁰ 1529:26r.

¹⁰¹ 1882:78.

¹⁰² 1529:26r. The missals and processions have 'fumus'.

¹⁰³ 'et', 1529:26r.

¹⁰⁴ 'rútili', 1523:72v. Note that the third phrase is varied in the last verse: 'Regnum' is set C.D rather than C.DE. Only the 1555 edition conforms this verse to the others.

¹⁰⁵ A woodcut showing the arrangement of persons and objects for this station appears in the Sarum processions.

¹⁰⁶ 'papa' is erased in 1506:21v. and 1529:27r.

¹⁰⁷ In 1506:25r. 'patre nostro papa' is crossed out. In Pro-1519:79r. 'patre nostro papa *N.* atque' is crossed out.

¹⁰⁸ "In this rubric we have perhaps an extract from some hexameter verses on the paschal taper, such as St. Augustine himself composed:

Cereus iste Deum désignat sive colúmnam
Que fuit Hebréis lux noctis et umbra diéi."

Christopher Wordsworth, note preserved in Salisbury Cathedral Library.

¹⁰⁹ 'an', 1529:32r; 'vel', 1506:25v.

¹¹⁰ 1882:8*.

¹¹¹ The MS. adds—"In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti.", 1882:8*.

¹¹² 1882:8*.

¹¹³ The MS. adds—"In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti.", 1882:8*.

¹¹⁴ Throughout the baptismal service, versicles that are not to be said are crossed out in the British Library copy of Manual-1529. Indications of which prayers are applicable to males and to females appear in the margins. These annotations are clearly intended to assist the officiant in reciting the office.

¹¹⁵ 'MS. "*Et dicat sacerdos Nominétis infántem. Respondeant compatrini et commatrine N.*"', 1882:9*.

¹¹⁶ At 'eum' a blank space appears in 1506:26r.

¹¹⁷ 'pervnière', 1506:26r.

- ¹¹⁸ 'The printed Manuals used give no crosses in the first part of this prayer. They are found in the MS.', 1992:9*.
- ¹¹⁹ 1529:33r.
- ¹²⁰ 'propítius', 1529:33r.
- ¹²¹ 'tuum tuum', 1506:26r.
- ¹²² 'repleátur', 1529:33r.
- ¹²³ 'terar', 1506:26r.
- ¹²⁴ 'immortálem', 1506:26v; 'immortále', 1529:33v.
- ¹²⁵ 1529:33v.
- ¹²⁶ 1506:26v. omits 'da'; 'da' appears in 1529:34r.
- ¹²⁷ 'Egyptiaca', 1529:34v.
- ¹²⁸ 'etérne Deus', 1529:34v.
- ¹²⁹ 1529:34v.
- ¹³⁰ In 1529:35r. 'quicúnque es' is in parentheses.
- ¹³¹ 1529:35r.
- ¹³² 'eos prohibére ad me veníre', *Vulgate*.
- ¹³³ 'manus', *Vulgate*.
- ¹³⁴ 'MS. "in manu sua dextera." ', 1882:10*.
- ¹³⁵ 'aperíre', 1529:35r.
- ¹³⁶ 'MS. "Hic dictis, dicat sacerdos super infantem, signum crucis faciendo, In nómine Patris et Fílii et Spíritus Sancti. Amen.
Deinde interrogato nomine infantia accipiat eum per manum dexteram et dicat: Trado tibi. et cetera. Postea introducat, et cetera.", 1882:10*.
- ¹³⁷ In 1529:36r. 'quod sepe debet fieri propter aqua corruptionem' is in parentheses.
- ¹³⁸ 1882:11*.
- ¹³⁹ 'sive . . . sive', 1529:36r.
- ¹⁴⁰ 'paparum' is erased in the British Library copy of 1506:28r.
- ¹⁴¹ For this paragraph: 'Om. MS.', 1882:11*.
- ¹⁴² 'all a', 1506:28v.
- ¹⁴³ 1529:36r. 1506:28v. has 'a Pater noster an Ave Creed.'
- ¹⁴⁴ 'or set to lerne', 1529:36r.
- ¹⁴⁵ 1529:36r. 1506:28v. has 'the Pater noster. Ave. and Crede.'
- ¹⁴⁶ "These English addresses are not in the MS.', 1882:11*.
- ¹⁴⁷ 1529:36v.
- ¹⁴⁸ 1506:31r. omits 'servántibus'.
- ¹⁴⁹ 'MS. "Hic mittat cereum in (me)dium fontis, crucem faciens." ', 1882:13*.
- ¹⁵⁰ For 'et tradat clerico . . . tota prefatio.', 'Om. MS.', 1882:13*.
- ¹⁵¹ 'completo', 1529:41r.
- ¹⁵² 1529:41r. omits 'et'.

- ¹⁵³ "The MS. has throughout the paragraph "*respondeant patrini.*"', 1882:14*.
- ¹⁵⁴ 'MS. "*Deinde interroget sacerdos nomen infantis, dicens ad infantem : Quid vocáris. Respondeant patrini, N.*"', 1882:14*
- ¹⁵⁵ 'respondeat', 1506:32r; 'respondeant', 1529:41v.
- ¹⁵⁶ For '*nomen infantis dicens : [N.]*', 'Om. MS.', 1882:14*.
- ¹⁵⁷ '*N., Quid petis.*', 1882:14*.
- ¹⁵⁸ For '*per latera*', 'Om. MS.', 1882:14*.
- ¹⁵⁹ "The MS. adds "*Si dubitet Sacerdos de infante utrum sic baptizatus fuerit annon, accipiat infantem et baptizet eum, sic dicendo : N., Si baptizátus es, ego non rebaptizo te. Si non es baptizátus, ego baptizo te. In nómine Patris, et cetera, modo supra dicto, videlicet continua recitatione sine aliqua mutatione vel interruptione verborum sub trina mersione, ut supra dictum est.*"', 1882:15*.
- ¹⁶⁰ For this sentence, 'Om. MS.', 1882:15*.
- ¹⁶¹ 1506:32v. omits 'ei'. 'ei' appears in 1529:41v.
- ¹⁶² "The MS. adds "*ita tamen quod nomen infantie non mutetur, et quod lavent manus, antequam exeant ab Ecclesia.*"', 1882:15*.
- ¹⁶³ 'eum', 1506:32v.
- ¹⁶⁴ 'Presbiter', 1506:33v.
- ¹⁶⁵ "The rubrics given in the MS are:
"Nota quod si infans uerit in aliquo periculo tunc primo introducatur ad fontes, et cito baptizetur : et si postea vixerit, totum habeat servitium supradictum.
"Hoc idem observetur in quolibet sacramento, quod quandocunque periculum videtur imminere, semper incipiatur ad substantiam illius sacramenti et postea residuum, si poterit, compleatur.
"Pater aut mater non debent proprium filium levare de sacro fonte, nec baptizare, nisi magna necessitas fuerit. Vir et uxor ejus non debent simul levare filium aalterius de sacro fonte.
"Qui levaverit aliquem de sacro fonte non debet eum tenere coram Episcopo in confirmatione nisi necessitate cogente.
"Quid si mulier pugnans vivo partu moriatur, numquid partu vivo debeat sepeliri ? Pro hac nota Hostiensem (titulo 'De consecratione Ecclesie ve Altaris,' summario 'An sit iteranda,' versiculo 'Dicas ergo'), qui dicit quod si pro certo constat mortuum esse partum, non incidetur mulier, sed cum partu sepelietur ; nec obstant jura que nolunt que paganus sepeliatur in cemeterio, quia ipsa jura intelligunt quando paganus separatus est ab utero matris Christiane vel in utero matris pagane ibidem sepultus fuerit, secus si in utero matris Christinae, quia tunc non commode discerni possit ; et sic non est exhumandus. Sed quid dicam (dicit Hostiensis) vel respondebo, si quis me consulat in hoc casu ? Queram, est mortuus partus ? Si dicat quod non ; causa pietatis et humnitatis sine metu alicujus irregulatatitatis possum respondere ; Pone cito baculum in ore mulieris et consulas sirurgicum peritum. Si vero dicit quod mortuus est partus ; queram, Qualiter es certus ? Si respondeat, Certus sum ; dicere possum, Si hoc certum sit, sepelire nec prohibeo nec precipio ; tu etiam cave tibi quia si partus vivat, tanquam homicida esses puniendus, si eam sepelires.
"Sin dubitet, quis posset baptizare ? Dicit Hostiensis (titulo 'De baptismo', summario 'Quis possit vel

debeat baptizare') quod nedum Sacerdos vel Diaconus sed et hereticus et paganus et excommunicatus et quicumque, dum tamen in forma Ecclesie rite conferatur ; nullus tamen sipsum baptizare potest. Sed numquid pater et mater possunt proprium filium baptizare ? Et dicit Hostiensis quod sic, necessitate imminente, quia tali tempore quilibet potest hoc facere, ut supradictum est.

"Sed numquid possit quis baptizare saliva, aqua deficiente ? Et dicit Hostiensis (eodem titulo et eodem summario) quod non.

"Quia si qua mulier laboret in partu, adeo quod de morte ipsius et prolis timetur, appareat tamen aliquid de prole extra ventrem, sed non potest sciri utrum sit masculus vel femina ? Consulo obstetrici, quod accipiat aquam, et liniendo caput, si appareat, cum aqua crucem faciendo super ipsum dicens : Creatúra Dei, Ego baptizo te in nómine Patris ; (iterum liniendo) et Filii (iterum liniendo) et Spiritus Sancti. Amen. Si vero alia pars corporis appareat, non potest.

"Sed quero, que sit forma baptisim ? Pro hoc nota Hostiensem (titulo 'De baptismo,' summario 'Que sit ejus forma'), qui dicit quod ad ejus formam seu essentiam duo sunt necessaria, verbum et elementum (titulo eodem, capitulo 'Non ut apponeres'). Unde cum saliva non potest quis baptizare, quamvis aqua deficiat. Item necessarium est verbum, scilicet quod observetur forma verborum, videlicet baptizans mergendo ter baptizandum sic dicendo, Petre, Ego baptizo te in nómine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen (titulo eodem, capitulo primo). Sed sufficit una mersio, si consuetudo terre hoc approbet ('De consecratione,' distinctione quarta 'De Trina'). Et licet totus puer non mergatur in aqua, nihilominus baptizatus intelligitur, dummodo quantalibet pars quae super eum infundatur. Quid si aliquod verbum, quod non est de forma, addatur ibi vel misceatur ? Dicunt quidam quod si premittatur, ut si dicat 'Arma virúmque cano, Ego baptizo te in nómine Patris,' et cetera ; seu post formam adjiciatur, ut 'Ego baptizo te in nómine Patris et Filii et Spiritus Sancti, et Diáboli' ; efficax est baptismus, quia cum impertinentia extrinsecus adjiciuntur, non vitiant (ff. 'De verborum obligationibus.' 'Que extrinsecus'). Si vero interponitur, ut si dicat 'Ego baptizo te, arma virúmque cano, in nómine Patris, et cetera, tunc vitiat et non confertur baptismus. In forma autem baptismi omne verbum aliud a verbo Domini alienum et impetines censi debet. Doctores tamen nostri dicunt quod sive premittatur sive sequatur sive interponatur, semper vitiat baptismus, secundum Gofferdum, quia forme nil detrahendum est vel addendum ('De consecratione.' distinctione quarta, 'Firmissime'). Quid si dicat 'Ego baptizo te.' et cetera, 'et ómnium sanctórum' ? None est baptizatus, quia nihil jungi debet in forma, ut supra notatum est (versiculo 'Doctores') ; et in hoc hodie omnes conveniunt, ergo credamus eis.

"Concordat cum isto Paulus de summa Trinitate, et cetera (distinctione prima versiculo 9. Parvulus). Si distinxerit alia verba interserens vel proponens credens esse de substantia, vitiat sacramentum, secus si ex simplicitate vel malitia. Ibidem tenet Paulus (eodem versiculo) quod si qui habeat duo capita et colla et pectora. Item tenet Paulus (eodem versiculo) quod hoc pronomem Ego non est de substantia ; sed hoc pronomem Te secus : et quod in baptismo forma verborum est diligenter observanda, adeo quod non fiet per verba equipollentia." ', 1882:16*.

¹⁶⁶ 1529:44v.

¹⁶⁷ 'primo', 1529:25r.

¹⁶⁸ 'huc', 1529:45r.

- ¹⁶⁹ 'Lo, brethren, we are comen here before God and his angels and all his halowes, in the face and presence of our moder holy chyrche, for to couple and to knyght these two bodyes togyder, that is to saye, of this man and of this woman, that they be from this tyme forthe but one body and two soules in the fayth and lawe of God and holy chyrche, for to deserve everlastynge lyfe, what somever that they have done here before.', York Manual (1882):24.
- ¹⁷⁰ 'Also I charge you both and eyther be your selfe, as ye wyll answer before God at the day of dome, that yf there be any thyng done pryvely or openly bewene yourselfe, or that y eknowe any lawfull lettynge wy that ye may nat be wedded togyder at thys tyme, say it nowe or we do any more to this mater.', York Manual (1882):24.
- ¹⁷¹ 'noluerit', 1506:25v. 'voluerit' appears in 1529:45v.
- ¹⁷² 'N., Wylt thou have this woman to thy wyfe and love here [and wirschipe hir—*Cambridge MS.*] and keep her, in syknes and in helthe, and in all other degrese be to her as a husbände sholde be to his wyfe, and all other forsake for her, and holde the only to her to thy lyves ende?', York Manual (1882):26.
- ¹⁷³ 'I wyll', York Manual (1882):26.
- ¹⁷⁴ 'N., Wylt thou have this man to thy husbände, and to be buxum to hym, [love him, obeye to him, and wirschipe him—*Cambridge MS.*] serve him and keep him in syknes and in helthe : and in all other degrese be unto him as a wyfe shulde be to hir husbände, and all other to forsake for hym, and holde the only to hym to thy lyves ende?', York Manual (1882):26.
- ¹⁷⁵ 'I wyll', York Manual (1882):26.
- ¹⁷⁶ 'Ecclesie, MS.', 1882:19*.
- ¹⁷⁷ 'housbonder', 1529:46r.
- ¹⁷⁸ 'aspergat illam aqua benedicta et, MS.', 1882:19*.
- ¹⁷⁹ 'MS. "*Tunc procidat sponsa ante pedes ejus, et deosculetur pedem ejus dextrum ; tunc erigat eam sponsus.*" ', 1882:20* See Russ McDonald, *Shakespeare Reread : The Texts in New Contexts* (Cornell, Cornell University Press, 1994): 195. This practice, also known as foot-courtesying, was traditional throughout pre-reformation Europe. See J. Wickham Legg, *Ecclesiological Essays* (London: de la More Press, 1903), esp. pp. 189-90. See also *The Rathen Manual* (Aberdeen : Aberdeen Ecclesiological Society, 1905.), p. 36, n. 1. See also the York Manual.
- ¹⁸⁰ 1529:47r.
- ¹⁸¹ 'Qui vivit et regnat Deus.', 1529:47r.
- ¹⁸² 1529:47r.
- ¹⁸³ 1529:47v.
- ¹⁸⁴ 'efficiátque', 1506:37r.
- ¹⁸⁵ 'prostratos', 1529:48r.
- ¹⁸⁶ 'Erunt (inquit)', 1529:48v.
- ¹⁸⁷ 'Dómino', *Vulgate*.
- ¹⁸⁸ 'enim' is not in the *Vulgate*.
- ¹⁸⁹ 1529:48v; *Vulgate*.

- ²⁰⁰ 1529:51v. omits 'eum'.
- ²⁰¹ 'suam quacúnque', *Vulgate*.
- ²⁰² 1506:40v. omits 'hóminem'.
- ²⁰³ The *Vulgate* omits 'eis'.
- ²⁰⁴ 'cum glorificátur', 1506:40v.
- ²⁰⁵ In 1508:143v. 'Benedíctus' is set DG.G.ACBCDC.CBA. In GS:pl c. the last syllable of 'Pater' is set AGB₃GA. 1508:143v. has a flat only at the second syllable of 'Pater'. In 1508:143v. 'Sanctus' is set GACC.GACCAC; 'Spíritus' is set ACBCDC.BCA.BA.
- ²⁰⁶ 1506:41r. omits 'Et cum spírítu tuo.'
- ²⁰⁷ In 1506:41r. and 1529:52v. 'Orémus' is set F.F.B[₃]. Presumably this is an error.
- ²⁰⁸ 'fidere', 1506:42v.
- ²⁰⁹ 'solo', 1506:42r.
- ²¹⁰ In 1529:53r. '*respice*' falls after 'tuam'.
- ²¹¹ 'que se tua'. 1529:53r.
- ²¹² Manuale 1960:54 n. has an extensive discussion on the blessing of second marriages.
- ²¹³ 'MS. "*Notandum est autem quod inhibitum est per capitulum Capellanum. et capitulum Vir autem. Extra de secundis nuptiis et per Decretum xxx. questione Hac oratione. ne benedictio detur in secundis nuptiis, et cetera.*"', 1882:23*.
- ²¹⁴ 1529:53v.
- ²¹⁵ I Cor. 6:16.
- ²¹⁶ In 1506:43r. and 1529:53v. (British Library copies) '*pape*' is erased or crossed out.
- ²¹⁷ In 1506:43r. and 1529:53v. (British Library copies) '*pape*' is crossed out.
- ²¹⁸ 'hujus modicum', 1506:42v; 'hujusmodi, cum', 1529:54r.
- ²¹⁹ 1529:54r. omits '*tantum*'.
- ²²⁰ 'The MS. adds "*Vel si maritus vidue mortue, qui nondum fuerit benedictus in secundis nuptiis illius vidue, contraxerit ; et relicta vidui vel bigami, que non fuerit benedicta in secundis nuptiis mariti sui. Consimiliter si ille qui prius contraxerit cum vidua et non fuerit in secundis nuptiis ejus benedictus, contrahat cum virgine seu e contrario, benedicende sunt nuptie eorum, nec obstat de bigamia scilicet de benedictione que non debet iterari, si ambo vel alter a presbitero fuerunt benedicti secundum Hostiensem in Summa, titulo de secundis nuptiis ; in paragrapha An licitum. vel Sed quod si duo. Johannes in novella et coll. prima Vir autem. In secundis nuptiis salvatur in alio modo significatio in ordine etiam ad primas nuptias quia Episcopus*" et cetera ut supra.', 1882:24*.
- ²²¹ 'The MS. adds "*Queritur quando potest sacramentum sollemnizari. Unde notandum quod carnalis copula non est facienda ante benedictionem super nubentibus ; et in Festis sollemnibus et in jejuniis abstinendum est a carnali copula, et hec ratio quare in certis temporibus prohibetur sollemnitas matrimonii, non tamen consensus. Tamen si sollemnitas adhibeatur, non retractetur matrimonium.*"

"*Et nota quot sunt tempora in quibus non licet contrahere matrimonii sollemnitatem. Unde versus :*

Adspiciens, véterem, circum, qua, quis, benedícta,

Témpora post ista fiet copulátio sacra.

Videlicet prima Dominica Adventus Domini, Adspiciens, abstinendum est a nuptiis et ab hinc usque ad octavum diem Epiphaniae inclusive, scilicet in crastinum. Hoc nempe est octavus dies in qua dicitur ad Laudes Antiphona, Véterem hóminem. propter reverentiam communionis. Quia secundum antiquos canones in Nativitate Domini populus communicari consuevit. Secundum tempus in quo abstinendum est a nuptiis, videlicet in Dominica Septuagesime in qua cantatur Officium, Circumdedérunt. et ab hinc usque ad Octavas Pasche inclusive ; hic nempe est octavus dies Dominicalis in qua dicitur Officium, Quasi modo géniti. qui vocatur Dominica in albis, propter communionem Pasche. Tertium tempus in quo abstinendum est a nuptiis, videlicet in die hinc in secunda feria in rogationibus, in qua legitur Evangelium, Quis vestrum. et ab hinc usque ad octavum diem Pentecostes inclusive, i.e., in crastinum Sancte Trinitatis. Hoc nempe est octavus dies sive Dominica, in qua dicitur Officium, Benedicta sit. propter preparationem ad communionem illo tempore sumendam, titulo de Feriis capitulo Capellanus. per Hostiensem in lectura. Sed in illis temporibus non est prohibitum debitum reddere nec exigere, quia non est tanta destructio animarum in redditione vel exactione, sicut in celebratione nuptiarum. Tamen in diebus sollemnibus et in jejuniis exactio debiti est prohibita, in aliis vero temporibus anni potest fieri sollemnitas nuptiarum xxxiii. quest. iv. cap. Non oportet. ; et in glosa Extra de Feriis capitulo Capellanus. in glosa et in libro quarto Summarum distinctione xxxiii., capite ultimo, servatum prius in editione bannorum constitutione consilii generalis que habetur de clandestinis desponsationibus capitulo Cum inhibito." ', 1882:24.*

²²² In GS:pl. c. 'et' is set E; the fourth syllable of 'confitébimur' is set F. The flat at 'ómnibus' appears in Rylands-24:251. GS:pl. c. ends just before the conclusion of the chant, omitting the ending '-am suam.'

²²³ 1529:55r.

²²⁴ "The MS. adds "*Finita Missa Sponsalim cum Ite missa est statim cum calice et corporalibus hoc modo :*

"Adjutórium nostrum in nómine Dómini :

Qui fecit celum et terram.

Sit nomen Dómini benedictum :

Ex hoc nunc, et usque in séculum.

"Benedícat vos Divína Májestas et una Déitas, Pa ✠ ter et Fí ✠ lius et Spíritus ✠ Sanctus." ', 1882:25*.

²²⁵ 'ut', 1506:43v.

²²⁶ 1529:56r.

²²⁷ 'sánitas', 1506:44r.

²²⁸ 'quatinus', 1506:44r.

²²⁹ 'vivit et regnat', 1506:44r; 'vivis et regnas', 1529:56v.

²³⁰ In 1529:57r. 'cujus in eis est designáta figúra' is in parentheses.

²³¹ In GS:27 'Esto' is set F.DEF. In 1508:45r. 'refúgii' is set DF.F.E.C; 'et propter' is set D FF.GA; 'enútries' is set D.GEGA.F.FFGF.F. 1508:45r. has no flats. GS:27. gives only the beginning of the psalm-verse, followed by the mediation and ending of the psalm-tone, accompanied

Notes.

by the word 'Amen.' GS:27. has no flats. In Rylands-24:79. the psalm-verse seems intended to be set thus ('in etérnum' is in fact set GC B₁. B₁A.AB₁):

Ps. In te Dómi-ne spe-rá-vi non confúndar in e-térnum :

in justí-ci- a tu- a lí-be-ra me et é-ri-pe me.

In Sherbrooke:78. the Psalm-verse seems intended to be set thus ('líbera me' appears as FD.F.G F):

Ps. In te Dómi-ne spe-rá-vi non confúndar in e-térnum :

in justí-ci- a tu- a lí-be-ra me et é-ri-pe me.

²³² 1529:57v.

²³³ 'nativitátis mee', *Vulgate*.

²³⁴ 'jurávit michi', *Vulgate*.

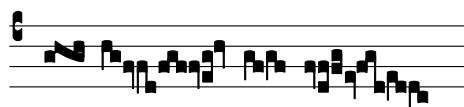
²³⁵ GS:64. omits the first flat at 'fácias'. The flats at the beginning of 'fácias' and at 'etérnum' appear in Rylands-24:133. GS:64. omits the last 19 notes of the verse.

In 1508:153r. 'refúgii' is set thus:

re- fú- gi- i

1508:75r. follows the same music, but the last syllable of 'refúgii' appears one note earlier. 1508:153r. does not indicate the natural at the last syllable of 'fácias'. In 1508:153r. the first syllable of 'sperávi' appears three notes earlier; 'sperávi' is set DECC.C.CD. In Gs:149. 'protectórem' is set thus:

pro- tec- tó- rem :

GS:149. has a flat only at the end of 'fácias'.

²³⁶ 1508:161r. has a flat only at 'Dóminum'. GS:160. has 'in eo'. In 1508:161r. the last syllable of 'protéctor' appears 4 notes earlier. In GS:160. the final (incomplete) melisma appears as ACAGFGAGAFAGAGGF.

²³⁷ In Rylands-24:223. this chant appears a fourth lower. GS:126. has flats only at 'Allelúya' and at 'suam'. In GS:126. 'Allelúya' is set A.GAGF.GFGFa.A etc. In 1508:123v. 'Allelúya' is set as follows:

Alle- lú-ya. *

the final melisma follows the same pattern. In 1508:123v. 'Opórtēbat' is set A.GAGFGFGFg. AB;B;A.A. In 1508:123v. 'intráre' begins Fg; 'in' is set Fg. GS:126. omits last 30 notes of the final melisma; Rylands-24:223. omits the last 9 notes.

²³⁸ 'Infirmo', 1506:45v.

²³⁹ 'neque pecúniā', *Vulgate*.

²⁴⁰ 'Non peram in via, neque duas túnicas, neque calceaménta', *Vulgate*.

²⁴¹ 'enim', *Vulgate*.

²⁴² 'cibo suo', *Vulgate*.

²⁴³ 'in', *Vulgate*.

²⁴⁴ 'fúerit domus illa digna, véniet', *Vulgate*.

²⁴⁵ The *Vulgate* omits 'domus'.

²⁴⁶ 'revertétur ad vos', *Vulgate*.

²⁴⁷ 'neque', *Vulgate*.

²⁴⁸ 'exeúntes foras', *Vulgate*.

²⁴⁹ The *Vulgate* omits 'de'.

²⁵⁰ The *Vulgate* omits 'super eam'.

²⁵¹ 'derelínques', Old Roman Psalter. In 1508:149r. 'Sperent' is set GACAC.C; 'novérunt' is set AG.AABCA.AG; the last syllable of 'hábitat' appears three notes later. In GS:74. the first 'quóniam' is set G.BA.AC. 'clamórem páuperis', GS:74; 'clamórem' is set CDF.FDGAC.GA. GS:74. omits the Verse.

²⁵² In 1508:164r. 'tua' is set BDD.DD; the first syllable of 'justificatiónes' is set F.

²⁵³ 'sancti Jacobi', 1506:46v.

²⁵⁴ 'tui', 1506:46v.

²⁵⁵ 1529:60r.

²⁵⁶ 1529:60v.

²⁵⁷ 'cum Deo Patre', 1506:47r.

²⁵⁸ 'et securitátem', 1506:47v.

²⁵⁹ 1529:61r.

²⁶⁰ 'satúri', 1529:61r.

²⁶¹ 'dignéris : atque ad maturitátem perdúcere', 1506:47v.

²⁶² 1506:47v. omits the parentheses.

²⁶³ 'multáti', 1506:48r.

²⁶⁴ In fact, in 'De extrema unctione.'

²⁶⁵ 'insurgéntem', 1506:48v; 'resurgéntem', 1529:62v.

Notes.

- ²⁶⁶ 'This form is not in the MS.', 1882:32*.
- ²⁶⁷ 'totum', 1522:78v. 1529:63r. has neither 'tuum' nor 'totum'.
- ²⁶⁸ 1882:33*.
- ²⁶⁹ 1506:49r. omits 'Dómine : et'.
- ²⁷⁰ 1882:33*.
- ²⁷¹ 1529:64v. omits 'quod'.
- ²⁷² 1529:64v. omits 'est'.
- ²⁷³ 'The MS. gives a different form for this office, it will be found below at the close of the Sarum Manual.', 1882:37*.
- ²⁷⁴ 1529:66v.
- ²⁷⁵ 'moveatur', 1506:51r. 1529:66v. has 'moneatur'.
- ²⁷⁶ 'Cf. the "Ordo Includendi Famulam Dei," in the *Pontifical of Archbishop Bainbridge* (Surtees Society), p. 81.', 1882:38*.
- ²⁷⁷ 'Hic', 1529:66r.
- ²⁷⁸ In 1519:148r. 'mortis' is set CDD.A.
- ²⁷⁹ 1529:66v.
- ²⁸⁰ In most instances throughout this office only the masculine form appears. The feminine form would of course be used in the case of an anchoress.
- ²⁸¹ 'propitiáte', 1529:67r.
- ²⁸² For 'et acciónes', 'Acciónes', 1529:67r.
- ²⁸³ 'Et', 1529:67r.
- ²⁸⁴ 'Ps.' is omitted in many editions, including 1506:52v. According to BL MS Add 6157:33v, .ed E.A. Jones, 'Rites of Enclosure', *Traditio* LXVII (2012):192. it would appear that only v. 1 of the psalm, plus the concluding doxology verses, Glória Patri. and Sicut erat. are intended.
- ²⁸⁵ 1529:67v.
- ²⁸⁶ 'promisso' *Chevallon*. [SB:mix.] 'Promissum', Brev-1516:156v; HS:58r. In some sources the final B is flatted. The 'Amen' is taken from PHM:8. 1506:52v. omits 'Amen'.
- ²⁸⁷ 1529:69r.
- ²⁸⁸ 1529:69r.
- ²⁸⁹ 1529:69r.
- ²⁹⁰ 'et sanctimónia', 1506:53v.
- ²⁹¹ 1529:69v.
- ²⁹² 1529:69v.
- ²⁹³ In AS:48. 'medio' is set G.A.A. In 1506:54r. the psalm-tone appears as GA.Cb.C.A.G.
- ²⁹⁴ 1529:70r.
- ²⁹⁵ 1529:70r.
- ²⁹⁶ At the repeat after Ψ . Glória. 'Quia.' *Chevallon*. [SB-S:698.] 1520-S:94v. omits Ψ . Glória. †Quia.' SB-S:98. has at the repeat after Ψ . 'Glória. Christus.' The settings in AS, for the

Assumption and All Saints, have neither the 'Allelúya' nor the final word of the Ψ . 'commemoriatiónem'. In AS:498. the last syllable of 'justície' is set AGDEFGEDDDC.

²⁹⁷ 1529:71r.

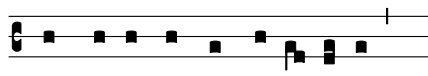
²⁹⁸ 1506:55r. omits 'et'.

²⁹⁹ In Arsenal:148v. cum is set A. According to the Sarum *Accentuarium* 'únius' would be accented on the first syllable, as here (like 'álius'. The modern Roman books have 'uníus' but 'álius'). For the second 'únius', Dickinson:604 has '94. 97. H. 15. vocem elevat super penultimam verbi *unius*, ea syllaba scilicet producta.' In Rylands-24:298. (transposed) and Arsenal:148v. this 'uníus' is set B.C.B. Arsenal:148v. has the following:

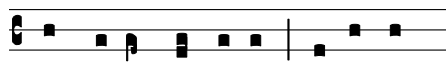
re-ve-lánte te cré-dimus, hoc de Fí-li-o tu-o : hoc de

In Rylands-24:298. (transposed), Arsenal:148v. and Dickinson:604. *differéntia*' is set B.B.C.B.B. Dickinson:604. has the note: 'In quibusdam edd. nota hujusce sullabe non elevatur.' Arsenal:148v. has this mediation:

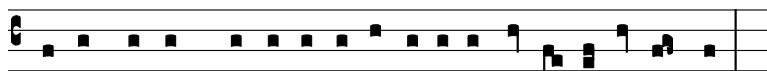
sempi-ternéque De- i- tá-tis,

1526: (unpaged) and Rylands-24:298. have no flex at 'et in persónis'. Arsenal:148v. has a flex at 'et in esséntia'. In 1500 (Pynson):89v., Rylands-24:298. (transposed) and Dickinson:604. 'et in majestáte' is set B B B.B.C.B; Arsenal:149r. has A B B.B.C.B. Dickinson has the note 'In quibusdam edd. nota hujusce syllabe non elevatur. Arsenal:149r. has 'Quem laudant'. Arsenal:149r. has:

atque archánge-li : ché-ru-bin

In 1500 (Pynson):90r., Rylands-24:298. (transposed) and Dickinson:604. 'clamáre' is set B.C.B. Dickinson has the note 'In quibusdam edd. nota hujusce syllabe non elevatur. Arsenal:149r. has the following:

qui non cessant clamá-re co-tí-di- e u-na vo-ce di-cén-tes.

³⁰⁰ In 1513:140v. and 1531 (unpaged). 'corda' is set AB.A; In 1513:140v. 1526 (unpaged) and 1531 (unpaged). 'Dóminum' is set AB.A.A. In 1526 (unpaged) 'Grátias' is set is C.B.B. In 1513:140v. 'justum' is set BC.A.

³⁰¹ In US-I:269. 'Vere' is set A.C. In 1526 (unpaged) and 1531 (unpaged) 'etérne' is set C.C.C. In Rylands-24:300. 'etérne" is set B.Cb.B (transposed). In US-I:269. 'adórant' is set C.C.C; Dickinson:609. has here the note: 'In hac syllaba rectus tonus servatur in 97.' In US-I:269. 'Celi' is

set A.C. In Rylands-24:301. 'sócia' is set BC.B.B (transposed). In US-I:269. 'súpplici' is set BC.B.B. In Rylands-24:301 'súpplici' is set C.B.B. Here Dickinson:609. has 'Secundum H. et 94. elevatur vox per semitounum in prima syllaba.'

³⁰² 1529:72v.

³⁰³ 1506:56v. omits 'sancta'.

³⁰⁴ 'papa nostro *N.*' erased in 1506:56v..

³⁰⁵ 'et rege nostro *N.*' crossed out in 1513:142v. Bodleian.

³⁰⁶ '*In qua oratione . . . pericula.*' non habent 92. 94. 97. 98.

Animadvertat hic sacerdos quo ordine in hac Oratione incedat. Qui ordo quamvis et in aliis, tum et in his que ad Canonem spectant et a profectum caritatis faciunt, maxime servandus est. Proinde dum quinquies orationem facere tenetur, primam pro seipso effundat. Secundam vero pro patre et matre carnali. Interim ne obliviscatur parentum spiritualium, quo vel honor atque reverentia qua alios antecellunt eis rite impendatur. Tertiam pro amicis spiritualibus, parochianis, et aliis de se ipso bene merentibus, necnon et sedule orationi sue comissis. Quartam pro circumstantibus, divinumque sacrificium atque oblationem pie coletibus. Quintam denique pro communi Christiano populo, cultui Catholico addicto. Que tamen, quamvis ulima in ordine sit, cum sit cuique statui equivalens omnibusque communis, pre aliis dignior habenda est. Potest et hic sacerdos nonnullos suorum amicorum singularius Deo commendare, maxime quidem si aliquo morbo vel periculo degraventur. Consulo tamen ut nullus ibidem nimis immoretur ; tum propter cordis distractionem, tum propter immissiones que possunt fieri per angelos malos, tum propter plura alia inopinata pericula.-28.', Dickinson:614.

³⁰⁷ '*ad verba diligenter attendendum*', 1529:74r.

³⁰⁸ '[suum] non habet M54.', Dickinson:616. 'suum' is omitted in the manuals.

³⁰⁹ The missals have '*Hic tangat hostiam dicens*,'

³¹⁰ The missals omit '*Et caveat ne nimis diu tenat eam, nec aliquo modo corpus Christi osculetur, nec super oculos ponat, sicut solent quidam stulti facere, nec aliquam partem corporis ullo modo tangere debet, nisi tantum digitis ad hoc specialiter consecratis. Tunc illud.*'

³¹¹ '*eum*', 1529:74v.

³¹² '*tui servi*' appears in most missals.

³¹³ '*proférri*', 1506:58r.

³¹⁴ 1505:58r. omits this cross.

³¹⁵ The missals have '*non dicitur Amen.*'

³¹⁶ All the manuals have '*Spiritus Sancti Deus*' here.

³¹⁷ In US-I:270. 'ómnia' is set G.A.A. In US-I:270. and Arsenal:150v. 'Amen' is set G.A. In Arsenal:150v. 'móniti et divína' is set A.G.G G A.B.A. In US-I:270. 'et' is set A; 'formáti' is set A.A.A.

³¹⁸ In 1513:145v. 'nomen' is set GA.C; 'in terra' is set C.ABA; 'hódie' is set A.G.A. In 1513:146r. and a goodly number of other printed missals, 'debitóribus' is set G.A.B.A.A.

³¹⁹ In US-I:271. 'Sed' is set A. 'Chorus respondeat &c.--92. 97. respondeat sic.

Sed lí-be-ra nos a ma-lo.

Deinde dicat.-M54.', Dickinson:621. 1506:59r. and 1529:76r. follow this version.

³²⁰ 'pro nobis' does not appear in the missals.

³²¹ 1529:76r.

³²² 1529:76r. omits 'sic'.

³²³ In US-I:270. 'ómnia' is set G.A.A; 'Amen' is set G.A. In Arsenal:161r. 'Amen' is set G A.

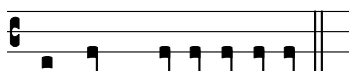
³²⁴ In US-I:271. 'Humiliáte vos' has no inflection.

³²⁵ In 1506:59v. 'Dómini' is set F.A.A; 'semper' is set A.A; 'vobíscum' is set GA.GA.G; 'spíritu' is set A.A.A. Arsenal:161r. omits the crosses. In Rylands-23:314. 'semper vobíscum' is set Ag.G GA.AG.G. In US-I:272. 'Et' is set A. In Rylands-24:314 the response is:

Et cum spí-ri-tu tu-o.

In the Sarum Manuals, such as 1554:82r. and 1498:78r. the following appears:

Et cum spí-ri-tu tu-o.

³²⁶ 'hec oratio', 1529:77r.

³²⁷ In 1529:77v. 'licet indignus' is in parentheses.

³²⁸ In 1529:77v. 'cruce prius facta . . . ante os recipientis' is in parentheses.

³²⁹ 1529:78r.

³³⁰ 'remídiu', 1506"60v.

³³¹ 'commúnio Dómine', Missal-1513:148v.

³³² 'calice', 1506:60v.

³³³ 'Te', 1529:78r.

³³⁴ 1506:60v. omits 'et ibi'.

³³⁵ 'ómnibus ilis' appears in several missals.

³³⁶ 'Sancta Trínitas'.-98.', Dickinson:630.

³³⁷ 1529:79v.

³³⁸ 1529:79v.

³³⁹ 1529:80r.

³⁴⁰ 1529:80v.

³⁴¹ 'Dómine' does not appear in the *Vulgate*.

³⁴² 1529:81v.

³⁴³ 'The MS. omits this rubric.', 1882:44*.

³⁴⁴ 1529:82r.

- ³⁴⁵ 1529:82r.
³⁴⁶ 1529:82r.
³⁴⁷ 1529:82r.
³⁴⁸ 1529:82r.
³⁴⁹ 1529:82r.
³⁵⁰ 1529:82r.
³⁵¹ In many instances throughout this office only the masculine form appears. The feminine form would of course be used as appropriate.
³⁵² 1529:82r.
³⁵³ 1529:82v.
³⁵⁴ 1529:82v.
³⁵⁵ 'Dóminum', 1529:82v. 'The MS. omits all that follows to the prayer, Deus misericors, Deus clemens, p. 48, and has this rubric : *His dictis priusquam inungatur infirmus aut communicetur, interroget eum Sacerdos quo modo credit in Deum et si recognoscit corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi : postea vero confiteatur, et ab omnibus peccatis absolvatur : quo facio osculetur crucem, deinde Sacerdotem et postea omnes ceteros per ordinem. Cf. Maskell, Mon. Rit., i., 73.', 1882:45*.*
³⁵⁶ 1529:82v.
³⁵⁷ 1529:82v.
³⁵⁸ 1529:82v.
³⁵⁹ Thoms Aquinas, *Summa theologiae* III. q. 1, a. 8.
³⁶⁰ 'suscitánda', 1529:83v.
³⁶¹ 1529:83v. omits 'et'.
³⁶² 1529:84r. omits 'et'.
³⁶³ In 1529:84r. 'inquit Salvátor'is in parentheses.
³⁶⁴ 1529:84r.
³⁶⁵ In 1529:84r. 'ut testátur scriptúra' is in parentheses.
³⁶⁶ 1529:84r. omits 'et'.
³⁶⁷ 'confessióne', 1506:65v; 'confúsióne', 1529:84v.
³⁶⁸ In 1529:85r. 'sit forte discésseris' is in parentheses.
³⁶⁹ 1529:85r. omits 'et'.
³⁷⁰ 'memoriébus fitéri!', 1506:66r.
³⁷¹ In 1529:85v. 'ut *predictum est*' is in parentheses.
³⁷² 1529:85v. omits 'ab'.
³⁷³ 1529:86r.
³⁷⁴ 'aspíres', 1529:86r.
³⁷⁵ 1529:86v.
³⁷⁶ 1529:86v.
³⁷⁷ 'dicat', 1529:86v.
³⁷⁸ 1529:87r.

- ³⁷⁹ In most instances throughout this office only the masculine form appears. The feminine form would of course be used as appropriate.
- ³⁸⁰ 1529:87r.
- ³⁸¹ 1529:87r.
- ³⁸² 'accipiat', 1506:67v.
- ³⁸³ 1529:87v. omits 'oculi'.
- ³⁸⁴ 1529:87v.
- ³⁸⁵ 1529:88r.
- ³⁸⁶ 1529:88r.
- ³⁸⁷ 1529:88r.
- ³⁸⁸ 'impérium tuum', *Vulgate*.
- ³⁸⁹ 'vivit et regnat', 1506:69v.
- ³⁹⁰ 'Om. MS.' from here to '. . . crede et manducásti.', 1882:50*.
- ³⁹¹ 'MS. *Et nota quod Sacerdos infirmus communicandus stola induetur.*', 1882:50*.
- ³⁹² 1529:90v.
- ³⁹³ 1506:70r. omits 'exáudi'.
- ³⁹⁴ 'vivis et regnas', 1506:70v.
- ³⁹⁵ 'The MS. omits this paragraph.', 1882:51*.
- ³⁹⁶ 'Et si contingat eos phrenesi, vel alia quacunque alienatione mentis laborare, si ante alienationem erant de salute sua solliciti, consulimus nihilominus hoc sacramentum eis fiducialiter ministrari.', 'Ignorantia sacerdotum', Lambeth Council, 1281. (Wilkins, *Concilia* II:56; *Provinc.*, i. tit. 7, c. 4.)
- ³⁹⁷ In 1506:71r. Saints Mattias and Thomas appear out of place, after Saint Raphael.
- ³⁹⁸ 'The Pynson Manual [i.e. 1506] prints these two names with one response: "Sancte Philippe, Sancte Jacóbo, intercède." ', 1882:53*.
- ³⁹⁹ 'MS. adds: Sancte Crispine, intercède. Sancte Crispine, intercède.', 1882: 53*.
- ⁴⁰⁰ 'Swittine', 1506:71v.
- ⁴⁰¹ 'Athelwólde', 1506:71v.
- ⁴⁰² 'ascensionem', 1506:72r.
- ⁴⁰³ 1506:72r. repeats ' ac lucis regiónē constituere'.
- ⁴⁰⁴ In most instances throughout this office only the masculine form appears. The feminine form would of course be used as appropriate.
- ⁴⁰⁵ 1529:95v. omits 'et'.
- ⁴⁰⁶ In 1529:95v. 'qui fons es pietátis' is in parentheses.
- ⁴⁰⁷ In place of '*Deinde si corpus regis . . . et in feretro locetur*', 'MS. has only *Post hec lavetur corpus ei in feretro locetur.*', 1882:57*.
- ⁴⁰⁸ The entire versicle, 'Om. MS.', 1882:58*.
- ⁴⁰⁹ From '*Quo dicto sequatur*' to here, 'Om. MS.', 1882:59*.
- ⁴¹⁰ From '*Si vero fuerit corpus*' to here, 'the MS. has *Cum vero portatur ad Ecclesiam, pulsantur campane et cantetur hec Antiphona.*', 1882:59*.

- ⁴¹¹ 1529:97v.
- ⁴¹² '. . . *et si corpus canonici vel alterius magnatis . . . relinquatur.*', 'Om. MS.', 1882:59*.
- ⁴¹³ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B». AS:586. has no flat.
- ⁴¹⁴ 'Ibi', 1529:108r.
- ⁴¹⁵ '*Deinde dicantur solenniter viglie mortuorum . . . missa pro defunctis.*', 'Om. MS.', 1882:60*.
- ⁴¹⁶ '*presbitero unumquemque presbiterorum ac reliquos*', 1506:76r. The edition follows 1529:98v. here.
- ⁴¹⁷ '*Domini*', 1506v.
- ⁴¹⁸ See *Defensorium Directorii*, cap. 6; *Crede Michi*, cap. 12.
- ⁴¹⁹ '*qui*', 1506:76v.
- ⁴²⁰ In 1506:78v. 'eis' is set C.CB; the response appears a third higher, beginning on A. In 1529:102r. and many other editions the response appears a fourth higher, beginning on B.
- ⁴²¹ In the manuals 'Diléxi' is set G.A.C. The edition follows the Tonale.
- ⁴²² 'MS. inserts "*In Vigiliis Mortuorum trium Lectionum extra tempus Pasche omnes Versiculi a Sacerdote exsecutore officii, loco nec habitu mutato, sine nota dicuntur. Nam tunc totum servitium dicitur in conventu sine nota.*"', 1882:67*.
- ⁴²³ For this paragraph, 'Om. MS.', 1882:67*.
- ⁴²⁴ In 1506:80r. and other manuals 'eórum' is set F.F.D.
- ⁴²⁵ For this paragraph, 'Om. MS.', 1882:67*.
- ⁴²⁶ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B». AS:586. has no flat.
- ⁴²⁷ 1529:104r.
- ⁴²⁸ '*nisi*', 1531-P:52r. '*scilicet*' or '*licet*', according to *Defensorium Directorii*, cap. 7; *Crede Michi*, cap. 47. ('*Sciendum quod quandocunque corpus est presens, licet fuerit pro episcopo vel rege fel regina, aut aliquo magnate semper dicantur quattuor collecte tam ad Placébo. quam ad Dirige. Nota hoc verbum licet.*', Maydeston, *Defensorium*, cap. 7.
- ⁴²⁹ In 1529:105r. a blank space appears where '*vel*' would be.
- ⁴³⁰ '*absolútis*', 1506:81r.
- ⁴³¹ '*dicenda*', 1529:105v.
- ⁴³² '*statim est*', 1506:81v.
- ⁴³³ In 1519-P:182r. 'pace' has no inflection. The inflection appears in all the manuals.
- ⁴³⁴ For this paragraph, 'Om. MS.', 1882:68*.
- ⁴³⁵ In AS:580. the psalm tone ends simply E D C C.
- ⁴³⁶ The sources do not indicate the entry of the Choir.
- ⁴³⁷ 1529:107r.
- ⁴³⁸ 1529:107r.
- ⁴³⁹ 'MS. inserts "*Lectiones ad caput defuncti clericis ad orientem conversus leguntur.*"', 1882:69*.
- ⁴⁴⁰ 1529:107r.
- ⁴⁴¹ 'MS. adds "*Que tamen terminetur ut patet in prima Lectione. Singula Responioria ad caput corporis ad orientem conversis cantentur. Ultimum Responsorium a tribus dicatur, ut patet ibidem.*"', 1882:69*.
- ⁴⁴² In AS:580. 'surrectúrus' is set CB.CD.DCCBAG.ACGAGG.

- ⁴⁴³ 'vides', 1519-P:183v.
- ⁴⁴⁴ 'témpora ? Ut', 1519-P:183v.
- ⁴⁴⁵ 1519-P:183v. has no flats.
- ⁴⁴⁶ 'me ?', 1519-P:184r.
- ⁴⁴⁷ 'dedúces', 1519-P:184r.
- ⁴⁴⁸ In 1519-P:59v. the colon appears after 'salus mea'.
- ⁴⁴⁹ 'voluptátem', *Vulgate*.
- ⁴⁵⁰ 'sémitam rectam', *Vulgate*.
- ⁴⁵¹ In 1519-P:185r. 'Heu' is set as a single syllable, DF; 'peccávi' is set FE.FGF.ED.
- ⁴⁵² 'hoc'; 'non dicitur hoc', *Crede Michi*, cap. 188.
- ⁴⁵³ In the verse 1531-P:52v. has 'Deus' rather than 'Dóminus'.
- ⁴⁵⁴ 1531-P:53r. has 'Deum fontem vivum'. The sources do not indicate the entry of the Choir.
- ⁴⁵⁵ 'Hermóniim', *Vulgate*.
- ⁴⁵⁶ 'Peccántem', 'pentiténtem', 1531-P:187v. 1531-P:187v has 'veritáte', not 'virtúte'. In 1519-P:157v. 'contúrbat' is set D.DGAFE.FE; 'salva' is set DGAFE.FE.
- ⁴⁵⁷ 'ul', 1519-P:188r.
- ⁴⁵⁸ 'aut', 1519-P:188r.
- ⁴⁵⁹ 1531-P:53r. omits. 'ergo' appears in 1516-P:56r., 1519-P:188v., BL-Ad. 52359:440r., and the *Vulgate*.
- ⁴⁶⁰ 'inhábitat', *Vulgate*.
- ⁴⁶¹ 'Dum véneris judicáre séculum per ignem.' is not part of the standard cao7091. text. In 1519-P:189r. in the first ∇ . 'valde' is set EDFD.DCDD; in the second ∇ . 'tantum' is set AAGG.ED. 1519-P:189r. does not indicate flats at 'venísti' or 'pérditos'.
- ⁴⁶² 1531-P:53r. omits repetition of 'sine fine flent'; 1531-P:53r. has 'próprio ságuine'; AS:584. has 'fácies'; 1531-P:53r. has 'exáudi et'. In 1519-P:189v. 'dicúntque' is set E.GA.D; the repeat '†Dum' is set AC. 'de sepúlchro fácias is die' is set a third too low, as is the final syllable of 'judícii' and the first two of 'resuscitári'.
- ⁴⁶³ The editions have 'v'.
- ⁴⁶⁴ 'MS. has for this and the following paragraph: "*Et notandum quod in Vigiliis Mortuorum cum novem Psalmis et tribus Lectionibus tantum dicitur hec sola Antiphona super Psalmos ante Lectiones scil. Dirige, Domine : Et tunc dicitur Versus tantum scil : Complacet tibi, Domine, ut eruas me : Resp. Domine, ad adjuvandum me festina.*" ', 1882:72*.
- ⁴⁶⁵ In Ant-1519-P:180r. 'pace' is set CB.C.
- ⁴⁶⁶ 'Dómine' appears in 1525-P:21v. and in the Missal 1513:28v. It does not appear in the *Vulgate*.
- ⁴⁶⁷ 'inébria', *Vulgate*.
- ⁴⁶⁸ In BL-52359:441r. this antiphon appears a fourth lower; 'suscépit' is therefore set B.DEFD.D. (= B-flat).
- ⁴⁶⁹ In BL-52359:441. 'vita' appears to be set CE.DC.
- ⁴⁷⁰ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B₁. AS:586. has no flat.

⁴⁷¹ 'MS. adds "*A Die Animarum, usque ad quartam Feriam ante Pascha dicatur iste Psalmus, Voce mea. (lxxvi.)*." ', 1882:72*.

⁴⁷² 1529:119v.

⁴⁷³ From '*Sciendum est quod in vigiliis mortuorum . . .*' to here: 'For these paragraphs the MS. has "*Quando fit officium generale cum tribus Lectionibus, una Antiphona et novem Psalmis, tunc dicitur Oratio prima pro episcopis, Deus cujus misericordie. secunda pro fratribus et sororibus, Inclina Dómine. tertia, generalis Oratio, Animábus quésumus Dómine.*

"*Commendatio Animarum dicitur a toto choro, si Missa cujuscunque anniversarii vel pro corpore presenti in choro vel in capitulo fuerit celebranda: et ubi Missa, ibi Commendatio dicitur. In superiore gradu incipiatur Antiphona, Réquiem etérnam.*" ', 1882:73*.

⁴⁷⁴ 'MS. adds "*Chorus sedeat usque ad Antiphonam post Psalmos, et debet donec finiatur.*" ', 1882:74*.

⁴⁷⁵ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B \flat . AS:586. has no flat.

⁴⁷⁶ 'MS. "*Quo finito sine intervallo incipiatur Missa defunctorum, Quando vero extra Quadragesimam Vigilie Mortuorum ferialiter dicuntur cum tribus Lectionibus, tunc privatim vel singillatim dicitur Commendatio psots Psalmum, Dómine probásti me.*" ', 1882:74*.

⁴⁷⁷ 1529:124r.

⁴⁷⁸ This rubric 'Om. MS.', 1882:74*.

⁴⁷⁹ Rylands:444. has a flat signature throughout. 1508-C:45r. has no flats. In Rylands:444. 'dona' is set A.AG; 'perpétua' is set Ag.GA,G,F; 'meam' is set G.A.

⁴⁸⁰ GS:9 \sharp ; has a related, but different *Kyrie* at this point. It is substantially the same as *Kyrie XVI*, LU:61:

I.

Y-ri- e- léyson. iij. Christe- léyson. iij.

Ky-ri- e- léyson. ij. Ky-ri- e- léy- son.

⁴⁸¹ 'ut' appears in the Breviary 1531.

⁴⁸² '*quinto*' in the Manuals is apparently a misinterpretation of the contraction v^o .

⁴⁸³ For the most part, but not always, the feminine form also appears in the Mass for the Dead.

⁴⁸⁴ 1529:125r.

⁴⁸⁵ 'ita 15. &c. auctor.--92. 94. 97. 98. 4L. 8RM.', Dickinson:871*.

⁴⁸⁶ 'tuis', Missal:[356].

⁴⁸⁷ 'et per ea', Missal:[356].

⁴⁸⁸ 'concéde ut hoc ipsum proficiat animábus ', Missal:[356].

⁴⁸⁹ 'ut', Missal:[356].

⁴⁹⁰ Vivíficet', Missal:[356].

⁴⁹¹ 'et', Missal:[356].

⁴⁹² 'Per Dóminum', Missal:[363].

⁴⁹³ 'defuncti fuerit', 1529:126r.

⁴⁹⁴ 'cetera', 1506:87r.

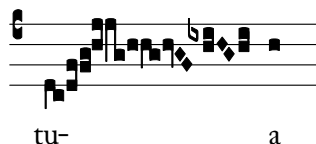
⁴⁹⁵ The *Vulgate* begins 'At vero fortissimus Judas hortabátur pópulum conserváre se sine peccáto, sub óculis vidéntes que facta sunt pro peccátis eórum qui prostráti sunt. Et facta collatióne, duódecim mília drachmas argénti misit Jerosólymam offérrí pro peccátis mortuórum sacrificium, bene et religióse . . . '.

⁴⁹⁶ 'Et', Missal:[340]; *Vulgate*.

⁴⁹⁷ 'enim' is not in the *Vulgate*.

⁴⁹⁸ 'Per Jesum Christum Dóminum nostrum.' is not in the Missal:[341]. or in the *Vulgate*.

⁴⁹⁹ In 1508:73v. 'médio' is set GAGA.ACAGFEGAF.A; 'tuus' is set AGACCCGBAAGGFACABCA.A. 1508:73v. has

1508-C:45v. has the same but without the flat. In GS:61. 'báculus' is set ABCA.ABCA.A. In 1508-C:45v. non is set DG; 'Virga' is set FDFFEFEGEF.D. Rylands-24:445 has the rubric '*In anniversairis regum dicitur istud Gradale cum proximo tractu sequente.*' The tract that follows is 'Commovísti'. see 229.

⁵⁰⁰ 1508-C:45v. has no flat. Before the verse 'Anime eórum' Rylands-24:455 has the following

A musical staff with three lines of notation for the verse. The lyrics are: V. Absólve Dó- mi-ne á- ni- mas e-ó- rum ab omni vín- cu- lo de- lictó- rum.

⁵⁰¹ In GS:112. 'véniám' is set AC.BGA.GFGA. In Rylands-24:202. 'fáciem' is set AGAC.GAGF.F. The accidentals appear in Rylands-24:202. In 1508:108v. 'ubi' begins two notes later. For 'Dei mei', 'Dómini.--92. 94.', Dickinson:864*.

⁵⁰² In GS:25. the second 'Dómine' is est G.AFG.GACBC. In 1508:42v. 'exáudi' CC.ABC.CCCBABAGAG. GS:25. has no flats. In 1508:42v. the fourth syllable of 'oratióne' appears three notes earlier. For 'oratióne' 'servi tui', 'vocem deprecatióne mee.--57. V.', Dickinson:865*. Rylands-24:456. has no flat at the third 'Dómine'. In 1508:42v. no natural sign

⁵¹⁹ In Rylands-24:457 'et lux' is set C C. 'In simplicibus missis mortuorum dicitur communio *Lux perpétua*. abseque versu *Réquiem etérnam*. et absque repetitione.', *Crede Michi*, cap. 183.

⁵²⁰ Manual-1960:152.

⁵²¹ 'MS: "*repetentes similiter cum totu conventu.*" ', 1882:80*.

⁵²² For this sentence, 'MS. "*repetentes similiter cum totu conventu.*" ', 1882:80*.

⁵²³ In Rylands-24:463. the antiphon appears thus:

Ant.
VIII

Ircunde-dé-runt * me gémi-tus mortis do-ló-res

ínférni circunde-dé- runt me.

⁵²⁴ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B_b. AS:586. has no flat.

⁵²⁵ 1519-P:183v. has no flats.

⁵²⁶ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B_b. AS:586. has no flat.

⁵²⁷ 'in quo áuffugit', 1529:133v.

⁵²⁸ In 1519-P:185r. 'Heu' is set as a single syllable, DF; 'peccávi' is set FE.FGF.ED.

⁵²⁹ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B_b. AS:586. has no flat.

⁵³⁰ 'Dum véneris judicáre séculum per ignem.' is not part of the standard cao7091. text. In 1519-P:189r. in the first *Ÿ*. 'valde' is set EDFD.DCDD; in the second *Ÿ*. 'tantum' is set AAGG.ED. 1519-P:189r. does not indicate flats at 'venísti' or 'pérditos'. The Manuals have not cue for a repetition of the latter part of the responsory. On the other hand, the repetition point is clearly marked at 'Dum' by the period, capital letter and full bar-line.

⁵³¹ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B_b. AS:586. has no flat.

⁵³² 1529:135r.

⁵³³ In Rylands-24:464. 'ángeli' is set Cb.CDC.D; 'convéntum suscípant te mártýres' is set A.CD.C B.C.D.C B A.C.BC; 'perducant' is set B.C.D.

⁵³⁴ 'nulla', 1506:105r.

⁵³⁵ 1529:136r.

⁵³⁶ 1529:137r.

⁵³⁷ 1529:137r.

⁵³⁸ 'MS. adds "*vel pallio cooperiatur.*" ', 1882:83*.

⁵³⁹ See Rock, *The Church of Our Fathers*, II:385-387.

⁵⁴⁰ 'et inimíci'. *Vulgate*.

⁵⁴¹ 'cenolénta ad pátrima ducas', 1529:140r.

⁵⁴² In Rylands:466. 'credit' is set GA.G.

⁵⁴³ 'MS. "*Incipiat cantor Antiphonam. Ego sum. Iste Psalmus non cantetur hic sollemniter sicut ad Matutinas, sed hoc modo.*" ', 1882:83*.

- ⁵⁴⁴ In 1519-P:190v. the final 'Kyrieléyson' has a B₁. AS:586. has no flat.
- ⁵⁴⁵ 'et', 1529:142r.
- ⁵⁴⁶ 'noster' is not in the *Vulgate*.
- ⁵⁴⁷ 1529:144r.
- ⁵⁴⁸ Missal-1513-C:27r.
- ⁵⁴⁹ 'sanitate.--26.', Dickinson:779*.
- ⁵⁵⁰ 1506:111r. has a space where 'Deinde dixit discipulo' would be.
- ⁵⁵¹ 'ita 97. &c. sua.--98. 4PV. V.', Dickinson:782*.
- ⁵⁵² The remainder of this mass appears at the nuptial mass, p. 108. See also Missal: [309].
- ⁵⁵³ 'nobis.--92. 98. 4L.', Dickinson:736*.
- ⁵⁵⁴ 'eúndem Dóminum', 1506:116v.
- ⁵⁵⁵ 1529:144v.
- ⁵⁵⁶ 1529:145v.
- ⁵⁵⁷ 1882:86*.
- ⁵⁵⁸ This section does has been removed from 1506. The edition uses 1522:184r. ff. (Johannis Caillard, Paris) as a basis, consulting also the 1498 and 1516 editions. See also Wordsworth, *Ceremonies and Processions* (Cambridge: Cambridge University Press, 1901): 245-255, and note 5, p. 244. See also Maskell, *Mon. Rit.* I:cclxxxii.-ccxcviii. and II:286-305. The references in *Ceremonies and Processions* are to Maskell (*M.*), the Henderson Edition in *The York Manual (H.)*, and the Sarum Manuals of 1510 (Rouen), and 1523 (Antwerp).
- ⁵⁵⁹ 'Abp. J. Peccham in the Council of Reading, 1279 (*Precepimus quod sententia*), named Sunday next after Michaelmas, Midlent Sunday, Trinity Sunday, and Sunday after Lammas Day in August (St. Peter 'Aldwinckle' or *ad Vincula*) as the days for publishing the Greater Sentence. *Provinciale V.* 17. In 1434-5 (3 Feb.) Abp. H. Chichele's Constitution prescribes *three* Sundays at least (viz. 1st Sunday in Lent, 1st after Trinity, and 1st in Advent) *Provinciale*, p. 73 *in fine libri*. Cf. *Ro. Kilwardby*, Spelm. ii. 319.', *Ceremonies*:245.
- ⁵⁶⁰ Gratian, *Decretum*, C.3 q.4 c.12; *Liber Sextus*, VI 2.12.1. I am deeply grateful to Kenneth J. Pennington for tracking down this and the other citations that follow.
- ⁵⁶¹ Gratian, *Decretum*, C.11 q.3 c.24; *Dictum Gratiani*, C.11 q.3 c.24.
- ⁵⁶² recte Gratian, *Decretum*, C.11 q.3 c.32.
- ⁵⁶³ Gratian, *De consecratione*, D.4 c.54.
- ⁵⁶⁴ 'the trespassere : 23', *Ceremonies*:246.
- ⁵⁶⁵ Gratian, *Decretum*, C.24 q.3 c.9.
- ⁵⁶⁶ Gratian, *Decretum*, C.11 q.3 c.32.
- ⁵⁶⁷ Gratian, *Decretum*, C.11 q.3 c.33.
- ⁵⁶⁸ Gratian, *Decretum*, C.16 q.2 c.1 and C.24 q.4 c.17. 'Corripiantur', *Ceremonies*:246.
- ⁵⁶⁹ '[mowe] omit. 23.', *Ceremonies*:246.
- ⁵⁷⁰ Gratian, *Decretum*, D.25 c.4 and C.13 q.2 c.20.
- ⁵⁷¹ 1498:150r.

- 572 'outh holy of', 1522:185v.
 573 1498:150v. omits 'special'.
 574 'lay', Maskell, *Mon. Rit.* II:289.
 575 Concilium Oxoniense (1222), Wilkins, *Concilia* I:585, para. 3.
 576 Raymond de Pennafort, *Summa* (Rome 1693):424.
 577 *Decretals of Pope Gregory*, IX, X 5.29.5 and c.6 and c.9 and c.7; *Liber Sextus*, VI 5.11.21 and 5.11.23; Gratian, *Decretum*, C.17 q.4 c.29.
 578 *Constitutiones domini Othoboni* (1268), Wilkins, *Concilia* II:8 (section XII).
 579 per Guiliemus Durantis and other doctors to the Clementines, *Clem.* 5.8.2.
 580 *Liber Sextus*, VI 5.11.11.
 581 *Liber Sextus*, VI 1.20.1.
 582 *Liber Sextus*, de immunitate ecclesiarum, VI 3.23.5.
 583 'keme: H. kerte: M.', *Ceremonies*:246.
 584 Concilium Oxoniense (1222), Wilkins, *Concilia* I:585, para. 2.
 585 'Somner says, from the Anglo-Saxon *Haligdome*, holy doom, or judgment : and this is far more probably, that the usual reference which the word is supposed by some to have, to the Blessed Virgin.', Maskell, *Mon. Rit.* II:291.
 586 1522:187v. omits 'or in acises'.
 587 'anyissement: H. any semed: M. anysemend: 23.', *Ceremonies*:246.
 588 Concilium Oxoniense (1222), Wilkins, *Concilia* I:585, para. 3.
 589 'occasion', Maskell, *Mon. Rit.* II:292.
 590 Concilium Oxoniense (1222), Wilkins, *Concilia* I:585, para. 4.
 591 'or: 23.', *Ceremonies*:246.
 592 1522:188r. omits 'or of viker'.
 593 'turne them tho: M. or turne them tho or do them ynother place: 23.', *Ceremonies*:246.
 594 *Ceremonies*:246. has 'ware', with the note 'ware here: H.'
 595 wherefore 'omit M.23.', *Ceremonies*:247.
 596 'right: M.', *Ceremonies*:247.
 597 Clementines, *Clem.* 5.8.3.
 598 'other: M.', *Ceremonies*:247.
 599 Gratian, *Decretum*, C.16 q.1 c.66. with gloss. X 3.30.23. *Commentary of Pope Innocent IV to X* 3.29.5 (ultimo).
 600 i.e. granted.
 601 Gratian, *Decretum*, C.16 q.1 c.65.
 602 Gratian, *Decretum*, C.16 q.1 c.66, a text of Augustine.
 603 *De decimis*, X 3.30.5 and 26.
 604 Gratian, *Decretum*, C.13 q.1.
 605 Gratian, *Decretum*, C.16 q.4 c.3.
 606 This citation has yet to be located.

- ⁶⁰⁷ good 'omit M. 23.', *Ceremonies*:248.
- ⁶⁰⁸ '(i.e. the dead's).' *Ceremonies*:248.
- ⁶⁰⁹ Concilium Lambethense (1261), Wilkins, *Concilia* I:750; 749.
- ⁶¹⁰ [alle tho that deme holichirche, or any men of holichirche] 'omit.23.', *Ceremonies*:248.
- ⁶¹¹ *Liber extra*, X 5.39.49.
- ⁶¹² 'learned and ignorant', Maskell, *Mon. Rit.* II:295.
- ⁶¹³ Gratian, *Decretum*, C.23 q.5 c.26.
- ⁶¹⁴ 'by; M. 23.', *Ceremonies*:250.
- ⁶¹⁵ recte extra de immunitate cclesiarum. Non minus. *Liber extra*, X 3.49.4.
- ⁶¹⁶ 'degrees', Maskell, *Mon. Rit.* II:295.
- ⁶¹⁷ recte de consanguinitate et affin. Eos qui. *Clem*, 4.1.1.
- ⁶¹⁸ *Clem*, 5.7.1.
- ⁶¹⁹ 'that', 1498:155r. (apparently written over 'pope'.)
- ⁶²⁰ i.e. although all those. 'alle so all tho', *Ceremonies*:251.
- ⁶²¹ *Liber Sextus*, VI 3.12.1.
- ⁶²² 'a lyue', *Ceremonies*:252.
- ⁶²³ i.e. unto.
- ⁶²⁴ *Liber Sextus*, VI 3.12.1.
- ⁶²⁵ *Clem*, 5.8.3.
- ⁶²⁶ 'put out', Maskell, *Mon. Rit.* II:298.
- ⁶²⁷ *Clem*, 5.10.2.
- ⁶²⁸ Concilium Oxoniense (1222), Wilkins, *Concilia* I:585, para. 5.
- ⁶²⁹ Robert Kilwardby (c. 1215–September 11, 1279), Dominican, Archbishop of Canterbury 1272–1278. In 1278 he was appointed Cardinal Bishop of Porto and Santa Rufina.
- ⁶³⁰ i.e. Lambeth.
- ⁶³¹ Concilium Lambethense (1261), Wilkins, *Concilia* I:749.
- ⁶³² 'Exoñ', *Ceremonies*:252.
- ⁶³³ Concilium Oxoniense (1222), Wilkins, *Concilia* I:585, para. 4.
- ⁶³⁴ 'elles any point', 'omit: 23.', *Ceremonies*:252.
- ⁶³⁵ 'The Great Charter and the Charter of the Forest are printed in Latin also in J. de Burgh's *Pupilla Oculi Sacerdotis*, part I, cap. 22, *De sententia lata super magnam cartam et super cartam de foresta, per Bonifacium Cantuar. archiep. et quinque suffraganeos*, 3 id. May, 1354. See also Peckham's *Constitutiones*, at Reading, 1279, and Winchelsea's *Sentences of Excommunication*, 1298, artt. 1, 2 and preface. Johnson's *Eccl. Laws* ii. 260, 309, 312 (ed. 1851).', *Ceremonies*:252.
- ⁶³⁶ *Ceremonies*:253. adds 'to eueri man', with the note 'omit. H.'
- ⁶³⁷ 'to eueri man bote to the lered and to the lewed', 'omit. M.', *Ceremonies*:253.
- ⁶³⁸ Two editions: 'Oculus pastoralis sive libellus erudiens futurum rectorem populorum', *Antiquitates Italicae Medii Aevi*, IV (Milan 1741), cols. 95–128; *Oculus pastoralis: Pascens officia et continens radium*

dulcibus pomis suis, bearb v. Dora Franceschi (Turin 1966) (Memorie dell'Accademia delle scienze di Torino, 4a ser. 11). 'See the preceeding note. [The Great Charter . . .]', *Ceremonies*:253.

⁶³⁹ *Liber extra*, X 5.20.7 and c.4.

⁶⁴⁰ 'See what is said above (p. 46 [in *Ceremonies*]) about the "Aunselle Shaft, ore (i.e. 'or') pounder."— Abp. Chicheley's Constitution against the Auncel Weight is printed in Johnson's *Eccl. Laws* ii. 489-492, under the year 1430. The fraudulent dealers used to buy from simple folk by "le auncell, otherwise *scheft*, or *pounder*," but "to sell by lesser measure and weights called *avoyr du poys*, otherwise *lyggyng wygtys*." Auncel-weight was abolished by 25 Edw. III. (1351) stat. 5. c. 9. It was contrary to the Divine Law (*Deuteron*. xxvi. 13. and *Prov*. xi. 1. and to *Magna Carta* art. 25). According to the Laws of Athelstan, A.D. 925 (cap. 9), it was the jurisdiction of the Bishop to regulate the weights and measures in his diocese. Johnson, *Eccl. Laws*. p. 350.', *Ceremonies*:253.

⁶⁴¹ 1498:156v. omits 'holi'.

⁶⁴² 'place holi', 1516:156r.

⁶⁴³ *Liber extra*, X 5.39.19 and c.22.

⁶⁴⁴ Gratian, *Decretum*, C.17 q.4 c.5.

⁶⁴⁵ 'i.e. *de Hereticis*', *Ceremonies*:253.

⁶⁴⁶ *Liber extra*, X 5.7.9. and c. 13 or c. 15.

⁶⁴⁷ *Liber extra*, X 5.3.7.

⁶⁴⁸ *Liber extra*, X 5.19.3 or c.14.

⁶⁴⁹ Gratian, *Decretum*, C.13 q.2 c.16 (male questione prima); C.13 q.2 c.21; C.23 q.5 c.12 (male q.1??)

⁶⁵⁰ 'In the Arbuthnot Missal the clause runs 'Al thaim that castis thar barnis at kyrk duris or in othir placis to be perish ony maner of way. Al thaim that distrois barnis consaut . . . be drynkis or ony maner of way' &c. Liber s. Ternani, p. lxxi.', *Ceremonies*:254.

⁶⁵¹ i.e. unto.

⁶⁵² [bote I trowe to God it be no nede to reherce here no mo.] 'omit H. 23.', *Ceremonies*:254.

⁶⁵³ 'et of alle heuene: 23', *Ceremonies*:254.

⁶⁵⁴ 1522:193v. omits 'and archaungeles'.

⁶⁵⁵ 1522:194r. omits 'hem'.

⁶⁵⁶ 1522:194r. omits '&'.

⁶⁵⁷ 'walkyng': *perhaps* 'waikyng.' The Scottish form in the Arbuthnot Missal is more detailed:—"Cursit be thai syttand, standand, rydand, gangand, slepand, walkand, etand and drinkand. In hows and owt of hows. Cursit be thai fra the crowne of the hede to the soile of the fute. Castyn be thai owt of the duelling place of Cristin menn, and othir men bruke thar lordschip. Na helparis haue thai. Few be thar daies, other men bruke thar possessionis. Oute be thai tane of the buke of lyfe, and with rychtwiss menn be thai nocht wrytn, thar duelling be with Dathan, and Abyrone, the quhilkis the erde swellyit for thar synn. And as this candil is castyn fra the sycht of men, swa be thar saules castyne fra the sycht of God into the depast pot of hel euer to remane with cursit Nero the wikkyt emperour, and his cursit falowschip, bot gif thai cum til a mendis eftir thair power. Amen.

- Et tunc candela, ut moris est, in terram proiecta et extincta, pulsetur campana.*" (Liber B. Terrennani de Arbuthnott, ed. 1864, p. lxxi.),' *Ceremonies*:254.
- ⁶⁵⁸ 'obstante &': 23.', *Ceremonies*:254.
- ⁶⁵⁹ 'Sexti Decretalium lib. v. tit. xi. cap. 1.', *Ceremonies*:254. First Council of Lyon, 1245.
- ⁶⁶⁰ Zabarella, *Commentary on Liber Sextus*, 5.11.1.
- ⁶⁶¹ 'Provinciale ed. Oxon 1679, ii. p. 82.', *Ceremonies*:256.
- ⁶⁶² 'In the *Provinciale* part ii. p. 82, only the words '*Ego te a peccatis tuis auctoritate qua fungor absoluo*,' and in that order, are cited in the text, but the *gloss* gives "scil. istis mihi per te iam confessis, et aliis, de quibus non recordaris, auctoritate Dei Patris Omnipotentis et Apostolorum Petri et Pauli, et officii mihi commissi, te absoluo," adding 'Hec est sacramentalis abolutio, ut notat W. Extra. de Sepulturis.' "*Dudum*." § "*Statuimus*." ver. "*Audire*" in Cle. Ar. Clementinarum lib. III. tit. vii. cap. 2. Sexti decretal. lib. III. tit. xiii. cap. 2, § 2.
- ⁶⁶³ 1522:184r-195r. 1506. continues at folio 117r.
- ⁶⁶⁴ *Liber extra*, X 5.39.29.
- ⁶⁶⁵ *Cermonies*:257.
- ⁶⁶⁶ Henry of Segusio, c. 1200-1271.
- ⁶⁶⁷ *Liber extra*, X 5.39.10, 'Ex tenore'.
- ⁶⁶⁸ *Liber extra*, X 5.39.15.
- ⁶⁶⁹ 'fuerit', *Ceremonies*:257.
- ⁶⁷⁰ 'nisi satisfacere valeat', 1522:96r.
- ⁶⁷¹ *Liber extra*, X 3.23.3.
- ⁶⁷² Gratian, *Decretum*, C.26 (16 male) q.6 c.12.
- ⁶⁷³ Guiliemus Durantis, *Commentary on the Liber extra*, (x).
- ⁶⁷⁴ *Clem*, 3.1.2. 'Decretal. Greg. ix. lib. iii. tit. 1, cap. 9.', *Cermonies*:257.
- ⁶⁷⁵ 1498:159r.
- ⁶⁷⁶ 1522:196v.
- ⁶⁷⁷ *Liber extra*, X 1.35.8.
- ⁶⁷⁸ This reference has not been identified.
- ⁶⁷⁹ *Liber extra*, X 5.39.54.
- ⁶⁸⁰ Gratian, *Decretum*, C.23 q.8 c.32.
- ⁶⁸¹ *Liber extra*, X 5.39.10.
- ⁶⁸² *Liber extra*, X 5.39.53.
- ⁶⁸³ 'mandatum: M.', *Ceremonies*:259.
- ⁶⁸⁴ 'leg. "si." ', *Ceremonies*:259.
- ⁶⁸⁵ *Liber Sextus*, VI 5.11.22.
- ⁶⁸⁶ 'Note. On *Absolution*, see Johnson's *Eccl. Laws* ed 1851 : vol. 1. under A.D. 963 (1-9, 13, 76). Vol. II. under A.D. 1268 (2, 28), 1322 (8), 1343 (9), 1466 (7). *Reserved Cases*, I. A.D. 963 (38); II. 1236 (16), 1279 (1), 1281 (7, 17, &c.), 1343 (1, 2, 4, &c.), 1347 (7), 1363 (5), 1378 (1), 1408 (1), 1463 (1).

Cilium Oculi Sacerdotis ('*De absolutione*'). J. de Burgo, *Pupilla Oculi Sacerdotis*, part v. cap. 14 ('*De forma absolutionis*'). *Ceremonies*:259.

⁶⁸⁷ Salisbury Cathedral Library MS-148:19v.-20v. as printed in Christopher Wordsworth, *Ceremonies and Processions of the Cathedral Church of Salisbury* (Cambridge University Press, 1901):44-46.

⁶⁸⁸ In 1434 (12—13 Hen. VI.) H. Chicheley was Abp. and Ro. Neville Bp. of Sarum. This form appears to be based upon the Constitution of Stephen Langton in the Council of Oxford, A.D. 1222, nearly coeval with the foundation of Salisbury Cathedral. See Lyndewode *Provinciale* v. 17. I, *De Sententia Excommunicationis* p. 345 ; cf. *ibid.*, part 3, p. I. See also the Constitution of Abp Peckham which directs the clergy to declare the sentence to their parishioners on the Sunday next following the celebration of the Capitulum Rurale, *Provin.* v. 17, p. 353. Cf. *Constit. Othonis* 'De Archidiaconis.' A Constitution of John Stratford, 1342, *ibid.* p. 354—5 (cf. part 3, p. 43) requires that the sentence should be published on the 1st Sunday in Lent, on Corpus Christi Day, and two other festivals. Abp Peccham, at Reading, 1279 (p. 355), says, on Sunday after Michaelmas Day, Midlent Sunday, Trinity Sunday, and Sunday after St. Peter ad Vincula, i.e. 'Lammas,' or August 1st. (Part 3, p. 23.)

⁶⁸⁹ 'stroy, breke, or strobyll,' *Provinciale*, Appendix, p. 73.

⁶⁹⁰ yoo : *Prov.* passim.

⁶⁹¹ to distroy or trobyll the ease : *Prov.*

⁶⁹² crime of sklandyr : *Prov.*

⁶⁹³ 'and worthy' *add. Prov.*

⁶⁹⁴ accursyde for neede : *Prov.*

⁶⁹⁵ for gyrthe or immynyte : *Prov.*, i.e. sanctuary precinct and immunity.

⁶⁹⁶ Some word such as "lyf " or "fyre " seems to have been written first and then altered to "fode," and then to lyflode ('lyfelode' *Prov.*), i.e. livelihood=*victualia*.

Abp. Chicheley published the present form in Convocation, 23 Feb. 1434-5, having blamed the clergy for their neglect of the Constitution of Reading. A version of it is printed from the Eton MS. in the Appendix to Lyndewode's *Provinciale*, pp. 73, 74, ed. 1679.

⁶⁹⁷ alle other gat ben forswore on boke, or off any other holy thing : *Prov.*

⁶⁹⁸ *Prov.* omits these clauses.

⁶⁹⁹ *Prov.* omits this clause.

⁷⁰⁰ robbers reffers and ravyschers, *add. Prov.*

⁷⁰¹ The remainder is not found in the (Oxford, folio) printed edition of the *Provinciale*.

⁷⁰² *A handsel-shaft for weighing.* Probably the converse of a 'makeweight.' Thus the purchaser would carry away short weight on at least one pound (if the pound was the unit) of the commodity sold to him.

⁷⁰³ In his Injunctions for Dorset in 1538 Nic. Shaxton Bp. of Sarum prescribed that the clergy should 'perfitly con without Boke' the books of the New Testament in a certain order, "And that the xxviii. Chapter of Deuteronomie be openly red in the Church every Quarter, *in stede of the*

General Sentence" (art. vii.) printed by Burnet, *Hist. Ref. Records* to Vol. II. Book III. no. lix. Deut. xxviii. is part of the same context as the principal part of our 'commination' instituted in 1549 (though a chapter later), and Shaxton's injunction may be considered to be the germ of it. In 1576 Abp. Grindal directed that the Commination should be used quarterly, viz. on a Sunday between mid-lent and Easter, on the 5th S. after Easter (or else on Rogation Sunday), on the 3rd or 4th S. in Advent 'over and besides the accustomed reading thereof upon the first day of Lent.' *Articles for Province of Canterbury*. Cardwell, *Doc. Ann.* (ed. 2), i. 398.

At a much earlier date Bp. Ri. Poore (cir. 1223) had issued his Constitution (cap. 49) *de solemnibus excommunicacione* : 'Singulis autem annis in tribus solemnitatibus majoribus, scilicet in die Natalis, in die Pentecostes, et in die Assumpcionis beate Marie, solemniter excommunicandi denunciantur in genere :

'Sorciarum, testes perjuri super sacrosancta ewangelia, incendiarii, raptores publici, maliciose impediens executionem racionabilium testamentorum, et contumaces decimarum detentores, et perturbatores ecclesie et regni.' *Sarum Charters* (Jones and Macray) 1891, p. 145.

In the *Liber Eccl. B. Ternani de Arbutnott secundum usum Eccl. S. Andreæ in Scotia*, written in 1491, and edited by Bp. Forbes and his brother in 1864, there is at the beginning (presumably of the early part of the xvth century) a form of anathema in the Scots language (see Preface, pp. lxx., lxxi.) which may be compared.

⁷⁰⁴ 'ministérium', 1882:97*. and many editions.

⁷⁰⁵ 'et', 1960:168.

⁷⁰⁶ 1960:168; several Sarum manuals.

⁷⁰⁷ 'aptos et condignos', 1960:168.; also 'apte et condigne'.

⁷⁰⁸ 1882:97*.

⁷⁰⁹ 'fruenda', 1882:97*; 'ministris tuis fruenda', *Miss. Rom.* (1960:168.)

⁷¹⁰ 1498:160v. 1960:168. and 1882:97*. omit 'Christum'.

⁷¹¹ 'plumale' (feather); as Manual-1960:168 notes, 'a pluvial is a cope'.

⁷¹² 'Per Dóminum.', 1882:98*.

⁷¹³ 'Per Dóminum.', 1960:169; 1882:98*.

⁷¹⁴ 1960:169; 1882:98*.

⁷¹⁵ 'próferant', 1882:98*.

⁷¹⁶ 'Per Dóminum nostrum.', 1882:98*; 1960:169.

⁷¹⁷ 'tui' omitted in 1882:99*.

⁷¹⁸ 'quaténus', 1882:99*; 1960:170.

⁷¹⁹ 'Per Dóminum nostrum.', 1882:99*; 1960:170.

⁷²⁰ 1882:99*; 1960:170.

⁷²¹ 1882:99*; 1960:170.

⁷²² 'Qui vivit et regnat', 1882:99*; 1960:170.

⁷²³ 'eum', 1882:100*.

⁷²⁴ 1882:100*; 1960:171.

- ⁷²⁵ 'Per Dóminum.', 1882:100*; 1960:171.
⁷²⁶ 'Per Dóminum.', 1882:100*; 1960:171.
⁷²⁷ 'Per Dóminum.', 1882:100*; 1960:172.
⁷²⁸ 'atque', 1882:101*.
⁷²⁹ 1882:101*; 1960:173.
⁷³⁰ 'corporalium', 1960:173.
⁷³¹ 'arcána', 1882:101*, 1960:173.
⁷³² 1542:190r.
⁷³³ 'pinguis', 1882:102*.
⁷³⁴ 1882:102*; 1960:174.
⁷³⁵ 'precularum', 1882:102*.
⁷³⁶ 1542:190v.
⁷³⁷ 1882:102*; 1960:174.
⁷³⁸ 'quátenus', 1882:103*; 1960:174.
⁷³⁹ 1554:160v.
⁷⁴⁰ 1554 (Valentin):161r-162v.
⁷⁴¹ 'See the corresponding form in the "Pontifical of Archbishop Bainbridge (York)," Surtees Soc. Edition, p. 133.', 1882:103*.
⁷⁴² This section does not appear in 1506. It appears in 1522:203r. and 1554:163r.
⁷⁴³ 'centum', 1960:178.
⁷⁴⁴ 1522:203r-206r; 1554:163r-164v.
⁷⁴⁵ This section does not appear in the earlier manuals. It appears in 1554:164v.
⁷⁴⁶ "This is identical with the 3rd Ordo given in Martene lib. iii., c. x., "*ex Rituali Bituricensi et Senonensi jussu Cardinalis Borbonii edito.*" ', 1882:105*.
⁷⁴⁷ The terms *Introitus*, *Collecta* and *Resp.* may suggest a non-Sarum origin for this mass.
⁷⁴⁸ 'áliquis', *Vulgate*.
⁷⁴⁹ This Gospel does not appear in the Missal. Possible readings are Mark 2:1-12 (one sick of the palsy), and Matthew 8:5-13 and Luke 8:1-10 (healing the servant of the centurion). The reading from Luke, given below, seems most likely, seeing that the incipit through to verse 3 appear together in Hugh of St. Victore, *Posteriorum excerptionum*. part 2 book 4 cap. 6. See cristianismo.org.br/HSV-AllegoriaeNoviTestamenti.pdf:111.

Secundum Lucam. (vij. 1-10.)

In illo tempore. Intrávit Jesus in Caphárnaum. Centuriónis autem cuiúsdam servus male habens erat moritúrus : qui illi erat pretiósus. Et cum audisset de Jesu, misit ad eum senióres Judeórum, rogans eum ut veníret et salváret servum ejus. At illi cum veníssent ad Jesum rogábant eum sollicité, dicétes ei : Quia dignus est ut hoc illi prestes : díligit enim gentem nostram, et synagógam ipse edificávit nobis. Jesus autem ibat cum illis. Et cum jam non longe esset a domo, misit ad eum centúrio amícos dicens : Dómine noli vexári : non enim sum dignus ut sub tectum meum intres : propter quod et meípsum non sum dignum arbitrátus ut venírem ad te : sed dic verbo et sanábitur

puer meus. Nam et ego homo sum sub potestáte constitútus, habens sub me mílites : et dico huic, Vade, et vadit : et álii, Veni, et venit : et servo meo, Fac hoc, et facit. Quo audíto Jesus mirátus est : et convérsus sequéntibus se turbis, dixit : Amen dico vobis, nec in Israel tantam fidem invéni. Et revérsi qui missi fúerant domum : invenérunt servum qui lánguerat sanum.

⁷⁵⁰ 1554:166r. This section has been printed in Maskell, *Mon. Rit.* I:101-102. See Manual-1960:185-186.

⁷⁵¹ The original document was apparently made in the village of Roffica, near St Flori (Flour) in the province of Bourges.

⁷⁵² Manuale 1523.

⁷⁵³ 1554:167r. This section has been printed in Maskell, *Mon. Rit.* I: cclxvi. note 66. See also 1960:186.

⁷⁵⁴ 1542:197v.-199r. (=1543)

⁷⁵⁵ Taken from 1882:107*.

⁷⁵⁶ ' per * * * * * ', 1882:107*. The supplied text is from a MS Sarum Manual from 1445-46 belonging to Sir N. W. Throckmorton, Buckland House, Faringdon. (see *Royal Commission on Historical Manuscripts X-IV* (1885):169.)

⁷⁵⁷ 'See the corresponding form in the Use of York in the "Pontifical of Archbishop Bainbridge,' Surtees Society, Ed. p. 81, and v., *supra* . 38*.', 1882:108*.

⁷⁵⁸ No musical sources for this chant appear in available Sarum sources or in the three CANTUS sources; it has no Cantus ID.

⁷⁵⁹ Presumably 'Amen.' is the text that appears with the Psalm-tone formula.

⁷⁶⁰ No sources for this chant appear in available Sarum sources or in CANTUS sources; it has no Cantus ID. Presumably 'Amen.' is the text that appears with the Psalm-tone formula.

⁷⁶¹ Presumably 'Amen.' is the text that appears with the Psalm-tone formula.

⁷⁶² 'Esto', MS. appears to be an error, as no know versicle begins this way. 'Mitte' seems to be the more likely word here. The 'Form for the admission of a dean and canons, anciently used in St. Patrick's Cathedral Dublin.', *The British Magazine XXVII* (1845):158: has the following related versicles: *V.* Mitte ei Domine auxilium de sancto. [*R.* Et de Sion tueatur te.] [after Ps. 19:3] [*V.*] Nichil proficiet inimicus in eo. [*R.* Et filius iniquitátis non appónet nocére ei.] [Ps. 88:23] [*V.*] Esto ei Domine turris fortitudinis. [*R.* A fácie inimíci.] [after Ps. 60:4].

⁷⁶³ 1554:168r.

⁷⁶⁴ Wilkins, *Concilia*. I:585.

⁷⁶⁵ Ex *Constitutiones bonae memoriae domini Richardi Poore, Sarum episcopi*. (1223) Ex. vet. cod. MS. in bibl. coll. Corp. Christi Oxon. Ed. Wilkins *Concilia*. I:601-602.

⁷⁶⁶ There is no 'quartus'.

⁷⁶⁷ V. Decretalia c. *Licet de electione*. [*Concilia* I:602.]

⁷⁶⁸ V. Summa Angel. fol. 107. a. [*Concilia* I:602.] There is no 'undecimus'.

⁷⁶⁹ Wilkins, *Concilia*. I:693. Ex. MS. colleg. Univers. Oxon. num. 148. 6.

⁷⁷⁰ *Constitutiones domini Johannis Peckham Cantuar.* (1279), Wilkins II:35.

Notes.

- ⁷⁷¹ Wilkins, *Concilia*. II:129. see p. 161.
⁷⁷² Wilkins, *Concilia*. II:169. see p. 172.
⁷⁷³ Wilkins, *Concilia*. II:175. see p. 178.
⁷⁷⁴ Wilkins, *Concilia*. II:293. see p. 300.
⁷⁷⁵ Wilkins, *Concilia*. II:409. see p. 413-415.